

Christian Wendelborg, Melina Røe, Britt Karin Utvær og Joakim Caspersen

Elevundersøkelsen 2016

Analyse av Elevundersøkelsen 2016

**Christian Wendelborg, Melina Røe, Britt Karin Utvær, Joakim
Caspersen**

Elevundersøkelsen 2016

Analyse av Elevundersøkelsen 2016

Rapport 2017

Mangfold og inkludering

 NTNU
Samfunnsforskning AS

Postadresse: NTNU Dragvoll, 7491 Trondheim
Besøksadresse: Dragvoll Allé 38

Telefon: 73 59 63 00
Telefaks: 73 59 62 24

E-post: kontakt@samfunn.ntnu.no
Web.: www.ntnusamfunnsforskning.no

Foretaksnr. NO 986 243 836

NTNU Samfunnsforskning AS
Avdeling for mangfold og inkludering
August 2017

ISBN 978-82-7570-508-0 (trykk)
ISBN 978-82-7570-509-7 (web)

FORORD

Denne rapporten er den årlige hovedrapporten av resultatene fra Elevundersøkelsen. I tillegg til denne hovedrapporten er det tidligere i år levert rapporter som omhandler *Mobbing og arbeidsro i skolen* og *Analyser av indeksene på Skoleporten*

Oppdragsgiver er Utdanningsdirektoratet. For å levere denne rapporten innen de fastlagte tidsrammene har det krevd smidighet fra både oppdragsgiver og NTNU Samfunnsforskning side. Vi vil i den forbindelse gjerne takke Petter Haagensen fra Utdanningsdirektoratet for godt samarbeid. Vi vil også takke Jens-Petter Farnes ved Conexus som har gjort dataene fra Elevundersøkelsen tilgjengelige for NTNU Samfunnsforskning til rett tid.

Ved NTNU Samfunnsforskning har forskningsleder Christian Wendelborg vært prosjektleder og har hatt hovedansvar for rapportens 1, 2, 4 og 5. Seniorforsker Melina Røe har hatt ansvar for den kvalitative datainnsamlingen og hovedansvar for de kvalitative analysene i kapittel 3, i samarbeid med seniorforsker Joakim Caspersen. Seniorforsker Britt Karin Støen Utvær har hatt ansvar for analysene og utformingen av kapittel 6-19.

I tillegg til data fra Elevundersøkelsen er det gjennomført casestudier på tre skoler. Skolebesøkene er gjennomført i mars til mai 2016. Vi setter stor pris på og retter en takk til alle de informantene som stilte opp. Det er rektorer, foreldre, lærere og elever. Vi ønsker spesielt å takke rektorene ved de tre skolene som alle har vært svært imøtekomende, positive og hjelpsomme.

Trondheim, august 2017

Christian Wendelborg
Prosjektleder
Forskningsleder

INNHold

	side
FORORD	iii
INNHold	v
TABELLER	ix
FIGURLISTE	xii
SAMMENDRAG	xvii
1. Introduksjon	1
1.1 Om innholdet i rapporten	2
2. Datagrunnlag og framgangsmåte	4
2.1 Elevundersøkelsen	4
2.1.1 Innhenting av ekstra bakgrunnsvariabler	7
2.1.2 Om de statistiske analysene	9
2.2 Casestudier: framgangsmåte og utvalg av skoler	11
2.2.1 Kort beskrivelse av skolene	14
3. Trygt miljø og de nye mobbepørsmålene	17
3.1 Sosiale læringsmiljø i skoler: Hva, hvorfor og hvordan	18
3.2 Caseskole I	21
3.2.1 Beskrivelse av skolen og det sosiale læringsmiljøet	21
3.2.2 Skolens arbeid med det sosiale læringsmiljøet	22
3.2.3 Elevundersøkelsens gjennomføring og hvordan skolen bruker resultatene	24
3.2.4 Spørsmålene i Elevundersøkelsen 2016	25
3.2.5 Skole-hjem-samarbeid	26
3.2.6 Minisurvey til foreldre om læringsmiljøet	26
3.3 Caseskole II	28
3.3.1 Beskrivelse av skolen og det sosiale læringsmiljøet	28
3.3.2 Skolens arbeid med det sosiale læringsmiljøet	30
3.3.3 Elevundersøkelsens gjennomføring og hvordan skolen bruker resultatene	32
3.3.4 Spørsmålene i Elevundersøkelsen 2016	33
3.3.5 Skole-hjem-samarbeid	35
3.3.6 Minisurvey til foreldre om læringsmiljøet	36
3.4 Caseskole III	38
3.4.1 Beskrivelse av skolen og det sosiale læringsmiljøet	38
3.4.2 Skolens arbeid med det sosiale læringsmiljøet	39
3.4.3 Elevundersøkelsens gjennomføring og hvordan skolen bruker resultatene	41
3.4.4 Spørsmålene i Elevundersøkelsen 2016	43

3.4.5	Skole-hjem-samarbeid	46
3.4.6	Minisurvey til foreldre om læringsmiljøet	47
3.5	Skolens tilbakemelding på spørsmålene i Elevundersøkelsen 2016 – med hovedvekt på mobbespørsmålene	48
3.5.1	Generelle tilbakemeldinger	48
3.5.2	Mobbespørsmålene	52
3.6	Diskusjon	53
3.6.1	Skolens arbeid med læringsmiljø og avdekking av mobbing	53
3.6.2	Digital mobbing	54
3.6.3	Foreldre med i skolens læringsmiljøarbeid?	55
3.7	Oppsummering	57
4.	Analysen av mobbing på skolenivå - utvikling over tid	59
4.1	Forekomst av mobbing	59
5.	Indeksene på Skoleporten	63
5.1	Om indeksene	63
5.2	Indeksene på nasjonalt nivå	63
5.3	Enkeltvis presentasjon av indeksene	67
6.	Trivsel	69
6.1	Trinn, skoleslag og utdanningsprogram	70
6.2	Kjønn	72
6.3	Andel minoritetsspråklige elever	73
6.4	Skolestørrelse og lærertetthet	74
6.5	Kommunestørrelse	77
6.6	Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi	78
7.	Støtte fra lærerne	79
7.1	Trinn, skoleslag og utdanningsprogram	80
7.2	Kjønn	83
7.3	Andel minoritetsspråklige elever	84
7.4	Skolestørrelse og lærertetthet	85
7.5	Kommunestørrelse	88
7.6	Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi	89
8.	Støtte hjemmefra	91
8.1	Trinn, skoleslag og utdanningsprogram	92
8.2	Kjønn	94
8.3	Andel minoritetsspråklige elever	95
8.4	8.4 Skolestørrelse og lærertetthet	96
8.5	Kommunestørrelse	99
8.6	Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi	100
9.	Faglig utfordring	101
9.1	Trinn, skoleslag og utdanningsprogram	101
9.2	Kjønn	104
9.3	Andel minoritetsspråklige elever	105

9.4 Skolestørrelse og lærertetthet	106
9.5 Kommunestørrelse	108
9.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi	109
10. Vurdering for læring	111
10.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram	113
10.2 Kjønn	115
10.3 Andel minoritetsspråklige elever	116
10.4 Skolestørrelse og lærertetthet	117
10.5 Kommunestørrelse	119
10.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi	120
11. Læringskultur	121
11.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram	122
11.2 Kjønn	124
11.3 Andel minoritetsspråklige elever	124
11.4 Skolestørrelse og lærertetthet	125
11.5 Kommunestørrelse	127
11.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi	128
12. Mestring	129
12.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram	130
12.2 Kjønn	132
12.3 Andel minoritetsspråklige elever	133
12.4 Skolestørrelse og lærertetthet	134
12.5 Kommunestørrelse	136
12.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi	137
13. Motivasjon	139
13.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram	140
13.2 Kjønn	142
13.3 Andel minoritetsspråklige elever	143
13.4 Skolestørrelse og lærertetthet	144
13.5 Kommunestørrelse	146
13.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi	147
14. Elevdemokrati og medvirkning	149
14.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram	150
14.2 Kjønn	152
14.3 Andel minoritetsspråklige elever	153
14.4 Skolestørrelse og lærertetthet	154
14.5 Kommunestørrelse	156
14.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi	156
15. Felles regler	159
15.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram	160
15.2 Kjønn	162
15.3 Andel minoritetsspråklige elever	163

15.4 Skolestørrelse og lærertetthet	164
15.5 Kommunestørrelse	166
15.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi	167
16. Mobbing på skolen	169
16.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram	170
16.2 Kjønn	172
16.3 Andel minoritetsspråklige elever	173
16.4 Skolestørrelse og lærertetthet	174
16.5 Kommunestørrelse	176
16.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi	177
17. Utdanning og yrkesveiledning (9. og 10. trinn)	179
17.1 Trinn	180
17.2 Kjønn	180
17.3 Andel minoritetsspråklige elever	181
17.4 Skolestørrelse og lærertetthet	182
17.5 Kommunestørrelse	184
17.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi	185
18. Utdanning og yrkesrådgivning (Vg1)	187
18.1 Utdanningsprogram	188
18.2 Kjønn	189
18.3 Skolestørrelse og lærertetthet	189
19. Sammenhenger	191
LITTERATUR	193
Vedlegg - Obligatoriske spørsmål som ikke presenteres i Skoleporten:	195
Vedlegg – Tilleggsspørsmål	200
Vedlegg – Spørreskjema Elevundersøkelsen 2016	201

TABELLER

Tabell 2.1	Antall elever som har deltatt i Elevundersøkelsen 2016 fordelt på klassetrinn	5
Tabell 2.2	Antall elever i VGS som har deltatt i Elevundersøkelsen 2016 fordelt på utdanningsprogram og sett i forhold til andelen i populasjonen.	6
Tabell 2.3	Frekvensfordeling for bakgrunnsvariabler	8
Tabell 2.4	Effektmål og effektstørrelse	10
Tabell 2.5	Antall intervjuer mars-april 2017	12
Tabell 2.6	Antall foreldresvar i minisurveyen april-mai 2017	13
Tabell 4.1	Statistiske mål basert på prosentandel av elevene som rapporterer om mobbing på skolen i perioden 2009-2016	60
Tabell 4.2	Fordeling av 1804 skoler på ni kategorier etter andel av jenter og gutter som blir mobbet. Totalprosentuering. Tall fra 2016	61
Tabell 5.1	Indekser nasjonalt nivå for 7.trinn, gjennomsnitt, standardavvik og Cohens d for 2015 og 2016	64
Tabell 5.2	Indekser nasjonalt nivå for 10.trinn, gjennomsnitt, standardavvik og Cohens d for 2015 og 2016	65
Tabell 5.3	Indekser nasjonalt nivå for Vg1, gjennomsnitt, standardavvik og Cohens d for 2015 og 2016	66
Tabell 5.4	Størrelsen på forskjellen i hvordan elevene på 7. trinn, 10. trinn og Vg1 svarer på de ulike indeksene. Cohens d.	67
Tabell 6.1	Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Trivsel i Elevundersøkelsen 2016.	69
Tabell 6.2	Svarfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for spørsmål som omhandler Trivsel i Elevundersøkelsen 2016.	69
Tabell 6.3	Multivariat lineær regresjon: Trivsel på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.	78
Tabell 7.1	Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Støtte fra lærer i Elevundersøkelsen 2016.	79
Tabell 7.2	Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmål som omhandler Støtte fra lærer i Elevundersøkelsen 2016.	79
Tabell 7.3	Multivariat lineær regresjon: Støtte fra lærerne på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.	89
Tabell 8.1	Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Støtte hjemmefra i Elevundersøkelsen 2016.	91
Tabell 8.2	Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmål som omhandler Støtte hjemmefra i Elevundersøkelsen 2016.	91
Tabell 8.3	Multivariat lineær regresjon: Støtte hjemmefra på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.	100
Tabell 9.1	Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Faglig utfordring i Elevundersøkelsen 2016.	101

Tabell 9.2	Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik for spørsmålet som omhandler Faglig utfordring i Elevundersøkelsen 2016.	101
Tabell 9.3	Multivariat lineær regresjon: Faglig utfordring på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.	109
Tabell 10.1	Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Vurdering for læring i Elevundersøkelsen 2016.	111
Tabell 10.2	Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmål som omhandler Vurdering for læring i Elevundersøkelsen 2016.	112
Tabell 10.3	Multivariat lineær regresjon: Vurdering for læring på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.	120
Tabell 11.1	Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Læringskultur i Elevundersøkelsen 2016.	121
Tabell 11.2	Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmål som omhandler Læringskultur i klassen i Elevundersøkelsen 2016.	121
Tabell 11.3	Multivariat lineær regresjon: Læringskultur på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.	128
Tabell 12.1	Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Mestring i Elevundersøkelsen 2016.	129
Tabell 12.2	Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmål som omhandler Mestring i Elevundersøkelsen 2016.	129
Tabell 12.3	Multivariat lineær regresjon: Mestring på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsfaktorer.	137
Tabell 13.1	Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Motivasjon i Elevundersøkelsen 2016.	139
Tabell 13.2	Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmål som omhandler Motivasjon i Elevundersøkelsen 2016.	139
Tabell 13.3	Multivariat lineær regresjon: Motivasjon på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.	147
Tabell 14.1	Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Elevdemokrati og medvirkning i Elevundersøkelsen 2016.	149
Tabell 14.2	Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmålet som omhandler Elevdemokrati og medvirkning i Elevundersøkelsen 2016.	149
Tabell 14.3	Multivariat lineær regresjon: Elevdemokrati på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.	156
Tabell 15.1	Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Felles regler i Elevundersøkelsen 2016.	159

Tabell 15.2	Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmål som omhandler Felles regler i Elevundersøkelsen 2016.	159
Tabell 15.3	Multivariat lineær regresjon: Felles regler på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.	167
Tabell 16.1	Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Mobbing på skolen i Elevundersøkelsen 2016.	169
Tabell 16.2	Svarfordeling, snitt, standardavvik for spørsmålet som omhandler Mobbing i Elevundersøkelsen 2016.	169
Tabell 16.3	Multivariat lineær regresjon: Andel mobbet på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.	177
Tabell 17.1	Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Utdanning og yrkesveiledning i Elevundersøkelsen 2016.	179
Tabell 17.2	Svarfordeling, snitt og standardavvik for spørsmål som omhandler Utdanning og yrkesveiledning i Elevundersøkelsen 2016.	179
Tabell 17.3	Multivariat lineær regresjon: Utdanning og yrkesveiledning på ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.	185
Tabell 18.1	Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Utdanning og yrkesrådgivning i Elevundersøkelsen 2016.	187
Tabell 18.2	Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik for spørsmål som omhandler utdanning og yrkesrådgivning i Elevundersøkelsen 2016.	187
Tabell 19.1	Oversikt over utdanningsprogrammene rangering på de ulike tema i Elevundersøkelsen 2016, samt total rang og antall ganger på topp og bunn tre.	192

FIGURLISTE

Figur 2.1	Foreldresvar ved caseskolene i minisurveyen.	14
Figur 3.1	Ulike perspektiver på skolers bruk av data fra Elevundersøkelsen eller andre data om elevene.	20
Figur 3.2	Eksempel på læreres arbeidsøkt med bakgrunn i resultater fra Elevundersøkelsen.	54
Figur 6.1	Trivsel fordelt på trinn (gjennomsnitt).	70
Figur 6.2	Trivsel fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).	70
Figur 6.3	Trivsel fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).	71
Figur 6.4	Trivsel på mellom- og ungdomstrinn og VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).	72
Figur 6.5	Trivsel på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).	73
Figur 6.6	Trivsel på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).	74
Figur 6.7	Trivsel på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	75
Figur 6.8	Trivsel på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	76
Figur 6.9	Trivsel på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).	77
Figur 7.1	Støtte fra lærerne fordelt på trinn (gjennomsnitt).	80
Figur 7.2	Støtte fra lærerne fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).	81
Figur 7.3	Støtte fra lærerne fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).	82
Figur 7.4	Støtte fra lærerne på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).	83
Figur 7.5	Støtte fra lærerne på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).	84
Figur 7.6	Støtte fra lærerne på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).	85
Figur 7.7	Støtte fra lærerne på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	86
Figur 7.8	Støtte fra lærerne på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	87
Figur 7.9	Støtte fra lærerne på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).	88
Figur 8.1	Støtte hjemmefra fordelt på trinn (gjennomsnitt).	92
Figur 8.2	Støtte hjemmefra fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).	92
Figur 8.3	Støtte hjemmefra fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).	93
Figur 8.4	Støtte hjemmefra på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).	94

Figur 8.5	Støtte hjemmefra på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).	95
Figur 8.6	Støtte hjemmefra på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).	96
Figur 8.7	Støtte hjemmefra på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	97
Figur 8.8	Støtte hjemmefra på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	98
Figur 8.9	Støtte hjemmefra på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).	99
Figur 9.1	Faglig utfordring fordelt på trinn (gjennomsnitt).	101
Figur 9.2	Faglig utfordring fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).	102
Figur 9.3	Faglig utfordring fordelt på utdanningsprogram (VG, gjennomsnitt).	103
Figur 9.4	Faglig utfordring på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).	104
Figur 9.5	Faglig utfordring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).	105
Figur 9.6	Faglig utfordring på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).	106
Figur 9.7	Faglig utfordring på mellom- og ungdomstrinnet fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	106
Figur 9.8	Faglig utfordring på mellom- og ungdomstrinnet fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	107
Figur 9.9	Faglig utfordring på mellom- og ungdomstrinnet fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).	108
Figur 10.1	Vurdering for læring fordelt på trinn (gjennomsnitt).	113
Figur 10.2	Vurdering for læring fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).	113
Figur 10.3	Vurdering for læring fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).	114
Figur 10.4	Vurdering for læring på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).	115
Figur 10.5	Vurdering for læring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).	116
Figur 10.6	Vurdering for læring på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).	117
Figur 10.7	Vurdering for læring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	117
Figur 10.8	Vurdering for læring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	118
Figur 10.9	Vurdering for læring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).	119

Figur 11.1	Læringskultur fordelt på trinn (gjennomsnitt).	122
Figur 11.2	Læringskultur fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).	122
Figur 11.3	Læringskultur fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).	123
Figur 11.4	Læringskultur på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).	124
Figur 11.5	Læringskultur på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).	124
Figur 11.6	Læringskultur på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).	125
Figur 11.7	Læringskultur på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	125
Figur 11.8	Læringskultur på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	126
Figur 11.9	Læringskultur på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).	127
Figur 12.1	Mestring fordelt på trinn (gjennomsnitt).	130
Figur 12.2	Mestring fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).	130
Figur 12.3	Mestring fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).	131
Figur 12.4	Mestring på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).	132
Figur 12.5	Mestring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).	133
Figur 12.6	Mestring på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).	134
Figur 12.7	Mestring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	134
Figur 12.8	Mestring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	135
Figur 12.9	Mestring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).	136
Figur 13.1	Motivasjon fordelt på trinn (gjennomsnitt).	140
Figur 13.2	Motivasjon fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).	140
Figur 13.3	Motivasjon fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).	141
Figur 13.4	Motivasjon på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).	142
Figur 13.5	Motivasjon på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).	143
Figur 13.6	Motivasjon på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).	144
Figur 13.7	Motivasjon på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	144

Figur 13.8	Motivasjon på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	145
Figur 13.9	Motivasjon på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).	146
Figur 14.1	Elevdemokrati og medvirkning fordelt på trinn (gjennomsnitt).	150
Figur 14.2	Elevdemokrati og medvirkning fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).	150
Figur 14.3	Elevdemokrati og medvirkning fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).	152
Figur 14.4	Elevdemokrati og medvirkning på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).	152
Figur 14.5	Elevdemokrati og medvirkning på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).	153
Figur 14.6	Elevdemokrati og medvirkning på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).	154
Figur 14.7	Elevdemokrati og medvirkning på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	154
Figur 14.8	Elevdemokrati og medvirkning på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	155
Figur 14.9	Elevdemokrati og medvirkning på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).	156
Figur 15.1	Felles regler fordelt på trinn (gjennomsnitt).	160
Figur 15.2	Felles regler fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).	160
Figur 15.3	Felles regler fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).	161
Figur 15.4	Felles regler på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).	162
Figur 15.5	Felles regler på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).	163
Figur 15.6	Felles regler på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).	164
Figur 15.7	Felles regler på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	164
Figur 15.8	Felles regler på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	165
Figur 15.9	Felles regler på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).	166
Figur 16.1	Andel mobbet fordelt på trinn.	170
Figur 16.2	Andel mobbet fordelt på skoleslag (andel).	170
Figur 16.3	Andel mobbet fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).	171

Figur 16.4	Andel mobbet på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn.	172
Figur 16.5	Andel mobbet på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).	173
Figur 16.6	Andel mobbet på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen.	174
Figur 16.7	Andel mobbet på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	174
Figur 16.8	Andel mobbet på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	175
Figur 16.9	Andel mobbet på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).	176
Figur 17.1	Utdanning og yrkesveiledning fordelt på trinn (gjennomsnitt).	180
Figur 17.2	Utdanning og yrkesveiledning ungdomstrinn fordelt på kjønn (gjennomsnitt).	180
Figur 17.3	Utdanning og yrkesveiledning på ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).	181
Figur 17.4	Utdanning og yrkesveiledning på ungdomstrinn fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).	182
Figur 17.5	Utdanning og yrkesveiledning på ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	182
Figur 17.6	Utdanning og yrkesveiledning på ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).	183
Figur 17.7	Utdanning og yrkesveiledning på ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).	184
Figur 18.1	Utdanning og yrkesrådgivning i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).	188
Figur 18.2	Utdanning og yrkesrådgivning i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).	189
Figur 18.3	Utdanning og yrkesrådgivning i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).	189

SAMMENDRAG

Gjennom Elevundersøkelsen oppfordres elever i Norge til å si sin mening om forhold ved sin skoledag som er viktig for trivsel og læring. Alle elever i grunnskoler og videregående opplæring har i følge § 9a i opplæringslova «rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring». Skoleeiere og skoleledere har gjennom loven omfattende plikter når det gjelder rutiner og tiltak som skal sikre elevene gode og helsefremmende arbeidsforhold. Dette innebærer blant annet at skolene skal dokumentere hvordan de jobber forebyggende og hvordan de evaluerer sitt arbeid med skolemiljøet.

Elevundersøkelsen er en nettbasert spørreundersøkelse hvor elever fra 5. trinn til utvideregående skole uttrykker sin mening om forhold som er viktige for å lære og trives på skolen. Det er Utdanningsdirektoratet som er ansvarlig for gjennomføringen av Elevundersøkelsen, mens NTNU Samfunnsforskning er ansvarlig for analyser og rapportering. Det er obligatorisk å gjennomføre Elevundersøkelsen for 7. og 10. trinn, samt for videregående trinn 1 (Vg1), mens det er frivillig å delta for øvrige trinn. Det er 431 778 elever som har deltatt i Elevundersøkelsen 2016. Det er nesten 16 000 flere elever enn i 2015, 26 000 flere elever enn i 2014 og 30 000 flere enn i 2013 og det største antallet som noensinne har besvart Elevundersøkelsen. Totalt sett er det 75,4 prosent av samtlige elever fra 5. trinn til Vg3 som har deltatt.

Denne rapporten er den årlige hovedrapporten hvor resultatene fra Elevundersøkelsen blir analysert inngående. Problemstillingene i hovedrapporten vil delvis variere fra år til år og de ulike årlige problemstillinger og temaområder fastsettes i samråd med Utdanningsdirektoratet. For Elevundersøkelsen 2016 har vi gjennom kvalitative casestudier hatt et særlig fokus på de nye mobbepørsmålene i Elevundersøkelsen og skolenes erfaring med disse. Problemstillingene for Elevundersøkelsen 2016 er derfor:

Problemstilling 1: Hvordan er skolenes erfaring med de nye mobbepørsmålene?

Under denne problemstillingen ønsker vi å se nærmere på skolens erfaring med de nye mobbepørsmålene, hvorvidt spørsmålene fungerer i praksis, og om de klarer å fange områder som er viktige med tanke på arbeidet med det sosiale læringsmiljøet ved skolene. Denne problemstillingen belyses gjennom kvalitative casestudier i et utvalg skoler. Dette kommer vi nærmere tilbake til senere i rapporten.

I tillegg til nevnte problemstilling, vil følgende problemstillinger belyses i rapport C hvert år:

Problemstilling 2: Finner det sted endringer over tid for andelen mobbede elever på skolenivå?

Problemstilling 3: Er elevenes opplevelse av eget læringsmiljø¹ systematisk påvirket av følgende bakgrunnsfaktorer: kjønn, andelen minoritetsspråklige elever, trinn, skoleslag (gs/vgs), skolens årsverk, antall elever på skolen, utdanningsprogram samt kommunestørrelse?

Problemstilling 4: Er det tendenser til positiv utvikling i elevenes læringsmiljø på nasjonalt nivå?²

Casestudiene om mobbepørsmål og læringsmiljø

Både definisjonen av mobbing og spørsmålet om mobbing er endret siden Elevundersøkelsen 2015. Endringen i definisjonen har hovedsakelig bestått i å forenkle språket, men meningsinnholdet er ment å være det samme. Når det gjelder spørsmålet om mobbing er det i 2016 spesifisert om en er mobbet av andre elever, mens det tidligere år ikke er spesifisert hvem som mobber. Elever som oppgir at de er mobbet får oppfølgingsspørsmål om på hvilke måter de er mobbet, hvem som mobbet, hvor skjedde mobbingen og om skolen gjorde noe for å hjelpe. I Elevundersøkelsen 2016 er det lagt til spørsmål 1) om en selv har vært med å mobbe andre, 2) om en har blitt mobbet digitalt (mobil, Ipad, PC), 3) om de selv har vært med på å mobbe digitalt og 4) om de er blitt mobbet av voksne på skolen.

I casestudiene har vi intervjuet rektorer, lærere, elever og foreldre ved et utvalg på tre skoler. Skolene synes endringene er greie, men en tilbakemelding er at noen mener det er feil å spørre elevene om de blir mobbet. De mener at spørsmålet om hvorvidt de er mobbet eller ikke heller burde vært en slutning man tok når man så på resultatene av elevsvarene. De mener at mobbing er et sterkt begrep, og bør heller erstattes med plaging. Alle mener at spørsmålet om man har vært med å mobbe eller ha blitt mobbet av voksne ved skolen er viktig å ha med. Spørsmålet om digital mobbing skaper stort engasjement, og viser seg som en gråsoner når det gjelder ansvarsforhold og regler for og tilgang til digitale media blant elever. Opplæring i nettvett ble poengtert som et viktig fokusområde, der det er store potensialer for mer kunnskap og refleksjon. Spørsmålet om digital mobbing er også et område som tydeliggjør viktigheten av skole-hjem-samarbeid. Det kreves felles arbeid og enighet i forhold til nettbruk. Også spørsmål omkring skoletid/fritid ble gjennom dette tematisert som en utfordring.

Forekomst av mobbing

Forekomsten av elever som opplever seg mobbet har vært stabil fra 2007 til 2012, men det skjer en betydelig reduksjon i 2013. Andelen som opplever seg mobbet synker med 2,5 prosentpoeng fra 2012 til 2013 og en ytterligere reduksjon på 0,5 prosent i 2014 og 0,3 i 2015 (Wendelborg, 2015; Wendelborg mfl., 2014). I 2016 er det 14,9

---

¹ Representert med indeksene/indikatorer som presenteres på Skoleporten

² Gjelder samtlige obligatoriske spørsmål i Elevundersøkelsen

prosent av skolene hvor ingen elever rapporterer om mobbing. Dette er færre skoler enn i 2015 hvor det var 19 prosent av skolene som var uten elevrapportert mobbing. Dette tallet har tidligere variert fra 7,7 til 9,0 prosent i perioden 2010 til 2012, mens det i 2013 til 2015 er en klar tendens til forbedring. Imidlertid må vi også her ta høyde for at vi har med en metodisk effekt å gjøre og ikke en substansiell nedgang i og med det har vært en revisjon av Elevundersøkelsen i 2013 slik som det er beskrevet om i tidligere rapporteringer fra Elevundersøkelsen (Wendelborg 2015; Wendelborg mfl. 2014).

Analyse av indeksene på Skoleporten

Når det gjelder Indeksene som presenteres på skoleporten skårer elevene jevnt over høyt på flertallet av indeksene. Det er ingen store variasjoner i hvordan elevene har svart i Elevundersøkelsen 2016, sammenlignet med tidligere Elevundersøkelser. Det er viktig å være oppmerksom på at indeksene og spørsmålene måler elevenes opplevelse av læringsmiljøet og ikke objektive forhold. Det kan være flere motiver som gjør at elevene svarer som de gjør. Elever kan ønske å sette seg i et mer positivt lys enn hva som er tilfelle eller en kan ønske å markere et kritisk standpunkt. Derfor er det viktig å lese resultatene med et kritisk blikk.

Jevnt over skårer elever på 7. trinn høyest, mens elever på 10. trinn skårer lavest på indeksene som presenteres på Skoleporten. Unntaket er *Støtte hjemmefra* hvor elever på Vg1 skårer lavest og *Faglig utfordring* hvor elever ved Vg1 skårer høyest og elever på 7. trinn skårer lavest. Videre rapporterer elever ved Vg1 om minst mobbing og elever på 7. trinn mest. Vi ser ofte at elever på ungdomstrinn skårer lavere på mange av indeksene enn hva elever på særlig mellomtrinnet gjør. Dette betyr ikke at læringsmiljøet nødvendigvis er bedre på mellomtrinnet enn hva det er på ungdomstrinnet eller i Vg1. Det kan være at eldre elever også vil markere et kritisk standpunkt eller er generelt mer utilfredse på skolen. Eksempelvis betyr det ikke nødvendigvis at grad av medvirkning objektivt sett er dårligere i 10. trinn enn på 7. trinn og i Vg1, men at de i større grad ønsker å markere et kritisk standpunkt og har andre forventninger til medvirkning enn elever i 7. trinn.

I gjennomgangen av de enkelte indeksene i kapittel 6-18, ser vi de enkelte indeksene i lys av ulike bakgrunnsvariabler. Hovedkonklusjonen fra disse analysene er at bakgrunnsfaktorene foruten årstrinn og til dels kjønn, har liten eller ingen innvirkning på hvordan elevene har svart på de ulike indeksene. Det kommer fram tilsynelatende sammenhenger i de bivariate analysene, men når vi kontrollerer for andre variabler i de multivariate analysene, viskes de aller fleste sammenhengene ut.

1. Introduksjon

Gjennom Elevundersøkelsen oppfordres elever i Norge til å si sin mening om forhold ved sin skoledag som er viktig for trivsel og læring. Nye regler om skolemiljø ble vedtatt av Stortinget og trådte i kraft 1. august 2017. Det er kommet et nytt kapittel 9a i opplæringslova hvor det står at alle elever i grunnskoler og videregående opplæring har i følge § 9a2 i opplæringslova «rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring». I det nye kapittelet 9a er det stadfestet at skoler skal ha nulltoleranse mot mobbing og det skal arbeides systematisk og kontinuerlig for et trygt skolemiljø og det er innført aktivitetsplikt ved mobbing. Med det nye kapittel 9a i opplæringslova skal elever og foreldre få større brukermedvirkning og bedre klagerett, samtidig som skolen har fått tydeligere plikter, særlig når det gjelder det psykososiale miljøet. Skoleeiere og skoleledere har gjennom loven omfattende plikter når det gjelder rutiner og tiltak som skal sikre elevene gode og helsefremmende læringsmiljø. Dette innebærer blant annet at skolene skal dokumentere hvordan de jobber forebyggende og hvordan de evaluerer sitt arbeid med skolemiljøet.

Elevundersøkelsen er et viktig verktøy for videreutvikling og kvalitetssikring av læringsmiljøet til elever i grunnskolen og videregående opplæring. Elevundersøkelsen er en del av kvalitetsvurderingssystemet og er hjemlet i forskrift om opplæringslova § 2-3. I denne paragrafen står det at skoleeier skal sørge for at nasjonale undersøkelser om motivasjon, trivsel, mobbing, elevmedvirkning, elevdemokrati og det fysiske miljøet blir gjennomført og fulgt opp lokalt. Dette betyr at skoleeier har et ansvar, ikke bare for å gjennomføre undersøkelsen, men også for at resultatene blir fulgt opp og brukt i utviklingen av en bedre skole.

Elevundersøkelsen er en nettbasert spørreundersøkelse hvor elever fra 5. trinn til utvideregående skole uttrykker sin mening om forhold som er viktige for å lære og trives på skolen. Det er obligatorisk å gjennomføre Elevundersøkelsen for 7. og 10. trinn, samt for videregående trinn 1 (Vg1), mens det er frivillig å delta for øvrige trinn. Det er Utdanningsdirektoratet som er ansvarlig for gjennomføringen av Elevundersøkelsen, mens NTNU Samfunnsforskning er ansvarlig for analyser og rapportering.

NTNU Samfunnsforskning har analysert data fra Elevundersøkelsen siden 2011. Hvert år leveres det tre rapporter. Rapport A omhandler mobbing og arbeidsro i skolen (se Wendelborg 2017a). Rapport B omhandler om det har funnet sted endringer på fylkesnivå for læringsmiljøindikatorerne som presenteres i Skoleporten over tid eller mellom obligatoriske trinn (se Wendelborg 2017b). Rapport c (foreliggende rapport) er en årlig hovedrapport hvor resultatene fra Elevundersøkelsen blir analysert mer inngående. Problemstillingene i rapport C vil delvis variere fra år til år og de ulike årlige problemstillinger og temaområder fastsettes i samråd med Utdanningsdirektoratet. For Elevundersøkelsen 2016 er det et særlig fokus på de nye mobbepørsmålene i Elevundersøkelsen og skolenes erfaring med disse:

Problemstilling 1: Hvordan er skolenes erfaring med de nye mobbepørsmålene?

Under denne problemstillingen ønsker vi å se nærmere på skolens erfaring med de nye mobbespørsmålene, hvorvidt spørsmålene fungerer i praksis, og om de klarer å fange områder som er viktige med tanke på arbeidet med det sosiale læringsmiljøet ved skolene. Denne problemstillingen belyses gjennom kvalitative casestudier i et utvalg skoler. Dette kommer vi nærmere tilbake til senere i rapporten.

I tillegg til nevnte problemstillinger, vil følgende problemstillinger belyses i rapport C hvert år:

Problemstilling 2: Finner det sted endringer over tid for andelen mobbede elever på skolenivå?

Problemstilling 3: Er elevenes opplevelse av eget læringsmiljø³ systematisk påvirket av følgende bakgrunnsfaktorer: kjønn, andelen minoritetsspråklige elever, trinn, skoleslag (gs/vgs), skolens årsverk, antall elever på skolen, utdanningsprogram samt kommunestørrelse?

Problemstilling 4: Er det tendenser til positiv utvikling i elevenes læringsmiljø på nasjonalt nivå?⁴

1.1 Om innholdet i rapporten

I denne rapporten gir vi først en beskrivelse av datagrunnlag og framgangsmåte. Dette presenteres i kapittel 2. Deretter kommer kapittel 3 der casestudier fra tre skoler presenteres. Kapittel 3 blir dermed en selvstendig del av rapporten og belyser hovedproblemstilling 1.

I kapittel 4 ser vi på utvikling av mobbede elever på skolenivå. Det vil si at vi belyser problemstilling 2 i det kapittelet. I kapittel 5 belyser vi problemstilling 4 hvor vi gir en samlet oversikt over indeksene som presenteres på Skoleporten (se <http://skoleporten.udir.no/>) for de obligatoriske trinna. Det vil si 7. og 10. trinn, samt Vg1.

Kapittel 6 til kapittel 18 er en deskriptiv analyse av hver indeks som er inkludert i Skoleporten. Samtlige indekser vil bli analysert og sett i lys av bakgrunnsvariablene 1) trinn, skoleslag og utdanningsprogram, 2) kjønn, 3) andel minoritetsspråklige elever ved skolen, 4) skolestørrelse og lærertetthet og 5) skolens geografiske plassering. Til slutt i hvert av kapitlene presenteres multivariate analyser som viser i hvilken grad vi kan si at de nevnte bakgrunnsvariablene har innvirkning på hvordan elevene skårer på de ulike indeksene. Kapittel 6 til 18 belyser problemstilling 3.

---

³ Representert med indeksene/indikatorer som presenteres på Skoleporten

⁴ Gjelder samtlige obligatoriske spørsmål i Elevundersøkelsen

Til slutt kommer kapittel 19 som er en kort analyse av sammenhenger mellom utdanningsprogram og vurderinger av det totale læringsmiljøet.

2. Datagrunnlag og framgangsmåte

Hovedmaterialet i denne undersøkelsen er data fra Elevundersøkelsen 2016. I tillegg til kvantitative data fra Elevundersøkelsen, samler vi inn data gjennom skolebesøk. Skolebesøkene er casestudier hvor vi intervjuer elever, skoleledelse, lærere og foreldre. Gjennom disse intervjuene får vi utdypende kvalitative data som kan hjelpe oss å bedre forstå resultater som kommer fram i Elevundersøkelsen. I dette kapitlet vil vi beskrive framgangsmåter, egenskaper ved datamaterialet og metodiske betraktninger som legges til grunn for analysene og resultatene i denne rapporten.

2.1 Elevundersøkelsen

Elevundersøkelsen er en årlig spørreundersøkelse fra Utdanningsdirektoratet hvor elever skal få si sin mening om forhold som er viktige for læring og trivsel i skolen. Den nettbaserte undersøkelsen ble lansert som «Elevinspektørene» av utdanningsminister Trond Giske i 2001, utviklet av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i samarbeid med Læringscenteret. I 2004 ble undersøkelsen obligatorisk for 7. trinn, 10. trinn og på Vg1, med gjennomføring i vårsemesteret⁵. Det forble imidlertid frivillig for elevene å svare på undersøkelsen, som i 2007 skiftet navn til Elevundersøkelsen. I 2016 var det totalt 431 778 elever mellom 5.trinn og Vg3 som svarte på Elevundersøkelsen. Med såpass stor andel besvarelser gir undersøkelsen en unik mulighet for å kartlegge det psykososiale miljøet blant elever hvert år. Elevene kan her vurdere sin skole, påvirke sin opplæring på skolen, og si sin mening om forhold som er viktig for å lære og for å trives.⁶

Elevundersøkelsen gjennomføres elektronisk og det er Conexus som håndterer og drifter undersøkelsen for Utdanningsdirektoratet. Det er som nevnt skoleeier som er ansvarlig for at undersøkelsen gjennomføres. Skolen gjennomfører undersøkelsen ved at hver elev mottar et unikt brukernavn som de bruker til å logge seg inn på undersøkelsen. Utdanningsdirektoratet har laget en veiledning for hvordan skolen skal gjennomføre undersøkelsen for å sikre at undersøkelsen gjennomføres mest mulig likt i skolene. Dette bidrar til å sikre validiteten i undersøkelsen. Det vil si gyldigheten i de konklusjoner vi trekker ut fra resultatene.

---

⁵ Fra skoleåret 2012/2013 valgte man å flytte gjennomføringen av Elevundersøkelsen til høstsemesteret.

⁶ Jfr. veileder til Opplæringslovas kapittel 9a – Elevenes skolemiljø
http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/lover_regler/reglement/2006/veileder-til-opplaringsloven-kapitel-9a-/3.html?id=437839 (lastet ned 25.04.14)

Tabell 2.1   *Antall elever som har deltatt i Elevundersøkelsen 2016 fordelt på klassetrinn*

Klassetrinn	Antall	Prosent	Prosent av alle på trinnet	Andel gutter
5. trinn	38532	8,9	60,9	51,3
6. trinn	42392	9,8	68,5	51,0
7. trinn	56749	13,1	91,3	51,2
8. trinn	45280	10,5	73,5	51,2
9. trinn	43904	10,2	72,2	51,2
10. trinn	53968	12,5	86,7	51,5
Vg1	63168	14,6	82,5	52,5
Vg2	51262	11,9	76,1	52,1
Vg3	36523	8,5	64,2	44,4
Total	431778	100,0	75,4	

Prosent av alle på trinnet er regnet ut fra antall elever registrert på klassetrinnet i Grunnskolens Informasjonssystem (GSI) skoleåret 2015/16, mens det for Videregående opplæring (VGO) er beregnet ut fra samlet antall elever i VGO registrert hos SSB, skoleåret 2016/17. Andelen gutter i VGO er hentet fra Skoleporten.

Tabell 2.1 viser at det er 431 778 elever som har deltatt i Elevundersøkelsen 2016. Det er nesten 16 000 flere elever enn i 2015, 26 000 flere elever enn i 2014 og 30 000 flere enn i 2013 og det største antallet som noensinne har besvart Elevundersøkelsen. Totalt sett er det 75,4 prosent av samtlige elever fra 5. trinn til Vg3 som har deltatt. Prosentandelene viser at det er flest deltakere fra de klassetrinnene hvor Elevundersøkelsen er obligatorisk. Det vil si 7. og 10. trinn, samt Vg1. For grunnskoletrinnene er det regnet ut prosentandel av alle elever på trinnene. Disse tallene er beregnet ut fra tall fra Grunnskolens informasjonssystem. Vi ser at for 7. og 10. trinn er det henholdsvis 91,3 og 86,7 prosent av samtlige elever som har svart på undersøkelsen. For de trinnene på grunnskolenivå hvor Elevundersøkelsen er frivillig er det rundt 61 til 74 prosent av elevene som har deltatt.

På videregående nivå er det 82,5 prosent av elevene på Vg1 som har svart, mens det er 76,1 prosent av elevene på Vg2 og 64,2 prosent av elevene på Vg3 som har besvart Elevundersøkelsen 2016. Det er litt flere elever på de obligatoriske trinnene i grunnskolen som har svart på årets Elevundersøkelse sammenlignet med fjorårets undersøkelse. Det indikerer at økningen i andelen besvarelsen kommer både av at det er flere som deltar og at det trolig er flere skoler som gjennomfører Elevundersøkelsen også for de frivillige trinnene. Samtlige trinn har hatt en økning fra fjorårets undersøkelse. Størst er den for Vg2 og Vg3.

For grunnskolen er det nærmest jevnt fordelt mellom gutter og jenter som har svart på undersøkelsen. I elevpopulasjonen er det rundt 51 prosent gutter på disse trinnene (Tall fra Grunnskolens informasjonssystem). For elever Vg3 er gutter underrepresentert.

Tabell 2.2 Antall elever i VGS som har deltatt i Elevundersøkelsen 2016 fordelt på utdanningsprogram og sett i forhold til andelen i populasjonen.

Utdanningsprogram	Antall svart	Andel av utvalget	Andelen i populasjonen	Differanse	Prosent av alle på utdanningsprogrammet
Idrettsfag	10165	6,7	6,1	0,6	83,5
Musikk, dans og drama	4711	3,1	3,1	0	75,8
Studiespesialisering	68689	45,5 (50,1)	50,6	-5,1 (-0,5)	67,7
Kunst, design og arkitektur	1008	0,7	0,6	0,1	87,5
Medier og kommunikasjon (ME)	1853	1,2	1,5	-0,3	62,8
Bygg- og anleggsteknikk	6373	4,2	4,1	0,1	77,7
Design og håndverk	2721	1,8	2,0	-0,2	69,3
Elektrofag	9111	6,0	5,3	0,7	85,5
Helse- og oppvekstfag	14516	9,6	10,6	-1	68,3
Medier og kommunikasjon (MK)	4092	2,7	2,3	0,4	88,1
Naturbruk	2923	1,9	2,2	-0,3	65,0
Restaurant- og matfag	2720	1,8	1,9	-0,1	71,3
Service og samferdsel	5721	3,8	4,0	-0,2	71,3
Teknikk og industriell produksjon	9427	6,2	5,8	0,4	81,0
Påbygg	6912	4,6			
Total	150942	100,0			75,2

Tall fra elevpopulasjonen er hentet fra SSB (2017)

Fra høsten 2016 ble medier og kommunikasjon et studieforberedende utdanningsprogram. (ME). Elever som begynte på medier og kommunikasjon høsten 2015 eller tidligere, følger gammel ordning (MK).

Tabell 2.2 viser at det er 150 942 elever i videregående opplæring som har besvart Elevundersøkelsen 2016. Tall fra SSB viser at det var 200 731 elever i videregående opplæring i 2016 (ikke medregnet lærlinger og lære kandidater). Det betyr at 75,2 prosent av elevene i videregående opplæring har besvart Elevundersøkelsen 2016. Videre viser tabellen at det er flest elever som har besvart undersøkelsen, 45,5 prosent, som går på studiespesialisering. I populasjonen er det 50,6 prosent av elevene i VGS som går på dette utdanningsprogrammet. I Elevundersøkelsen blir det registrert elever som tar påbygg. Dette er elever som har Vg1 og Vg2 fra et yrkesfaglig utdanningsprogram og som vil ha studiekompetanse. Dersom vi inkluderer dem i gruppen elever som tar studiespesialisering er det 50,1 prosent av utvalget som tar studiespesialisering. Jevnt over er andelen elever som har svart for de ulike utdanningsprogrammene relativt lik andelen i populasjonen. Hvis vi ser på andelen av

alle på utdanningsprogrammet som har svart på Elevundersøkelsen 2016, ser vi at elever som tilhører det yrkesfaglige utdanningsprogrammet Medier og kommunikasjon har størst svarprosent på 88,1 prosent etterfulgt av Kunst, design og arkitektur og Elektrofag med en svarprosent på 87,5 og 85,5 prosent. Elever ved det nye studiespesialiserende utdanningsprogrammet for Medier og kommunikasjon har lavest med 62,8 prosent.

2.1.1 Innhenting av ekstra bakgrunnsvariabler

Utdanningsdirektoratet ønsker at indeksene som presenteres i Skoleporten skal systematisk sees i lys av følgende bakgrunnsvariabler:

- Trinn, skoleslag (grunnskole og videregående skole) og utdanningsprogram
- Kjønn
- Andel minoritetsspråklige elever ved skolen
- Skolestørrelse og lærertetthet
- Kommunestørrelse (innbyggertall)

Når det gjelder de to første punktene (trinn, skoleslag, utdanningsprogram og kjønn), er dette informasjon som allerede eksisterer i datamaterialet. De øvrige bakgrunnsvariablene må hentes fra eksterne datakilder. Denne informasjonen er tilgjengelig i Grunnskolens informasjonssystem (GSI) og er importert derifra. I og med GSI bare har data for grunnskolen har vi ikke fått disse bakgrunnsvariabler for videregående skoler. Imidlertid har vi gjennom Skoleporten fått data om skolestørrelse målt i antall elever på skolen for de videregående skolene som er med i Elevundersøkelsen.

Andel minoritetsspråklige elever er beregnet ut fra det totale antall elever på skolen. Når det gjelder skolestørrelse er dette målt i antall elever på skolen og antall årsverk. Lærertetthet er antall elever på skolen delt på antall årsverk. Kommunestørrelse er målt gjennom antall innbyggere i kommunen.

Tabell 2.3 *Frekvensfordeling for bakgrunnsvariabler*

	Grunnskole		VGS	
	Antall elever	Prosent	Antall elever	Prosent
Andel minoritetsspråklige elever				
Under 2 %	83418	29,4	-	-
2-5 %	84183	29,7	-	-
5.01-10 %	69640	24,6	-	-
10.01-25 %	32938	11,6	-	-
over 25 %	13368	4,7	-	-
Antall elever på skolen				
Under 100	13301	4,7	1473	1,0
100 til 299	98189	35,0	16855	11,2
Flere enn 300	168856	60,2	131593	87,8
Antall årsverk på skolen				
19 eller færre	69254	24,4	-	-
19.01 til 26	76024	26,7	-	-
26.01 til 33	68492	24,1	-	-
Over 33	70568	24,8	-	-
Lærertetthet (elever per årsverk)				
Under 11	75072	26,2	-	-
11.01 til 13	78780	27,9	-	-
13.01 til 15	67173	23,8	-	-
Over 15	61382	21,7	-	-
Antall innbyggere i kommunen				
Under 2500	8990	3,2	-	-
2500 til 4999	15645	5,6	-	-
5000 til 9999	31912	11,4	-	-
10000 til 19999	49422	17,7	-	-
20000-50000	68495	24,5	-	-
Over 50000	105479	37,7	-	-

Tabell 2.3 gir en oversikt over bakgrunnsvariablene for elever i Grunnskolen. *Andel minoritetsspråklige elever på skolen* er delt opp i fem grupper. I utgangspunktet er det ønskelig med like store grupper, men vi valgte å lage en egen kategori for skoler med over 25 prosent minoritetsspråklige for å undersøke om disse er vesensforskjellige fra andre grupper. For *Antall elever på skolen* og *Antall innbyggere i kommunen* har vi brukt samme kategorisering som Utdanningsdirektoratet gjør i Utdanningsspeilet. Når det gjelder antall elever ser vi at det er få elever som går på skoler med mindre enn 100 elever. Særlig gjelder det for elever i videregående skoler. For *Antall årsverk på skolen* og *Lærertetthet* har vi tilstrebet å få fire like store grupper.

2.1.2 Om de statistiske analysene

Vi bruker gjennomsnittsverdiene når vi presenterer og analyserer indeksene og ser på forskjeller mellom grupper og endring over tid. Gjennomsnittsverdiene må relateres til de skalaene som er brukt. Disse skalaene går i positiv retning. Det vil si at skalaene går fra en til fem. Jo høyere gjennomsnittsverdi, jo bedre er det. Hvis vi ser på indeksen *Trivsel* tolker vi det slik at jo mer gjennomsnittsverdien nærmer seg fem, jo bedre trivsel er det. Her er det et viktig unntak. For indeksen *Mobbing på skolen* er skalaen motsatt. Det vil si hvor nærmere gjennomsnittsverdien er fem, jo mer mobbing er det. Når det gjelder *Mobbing* rapporterer vi andelen som rapporterer at de har blitt mobbet to til tre ganger i måneden eller mer.

I analyser av forskjeller i resultat over tid, og mellom grupper, bruker vi ofte begrepet statistisk signifikante forskjeller. Når vi bruker begrepet statistisk signifikant resultat mener man, enkelt sagt, at sjansen for at resultatetskyldes tilfeldigheter er liten. Det vil si at det er ikke tilfeldigheter eller målefeil som gjør at vi finner forskjeller eller sammenhenger, men noen egenskaper i gruppene eller det vi måler som gjør at vi finner disse forskjellene. Et statistisk signifikant resultat er altså et mål på hvor sikker vi kan være på at resultatene vi finner i et utvalg kan generaliseres og hvor sikkert vi kan si at resultatene også gjelder en større populasjon. Samtidig er det svakheter ved bare å vise til om resultatene er signifikante eller ikke. Dette gjelder særlig i undersøkelser som Elevundersøkelsen hvor det er veldig mange som har svart. I Elevundersøkelsen hvor det er over 430 000 elever som har svart på spørsmålene, vil selv små forskjeller bli signifikante. Det kan bety at signifikante forskjeller kan være trivielle og lite viktige. Derfor kjører vi også analyser som måler effektstørrelse. Dette er analyser som måler styrken på forskjellen eller sammenhengen og gir et bedre mål enn en signifikanstest.

I tillegg er det også slik at Elevundersøkelsen er en populasjonsundersøkelse for trinn 7, trinn 10 og Vg1. Det vil si at samtlige elever i prinsippet skal delta og det er ikke en utvalgsundersøkelse for disse trinnene. Det betyr at det ikke er nødvendig med slutningsstatistikk og signifikanstester for disse trinnene i og med at vi ikke skal generalisere fra et utvalg til en populasjon. De forskjellene vi finner *er* i populasjonen i og med at vi har målt hele populasjonen. Men vi vil gjerne si noe om størrelsen på forskjellene mellom grupper eller størrelsen på forskjellene i resultat over tid. Er det store og betydningsfulle forskjeller eller er forskjellene små, trivielle og ikke av praktisk betydning? Derfor vil vi benytte oss av et effektmål som heter Cohens *d*. Når det i denne rapporten refereres til signifikante resultat refereres det ikke til generalisering, men til størrelsen på forskjeller. Cohens *d* benyttes dermed her som et signifikansmål og er et mål på effektstørrelse. Den beregnes som forskjellen i gjennomsnittsverdi mellom to grupper delt på samlet standardavvik i de to gruppene (Cohen, 1988). Standardavvik er et mål på spredning. Det vil si i hvilken grad svarfordelingen klumper seg rundt gjennomsnittet eller er mer spredt over hele skalaen. Cohens *d* er derfor et mål som viser om forskjellen mellom gruppene er betydningsfull, triviell eller om den har noen praktisk betydning. Ut i fra Cohens *d* regner vi også ut effektstørrelse (ES).

Når det gjelder Cohens d må vi ta noen forbehold. Cohens d er hensiktsmessig å bruke når det er naturlig å bruke gjennomsnittsverdi som mål på sentraltendens og når variablene/indeksene ikke er for skjevfordelt/bryter forutsetningen for normalfordeling. Enkelte indekser er svært skjevfordelt. Dette gjelder eksempelvis *Trivsel*. Vi må derfor være forsiktig med å tolke for mye ut fra Cohens d , men dette effektmålet vil likevel gi oss en indikasjon på størrelsen på forskjellene. I kapittelet om mobbing på skolen ser vi mer på svarfordeling og krysstabeller og benytter oss da av effektmålet Cramers V , som måler styrken i sammenhengen mellom to fordelinger når det ikke er hensiktsmessig å bruke gjennomsnitt eller når fordelingene er skjeve. Både Cohens d og Cramers V kan gi et inntrykk av størrelsen på forskjeller eller styrken i sammenhenger (se Cohen, 1988). Begrepet effektmål gir assosiasjoner til at den ene variabelen har effekt eller er en årsaksforklaring til resultatet på den andre. Elevundersøkelsen er en tverrsnittsundersøkelse hvor vi ikke kan finne årsaksforhold. Effekt i denne sammenhengen er styrken i relasjonen mellom to variabler.

Tabell 2.4 viser hvordan vi tolker de ulike effektmålene.

Tabell 2.4   *Effektmål og effektstørrelse*

Effektmål	Ingen/svak effekt	Liten effekt	Moderat effekt	Stor effekt
Cohens d	0-0.19	0.2-0.49	0.5-.0.79	>0.8
Cramers V , Standardisert regresjonskoeffisient (Beta) og effektstørrelse	0-0.09	0.1-0.29	0.3-0.49	>0.5

I tillegg til de nevnte analysene vil vi også gjennomført multivariate regresjonsanalyser. Vi ønsker å gi et bilde av hvordan de ulike bakgrunnsvariablene påvirker hvordan elevene skårer på de ulike indeksene. Det vil si hvordan 1) trinn, skoleslag og utdanningsprogram, 2) kjønn, 3) andel minoritetsspråklige elever ved skolen, 4) skolestørrelse og lærertetthet og 5) skolens geografiske plassering, virker på elevenes svargivning. Relasjonene mellom variablene presenteres som ustandardiserte og standardiserte regresjonskoeffisienter. Ustandardiserte regresjonskoeffisienter viser sammenhengen mellom to variabler med den måleenheten som benyttes for hver av faktorene, mens standardiserte regresjonskoeffisienter varierer som oftest på en skala fra -1,0 til 1,0. Vi bruker ustandardiserte koeffisienter når vi sammenligner forhold i en gruppe for eksempel ulike trinn, mens vi benytter standardiserte koeffisienter når man skal sammenligne effekten til flere ulike bakgrunnsvariabler. Standardiserte regresjonskoeffisienter er et effektmål på linje med Cohens d og Cramers V . Her må vi ta noen forbehold. Disse analysene er grove og som vi ser av tabell 2.3 er ikke bakgrunnsvariablene normalfordelt. Det er heller ikke størsteparten av selve indeksene. At variablene skal være normalfordelt er en forutsetning for å kjøre parametrisk statistikk (statistikk som baserer seg på gjennomsnittsmål). Vi velger likevel å kjøre disse analysene, men vi må ha dette i mente ved tolkning av resultatene.

I 2013 ble det gjennomført en revisjon av Elevundersøkelsen og da ble det gjennomført faktoranalyser og reliabilitetsanalyser for å undersøke hvorvidt områdene måler aspekter av samme fenomen. Vi har gjentatt disse i år for å undersøke om vi får de samme resultatene i år som i fjor. Faktoranalysene vises ikke i denne rapporten, men vi vil av og til henviser til resultatene fra dem. Faktoranalysen kan sies å måle den indre validiteten eller undersøke hvorvidt de empiriske data bekrefter den forventede faktorstrukturen. Eksplorerende (i motsetning til bekreftende) faktoranalyse blir gjerne brukt for å undersøke relasjoner mellom flere variabler og redusere et større antall variabler til færre faktorer eller komponenter som er moderat eller høyere korrelert med hverandre. Det er korrelasjonen mellom de målte variablene som er basis for faktoranalysen. Fremgangsmåten er å starte med et større antall variabler (spørsmål eller påstander i et spørreskjema). Ved å interkorrelere alle de aktuelle variablene, gjøre regresjonsanalyser mellom dem, og suksessivt rotere de aksene som regresjonslinjene referer til, kan man krystallisere ut grunnleggende latente hypotetiske faktorer og konstellasjoner. Faktorene gjengir et matematisk uttrykk for det som er felles for de ulike variablene (Pallant, 2010; Tabachnick og Fidell, 2007). Ofte tilstreber man at faktorene skal være minst mulig overlappende, slik at ingen variabler påvirkes mye av mer enn en faktor, men dette er ikke alltid mulig, og analysen gir i prinsippet et meget høyt antall faktorkonstellasjoner å velge mellom. Det er et mål at den enkelte variabel lader høyt på en faktor. Verdier mindre enn ,40 på øvrige faktorer regnes som akseptabelt (Tabachnick og Fidell, 2007).

For å bestemme skalaenes/indeksen indre konsistens vil det bli utført reliabilitetsanalyser. Indre konsistens blir gjerne undersøkt ved å regne ut Cronbach's Alpha. Denne koeffisienten blir regnet ut på bakgrunn av gjennomsnittet av alle split-half-korrelasjoner som er mulig å gjøre mellom enkeltvariablene. Alphaverdien uttrykker gjennomsnittsverdien av alle interkorrelasjonene. En sumskala bør som regel ha en alphaverdi på over 0,70. Dersom en indeks/skala består av færre en ti variabler, er det vanlig å finne lavere alphaverdier (Pallant, 2010; Tabachnick og Fidell, 2007). Indeksens/skalaenes Chronbachs alphaverdi vil bli oppgitt i rapporten.

2.2 Casestudier: fremgangsmåte og utvalg av skoler

Bruk av ulike metoder for å få kunnskap om et tema kalles triangulering (Patton, 1990; Brannen 1992; Mason 2005). Man bruker ulike innfallsvinkler og metoder når man studerer et fenomen, og dette kan bidra til å sikre validiteten i en undersøkelse. Resultatene nyanseres og utdypes, og de vil da kunne oppfattes mer gyldige og troverdige. Triangulering i denne delen av undersøkelsen innebærer at vi på bakgrunn av analysene fra Elevundersøkelsen gjennomførte en kvalitativ dybdestudie av tre utvalgte skoler om skolenes erfaring med de nye mobbspørsmålene og hvordan de jobber med det sosiale læringsmiljøet ved skolen. Den kvantitative analysen av Elevundersøkelsen gir én type data egnet for statistisk generalisering, mens et dypdykk ved noen få skoler gir andre typer data, mer egnet for fordypning og teoretisk generalisering. Tall og statistikk kan gi en oversikt, mens det å møte enkeltpersoner eller små grupper «ansikt til ansikt» gir en annen mulighet til dialog om data og kan bidra til å øke forståelsen av resultatene.

Casestudier kjennetegnes ved at det er én eller noen få undersøkelsesenheter. Det kan være en person, en bedrift eller et lokalsamfunn (Halvorsen 2008). Selv om det kan være et sted, en enhet, en organisasjon, er det ikke alltid en tydelig fysisk ramme, men en organisert virksomhet man ønsker å studere nærmere. For å få til dette kreves tilstedeværelse, tid og nærhet. Forsker går ofte inn med «åpent sinn» for å bli kjent med organisasjonen, og er ofte i organisasjonen over tid og bruker metoder som observasjon og intervju. Casestudier er dermed en nyttig innfallsvinkel for systematisk å samle inn og lytte til hva mennesker i en viss kontekst har å si, på deres egne premisser (Maaløe 2002). Casestudier gir dermed mulighet til å utforske temaer i dybden samt å utvikle en helhetsforståelse (Halvorsen 2008). Utvelgelsen av casene skjer ikke med sikte på å generalisere, men for analytiske formål (ibid.).

Vi har gjennomført intervjuer ved tre skoler i perioden mars og april 2017. Ved hver skole intervjuet vi rektor, en gruppe lærere, en gruppe elever og foreldre som er med i FAU og SMU⁷. Til sammen 32 personer ble intervjuet. Det er viktig å påpeke at ingen av disse skolene hadde spesielt høye mobbetall, men var interessante ut i fra hvordan de som hadde krysset av for mobbing også svarte på hva skolen gjorde for å få slutt på mobbingen. I år ble skolene valgt ut strategisk på bakgrunn av følgende kriterier:

- a) Hvordan elevene har svart på spørsmålene om mobbing i Elevundersøkelsen 2016, og hvor en overvekt av elevene som krysset av for mobbet enten har svart at 1) voksne på skolen ikke visste om mobbingen, 2) at skolen visste det, men ikke gjorde noe, eller 3) at skolen gjorde noe som fikk slutt på mobbingen.
- b) At skolene representerte en viss variasjon når det gjelder landsdel, by/land, skolestørrelse m.m. I år har vi besøkt en ungdomsskole, en kombinert barne- og ungdomsskole og en barneskole. Skolene ligger i Hordaland og Østfold.

Tabell 2.5   Antall intervjuer mars-april 2017

Skole	Rektor	Lærere	Elever	Foreldre
1	1	3	2	1
2	1	3	9	
3	1	4	6	1
Sum	3	10	17	2

I tillegg til intervjuene sendte vi ut i år en enkel spørreundersøkelse med tre spørsmål til foreldrene ved de tre skolene. Dette er gjort for at flere enn de som blir intervjuet

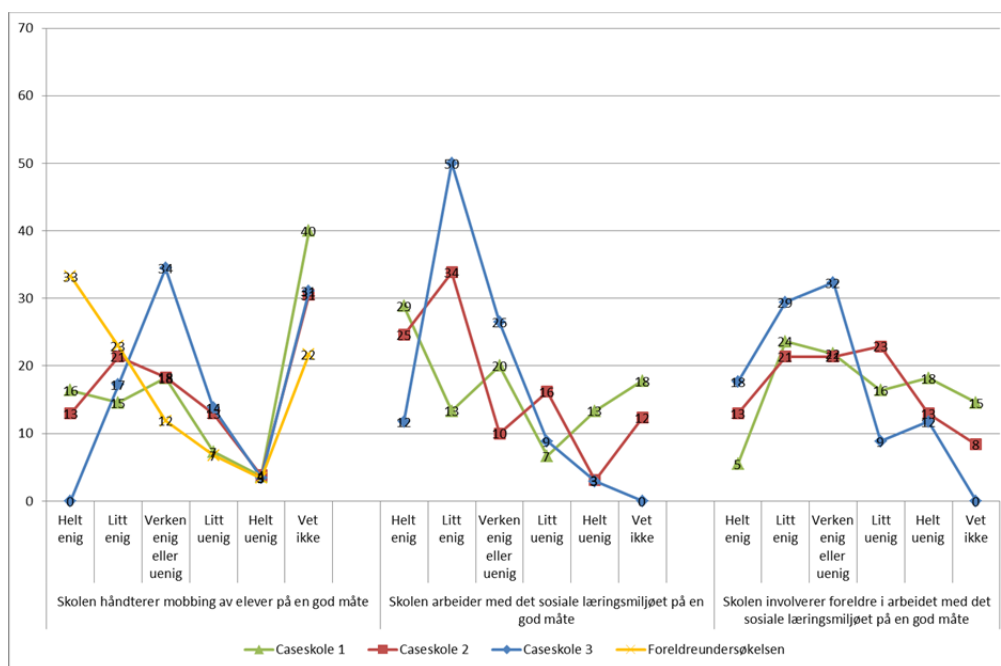
⁷ Fikk ikke intervjuet FAU-representant ved skole 2.

skulle få uttrykke sin mening om 1) hvordan skolen håndterer mobbing av elever, 2) hvordan skolen arbeider med det sosiale læringsmiljøet, og 3) hvordan skolen involverer foreldre i arbeidet med det sosiale læringsmiljøet. Denne tilleggsundersøkelsen kan gi et bilde av foreldrenes opplevelse av skole-hjem-samarbeid og hvor mye foreldre egentlig er involvert i, eller informert om, skolens arbeid med det sosiale læringsmiljøet. I det videre kaller vi denne undersøkelsen for minisurvey, for å skille den fra Elevundersøkelsen/Foreldreundersøkelsen.

Minisurveyen hadde både lukkede og åpne spørsmål. De lukkede spørsmålene ble stilt som påstander der de kunne krysse av for svaralternativene helt enig, litt enig, verken enig eller uenig, litt uenig, helt uenig eller vet ikke. Etter hvert spørsmål kunne foreldrene utdype med egne ord i et åpent felt. De åpne feltene hadde til hensikt å fungere som et supplement til intervjuene. Skolene selv administrerte dette, og minisurveyen ble sendt ut til alle foreldre. Selv om skjemaet ga flere foreldre mulighet til å uttale seg, gir det ikke nødvendigvis representative svar. Antallet foreldre som har svart sier heller ikke noe om hvor mange elever som er representert, da vi ikke har oversikt over om en eller begge foreldrene til elevene har svart på spørsmålene. Likevel viser svarene at det er mange ulike opplevelser og erfaringer blant foreldre – også på en og samme skole. Svarfordelingen er presentert i tabell 2.6, og resultatene i figur 2.1.

Tabell 2.6   Antall foreldresvar i minisurveyen april-mai 2017

Skoler	Antall elever	Antall foreldre svart	Antall som har utdypet i åpne felt
1	Under 500	55	13 – 6 – 7
2	Over 500	131	43 – 27 – 29
3	Under 300	34	11 – 6 – 7

Figur 2.1 Foreldresvar ved caseskolene i minisurveyen.

Figur 2.1 viser foreldrenes svar på de tre spørsmålene i minisurveyen. I tillegg til foreldresvarene fra de tre caseskolene, viser fordelingen lengst til venstre i figuren hvordan foreldre svarer i den nasjonale Foreldreundersøkelsen til Utdanningsdirektoratet. Spørsmålet «Skolen håndterer mobbing av elever på en god måte» er hentet fra Foreldreundersøkelsen og dermed sammenlignbar med vår undersøkelse. Et overraskende funn er at det er et stort sprik mellom foreldrenes opplevelse av skolens håndtering av mobbing i vår minisurvey og i den nasjonale undersøkelsen. Langt færre er «helt enige» i påstanden i minisurveyen enn tilfellet er i Foreldreundersøkelsen, og færre svarer «vet ikke» på denne påstanden. Det kan være flere forklaringer på disse forskjellene. En forklaring kan være minisurveyens ensidige fokus på læringsmiljø, mens Foreldreundersøkelsen omfatter en rekke områder. En annen forklaring kan være at Foreldreundersøkelsen er frivillig, og skoler som gjennomfører den kan tenkes at i særlig vektlegger foreldreinvolvering. En tredje forklaring kan være at Foreldreundersøkelsen går fra 1.til 10.trinn, mens kun enkelte trinn ved de tre skolene fikk tilbud om å svare på minisurveyen.

Resultatene fra minisurveyen presenteres mer detaljert i den korte beskrivelsen av skolene i neste avsnitt. Et utvalg av foreldrenes utdypende svar i de åpne feltene til hvert spørsmål presenteres i kapittel 3 under hvert case (Minisurvey til foreldre om læringsmiljøet).

2.2.1 Kort beskrivelse av skolene

Caseskole I er en ungdomsskole i et bystrøk som tradisjonelt har skåret høyt på levekårsstatistikken. De gjennomfører Elevundersøkelsen kun på det obligatoriske tiendetrinn. De er en skole som følger Olweusprogrammet, og har valgt å jobbe systematisk med mobbing gjennom denne. Imidlertid ønsker de nå å utvide aktiviteten

og gjennomføre Elevundersøkelsen i alle trinnene slik at de kan se på hvordan for eksempler faglige satsinger gjenspeiles i resultatene i Elevundersøkelsen. De har brukt undersøkelsen mest til rapportering oppover fram til nå, forteller rektor, men ønsker i fremtiden å bruke den i større grad, særlig da som et utviklingsverktøy lokalt (Caspersen, Røe et al. 2017). Rektor og lærere forteller at foreldre ved skolen har høye ambisjoner for det faglige tilbudet, og ikke minst faglige resultater hos sine barn. De mener at det er en tendens til at det er litt mindre fokus på det sosiale, noe skolen kunne tenkt seg litt mer av. Samtidig er de klar over at de er en ungdomsskole, og merker at foreldre begynner å trekke seg mer og mer ut. Ved denne skolen ble rektor, tre lærere (to fra tiende og en fra åttende) og to elever fra tiende trinn, samt en forelder i FAU/SMU intervjuet.

Som vist i tabell 2.6 har denne skolen i underkant av 500 elever. Totalt 55 foreldre har svart på minisurveyen. På påstanden «Skolen håndterer mobbing av elever på en god måte» svarer 16 prosent helt enig, 15 prosent litt enig, 18 prosent er verken enig eller uenig, 7 prosent er litt uenig, 4 prosent er helt uenig, og 40 prosent vet ikke på denne påstanden. Det vil si at det er **31 prosent som er enige i at skolen håndterer mobbing av elever på en god måte**, mens **nær halvparten svarer at de ikke vet, eller ikke har en formening om det**. Det er **11 prosent som er uenige i påstanden**. Under denne påstanden har 13 gitt utdypende svar.

På påstanden «Skolen arbeider med det sosiale læringsmiljøet på en god måte» svarer 24 prosent helt enig, 29 prosent litt enig, 1 prosent verken enig eller uenig, 5 prosent litt uenig, 11 prosent helt uenig og 15 prosent vet ikke. Det vil si at **55 prosent er enige i påstanden, 16 prosent er uenige i påstanden, mens 31 prosent svarer at de ikke vet, eller ikke har en formening om dette**. Under denne påstanden/spørsmålet har 6 gitt utdypende svar.

På påstanden «Skolen involverer foreldre i arbeidet med det sosiale læringsmiljøet på en god måte» svarer 5 prosent at de er helt enige, 24 prosent er litt enige, 22 prosent er verken enig eller uenig, 16 prosent er litt uenige, 18 prosent er helt uenige og 15 prosent svarer vet ikke. Det vil si at det er **29 prosent som er enige**, og **37 prosent vet ikke eller har ikke formening om dette**, og **34 prosent er uenige i denne påstanden**. Under denne påstanden/spørsmålet har 7 gitt utdypende svar.

Caseskole II er en kombinert barne- og ungdomsskole i utkanten av en by, i et område som tradisjonelt har vært et arbeiderklassestrøk. Området skårer lavt på levekårsstatistikken og har forholdsvis lave boligpriser, ifølge rektor. De gjennomfører Elevundersøkelsen i alle trinn fra 5. trinn. Lærerne hadde gjort store forberedelser før intervjuet og de ga kommentarer i forhold til hvilke spørsmål de synes fungerer godt og mindre godt i Elevundersøkelsen. Tilbakemeldinger fra denne skolen har derfor fått stor plass under avsnittet «Elevundersøkelsens spørsmål: Samlet tilbakemelding fra skolene». Ved denne skolen ble rektor, tre lærere og ni elever fra 7. til 10.trinn intervjuet. Dessverre fikk vi ikke intervjuet foreldreprerentant ved denne skolen, men fikk inn svar fra 131 på minisurveyen (se tabell 3-2).

Som vist i tabell 2.6 har denne skolen i overkant av 500 elever, og 131 foreldresvar. Under påstanden «*Skolen håndterer mobbing av elever på en god måte*» svarer 13 prosent helt enig, 21 prosent litt enig, 18 prosent verken enig eller uenig, 13 prosent litt uenig og 4 prosent helt uenig, og den største kategorien er vet ikke på 31 prosent. Det vil si at **34 prosent er enig i påstanden**, mens **14 prosent er uenige i påstanden**. Slår vi sammen verken enig eller uenig og vet ikke, svarer **49 prosent av respondentene at de ikke vet, eller ikke har formening om det**. Under denne påstanden/spørsmålet har 43 gitt utdypende svar.

Under påstanden «*Skolen arbeider med det sosiale læringsmiljøet på en god måte*» svarer 25 prosent helt enig, 34 prosent er litt enig, 10 prosent er verken enig eller uenig, 16 prosent er litt enig, 3 prosent er helt uenig, og 12 prosent svarer vet ikke. Her er **59 prosent enige** i påstanden om at skolen arbeider med det sosiale læringsmiljøet på en god måte, **19 prosent er uenige** i dette, mens **22 prosent svare at de ikke vet, eller at de ikke har en formening om dette**. Under denne påstanden/spørsmålet har 27 gitt utdypende svar.

På påstanden «*Skolen involverer foreldre i arbeidet med det sosiale læringsmiljøet på en god måte*» svarer 13 prosent helt enige, 21 prosent enige, 21 prosent verken enig eller uenig, 23 prosent litt enig, 13 prosent helt uenig og 8 prosent krysser av for vet ikke. Det vil si at **34 prosent er enige** i at skolen involverer foreldre på en god måte, mens **36 prosent er uenige** i denne påstanden. **39 prosent vet ikke, eller har ingen formening** om dette. Under denne påstanden har 29 gitt utdypende svar.

Caseskole III er en barneskole som gjennomfører Elevundersøkelsen i 5., 6. og 7.trinn. Her beskriver rektor en systematikk i arbeidet med resultatene, og rektor viser plakater og tankekart som henger i pauserommet som eksempler på hvordan lærerene jobber med undersøkelsens resultater i fellestiden. Elevene som ble intervjuet kunne ikke huske at de hadde gjennomført undersøkelsen, eller om de hadde snakket om den i Elevrådet. Imidlertid var alle elevene opptatt av det sosiale læringsmiljøet, og reflekterte en del rundt dette. De var enige om at det er et godt sosialt miljø ved skolen, men at skolen er ganske slitt og har et dårlig inneklima. Ved denne skolen ble rektor, elevråd med 6 elever (fra 5., 6. og 7.trinn) pluss kontaktlærer for Elevråd, samt kontaktlærere for 6., 2. og 3.trinn intervjuet.

Som vist i tabell 2.6 har denne skolen i underkant av 300 elever. Totalt 34 foreldre har svart. Under påstanden «*Skolen håndterer mobbing av elever på en god måte*» svarer 15 prosent helt enig, 15 prosent litt enig, 29 prosent verken enig eller uenig, 12 prosent litt uenig, 3 prosent helt uenig og 26 prosent vet ikke. Det vil si at **30 prosent er enig** i påstanden, **15 prosent er uenige**, mens **55 prosent ikke vet eller har en formening** om det. Under denne påstanden har 11 gitt utdypende svar.

Under påstanden «*Skolen arbeider med det sosiale læringsmiljøet på en god måte*» har 12 prosent svart helt enig, 50 prosent litt enig, 26 prosent er verken enig eller uenig, 9 prosent er litt uenig, 3 prosent er helt uenig, mens ingen har svart vet ikke. Det betyr at

62 prosent er enige i denne påstanden, 12 prosent er uenige, mens 26 prosent er verken enig eller uenig. Under denne påstanden har 6 gitt utdypende svar.

Under påstanden «*Skolen involverer foreldre i arbeidet med det sosiale læringsmiljøet på en god måte*» svarer foreldrene ved skolen følgende: 18 prosent er helt enig, 29 prosent er litt enig, 32 prosent er verken enig eller uenig, 9 prosent er litt uenig, 12 prosent er helt uenig, mens ingen svarer vet ikke på denne påstanden. Det vil si at **47 prosent er enig, 21 prosent er uenige** i dette, og **32 prosent er verken enig eller uenig** i dette. Under denne påstanden har 7 gitt utdypende svar.

3. Trygt miljø og de nye mobbepørsmålene

Elevundersøkelsens nye spørsmål knyttet til trygt miljø og mobbing er tema i dette kapitlet. I casestudiene har fokus vært å fange skolenes erfaring med de nye mobbepørsmålene, hvordan spørsmålene fungerer i praksis, og om disse klarer å fange områder som er viktige med tanke på det sosiale læringsmiljøet ved skolene.

Både definisjonen av mobbing og spørsmålet om mobbing er endret siden Elevundersøkelsen 2015. Endringen i definisjonen har hovedsakelig bestått i å forenkle språket, men meningsinnholdet er det samme. Når det gjelder spørsmålet om mobbing er det i 2016 spesifisert om en er mobbet av andre elever, hvor det tidligere år ikke er spesifisert hvem som mobber. Elever som oppgir at de er mobbet får oppfølgingsspørsmål om på hvilke måter de er mobbet, hvem som mobbet, hvor skjedde mobbingen og om skolen gjorde noe for å hjelpe. I Elevundersøkelsen 2016 er det lagt til spørsmål 1) om en selv har vært med å mobbe andre, 2) om en har blitt mobbet digitalt (mobil, Ipad, PC), 3) om de selv har vært med på å mobbe digitalt og 4) om de er blitt mobbet av voksne på skolen.

En annen endring fra Elevundersøkelsen 2015 er at spørsmål om krenkelser er tatt bort. Spørsmål om krenkelser var plassert like i forkant av spørsmålet om mobbing og det er diskutert i tidligere års rapporteringer og i en analyse av i hvilken grad nedgangen i mobbing etter revisjonen skyldes metodiske effekter på grunn av spørsmålplasseringen av krenkelsesspørsmålene eller om det er en faktisk nedgang (se Wendelborg 2015). Når det i år er fjernet spørsmål om krenkelser, er det tatt bort en kilde som kan ha «forurenset» svarene om mobbing. I år kommer mobbepørsmålet først, før en spør om på hvilke måter en er mobbet. Imidlertid er definisjonen på mobbing endret og det er spesifisert at en spør om en er mobbet av andre elever på skolen, hvor det tidligere ikke var en slik spesifisering. Dette kan ha innvirkning på andelen som oppgir at de er mobbet, sammenlignet med tidligere års undersøkelser.

Resultatene viser at forekomsten av de som opplever seg mobbet to til tre ganger i måneden eller mer, varierer mellom 6,8 (i 2012) og 7,5 prosent (i 2008 og 2011), mens det i 2013 er bare 4,3 prosent som opplever at de er mobbet to til tre ganger i måneden eller mer. I 2014 og 2015 er mobbeandelen ytterligere redusert til henholdsvis 3,9 og 3,7 prosent. I 2016 er det igjen en økning til 4,6 prosent. Reduksjonen i andelen som oppgir at de er mobbet fra 2012 til 2013 sammenfaller med revisjonen av Elevundersøkelsen hvor spørsmålene om krenkelser ble innført.

Resultatene viser en mulig tendens til nedgang i forekomst av mobbing fra 2011 til 2012, som fortsetter fra 2013 til 2015, uavhengig av hvilket faktisk nivå mobbingen ligger på. At andelen elever som opplever mobbing er 4,6 prosent og ikke høyere etter at krenkelsesspørsmålene er tatt bort kan gi hold for en argumentasjon om at det har vært en nedgang i andelen som er mobbet de siste årene. For mer detaljer se Wendelborgs rapport *Mobbing og arbeidsro i skolen. Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2016/2017* (2017).

I forbindelse med den årlige Elevundersøkelsen gjennomfører NTNU Samfunnsforskning på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet kvalitative intervju ved noen utvalgte skoler. I Elevundersøkelsen 2016 besøkte vi tre skoler, med formål om å fange skolenes erfaringer med de nye mobbspørsmålene i Elevundersøkelsen, og hvordan resultatene fra undersøkelsen brukes i arbeidet for et godt skolemiljø. Samtidig ønsket vi også at skolene beskrev hvordan de jobber med læringsmiljøet generelt.

Innspill fra skolene er viktig for å få kunnskap om hvordan mobbspørsmålene i Elevundersøkelsen faktisk oppfattes og hvordan et utvalg skoler jobber med læringsmiljøet lokalt. Vi intervjuet elever, lærere, foreldre og rektor, og ba dem beskrive:

- Det sosiale miljøet ved skolen
- Hvordan skolen jobber med det sosiale miljøet
- Hvordan de opplever at spørsmålene rundt mobbing fungerer
- Hvordan de gjennomfører og bruker resultater fra Elevundersøkelsen som omhandler trygt miljø og mobbing
- Hvordan foreldre involveres i arbeidet med det sosiale læringsmiljøet

I tillegg til intervjudata, viser vi til data fra minisurveyen som ble sendt ut til foreldre ved de tre skolene.

3.1 Sosiale læringsmiljø i skoler: Hva, hvorfor og hvordan

Innen mobbeforskning har det foregått en utvikling over tid der forklaringer og intervensjoner har beveget seg fra fokus på individuelle overgripere og ofre til at mobbing er et systemisk problem som krever intervensjoner rettet mot *hele* skolekonteksten, ifølge blant annet Eriksen og Lyng (2015)⁸. Det er endringer i utfordringer blant elever, og utfordringene har gått fra synlig og utagerende, til skjulte

---

⁸ De henviser her særlig til Richard, J. F., B. H. Schneider og P. Mallet (2011). "Revisiting the whole-school approach to bullying: Really looking at the whole school." *School Psychology International* 33(3): 263-284.

og innagerende. De mindre synlige formene for krenkelse har økt, mens de fysiske formene nesten ikke forekommer (Eriksen og Lyng 2015). I tillegg viser rapporten at det ofte vises til «jentedrama» eller «guttegreier», kjønnskategorier som kan føre til at man overser reelle krenkelser, særlig blant gutter. Arbeid med inkludering og skolemiljø generelt, og det å forhindre utenforskap og mistrivsel, er med andre ord viktig som forebygging av mobbing, ifølge Eriksen og Lyng.

Det er store forskjeller mellom skoler når det gjelder mobbing, men også det sosiale læringsmiljøet generelt. De ligger i ulike områder, de har forskjellig historikk, ulike foreldregrupper, elevgrupper og lærergrupper. Noen har over år hatt utfordringer med læringsmiljøet, mens andre har hatt færre utfordringer. Det er mange faktorer som spiller inn, og selv skoler med høye mobbetall kan ha stort fokus på det sosiale læringsmiljøet og jobbe systematisk med dette.

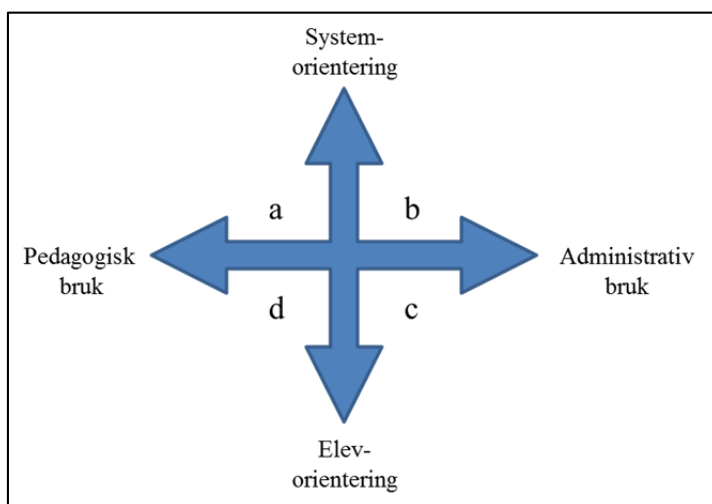
En av faktorene som kan påvirke læringsmiljøet og hvilke resultater skolene får, er elevsammensetningen (Steffensen, Ekren et al. 2017). I tillegg til denne faktoren er det en rekke faktorer, blant annet hvordan skolene jobber med læringsmiljøet og tar tak i mobbing når det skjer. Det har vært stor oppmerksomhet mot det sosiale læringsmiljøet de senere årene, og særlig mot rektors rolle, verdier, relasjon lærer-elev, klasseledelse, og så videre (Lødding og Vibe 2010, Wendelborg, Røe et al. 2014, Wendelborg 2017c). En studie av ulike skolemiljøprogrammer i norsk skole hevder at de ulike programmene virker positivt på læringsmiljøet, men at det er uklart hva det er som virker (Eriksen, Hegna et al. 2014). Ofte oppleves det som vanskelig for skolene å gjennomføre programmene «til punkt og prikke», så de tar ut elementer og tilpasser den til sin egen kontekst. Hva som da virker eller ikke kan handle om at skolens fokus på tematikken mobbing eller skolemiljøet *i seg selv* kan virke positivt inn på læringsmiljøet. Skolene selv mener i alle fall at eget arbeid har vært sentralt for den positive endringen (Eriksen og Lyng 2015). Wendelborg viser i et kapittel i boken *Elevenes psykiske helse i skolen* (Uthus 2017, Wendelborg 2017c) at skolens innsats har stor innvirkning på elevers opplevelse av læringsmiljøet. Når det gjelder elever som har opplevd krenkelser, er det faktum at skolen vet om det og gjør noe med det svært viktig og kan påvirke både opplevelsen av støtte fra lærer og motivasjon særlig positivt. Ifølge Wendelborg kan elever som blir utsatt for mobbing og krenkelser, nærmest blir ytterligere utsatt for krenkelse dersom skolen ikke gjør noe med det, selv om de har kjennskap til problemet. Samtidig kan opplevelse av mobbing og krenkelse repareres ved at skolene tar tak i dette (Wendelborg 2017c).

En annen viktig faktor for å lykkes i arbeidet med læringsmiljøet, er samspillet med hjemmet. Rapporten *Sammen for en bedre skole?* (Helgøy og Homme 2012) viste at mange skoler ønsker å få til et bedre samarbeid med hjemmet, men var usikre på virkemidler for å få dette til i praksis. Samtidig er det tydelig beskrevet at samarbeidet med hjemmet er skolens ansvar. Det betyr at det er skolen som skal legge til rette for foreldresamarbeidet, blant annet ved å avklare hva dette samarbeidet skal handle om,

og hva det krever av begge parter. Skolen skal sørge for at foreldrene får anledning til å delta i relevante beslutninger, siden foreldrene ikke nødvendigvis har makt til å gjøre dette på egen hånd (Lawson 2003).⁹

Hvordan skolene bruker data om elevene i arbeidet for et bedre læringsmiljø, ble vist blant annet i rapporten *Utdanningsdirektoratets brukerundersøkelser – Et verktøy for kvalitetsutvikling i grunnskolen* (Caspersen, Røe et al. 2017). Fokus var særlig på Elevundersøkelsen, men ble sett i sammenheng med andre deler av kvalitetsvurderingssystemet, da Elevundersøkelsen kun er ett av verktøyene skolene kan bruke til dette formålet.

I figuren skisserer vi hvordan skolene kan plasseres i dette landskapet. Dersom vi kombinerer dimensjonene (pedagogisk bruk/administrativ bruk og elevorientering/systemorientering) kan vi tegne opp en figur med to akser, der ulike handlinger blir mer sannsynlige avhengig av hva slags vektlegging man har i skolen.

Figur 3.1 Ulike perspektiver på skolers bruk av data fra Elevundersøkelsen eller andre data om elevene.

De ulike posisjonene (a, b, c og d) viser til ulike måter skoler kan ta i bruk informasjonen fra Elevundersøkelsen eller andre kilder. Alle posisjonene må sees som stiliserte måter skoler kan jobbe på. I korte trekk kan posisjon a forstås som en vektlegging av organisasjonsutvikling og systemlæring, mens posisjon b vektlegger en administrativ bruk (rapportering), der man i hovedsak retter informasjon oppover. Posisjon c handler i stor grad om å kartlegge elevresultater uten å bruke det til særlig

⁹ For en grundig oppsummering av aktuell kunnskap om hva som skaper et godt samarbeid mellom hjem og skole, se forskningsartikkel av Thomas Nordahl og May Britt Drugli på Utdanningsdirektoratets nettsider fra 25.04.2016: <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/samarbeid/hjem-skole-samarbeid/samarbeidet-mellom-hjem-og-skole/?depth=0&print=1#innledning>

mye utviklingsarbeid, mens posisjon d innebærer å vektlegge elevutvikling, og legge lite vekt på systemendring (Caspersen, Røe et al. 2017).

Posisjonene i denne figuren må forstås som idealtyper eller stiliserte posisjoner. Det betyr heller ikke at en posisjon er bedre enn en annen, da skoler har oppgaver i alle de retningene som modellen indikerer. En skole som bruker mange kilder for kvalitetsutvikling vil være en skole som befinner seg i balanse mellom posisjon a, b, c og d (Caspersen, Røe et al. 2017).

3.2 Caseskole I

3.2.1 Beskrivelse av skolen og det sosiale læringsmiljøet

Dette er en ungdomsskole med i underkant av 500 elever i et boligområde litt utenfor en storby. Området preges av høy inntekt og gode levekår, noe som gjenspeiles i foreldre- og elevgruppa. Samtidig opplever de at elevgruppen er sammensatt, da det ikke er alle elever som kommer fra hjem med høy inntekt. Skolen har i tillegg innføringsklasse og forsterket klasse.

De er midt inne i Ungdomstrinn i utvikling, og jobber også med prosjekter knyttet til demokrati og rasismespørsmål. Alle skolene i kommunen ble pålagt å være med på Olweusprogrammet. Rektor forteller at han var kritisk i starten, men ser nå at det har vært veldig bra for skolen. De jobber seriøst med programmet, da de ønsker å være en sertifisert Olweus-skole. Ved denne skolen ble rektor, tre lærere, to elever fra tiende og en forelder intervjuet.

Skolen ble plukket ut blant annet på bakgrunn av at de som hadde krysset av for at de var mobbet, også krysset av for at «voksne på skolen ikke visste om mobbingen». Ved denne skolen var det kun tiende trinn som svarte, og det var i underkant av 180 som har svart. Det var åtte som svarte at de var mobbet, og av disse var det seks som svarte at voksne ikke visste om det. To hadde ikke krysset av videre på dette spørsmålet. De vi intervjuet synes det er vanskelig for skoler å gjøre noe når de ikke har fått vite om at mobbing skjer. De stiller seg da spørrende til hvorfor de ikke har visst om det, og viser til at de oppfordrer alle elever til å komme til dem, ta opp ting i elevsamtalen, eller bruke loggbøker til å kommunisere om vanskelige tema til lærer. I følge Elevrådets to representanter (fra tiende trinn), er det stor sannsynlighet for at de som svarte at de ble mobbet «tuller svarte». De sier: «Vi har noen gutter på trinnet som ikke tar det seriøst». Samtidig formidler alle at det må taes på alvor.

Rektor opplever at skolen er på rett vei, og at det gjøres mye bra arbeid rundt det sosiale læringsmiljøet ved skolen. Også **lærere** synes at det sosiale læringsmiljøet er veldig bra, særlig hvis de sammenligner med andre skoler. De sier at skolen kjennetegnes av at «*mange barn kommer fra gode familier, kanskje litt kaldt miljø, ikke supervarmt og inkluderende, liksom, det er veldig prestasjonsorientert; dette kan gjøre det vanskelig for dem som ikke er det*». De forteller at en del elever opplever prestasjonspress på flere områder, og at helsesøster forteller at det er flere som må henvises til psykolog nå enn tidligere. De opplever med andre ord et økende antall elever som sliter. Eleven ønsker å prestere høyt på alle områder.

Elevene synes det er et godt sosialt miljø ved skolen. De forteller at de ikke har noen tydelige «mobbere» ved skolen, og de tenker at alle har noen venner. De vet det er en del tendenser til klikkdannelser og en del sterke grupper, og at noen kan falle utenfor. Dette ser man når man for eksempel skal velge hvem man vil være på gruppe med og lignende. De gir eksempel på skoleturer, der det er noen som ingen velger som en de vil dele rom med, for eksempel. Det er kanskje ikke bevisst fra elevene, men kan føles som utestenging av de som opplever dette. De vet at lærerne er opptatt av at elevene skal trives, derfor får de bestemme litt selv hvem de vil dele rom med, samtidig som de mener at lærerne også bevisst blander grupper der de ser at det er nødvendig for at ikke noen skal føle seg utenfor.

3.2.2 Skolens arbeid med det sosiale læringsmiljøet

Rektor og **lærere** foreller at de lenge har jobbet med Olweusprogrammet. De er alle positive til programmet, men i intervju med lærerne uttrykte den ene læreren at hun er «litt lei» Olweus, og spør seg hvor mye lærerne egentlig fortsatt bruker metoden. Der er en annen lærer uenig. Samtidig er de enige om at det særlig i implementeringsperioden som varte i 18 måneder, var det et stort engasjement og alle var på hugget. Den kvinnelige læreren mener skolen nå bør jobbe mer systematisk for å integrere elevene i innføringsklassen, for eksempel. Slik det er nå er de helt på siden. De blir verken inkludert eller ekskludert, og det blir opp til hver enkelt lærer hvordan dette skal gjøres. De får det ikke helt til, og trenger derfor et system som sikrer en bedre integrering, sier hun. Den ene læreren sier: «*Vi har en vei å gå når det gjelder kvalitetssikring*». Samtidig sier de at de er veldig bevisst at det sosiale og trivselen skal være på plass for å ha gode kår for faglig arbeid.

De forteller at de har forskjellige måter å nærme seg elevene på for å kartlegge hvordan de har det. Det brukes sosiogram¹⁰ i åttende, og ellers bruker de loggbøker som den enkelte elev skriver i på skolen. Dette er bøker som læreren oppbevarer – elevene kan ikke ta den med hjem. De kan for eksempel få spørsmål om hvordan de har det, om de føler at de blir tatt på alvor av lærerne, eller om de «*vet om noen som ikke har det bra*». De skriver masse, forteller lærerne. Dette gjør de en til to ganger per måned.

Vi har mange gode verktøy, forteller de. Blant annet har de startet med «*guttensamtaler*» og «*jentesamtaler*». Det syns både elevene og lærerne er veldig ok, da det er lettere å være åpne i slike fora: «*I tillegg er elevsamtalen viktig. Der spør vi om alle har det bra. Vi er alltid bevisst på at elevene skal føle seg likt*».

---

¹⁰ Sosiogram er en metode der skolene med enkle spørsmål til elevene kan få en oversikt over hvordan elevene har det gjennom visuelle nettverkskart, stolpediagrammer og tabeller. Metoden kan avdekke mobbing, eller for å se om elever har noen å være sammen med på skolen. Kan også brukes for å få en oversikt over relasjonene i klassen generelt.

De har også loggbok for hele trinnet, der alle lærerne som er innom en klasse kan skrive ned hendelser som alle lærerne som skal inn i trinnet bør vite om. De forteller at alle lærere har flere fag og mange elever fra andre klasser enn «sine egne», og en som er kontaktlærer tror han kjenner opp i mot 70 prosent av elevene ved skolen godt.

Et annet grep de vil nevne er at de har en rubrikk i ukeplanen som heter *Se hva som skjer*. Her kan elevene og lærerne se hva elevene har i vente av arbeid, og det sikrer mer jevn fordeling av arbeidsoppgaver. Dette er et tema som har kommet opp hos mange tiendeklassinger vi har intervjuet i forbindelse med Elevundersøkelsen i årenes løp. Grepet kan kanskje bidra til at elevene opplever mindre press (for eksempel at det ikke blir opphopning av innleveringer og prøver enkelte uker).

Elevene sier at mobbing og sosialt miljø blir tatt opp av lærerne ofte. Tidligere hadde de Olweus-tid, men ikke i tiende, sier de, fordi de har så mye å gjøre før eksamen. Olweusprogrammet handler mye om klasseaktiviteter: *«Lærerne er gode i timene til å få fram at mobbing ikke er ok»*. De ser dokumentarer om mobbing etc. i klassen. De forteller at også elevsamtaler er bra for å kartlegge sosialt miljø i klassen.

De tror at mange som svarer at de er mobbet i undersøkelsen tuller, da de har hatt noen gutter på trinnet som ikke tar det seriøst. Det er sjelden *«mobbevold»* ved skolen. Hvis det oppstår, er det guttevenner som har oppgjør seg imellom, og da løser det seg etter hvert. *«Erting er det i så fall mer av»*, mener elevene¹¹.

De føler de har medvirkning som elevrådsrepresentanter, men det er de *«små»* tingene; på de store tingene blir de ikke invitert inn, på en måte. *«De hører på oss, men det er ikke mye vi kan komme med»*. Likevel sier de at det er stort fokus på elevrådsarbeid ved skolen, og at de går på Elevrådskurs en gang i året. Det er to halve dager der de møter de andre elevrådene i kommunen. Det er veldig lærerikt, synes de.

Foreldrerepresentanten sier at skolen har brukt mye tid på å utvikle elevsamtalen og utviklingssamtalen. De har *«fått til en veldig grei form på disse og blitt gode på det»*, og har dette som et verktøy for å avdekke mobbing og sosiale utfordringer. Han vet at de også bruker mye tid på at elevene skal trives sosialt, og opplever skolen som gjennomtenkt når det gjelder inndeling av grupper med mere.

Foreldrerepresentanten mener det er viktig å skille mellom det sosiale og det fysiske læringsmiljøet ved skolen, da skolen er ganske slitt og lufta er tung. *«Det er ikke skolen som organisasjon som eier det problemet, bortsett fra å dokumentere og melde videre. Der jobber de for så vidt godt, selv om resultatene lar vente på seg»*, sier han.

---

¹¹ Hvis vi ser dette i lys av Eriksen og Lyng (2015), kan en forståelse av at det handler om en «guttegreie» føre til at det ikke tas seriøst.

3.2.3 Elevundersøkelsens gjennomføring og hvordan skolen bruker resultatene

Rektor forteller at Elevundersøkelsen hittil har blitt gjennomført kun på det obligatoriske tiende trinn. Han er kritisk til at de store byene driver på siden av Utdanningsdirektoratet, og på en måte skal drive alt selv: «*Da blir Utdanningsdirektoratets opplegg noe som kommer på siden*», sier han. I tillegg til Elevundersøkelsen på tiende trinn og Olweus sin mobbeundersøkelse, bruker de kommunen sin medarbeiderundersøkelse og Rambølls foreldreundersøkelse. Hadde de tatt Utdanningsdirektoratets foreldre- og lærerundersøkelser, vil det vært noe som kom i tillegg til de eksisterende undersøkelsene som de er pålagt gjennom skoleeier. Da blir det fort for mye, mener han.

Skolen har bestemt at de fra neste år skal kjøre Elevundersøkelsen på alle tre trinn. De skal bruke den systematisk, og se den opp imot de andre temaene de vil satse på, og å se utviklingen på alle trinn, ifølge rektor. Da skal de bruke den lokalt for egen skoleutvikling, mens det nå preges mer av noe de bare må gjennom og rapportere til Utdanningsdirektoratet. Han synes Elevundersøkelsen er nyttig, selv om den ikke har vært mye vektlagt: «*Når den gjennomføres kun på tiendetrinn blir den ikke så viktig, for elevene skal uansett videre, de er på en måte ferdige på skolen*».

Også **lærerne** føler at Elevundersøkelsen mer ble gjennomført for å rapportere oppover, mens i det siste er de blitt mer flinke til å bruke den, og den er blitt gjennomgått trinnvis blant lærerne. Det er bra at vi gjennomfører den, sier lærerne, for da vet man mer hvor skoen trykker. De forteller at det er avdelingsledere tar den opp på møtene med lærerne, men som de sier: «*Når vi er på jobb er vi med elevene mest*». Det er en gjennomgående holdning blant alle lærerne at fokus er på elevene, og at selv om de gjennomgår mye interessant i fellestida, ønsker de ikke at faglig utvikling skal gå på bekostning av tida med elevene.

Lærerne sier at de alltid går gjennom spørsmålene med elevene på forhånd. **Elevene** vi intervjuet kan ikke huske helt at de har besvart Elevundersøkelsen, men etter at de kom på hvilken undersøkelse det var, snakket vi en del om spørsmålene. De synes spørsmålene fanger godt hva de kan oppleve i forhold til mobbing og erting, og mener det er viktig å ta med spørsmål om digital mobbing. De forteller at Elevundersøkelsen tas opp i timen, de gjennomgår resultater i 2 timer med søylediagram blant annet. De tror at også FAU blir involvert, men tror ikke de andre foreldrene blir det. Samtidig sier de at lærerne ikke informerer dem om hva de sender ut til foreldrene. De tror at foreldre på en måte må søke kunnskap selv, men de tror også at lærerne gir god tilgang til informasjon.

Representant for FAU og SMU forteller at Elevundersøkelsen er ett av måleinstrumentene skolen bruker, og funnene Elevundersøkelsen gir går godt overens med det de fleste andre undersøkelsene og målene gir. Som han sier: «*Vi diskuterer alt i sammenheng, ikke de ulike måleinstrumentene for seg*». Han mener skolen generelt håndterer mobbing på en god måte, og sier:

Denne skolen følger Olweusprogrammet tett, har sertifikat som er vanskelig å oppnå, de tar opp saker og slik får jeg innsyn i skolens verktøy for hvordan de angriper disse tingene, og hvordan de skal fange opp nye momenter. Summen er at jeg har et godt inntrykk av skolens arbeid. I tillegg ligger skolen i «suburbia drømmeland», med en demografi som gjør at enkelte typer mobbing er det mindre av, og det settes mer ressurser på de som oppstår. Det finns jo skoler med mye mobbing, som også jobber godt med de mobbesakene de har. På grunn av lite mobbing hos oss, får de gjort mye med de sakene som kommer.

3.2.4 Spørsmålene i Elevundersøkelsen 2016

Rektor har ikke jobbet i særlig grad med undersøkelsen, men synes i og for seg at spørsmålene er gode. Det har vært preg av at det er noe tiende skal igjennom, uten at man har sett på resultatene i særlig grad.

Lærerne synes det er veldig viktig at det er spørsmål om de er mobbet av voksne ved skolen. Det er et tankevekkende spørsmål. De sier at de unge kanskje kan mistolke ting og kaller det mobbing, men uansett er det viktig at de kan bruke dette spørsmålet og resultater til å diskutere og reflektere rundt hva det er, og ikke minst egen atferd, i og med at de unge befinner seg i en sårbar alder. De er ekstremt sensitive, samtidig som de merker at de blir tøffere med elevene jo eldre de blir, og de bruker kanskje mer ironi. Det er mulig at elevene ikke forstår ironi ennå i tiende. «*Dette spørsmålet i Elevundersøkelsen får i alle fall i gang en samtale rundt lærerrollen og det er bra*», sier de.

Når det gjelder mobbing på sosiale media/digital mobbing, sier lærerne at de i flere år har hatt eksempler på dette. At noen slenger dritt én gang, er ikke så vanskelig for elevene, kanskje, men når det blir systematisk, er det et stort problem, mener de. For eksempel at man lager grupper på Facebook som man ikke er invitert med inn i, eller lignende. Det kan oppleves som vanskelig. Det er vanskelig å vite hvor ansvaret til læreren slutter/begynner. Samtidig mener de at det nettopp er skolen sitt ansvar, og skolens egeninteresse at det er et trygt og godt læringsmiljø for elevene:

Vi må gjøre det vi kan gjøre. Vi har forskjellige mobilfrie soner på skolen, vi lærer dem nettvett, men vi tror at her har alle skoler en lang vei å gå. Vi vet at fritid påvirker skolehverdagen, og vi må gjøre noe med det.

Elevene synes det er viktig at spørsmålet om digital mobbing har fått såpass stor plass. Når det gjelder spørsmålet «mobbet av voksne ved skolen», sier elevene at det kan handle om at en elev opplever det på grunn av dårlig kommunikasjon, og at eleven føler han ikke får hjelp til det han har behov for. Eller at de kan ha en følelse av at læreren ikke liker meg fordi de ikke får like mye oppmerksomhet som andre elever, for eksempel. Et annet eksempel er der elevene tror de får dårlige karakterer fordi læreren ikke liker dem. De tror at ingen lærere gjør dette bevisst.

Foreldrerepresentanten sier at det er viktig med spørsmål om digital mobbing, da det absolutt er et tema. Og på denne plattformen skjer det aktiv mobbing. Det tas

bilder, det lages sosiale grupper og enkeltpersoner stenges ute. «*De trekkene man ser i samfunnet generelt, ser man også på vår skole*». Når det gjelder omfanget vet han ikke, men det er antagelig som forventet, men hadde ønsket mindre, selvfølgelig. Når det gjelder spørsmålet «mobbet av voksne ved skolen» mener foreldrerepresentanten at det er viktig med slike spørsmål. Samtidig sier han: «*Om det skjer, er det ganske grovt, da*». Han viser til Olweus-programmet som de følger tett, og det temaet inngår også der, forteller han.

3.2.5 Skole-hjem-samarbeid

Rektor beskriver foreldregruppa som aktiv og veldig ambisiøse i forhold til karakterer: «*De er ikke veldig interessert i andre aspekter, men det faglige og deres barn sine karakterer er viktig*», mener han. Han forteller at i **skolemiljøutvalget** der også Foreldreutvalget sitter, skal det i utgangspunktet sitte en politiker, men de har ikke gjort det. De får oppnevnt noen navn, men det er vanskelig å skaffe info om dem og kalle dem inn, så det blir ikke gjort. Foreldrerepresentanten forteller at de ikke har hatt møter verken i Skolemiljøutvalg eller Samarbeidsutvalg i inneværende skoleår.

Lærere synes kanskje foreldre blir mer og mer krevende. Det er bra at de bryr seg, men de merker at de som lærere må bruke mer tid på foreldrene nå enn tidligere. Blant annet kan foreldre nå langt oftere be om egne møter med lærere fordi de er misfornøyd med karakterene deres barn får: «*Dette er noe nytt*», sier de.

På spørsmål til **foreldrerepresentanten** hvorvidt skolen involverer foreldre i arbeidet med læringsmiljøet på en god måte, sier han:

Vi involveres jo, men om det er på en god måte? Det er jo ikke en omfattende involvering, men det kan jo være bra siden foreldre gjerne har et annet syn på hvordan skolen skal drives enn det lærerne har. Et eksempel er det evige problemet med mobilbruk. Jeg jobber mye med å fortelle rektor og skole hva vi mener. Med så mange elever er det mange foreldrestemmer. I FAU har vi jobbet mye med dette, og rektor involverer oss. Men når det gjelder hvordan lærerne jobber intern i klasserommet, så opplever jeg ikke at foreldre involveres i særlig grad. Det er et vanskelig spørsmål – jeg regner med at lærerne og kollegiet er bedre i stand til å løse det med læringsmiljøet enn å dra inn foreldre.

3.2.6 Minisurvey til foreldre om læringsmiljøet

Som vist innledningsvis ble det i tillegg til intervjuene, sendte ut en kort survey til alle foreldre ved de tre skolene slik at flere fikk mulighet til å uttrykke seg og dermed en mulighet til å supplere intervjudataene. Her stilte vi tre enkle spørsmål formulert som påstander om foreldrenes opplevelse av hvordan skolen håndterer mobbing av elever, hvordan skolen arbeider med det sosiale læringsmiljøet, og hvordan skolen involverer foreldre i arbeidet med det sosiale læringsmiljøet. Detaljer fra resultatene er presentert i kapittel 2, men her vil hovedtendenser trekkes fram og sees opp mot hva foreldrene svarer i de åpne feltene.

For å oppsummere svarene på påstanden «Skolen håndterer mobbing av elever på en god måte» er det 31 prosent som er enige i at skolen håndterer mobbing av elever på en god måte, mens nær halvparten ikke vet, eller ikke har formening om det, og det er 11 prosent som er uenige i påstanden. I de åpne svarene skriver en overvekt av foreldrene at de ikke vet om noen som mobbes, og en sier: «*Jeg har ingen egne erfaringer som forelder, men har hørt både fra min elev og venner at de føler at lærerne tar ting på alvor når elevene melder fra*». En forelder forteller om et tilfelle der en lærer mobber elever og skriver: «*Det er ganske utrolig når skolen har så stort fokus på mobbing blant elever*». En forelder løfter fram en episode der de opplevde at skolen laget et stort nummer av noe som var «lite». At skolen bør analysere en situasjon over tid og i samarbeid med foreldre før de handler.

For å oppsummere svarene på påstanden «Skolen arbeider med det sosiale læringsmiljøet på en god måte» er hele 55 prosent enige i påstanden, 16 prosent er uenige i påstanden, mens 31 prosent svarer at de ikke vet, eller ikke har formening om dette. Foreldre uttrykker at det virker som ungdommene trives på skolen, at skolen er flinke til å ta med elever på tur, at det er bra at de starter med tur i 8.klasse for at de skal bli kjent med hverandre. En sier at de setter trivsel foran læring i starten, og en forelder sier: «*Har hatt fire forskjellige barn som alle har hatt en flott tid på skolen i de tandre brytningsårene*».

I intervjuene ble det påpekt at denne skolen hadde gutter i tiende som bråkte, og antagelig har svart useriøst på Elevundersøkelsen. I og med at denne skolen gjennomfører Elevundersøkelsen kun på tiendetrinn, gir dette store utslag på resultatene. En forelder skriver i det åpne feltet:

I klassen er det noen STORE uromomenter blant guttene. Skolen har fått flere tilbakemeldinger på dette, men har bevisst valgt å holde dette "hemmelig". De (skoleledelsen) har ønsket «å fikse dette på egenhånd». Når de så ikke har klart det, og det ble løftet frem for hele foreldregruppen siste skoleår, så kom dette som et stort sjokk på alle gutteforeldrene. De trodde at klassemiljøet var meget bra - mens det var svært dårlig! Selv har jeg meldt tilbake til skolen at det dårlige miljøet er en direkte ulempe for min datters læring. Hun, og de andre jentene, tør ikke si noe høyt i klassen fordi det da umiddelbart kommer kommentarer og blir tatt bilder som legges ut på nettet. Dette har skolen visst om lenge, men har ikke maktet å gjøre noe med det. Og som sagt, det har blitt holdt hemmelig for halve foreldregruppen. Aner ikke hvorfor!?

Denne foreldereren er tydelig frustrert, og også her kommer digitale media opp som tema og at det kan brukes til å «kneble» elever fra å si fra om alvorlige forhold.

For å oppsummere svarene på påstanden «Skolen involverer foreldre i arbeidet med det sosiale læringsmiljøet på en god måte» er det 29 prosent som er enige, og 37 prosent vet ikke eller har ikke formening om dette, og 34 prosent er uenige i denne påstanden. Det vil si at det er 71 prosent som enten er uenige eller ikke vet. Dette er et høyt tall, da 2/3 ikke opplever seg involvert eller ikke vet noe om det, mens kun 1/3

opplever at de involveres i skolens arbeid. I det åpne feltet i minisurveyen utdyper en forelder: «Her må jeg si jeg er usikker... Kan ikke huske at vi har vært direkte involvert eller blitt bedt om å bli det».

En sier at de opplevde at de ble mer involvert da de hadde elev ved skolen tidligere, men at det er mindre nå. Denne forelderer konkluderer med at hvordan skolen jobber med dette er læreravhengig, og at når så viktige tema er opp til den enkelte ansatt «får jeg klart inntrykk av at skolens ledelse ikke er særlig opptatt av dette». Også en annen forelder viser til at de var bedre før, så det konkluderes med at det er læreravhengig. En sier at de opplever at de involveres, dersom «involvering innebærer å informere om viktighet og om hvordan de arbeider med det». Hva involvering betyr og graden av det, har vi ikke sagt noe om i dette spørreskjemaet, men det er tydelig at det er grader av dette, og der det går en akse mellom ingen involvering til mye involvering.

3.3 Caseskole II

3.3.1 Beskrivelse av skolen og det sosiale læringmiljøet

Dette er en kombinert barne- og ungdomsskole med over 500 elever i utkanten av en by, som rektor kaller «en stor grendeskole». Skolen ligger i et område som skårer lavt på levekårsstatistikken. Det er et såkalt tradisjonelt arbeideklasseområde og det er forholdsvis billige boliger i området. Samtidig er det lite innvandrere i området.

Skolen ble til som et resultat av at en barneskole og en ungdomsskole ble slått sammen for noen år siden. De har hatt to kulturer som skulle bli en, forteller rektor, som beskriver skolen som en tradisjonell skole. Barneskolen er fra 1950-tallet, ungdomsskolen fra 1960-tallet. Det vil si at disse byggene der bygd etter den tids pedagogikk, noe som gjenspeiles også i arkitekturen. Det er klasserom, og lite åpne landskap, for eksempel. De har bygd sammen skolene med et moderne bygg (der administrasjonen ligger).

Selv om skolen er en sammenslått skole, er det ikke mange fellesaktiviteter for hele skolen. De har en aktivitetsdag på barnetrinnet, der elever fra ungdomstrinnet hjelper til. Ellers har de fadderordning på barnetrinnet. På en måte er det to adskilte skoler, ifølge rektor. Uteområdet er stort og naturlig inndelt, slik at småtrinnet, mellomtrinnet og ungdomstrinnet har egne områder de befinner seg i. Også elevene synes det er veldig adskilt mellom barne- og ungdomstrinnet.

Intervjuer ble gjennomført med rektor, et utvalg av elevrådet (9 elever) fra 7. til 10.trinn, tre lærere (en sosiallærer og lærer på barnetrinnet og to på ungdomstrinnet). Lærerne hadde forberedt seg godt ved at de hadde gått gjennom spørsmålene i Elevundersøkelsen og kommenterte hvordan de hadde erfart at skjemaet fungerte for deres elever.

Ved denne skolen svarer alle klassene fra 5. til 10.trinn på Elevundersøkelsen. Skolen er plukket ut på bakgrunn av at 25 (6-7 prosent) av i underkant av 400 mulige elever svarte at de er mobbet. Fem svarte at ingen voksne visste om det, ti svarte at skolen

visste det, men gjorde ikke noe, fem svarte at skolen gjorde noe men det hjalp ikke, og fem svarte at skolen gjorde noe som hjalp litt.

Rektor sier at det sosiale læringsmiljøet ved skolen er bra, men «ikke en hviletilstand». De jobber mye med relasjonen lærer-elev, og et bevisst forhold til klasseledelse blant lærerne. Elevene har endret seg de senere årene, og det er ikke de utpregede subkulturene som man kunne se i ungdomsskolen tidligere. Det er heller ikke ukult å jobbe med skolearbeid lenger. Lærerne er også jevnt over mer inkluderende i måten å møte elevene på nå enn tidligere, mener rektor. Tidligere var det mer slik at elevene måtte tilpasse seg læreren.

Lærerne mener det sosiale læringsmiljøet er generelt godt, men de har fortsatt en del å ta tak i. De sier at det daglig er noen som driver med negativ munnbruk og karakteriserer hverandre. De sier at i Elevundersøkelsen er det få som oppgir at de opplever å bli mobbet, men det er jo noen som opplever det. *«Det er vrient å si hvordan man skal svare på om det er et godt sosialt miljø. Jeg tror at de fleste har det bra på skolen, det kommer fram i elevsamtalene»*. Siden de er barne- og ungdomsskole, er det ulike utfordringer på ulike nivåer, men de fleste har det bra: *«Det er noen gjengangere når det gjelder konflikter, da. Og begge parter i en konflikt kan oppleve at den andre mobber»*.

En lærer på ungdomsskolen opplever at det er veldig bra der, men at noen få har sosiale utfordringer. Generelt er det lett å få arbeidsro, de har som regel respekt for hverandre og for lærer, *«så det er veldig behagelig å være lærer, da. Godt å være her, liksom. Og det får vi tilbakemelding om også, når vi har besøk utenfra. Det er ro, og elevene vet hva som forventes av dem»*.

Sosiallæreren sier at det er god stemning og få konflikter på barnefriminuttene, men som sagt er det ofte *«gjengangerne»*. Det blir lagt merke til, men de er stort sett rolige friminutter: *«Derfor viktig at vi er der, er synlige voksne»*.

Elevene sier at det sosiale læringsmiljøet ved skolen er gruppert, det er gjenger og vennegjenger som henger sammen - og at utestenging kan hende. Noen skiller seg kanskje ut, men da lager de bare egne gjenger. De fleste har venner, men det er også noen som er alene hele tiden. Noen liker ikke å være sammen med andre, er kanskje litt folkeskye, forteller de. Det er en del motepress blant jentene, med dyr sminke, og dyre sko, skjerf, solbriller og jakker til flere tusen. En elev forteller at hun har hørt om folk som sliter økonomisk, men kjøper disse dyre jakkene for at barna ikke skal bli mobbet. Det er ikke greit, synes hun. De tror det kanskje alltid har vært sånn, men de mener det må gjøres noe med det.

Samtidig sier en elev i tiende at de har et utrolig godt sosialt miljø på det trinnet. Alle sitter sammen i pausene, mens i andre klasser er det mer gruppert. De sier at det handlet om hvordan læreren tok seg av klassen da de begynte i åttende klasse. Læreren sa at de skulle bli kjent, skulle på en tur, de har vært på mange klasseseturer, på fjellet

og så videre. Som de sier: «*Trenger ikke være dyrt en gang, de kan bare gå en tur i skogen, liksom*». Læreren har mye å si, sier de.

Når det gjelder overgangen barne- og ungdomsskolen savner elevene informasjon før overgangen. Det er lite fokus på overgangen fra barne- til ungdomstrinnet, synes de.

3.3.2 Skolens arbeid med det sosiale læringsmiljøet

Rektor forteller at det er et godt samarbeid innad mellom skolene i kommunen. De har hyppige møter mellom skoler og gjør mye likt, og tolker data sammen. Skolene går gjennom både Elevundersøkelsen og Ungdata sammen, og de diskuterer trender. De har ikke lokale undersøkelser i kommunen. De ser også undersøkelsene i sammenheng med for eksempel prestasjoner eleven gjør ellers.

Når det gjelder tema om sosialt miljø eller mobbing, ønsker rektor jevne drypp, ikke «mobbeuker» der de jobber med det noen uker, og legger det til side resten av tiden. Hver måned skal de ha noe om empati i klassen, for eksempel. Skolen kan dessverre ikke fange alt, og dessverre er det sjelden at den som er utsatt for mobbing sier noe om det selv, ifølge rektor. Han tror det er store mørketall, og det er skambelagt. Som han sier: «*Vi bruker elevsamtaler der eleven kan snakke om det sosiale med lærer, pluss det faglige. Det er et utrolig viktig redskap for å avdekke mobbing*».

Lærerne forteller at de jobber med det sosiale læringsmiljøet på flere måter, de har det «vanlige» med elevsamtaler, utviklingssamtaler og foreldremøter. I tillegg brukes klassens time aktivt til dette eller til sosiale aktiviteter. For tiende brukes kanskje klassens time i mindre grad til sosiale forhold, men mer til å fokusere framover og på skolearbeid. De er ikke med i mobbeprogram, men bruker ulike verktøy. Lærerne på trinnene blir enige om hva de skal gjøre; de ser filmer, snakke om dem, lager filmer, leser tekster. Samtidig er det litt individuelt fra lærer til lærer, og en sier:

Men vi har en plan. Vi skal i alle fall ha én månedlig aktivitet med fokus på klassemiljøet. Og i åttende har vi klassens time en gang i uka, og da bruker vi den kun på klassemiljø. Den timen styrer vi lærerne mot sosialt miljø. De ønsker seg hemmelig venn, for eksempel. Og det er på ungdomsskolen.

I niende skulle elevene trekke hvem de skulle skrive kort til, og da skulle de skrive komplimenter og hyggelige ting til den. Det syntes de var veldig koselig. Lærerne mener det er viktig at elevene øver seg på å si hyggelige ting til de man kanskje vanligvis ikke er så mye sammen med: «*At de er en klassevenn. Det er et veldig bra begrep*».

Når det gjelder digital mobbing, bruker de Redd barna sine filmer, for eksempel filmen «Du bestemmer» eller IKT-senterets materiell om «digital dømmekraft», eller FRI-programmet som er Helsedirektoratets program for å hjelpe elever i

ungdomsskolen til å ta egne valg¹². De mener at alle slike hjelpemidler brukes som utgangspunkt for diskusjon i klassene. En forteller:

Jeg har delt klassen min i grupper nå, der de har ansvar for en uke hver til å finne på noe hyggelig for klassen i en time. Mange har ballspill. Men jeg sa at det ikke er lov å si noe negativt om det andre laget for eksempel, og de hadde det så gøy med kanonball! Bruker litt klassens time og utdanningsvalg, og sånn. Men utrolig viktig! Det er fint for oss kontaktlærere å vite at vi har en slik time til rådighet i åttende og niende, hvor vi kan jobbe med klassemiljø, slappe av fra det faglige. Og da har man ansvar som lærer å gjøre det, og da blir det gjort, også. Jeg synes det er gull, altså. I tiende er det rådgiver som har elevene i utdanningsvalg – da er det mer alvor.

På spørsmål om de klarer å fange opp det som foregår mellom elevene, sier lærerne at de ikke klarer å fange alt, da det også oppleves som umulig, og sier:

Verden er ganske brutal, og det som mange av de eldre elevene i ungdomsskolen snakker om, er digital mobbing. Det er ikke bare elever her, men overalt. De kan si at den er jeg venn med, og når lærer spør hvor ofte de treffes sier de, nei, vi treffes bare på det og det spillet. Bare i dag har jeg hatt samtaler med to elever som har vært veldig lei seg. Det er ikke ting fra elever herfra, men fra andre elever i kommunen, som har makt på en måte. Små konger og dronninger som med et tastetrykk kan forsure livet til en elev her. Og den er uoversiktlig, altså, å prøve å nøste i. Og det kan gi seg uttrykk i at de er lei seg her, sinna her, men så har det ikke med skolesituasjonen deres å gjøre, men med det sosiale livet deres å gjøre.

Når det gjelder mobbing tror **elevene** at det er mer på andre skoler. De har en del «jentedrama, baksnakking og noe drittstenging i skolen, men har ikke sett at noen bankes opp». Det skjer kanskje en del indirekte mobbing, men ikke at noen gjentatt blir mobbet. Så skjer det en del på nettet, forteller de. De hadde en sak året før der noen hadde sendte ut bilder fra en annens telefon uten tillatelse. Da var det en i den klassen som sa ifra. Den eleven fikk beskjed om at han/hun sladret av de andre elevene. De fikk aldri vite av lærer hva som skjedde med den saken etter det. De skulle ønsket de fikk vite om hva som blir gjort, for at de skal vite at det blir tatt tak i og at noe blir gjort. De sier:

Det kan godt hende at skolen gjør masse uten at vi vet det. Men fint med tilbakemelding så vi vet at det blir gjort noe mer. Vi trenger ikke detaljer, men bare for å få bekreftelse på at noe blir gjort.

---

¹² <http://sites.helsedirektoratet.no/sites/fristed/Sider/default.aspx>

Elevene sier at de ikke helt vet hvordan skolen jobber generelt med det sosiale læringsmiljøet, og de vet heller ikke hva skolen gjør med enkeltelever som trenger hjelp. De vet at de hjelper dem, men de får ikke vite hva og hvordan. «*Vi har en sosiallærer som hjelper elever som trenger det. Blir noen mobbet, blir de det gjelder konfrontert. De andre får ikke vite noe om hva som skjer*», sier de. De har også helsesøster, men hun oppleves som lite tilgjengelig: «*Har vi flaks er hun her, men ofte er det lapp på døra – at hun besøker en annen skole eller noe. Og er hun her er hun gjerne opptatt med noen andre*».

De tar ikke opp tema mobbing så ofte i klassen, men har det vært en mobbesak, tar de det opp og sier til klassen «ikke mobb». På spørsmål om de kan ta opp mobbing med lærer, sier en elev i niende at de kan si det til kontaktlærer, men de har ikke inntrykk av at det blir gjort noe med. En fra tiende støtter dette og sier at «*sier man fra, sladrer man*». «*Samme her*» sier en elev fra åttende klasse. En av elevene forteller at de prøvde å innføre «*hemmelig venn-greier*», men lærerne «*gadd ikke å følge det opp, så sklei det ut med en gang*». Elevene fra 7.trinn forteller at de snakker litt om mobbing i klassen, men de opplever generelt at de ikke har mye mobbing på barneskolen.

Elevene konkluderer med at: «*Ved denne skolen er det mer fokus på fag enn på sosiale miljø*». Det er fokus på læring, og de arrangerer få sosiale ting. De har prøvd å ha aktivitetsdag og har tatt det opp i Elevrådet:

Og så må vi spørre hele tiden om vi får være med på sosiale arrangement som andre skoler er med på, for eksempel fotballturneringer. Vi er sjelden med på slike ting.

3.3.3 Elevundersøkelsens gjennomføring og hvordan skolen bruker resultatene

Rektor forteller at de går inn i Elevundersøkelsen, ser på resultater og stiller seg spørsmål. De har felles gjennomgang, med personalet først og ser sammen på spørsmålene. De velger ut begreper som de vet elevene ikke vil skjønne. Begreper og ord i undersøkelsen er vanskelige, mener han. Når det gjelder arbeidet med resultatet kjører de dem ut, og presenterer og diskuterer disse i personalet. De kjører ut profiler på hvert trinn, og lærerne samles trinnvis og diskuterer resultater. Elevene diskuterer også resultater fra Elevundersøkelsen klassevis, ifølge rektor.

På spørsmål til **lærerne** om de får jobbet med læringsmål gjennom å jobbe med Elevundersøkelsen, sier de at de jobber veldig mye med begreper i alle fag, uansett, særlig i Samfunnsfag og KRLE. Begrepsforståelse er et grunnlag for å forstå stoffet. De sier at de ikke trenger Elevundersøkelsen for å jobbe med begreper. Det gjør de uansett. De forteller:

Vi sa til elevene at det var viktig at de forstod spørsmålene når de svarte, hvis ikke kunne man ikke bruke undersøkelsen til noe. Derfor var det mange hender oppe, selv om vi hadde gått gjennom spørsmål på forhånd. Det er en ganske heftig undersøkelse. Man må bevisstgjøre på forkant!

Når det gjelder hvordan de bruker resultatene etterpå, og hvorvidt de ser på resultatene i sammenheng med andre resultater, sier lærerne at de blant annet har sett *litt* på spørsmålene om lesing i Elevundersøkelsen, men synes det er vanskelig å lese noe ut av det. De sier: *«Vi jobber jo med ulike lesestrategier og matte i alle fag, men vi ser nok mer på undersøkelsen ut i fra trivsel og mobbing. Ikke mye på det andre, egentlig. Men trivsel legger grunnlaget for alt det andre, så...»*.

På spørsmål til **elevene** om de vet hva skolen gjør med for eksempel resultater fra Elevundersøkelsen, sier de at de ikke får vite hva skolen gjør. En elev sier at hun er over gjennomsnittlig nysgjerrig og går inn og sjekker selv. *«Det har ikke vært veldig bra, det kan jeg si. Det er sånn at vi tar undersøkelsen, og så fortsetter man med det man gjorde etterpå. Tenker aldri på den igjen»*.

3.3.4 Spørsmålene i Elevundersøkelsen 2016

Rektor mener at undersøkelsen er for lang og at det er for mange spørsmål. Faren er at elever klikker seg gjennom den. Som allerede vist mener han at en del ord og begreper i undersøkelsen er vanskelige. Han sier:

Vi har laget en begrepsbank; vi tar den med til klassen og snakker om det. Vi har hjulpet dem å tolke begrepene, og til å forstå hva det handler om. Et eksempel er begrepet «medelev». Hva er det? Eller «jeg gleder meg til å gå på skolen», eller «hjemme oppmuntrer de voksne meg til skolearbeid». Eller «trives du på skolen?» Hva betyr det? Eller «er du fornøyd med skolehelsetjenesten?» Eller spørsmål om rådgivning – yrkesveier- utdanningsvalg der de ikke klarer å koble spørsmålene – det som skjer i praksis i klasserommet og hva det spørres om. Vi synes selv vi er dyktige på dette, men de skjønner ikke hva de svarer på, og da kommer det ut feil.

På grunn av uklarheter er det viktig å ha en prat om undersøkelsen i forkant. *«Skoler som ikke tar praten med elevene i forkant av gjennomføringen, får problemer»*, mener han.

Når det gjelder spørsmålet om mobbing, burde man sett litt nærmere på formuleringen, sier han. Han synes det er utfordrende at det står eksempler på hva mobbing kan være, og at det er *«mot en elev som kan ha vanskelig for å forsvare seg»*. Som han sier kan det være flere som har opplevd å bli ertet eller holdt utenfor eller holdt en annen utenfor enn de som oppgir det. Han sier: *«Jeg er redd vi ikke får det riktige bildet. Skulle vært formulert annerledes»*. Han sier at han lurer på om vi kan være trygge på hva elevene legger i «mobbing», om det for eksempel er hendelser det er snakk om, eller er det reell mobbing. Når det gjelder spørsmålet om mobbing av voksne synes han det er greit at det står. Vi snakker mye om at mobbing er et ansvar som også handler om hvordan voksne ter seg. Når det gjelder digital mobbing sier rektor at sosiale media er en stor utfordring. Han mener at debatten om digital mobbing er litt ensidig, og sier: *«Skolen har et viktig mandat, men vi er sjanseløse når ikke øvrige voksne er påkoblet. Må jobbe felles med dette. Også rundt kjøkkenbordet»*.

Lærerne har mange betraktninger rundt Elevundersøkelsen, men en generell tilbakemelding er at undersøkelsen har et veldig akademisk språk, og mange begrep er svært vanskelig å forstå for dem som skal svare. De bruker mye tid på forhånd til å gå gjennom begreper i plenum. Når det gjelder spørsmålene skulle de ønsket mer påstander enn spørsmål, og at svaralternativene ikke skulle være forskjellig fra spørsmål til spørsmål. Man skulle ønsket seg mer barnlige spørsmål, de er jo tross alt barn: «*Når de spørres om lærer hjelper meg til å utvikle meg i faget, og så er du ti år! Det er ganske... det blir litt sånn.. åh!*».

Den ene læreren sier at dersom man diskuterer for mye hva begreper betyr, kan det også være ledende:

Akkurat som at læreren forteller eleven hva han eller hun skal si. Burde ikke vært nødvendig at man må lese gjennom og forklare alle begreper. Men fint at det står at de kan hoppe over hvis de er usikre eller ikke vet.

De har også tilbakemeldinger på begrepet mobbing. Det er ulikt hva man legger i det, det er mange mobbeofre og få som mobber. De spør seg om det kunne vært mer positivt fokusert. De mener generelt at det blir litt feil å spørre om de blir mobbet, og at spørsmålet om hvorvidt de er mobbet eller ikke heller burde vært en slutning man tok når man så på resultatene av elevsvarene. De mener at mobbing er et sterkt begrep, og bør heller erstattes med plaging. De skulle også ønsket seg trygt miljø-spørsmålene helt til sist i skjemaet. Det handler om at dersom man tar spørsmål for spørsmål og fyller ut samtidig med de andre i klassen, blir det veldig synlig hvis noen har svart «2 eller 3 ganger i måneden eller oftere», for da får de tilleggsspørsmålene de må fylle ut, og da blir det veldig synlig for de andre.

Når det gjelder spørsmålet om elevene er mobbet av voksne ved skolen, tror de det kan handle om at de opplever noe negativt fra lærerens side, at læreren er ute etter dem eller ikke ser dem. De synes det er et viktig spørsmål. Det er en bevisstgjøring, mener de.

Når det gjelder digital mobbing, er samme tilbakemeldingen som mobbe-spørsmålet. De mener undersøkelsen heller bør spørre elevene om de har opplevd hendelser/plaging, og at slutning tas ut i fra svarene, hyppigheten og hva de har opplevd. De skulle i tillegg ha ønsket seg et spørsmål knyttet til om skolen jobber med nettvett: «*Det skulle vært synliggjort. Gjør vi lærerne jobben vår, snakker vi om å behandle hverandre bra ved skolen – også på nett? Det hadde vært fint med et ekstra punkt om det*». En lærer sier at det er vanskelig for skolen å fange det som skjer på fritida og hva skolen kan gjøre med det, men det viktigste er egentlig å lære elevene nettvett, det vil si forebyggende arbeid. De sier at også foreldrenes rolle i forhold til hendelser som skjer i hjemmet på nett er viktig. Det handler om samarbeid mellom skole og hjem. Lærere forteller om elever som tar med seg frustrasjoner på skolen fordi de spiller til frokosten og spiller mot hverandre, og er forbanna på hverandre før de kommer på skolen: «*Da har man kanskje allerede ødelagt to timer. Og det er det antagelig mye av. Fire-fem av dem går i fjerde klasse*». De mener at dette er ting man

må finne ut av i samarbeid med hjemmet, og at det er viktig at skolen tar sin del av et digitalt ansvar.

Elevene ved denne skolen har mange kommentarer til Elevundersøkelsen. En jente sier at hun synes det burde være en rubrikk for de som ikke er jente eller gutt, og at slik det er i dag, virker det diskriminerende.

Når det gjelder digital mobbing, mener de det er viktig at det er med, men de synes ikke at det er skolens ansvar, men «*litt alles ansvar*». De mener at foreldre og nettvett er det viktigste. Mange foreldre passer ikke på hvordan elever bruker telefonen, sier de. Tar man noen i nettmobbing, bør man ta møte med foreldrene, sier de. Men de mener at skolen burde hatt mer fokus på nettvett og lære elevene at alt vil stå der og kan slå tilbake på elevene mange år senere.

Spørsmålet om «du selv har vært med på å mobbe en eller flere elever» syns de er et fint spørsmål. Men de tror at mange svarer negativt fordi de ikke vet at de selv gjør det. De tenker ikke over det. De har gjenger, men tenker ikke på å dra inn andre, for eksempel. «*Man er bare den gjengen man er i, liksom*». De tror det mest av alt handler om utestenging og baksnakking, eller at man legger ut snikbilder, eller «*means*».

Spørsmålet «mobbet av voksne ved skolen» tror de kan handle om opplevelse av krenking. For eksempel hvis man blir hakka på for å ha gjort «bittelitt», mens andre som gjør mye ikke blir det, og de sier: «*Lærerne har en stor påvirkning på klassemiljøet. Det bør de være mer bevisst. For eksempel dersom elever er usikre og utrygge, blir de dårlige muntlig. Og da får de dårlig karakter*». De forteller om lærere som er sure og gretne. Og de ser at noen får lettere kjeft enn andre. De opplever kanskje at de ikke får en ny sjanse. En sier:

Jeg har ikke hørt om direkte mobbing, men har hørt om kommentarer fra lærer på ting lærere ikke har noe med. For eksempel utseende eller håndskrift. En lærer sa til venninnen min at hun hadde stygg håndskrift.

Alle sier at de har savnet mer informasjon før ungdomsskolen. De skulle ønsket et spørsmål i Elevundersøkelsen om de syns lærerne gjør nok for å forberede dem til ungdomsskolen.

3.3.5 Skole-hjem-samarbeid

Lærerne erfarer at skole-hjem-samarbeidet er ganske likt i barne- og ungdomsskolen. De har elevsamtalen, utviklingssamtalen to ganger i året, foreldremøter samt uformelle ting som foreldrene styrer. Samtidig varierer foreldrenes aktivitetsnivå fra trinn til trinn eller klasse til klasse. En forteller at det åttendetrinnet hun har ansvar for nå er svært aktive, mens den forrige hun hadde var ikke så aktive. De forteller at det er litt smitteeffekt; er noen aktiv, blir flere aktive. Det har også med hvem som styrer FAU, er trinnkontakter og så videre. Det kan også ha med kontaktlærer å gjøre, mener de, for eksempel ut i fra hva de legger opp til og hva de forventer av foreldrene, og hvorvidt foreldrene informeres om hva det vil innebære å være klassekontakt. De

forteller om foreldre som arrangerer påskelunsjer, frokost og andre kosetunder. De mener det er viktig med slike ting, og vet at elever ønsker mer aktiviteter på tvers av trinn.

Elevrådet mener det er litt for lite kontakt mellom skole og hjem, og at de er usikre på om foreldre får nok informasjon fra skolen. Elevrådsleder har vært på en konferanse med blant annet FAU, men ut over det vet hun ikke hvem som sitter der eller hva de gjør.

3.3.6 Minisurvey til foreldre om læringsmiljøet

Som vist innledningsvis ble det i tillegg til intervjuene, sendte ut en kort survey til alle foreldre ved de tre skolene slik at flere fikk mulighet til å uttrykke seg og dermed en mulighet til å supplere intervjudataene. Her stilte vi tre enkle spørsmål formulert som påstander om foreldrenes opplevelse av hvordan skolen håndterer mobbing av elever, hvordan skolen arbeider med det sosiale læringsmiljøet, og hvordan skolen involverer foreldre i arbeidet med det sosiale læringsmiljøet. Detaljer fra resultatene er presentert i kapittel 2, men her vil hovetendenser trekkes fram og sees opp mot hva foreldrene svarer i de åpne feltene.

For å oppsummere svarene på påstanden «*Skolen håndterer mobbing av elever på en god måte*» er 34 prosent enig i påstanden, mens 14 prosent er uenige i påstanden. Slår vi sammen verken enig eller uenig og vet ikke svarer 49 prosent av respondentene at de ikke vet, eller ikke har formening om det. I de utfyllende svarene i de åpne feltene, er det mye som tyder på at foreldre mener at de ikke kan svare fordi de ikke har erfaring med mobbing, og at de derfor ikke vet. Noen skriver at de ikke blir informert om hvordan skolen jobber med dette, og en sier at de aldri har blitt informert om mobbing på noe vis, hverken på foreldremøter eller elevsamtaler. En annen skriver: «*Skulle ønske skolen involverte oss foreldre mer*».

Noen sier at de opplever at skolen ikke fanger opp eller tar tak i situasjoner tidlig nok. Andre legger vekt på at noen lærere gir tydelig uttrykk for hvem de liker eller ikke liker av elevene, og en forelder skriver: «*Noen av lærerne oppleves som mobbere selv, som gjør forskjell på elever og er urettferdige og er lite mottakelige for innspill*».

For å oppsummere svarene på påstanden «*Skolen arbeider med det sosiale læringsmiljøet på en god måte*» er 59 prosent enige i påstanden om at skolen arbeider med det sosiale læringsmiljøet på en god måte, 19 prosent er uenige i dette, mens 22 prosent svare at de ikke vet, eller at de ikke har en formening om dette.

De som har svart i det åpne feltet, sier at de enten ikke har opplevd noe, at de så langt synes det ser bra ut, eller at de rett og slett ikke vet. Men mange er også kritiske til skolens arbeid med dette, og kommentarene handler om at de ikke syns det jobbes godt nok for å tilrettelegge for et godt klassemiljø, at lærerne ikke yter noe utover pålagt arbeidstid, og at det er altfor innarbeidet miljø hvor man møter motstand for endring og nytenkning. En annen sier: «*Det er helt opp til den enkelte lærer, derfor store forskjeller*».

En foreldre skriver i de åpne feltene: «Dette er en skole som slo sammen en barneskole og en ungdomsskole, og bærer fortsatt preg av å være to adskilte skoler med lite fellesaktiviteter på tvers av trinn». Dette kom også fram i intervjuer med blant annet elevene.

En annen sier: «Elever som faller litt utenfor majoriteten i klassen blir ikke godt ivaretatt av kontaktlærer. Grupperinger får råde fritt og disse elevene blir lite eller ikke inkludert i fellesskapet». En sier: «Lærere i samarbeid med foreldrene må jobbe hardt for å opprette og holde motivasjonen for skolearbeidet. Dette samarbeidet kan bli bedre».

For å oppsummere svarene på påstanden «Skolen involverer foreldre i arbeidet med det sosiale læringsmiljøet på en god måte» er det 34 prosent er enige i at skolen involverer foreldre på en god måte, mens 36 prosent er uenige i denne påstanden. 39 prosent vet ikke, eller har ingen formening om dette. Slår vi sammen disse to er hele 75 prosent uenig i påstanden eller har ingen formening om dette. Det er en svært stor andel av de foreldrene som har valgt å svare på dette skjemaet, og for å se hva foreldrene legger i dette svaret, skal vi presentere noen av de åpne svarene til foreldrene.

Det som går igjen er at de opplever at de får mangelfull info, at det er mangel på involvering, og at det tar veldig lang tid før foreldre eventuelt blir involvert. Noen peker på at det er et stort skille mellom hjem og skole, der lærer har lite tid til å kunne ha kontakt med hjemmet. Som en forelder sier: «Føler at foreldre er mer i veien enn til hjelp, blir dessverre en ubrukt ressurs». En sier faktisk at: «Skolen ønsker ikke at noen instanser eller foreldre skal involvere seg», og støttes av en annen som skriver at det «føles vanskelig å komme med innspill». En annen skriver: «Man blir jo ikke involvert i dette arbeidet, uten at det er krise, eller det gjelder barnet ditt direkte».

Noen foreldre ønsker at det stilles mer krav til deltakelse fra foreldre enn det som gjøres i dag. Et forslag som kommer er at skolen i større grad kunne vært en pådriver for å engasjere foreldre, og etablere foreldregrupper, for eksempel. De påpeker at det er viktig at foreldre kjenner hverandre og er trygge på hverandre for å skape godt sosialt læringsmiljø for elevene. Samtidig ser man at det er store variasjoner i opplevelse av dette hos foreldregruppa. En sier at det er godt samarbeid med lærerne for å få til aktiviteter som lunsjer og trinntreff for elevene, og en annen skriver:

Skolen snakker mye om dette på foreldremøter, og har innkalt til stormøte med politi og kommunens utekontakt. Dette oppfattes som positivt. Det har blitt satt fokus på blant annet nettmobbing.

En annen forelder skriver at: «Jeg føler ikke at jeg har vært involvert på noe tidspunkt. Nå har vi riktignok ikke deltatt som representanter for FAU eller i foreldregruppa ennå, så vi har heller ikke vist STORT engasjement». Denne foreldereren legger til at de likevel savner å høre hva som blir gjort i etterkant av innmeldte saker; de savner rett og slett oppfølging fra skolen.

3.4 Caseskole III

3.4.1 Beskrivelse av skolen og det sosiale læringsmiljøet

Dette er en barneskole og er bygget på starten av 2000-tallet. Den har i underkant av 300 elever, og ligger i et område med god økonomi/som skårer høyt på levekårsstatistikken, ifølge **rektor**. Det er et godt tilslag med elever med sterke familier, men også her er det en del elever som strever. «*Sånt sett en normal skole, men mer enn man skulle tro hvis man ser på det sosioøkonomiske, både i forhold til det sosiale, og til det faglige*», ifølge rektor, som likevel ble overrasket da hun begynte her, da hun kanskje hadde forventet at de var enda mer sterke i fag (på bakgrunn av forhold til demografien). «*Vi skårer for lavt på en del ting i forhold til den skolen vi er*», sier rektor. Hun forteller om et godt personale, en flott elevgruppe, og et aktivt elevråd. Elevrådet har uttrykt at det er stas å sitte der, og hun ser at de tør å prate, de tør å mene, og det får de støtte på. Det er også et aktivt FAU, og et aktivt Samarbeidsutvalg med representanter fra elevrådet (SU/SMU).

Ved denne skolen ble rektor, kontaktlærere i 6.trinn, 2.trinn og 3.trinn, kontaktlærer for elevråd, 6 elever fra Elevrådet (5.-7.trinn) og en foreldrerepresentant intervjuet.

Det er 5., 6. og 7. klasse som gjennomfører Elevundersøkelsen ved skolen, som tilsammen er 130 elever. Ti elever har kryssset av for at de er mobbet, og et flertall (åtte) av disse har opplevd at skolen gjorde noe for å hjelpe, der sju sier at skolen gjorde noe som hjalp, mens en svarte at det ikke hjalp. To svarte at ingen voksne ved skolen visste noe.

Rektor er forholdsvis ny ved skolen, og forteller at hun har hatt stort fokus på at elevene er alle voksne sitt ansvar, og sier:

Et av satsingsområdene våre her ved skolen er å forene oss til en «vi-skole», at det ikke er «min klasse og mine elever», men at det er «vår skole og våre elever». Og ikke minst det med tryggheten, konsekvente voksne, og at voksne reagerer på tilsvarende like måter som mulig. Selvsagt uten å ta bort autonomien, men at vi skal kunne forvente lik handling.

Rektor er svært opptatt av læringsmiljøet ved skolen, og har et godt samarbeid med PPT som hun mener er gode på å intervensere, og de har en sosiallærer og en helsesøster som er der to dager hver uke. Elevene kjenner helsesøster godt, i og med at hun også er på helsestasjonen og har kjent dem fra førskolealderen. Hun forteller at det er viktig at skolen får flere profesjoner, som for eksempel vernepleiere, som har en ballast som de pedagogisk utdannede ikke har, og dermed mye å tilføre skolen.

Lærerne sier at de opplever skolen generelt sett som en god skole, der elevene trives, og kommer godt ut av det. «*Men ikke inn klima vårt! Det blir vi slitte av*», sier de.

Elevene forteller om et godt sosialt miljø, og at det ikke er farlig å skille seg ut ved denne skolen. «*Det er faktisk litt tøft å skille seg ut*», sier en gutt i sjuende. En annen i Elevrådet fra lavere trinn forteller at jenter i hennes klasse tenker at de ikke kan være

seg selv, ikke skille seg ut. En annen fra sjuende skyter inn at jentene ikke bør bry seg, og at det egentlig ikke spiller noen rolle hva folk sier eller mener.

Foreldrerepresentanten forteller at det er et godt sosialt miljø ved skolen. Han opplever at de tar tak i de sakene som blir avdekket. Han vet ikke hvordan de gjør det konkret i det enkelte trinn, men som han sier: *«det trenger jeg ikke å vite om heller»*.

3.4.2 Skolens arbeid med det sosiale læringsmiljøet

Ifølge **rektor** er det tatt mange grep for å bedre læringsmiljøet ved skolen, selv om de ikke deltar i mobbeprogram eller lignende nå. For eksempel har de økt tiden til sosiallærer, de bruker «Innblikk»¹³ for å forebygge og avdekke skjult mobbing, og de bruker sosiogrammer i klasser for å finne ut om alle har det bra og har noen å være med. De er en helsefremmende skole, og et ledd i dette er at de har 45 minutters storefri. Kriterier for helsefremmende skole er både bevegelse, kost, men også mye fokus på det psykososiale, og rektor sier: *«Så vi har et program, på en måte»*. De største elevene styrer en utlånsbod, der man kan låne leker og der aktiviteter setter i gang lekene. Rektor sier: *«Vi tenker at inaktive barn plager og blir plaget. Barn som har mye å finne på, har det bra»*. De har også en vennebenk som fungerer bra: *«Du skal ikke bare sette deg der når du er ensom, men også hvis du vil komme inn i en ny lek eller bli kjent med noen nye. Det synes vi fungerer godt»*. Aktivitetene har hovedansvar for å se om det sitter elever der. Kontaktlærer for elevrådet styrer dette, og elever fra 5. til 7. trinn søker for å få jobben. Det er en populær jobb. Elevene opplever å få litt ansvar, og det blir forsterket tilsyn ute gjennom at det er elever som passer på. Rektor sier at de ser ting som de voksne ikke ser. De tar det på alvor, og de er flinke til å melde fra. Elevene er igangsettere, bidrar til leken og sier fra om konflikter, men et viktig prinsipp er at de ikke skal løse dem; det er de voksnes ansvar.

Når det gjelder mobbing, er rektor opptatt av bruk av tidlige undersøkelser etter Opplæringslovas paragraf 9A-3 om det Psykososiale miljøet¹⁴, og ved avdekking av mobbing eller annen krenkende atferd, enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Hun lager tiltakslistene i undersøkelsesvedtakene, der kartlegging er en av tingene. Det kan også

---

¹³ Dette er et verktøy for å forebygge og avdekke skjult mobbing (spørreskjema, elevsamtaler m.m.). Det er blant annet et spørreskjema som elevene svarer på, og er en ressurs skolene kan laste ned fra nettet. Se <https://laringsmiljosenteret.uis.no/>

¹⁴ Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremme eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør. Dersom nokon som er tilsett ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at ein elev blir utsett for krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal vedkommande snarast undersøkje saka og varsle skoleleiinga, og dersom det er nødvendig og mogleg, sjølv gripe direkte inn. Dersom ein elev eller forelder ber om tiltak som vedkjem det psykososiale miljøet, deriblant tiltak mot krenkjande atferd som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova. Om skolen ikkje innan rimeleg tid har teke stilling til saka, vil det likevel kunne klagast etter føresegnene i forvaltningslova som om det var gjort enkeltvedtak.

være andre ting som ligger bak, og da bruker de ofte «Innblikk» til å kartlegge. De knytter ofte på helsesøster som blir en «nøytral» person i slike sammenhenger. Hun forteller at hun gjennomfører en del modellsamtaler selv, og sier «*jeg brenner veldig for det psykososiale miljøet til barna*». Hun har en del oppfølgingsamtaler med de som plager og de som blir plaget, og har også hatt flere separate samtaler med foreldre – både for de som er utsatt og de andre. Hun sier:

De barna som jeg har klart å fange opp – via lærerne – de har vi satt i gang tiltak på. Vi gjør noe omfattende i alle disse saker. Vi er heldige her i kommunen; vi har PPT som også har veiledningsfunksjon, i forhold til mobbekoordinator, som er en av PPT-rådgiverne. De bistår med den videre undersøkelsen, og kan jobbe systemisk med hele klasser. Har fått tilbakemelding fra PPT at skolen setter i gang såpass grundig arbeid og oppfølging at de på en måte ikke hadde noe mer å bistå med. Det er også oppfølgingsmøte med PPT der vi diskuterer hva vi gjør, og vi har alltid samtaler med elevene for å trygge elevene at det har tatt slutt. Vi er tydelige på stopp-samtaler. I visse tilfeller har det vært nødvendig med innkalling til foreldre med forventning om at de møter. Jeg er tydelig i de brevene, ikke tilbud om møte, men at møtet er da og da. Og blir det ikke slutt på mobbing bruker vi andre instanser for å hjelpe oss.

Elevrådet forteller at det er en veldig bra skole å gå på. De føler seg trygge i Elevrådet og kan si sin mening, og de opplever at lærer tar forslag fra Elevrådet videre. «*Vi blir hørt*», sier de, og de synes det er fint å være med i Elevrådet, for da får de mulighet til å påvirke: «*Vi får bestemme mye. Vi får makt*». Det er veldig morsomt, sier en elev. Antall møter avhenger av antall saker. Noen ganger har de møte med klassen før Elevrådsmøtet, eller de leser referat fra møtene, og da kan de andre elevene kommentere det eller komme med saker de ønsker at de skal ta opp.

På spørsmål om hvem de går til når de trenger å snakke med noen sier elevene at de prøver å ordne opp selv. Noen sier at de prøver å si fra til voksne, men synes ikke de voksne gjør noe. De vet at de kan bruke sosiallærer, men stort sett er de samme som går dit, og tror det er særlig de som ikke har det så bra, og at de har behov for å snakke med noen som går dit. De vet hva de fleste voksne ved skolen heter, eller vi sier «du» eller «lærer». På spørsmål om lærerne reagerer på samme måte eller om de gjør mye likt, forteller elevene at de opplever at lærere kan være ulike etter hvilke elever de har med å gjøre. En forteller at læreren hennes forskjellsbehandler, at noen får masse kjeft, mens andre ikke får det for det samme:

Det vises godt at min lærer liker noen bedre enn andre. De skryter av noen få, da føler kanskje de andre at de andre får skryt eller ikke blir hørt. Da kan den som alltid får skryt bli baksnakket av de andre. Men det kan handle om at det er elever som ofte gjør noe galt, da blir kanskje lærerne raskere sint på dem.

De forteller at det for så vidt er klare regler ved skolen og alle kjenner dem, også ved mobbing. En av elevene sier at lærerne ikke har sagt noe om konsekvensene ved å mobbe. De er bekymret for at det kan bli mer mobbing dersom mobberne ser at det

ikke skjer noe. Potensielle «mobbere» tenker kanskje at de kan mobbe, siden antagelig ingen kommer til å merke det, og at konsekvensene er «bare litt kjeft». De tror det hjelper mot mobbing dersom elevene vet hva konsekvensene med mobbing er.

I elevsamtaler blir de spurt om hvordan de har det, og hvordan andre har det. Sjette trinn forteller at de har loggbøker, og at det egentlig fungerer veldig bra: *«Vi tør å si mer enn når vi snakker. Vi har kanskje ikke samtaler om det, men vi vet da at læreren vet om det».*

De forteller at de også har klassens time og klasseprat av og til. *«Har det skjedd noe, snakker vi om det der og da».* Lærerne tar da tak i det som eventuelt har skjedd, men da blir det gjerne verre, sier de. Det kan føre til krangel blant elevene om hva som egentlig har skjedd, og de foreslår: *«Lærer bør kanskje få dem det gjelder til å snakke sammen, ikke dra inn hele klassen alltid».*

3.4.3 Elevundersøkelsens gjennomføring og hvordan skolen bruker resultatene

Rektor har rektorutdanning, og forteller at hun er veldig opptatt av hvordan data brukes i skolen. Hun har jobbet systematisk med resultatene fra Elevundersøkelsen i samlinger med lærerne, der de går gjennom enkelte resultater og lager forslag til tiltak i fellesskap.

Hun sier at Elevundersøkelsen måler veldig mye bra, og synes norsk skole har en lang vei å gå i forhold til å bruke datainformasjonen som er tilgjengelig i kvalitetsutviklingsarbeid. De velger å gjennomføre undersøkelsen på 5., 6., og 7. trinn for å få et størst mulig utvalg blant elevene: *«Når vi er 300 elever, 40 på hvert trinn og tre trinn som tar den, så tenker vi at svarene er representative for hele skolen».* De jobber mye med resultatene, og har sagt til lærerne at de ikke kan henge seg for mye opp i at *«dette har de misforstått»*, fordi det er brukt mye tid på å utvikle en slik undersøkelse når det gjelder feilmarginer osv.

Hun har fått høre at en del elever svarer ut i fra hvordan *de* forstår spørsmålene. Trygghet og trivselsspørsmål svarer de ok på, sier hun, men andre spørsmål, for eksempel medvirkning, forstår de kanskje ikke alltid meningen i, og svarer ut i fra en annen forståelse, sier rektor: *«Vi skulle tenkt oss en mal for forarbeid fra Utdanningsdirektoratet der man definerte hva det egentlig spørres etter».* Nå har det kommet et skriv om oppklaringer de siste par årene, sier hun, men ut over det bruker de ikke mye tid på å innføre elevene i at *«nå skal vi inn i en undersøkelse og sånn, for da er jeg redd for at vi styrer igjen. Da måtte det i så fall vært tydeligere brukerveiledninger».*

På spørsmål fra intervjuer om de går gjennom vanskelige begrep med elevene, sier hun: *«Det kan du spørre lærerne om. Men jeg har ikke lagt føringer på at lærere skal tolke begrep selv, for da kan det bli forskjellig på ulike trinn. Og det er klart at vi jobber jo med læringsmiljø hele året, så mange begrep har barna hørt før. Men så kommer spørsmålene litt forskjellig fra år til år, da».*

Rektor beskriver at de jobber mer grundig med resultatene nå, da de tidligere kanskje kun ble informert om resultatene:

Det jeg gjorde var å sende ut resultatene og ba dem sette seg inn i det, og så har vi satt av utviklingstid på onsdager – som er to timer sammen hele personalet. Da hadde jeg en liten forelesning om bruk av data, litt hvordan vi bruker data og knytter det opp imot forskning, at det er verdiløst hvis vi ikke bruker det til noe, en litt teoretisk bakgrunn. Deretter litt om Elevundersøkelsen som undersøkelse og ser på hvordan den er bygd opp og hvordan vi skal tolke den (...) Så hadde jeg sammen med min plangruppe eller koordineringsgruppe, som består av meg, assisterende rektor, SFO-leder og to teamledere som da er lærere som har søkt og fått litt nedsatt undervisningstid og er med i en pedagogisk utviklingsgruppe, sett på spørsmålene sammen og plukket ut noen som det var betenkeligheter med resultatene på. Vi samtalte i fellesskap rundt disse punktene, og så jobbet vi med gruppearbeid der alle lærerne i mellomtrinnet rullerte på grupper og skrev ned forslag til tiltak på de ulike punktene. Etter det har vi jobbet med at det skulle brytes ned til det enkelte trinnet og da var også 1.-4. med. Så alle trinnene har jobbet med en plan for hvordan jobbe med og følge opp i forhold til læringsmiljøet på det enkelte trinn. Hvert trinn presenterte sin tiltaksplan om hvordan de skal jobbe med læringsmiljøet i forhold til Elevundersøkelsen. Med at vi presenterte det for hverandre, var det noen gode ideer lærerne fikk fra de andre, som de supplerte sine planer med. Så følger jeg opp utover våren at de gjør dette her.

De ser også på resultater fra Elevundersøkelsen opp i mot andre resultater, og de jobber mye på samme måte med andre resultater. Lærerne har sagt at når de jobber med resultatene på denne måten, og det blir stilt krav fra rektor til hvordan det skal følges opp, ser de mer vitsen med å ta alle disse kartleggingene, sier rektor. Samtidig sier rektor at er det noe barna lærer i skolen i dag, så er det det å bli kartlagt. Hun påpeker at «Elevundersøkelsen eller Kartleggingsprøver eller hva det måtte være har ingen verdi hvis vi ikke lærer oss å tolke det og lærer oss å bruke det og setter oss mål ut i fra de resultatene vi har fått».

Rektor sier at tilbakemeldingene hun får fra lærerne er at det er motiverende å jobbe med det, for nå forstår de hvorfor de gjør det, og hvorfor elevene skal måtte ta undersøkelsene. Mange lærere har høy snittalder og utdanninger fra tiden før det å jobbe forskningsbasert og databasert i det hele tatt var på agendaen. Det var nok en del som stilte spørsmål ved hvorfor de skulle bruke så mye tid på det tidligere, men de fleste synes nå at det begynner å bli spennende.

På grunn av anonymiteten i Elevundersøkelsen er de avhengige av god oppfølging, for eksempel logg, og læreren må være trent på hva de skal spørre elevene om, og trygge elevene på at det er nødvendig at de sier i fra. Generelt opplever hun at elevene er trygge på de voksne, og kan gå til både helsesøster, sosiallærer, rektor, assisterende rektor. «Så vi er tilgjengelig, og elevene vet det».

Lærerne forteller at de ikke har jobbet så systematisk med dette tidligere, men med den nye rektoren har de gjort det:

Rektor er veldig opptatt av det, hun har hatt en forelesning om det, snakket om data og trukket fram resultater. Hva vi kunne jobbe mer med. Vi sammenligner oss ikke bare med landet, men også innad i skolen. Alle trinn jobber med det. Alle barn er alles ansvar. Alle trinn skulle presentere sitt satsningsområde innen læringsmiljøet.

Læreren som har gjennomført Elevundersøkelsen i klassen sin, forteller at hun ikke gikk gjennom spørsmålene før de gjennomførte undersøkelsen, men de støtter de lesesvake under gjennomføringen, og sier: «*Da ser vi litt bort når de setter kryss*».

De syns det er motiverende å jobbe så systematisk med dette. De ser tydeligere hva som rører seg i skolen, og de velger ut sitt område som de fokuserer på. De vet kanskje mye av dette fra før, men når det løftes mer opp, ser de det tydeligere i sin hverdagspraksis også. Selv om de har kuttet ned på antall fokusområder, uttrykker de: «*Det er fortsatt mye som rører seg. Alt dette kommer i tillegg til det andre vi må gjøre ved skolen. Spørsmålet er om vi skulle tatt bort noe annet*», sier de, og fortsetter:

Det er fortsatt masse annet vi må gjennom. Det som alt det her påvirker er den tida vi har til rådighet til å være i klasserommet. Det er en hektisk tid, jager gjennom dagen, får ikke tid til hvert enkelt barn, mange skjema som skal fylles ut. Når skal vi gi Ole de 5 minuttene han trenger for å få det bedre?

De forteller at det er mye mer dokumentasjonskrav nå enn tidligere. De føler at samfunnet har endret seg, og at mange elever har en annen livssituasjon og trenger mer omsorg i skolen: «*Dessverre skjærer de ned på miljøarbeidere i skolen. Man står igjen med hele klassen alene*».

Av de seks **elevene** vi intervjuet var det få som husker Elevundersøkelsen. En sier at han husket at det var et spørsmål som han ikke forstod, men da var det heldigvis lærere der til å hjelpe dem. Det var helt stille i klasserommet, og de måtte rekke opp hånda hvis de lurte på noe. Tror de fleste syns det gikk fint.

Foreldrerepresentanten forteller at de blir informert av rektor om at Elevundersøkelsen gjennomføres, om resultater og hvordan de jobber med utfordringer som kommer fram i undersøkelsen. De har en prosess, særlig der de har dårlige skår. Han forteller at skolen ikke er så stor, så det er lett at enkelt svar gjør skåren uriktig. For eksempel kan 1-2 elevsvar få stort utslag.

3.4.4 Spørsmålene i Elevundersøkelsen 2016

Rektor sier at hun er overrasket over at mange som opplever å bli mobba, samtidig krysser av at det ikke skjer ofte. Hun lurer på om de vet at mobbing og plaging er forskjellige ting. Hun sier at de har reagert på denne formuleringen, da det var 14-15

som svarte på dette. Det er kjempealvorlig hvis de blir mobbet, sier rektor, men de blir jo ikke mobbet ukentlig. Er det mobbing, da, spør hun seg. Hun utdyper:

Hva har de svart på? Hvor er grensene her? Jeg mener ikke å bagatellisere her, for hvert barn som ikke har det bra må vi ta alvorlig og ta tak i. Men det er om dataene forteller oss det som er sant eller ikke. Det er klart at når det er vanskelig for voksne med høy utdanning å tolke det, hvordan er det da for de på 12-13 år?

Når det gjelder spørsmålet om mobbing av voksne forteller rektor:

Jeg sa til mine ansatte at om vi hadde fått utslag der, hadde jeg blitt både lei meg og forskrekket. For det skal ikke skje i en skole. Men samtidig er det lurt og bra at det blir spurt om, for som rektor er du ikke i klasserommene hele tiden. Og vi vet at lærerne er mennesker og noen barn føler seg uthengt av lærere. Opplever de det som mobbing må det tas tak i. Og det som er vanskelig her er at det er en anonym undersøkelse. Men jeg kan i alle fall kjøre det ut på trinn og kan se på hvilke trinn det gjelder. Så jeg mener det er et relevant spørsmål, ja.

Ironibruk fra lærer kan være en kilde til misforståelser, men det kan også handle om barn som det blir satt grenser for. Rektor mener å se en utvikling der noen barn har det ganske grenseløst hjemme. Selv om grenser skaper trygghet, er det noen som definerer det som mobbing. Og så er det enkelte elever med atferdsvansker som i visse tilfeller må holdes fast for å unngå skade på andre eller seg selv. Det gjør vi jo svært sjelden, men noen ganger må vi gripe inn. Og da skriver vi tvangsprotokoll og vi dokumenterer det godt. Men klart at i en anonym undersøkelse kan det se hardt ut når elevene opplever det som mobbing, sier rektor.

Når det gjelder spørsmålet om digital mobbing, sier rektor at det er noe som øker ekstremt, og det skjer oftere i fritiden enn på skolen. De opplever at de stadig må rydde i ting som har skjedd i fritiden. Men som rektor sier:

Det er vanskelig for oss å rydde opp i uten foreldrene, for det har skjedd mellom skolebarna, men i fritida. Det øker veldig, og vi opplever en del foreldre som forventer at skolen skal rydde opp alene, og ikke tar sitt ansvar med å sette grenser.

De har fokus på nettvett i skolen, og sosiallærer har vært innom alle foreldremøter på alle trinn og vært tydelig på at foreldrene har ansvaret, men at ungene drar det med seg i skolen og får en dårlig skolehverdag. Skolen kan ikke komme til bunns uten samarbeid med foreldrene, sier rektor. Hun har også vært i foreldremøter i klasser med utfordringer når det gjelder digitalbruk, og signalisert til foreldre om at dette er ikke greit. FAU har også arrangert møter med organisasjonen Barnevakten. Dessverre er det få som møter opp på disse møtene. Rektor tenker at neste gang de skal ha dette temaet, skal de gjøre det obligatorisk for elevene å være med (ved å flytte undervisning til kveldstid), for da kommer flere foreldre. Det gjør de i ungdomsskolen, og da møter folk, sier hun.

Rektor mener det er lurt å ha med spørsmål om eleven selv har vært med på å mobbe, da «*det gjør noe med refleksjonen*». Hun opplever at barn er ærlige, og svarer hvis de har plaget eller mobbet.

Lærerne mener det er viktig at det gjennomføres slike undersøkelser, og fint å jobbe med det på skolenivå. Men det er også mat for medier, sier de. Det blir rangeringer av gode skoler og dårlige skoler. Likevel sier de: «*Vi har også godt av å reflektere rundt de andre spørsmålene i Elevundersøkelsen, for eksempel medvirkning i timene osv. Sette ord på hva vi har gjort, hva vi har lært*».

De snakker om at de jobber mye med begreper, og de er overrasket over hvor lite elevene kan: «*Vi skulle lest og forklart begreper på forhånd før gjennomføringen av Elevundersøkelsen, men den er jo så lang*», sier de. I tillegg sier de at de er redde for å påvirke elevene for mye, og tilføyer: «*Det er jo ikke sikkert at vi lærere forstår hva som mener, heller*».

Lærerne synes det er bra at spørsmålet om digital mobbing er med, selv om det foregår mye på fritida. De mener det er problematisk at ungene er på sosiale arenaer hvor de egentlig er for unge til å delta i. De har elever helt ned i andre klasse som opplever å bli stengt ut av en klan, og blir lei seg. Det som skjer på nettet dras med inn i skolen og blir et skoleproblem. De har derfor snakket om dette på foreldremøter, og informert om det de ser i de møtene. Det er viktig å skape felles retningslinjer, mener de, og legge mer ansvar for grensesetting hos foreldrene.

Lærerne synes det er bra at det finnes spørsmål om «*mobbet av voksne ved skolen*». Dessverre skjer det, så det er veldig viktig, sier de: «*Vi har snakket om at vi er rollemodeller for barna, og vår oppgave som voksne er å skape gode relasjoner til barna. Mange elever tror at det er en avvisning hvis ikke læreren umiddelbart tar barnets parti*».

Spørsmålet om elevene er med og mobber synes de er greie, men de er usikker på hvor ærlige elevene er på det. Den ene læreren tror de godt kan være ærlige på slike ting, og mener at det er fint med så konkrete spørsmål. Generelt spør de seg om elevene klarer å skille mellom hva som er mobbing, og det å si en stygg ting til noen én gang. De synes elevsamtalen er å foretrekke framfor alle de skjemaene som de opplevde de brukte mye tid på og ikke får mye ut av.

Elevene forteller at de har hørt om digital mobbing, men har ikke mange eksempler på hva det kan være. De sier at det kan være at man skriver stygge ting til hverandre, de har hørt om det, men vet ikke om noen som har opplevd det. De forteller at de har snakket om nettvett på skolen, og de har vært med på noe som het «*Bruk huet*»¹⁵. Der

---

¹⁵ <http://brukhue.com/>

fikk de vite hva som kan skje hvis man sender meldinger, bilder etc. En annen elev sier: «Vi snakket litt om det i fjerde klasse». En annen sier: «Vi hadde en plakatt i klasserommet, men snakket ikke om det». Når det gjelder spørsmålet «mobbet av voksne ved skolen» tror de kanskje det kan være at en lærer overser en elev, for eksempel. Men de har ikke opplevd det, sier de.

Foreldrerepresentanten sier at det er viktig at spørsmålet om digital mobbing har blitt et selvstendig spørsmål. Han har ikke vært bort i det selv gjennom egne barn, men han hører at det er et økende problem der de lager seg lag i spill, eller ulike grupper; det foregår utfrysing, det at de ikke inkluderer alle naturlige inn, sender stygge meldinger til hverandre.

3.4.5 Skole-hjem-samarbeid

Rektor forteller at samarbeidet med foreldre via FAU er veldig godt. Det er et aktivt FAU, og de møtes en gang i måneden der de tar opp alt fra skolesaker, økonomi og hva skolen jobber med i forhold til elevene. Hun forteller at de går gjennom resultater fra Elevundersøkelsen i FAU. Foreldrene ved skolen bidrar aktivt med å tilby aktiviteter og arrangementer på kveldstid, som igjen bidrar positivt til miljøet:

Foreldre er veldig interessert i hva vi holder på med. Jeg har vært rektor ved en annen skole, og der var det mer «vi og dem». Her jobber vi sammen. De er lyttende, støttende, og spør hva de kan bidra med, opp i mot politikere, kommunalsjef. Så de er veldig positive til å samarbeide og jobber mot samme mål.

Lærerne opplever samarbeidet med foreldre som veldig bra. Samtidig mener de å registrere en endring i foreldregruppa. Før var det et virkemiddel å ringe hjem, nå er foreldre mer i forsvar: De krever mer fra skolen, og går i forsvar dersom lærere stiller krav eller tar opp noe om deres barn. De tenker at lærers status generelt har gått litt ned, eller at folk er mer rettighetsrettet nå enn tidligere. Som de sier: «Foreldre ser bare sitt barn, vi ser helheten». Rektor støtter lærerne i foreldresamarbeidet, og de opplever at lærerne og rektor er veldig på linje.

Elevene sier at foreldre blir informert om hva som foregår på skolen, og de er engasjerte. De mener at det er viktig at foreldre bryr seg.

Foreldrerepresentanten forteller at han har vært med på et par møter i SMU eller SU etter jul. Der er elevråd, kontaktlærer for elevråd, en politiker, FAU, rektor og tillitsvalgte til stede. Han husker ikke helt hva som var oppe på disse møtene, men han opplever egentlig at «det bare er tull». Det er en veldig rar sammensetning av folk, mener han, og det er begrenset hva man kan ta opp. Det må legges veldig til rette for elevrådsrepresentanter, da det stor sett går over hodet på elevene, sier han.

Når det gjelder digital mobbing har FAU leid inn «Barnevakten» for å snakke om nettvett en rekke ganger. Han sier at selv om digital mobbing og utestenging ofte foregår på fritiden, er dette et ansvar som skolen må ta.

3.4.6 Minisurvey til foreldre om læringsmiljøet

Som vist innledningsvis ble det i tillegg til intervjuene, sendte ut en kort survey til alle foreldre ved de tre skolene slik at flere fikk mulighet til å uttrykke seg og dermed en mulighet til å supplere intervjudataene. Her stilte vi tre enkle spørsmål formulert som påstander om foreldrenes opplevelse av hvordan skolen håndterer mobbing av elever, hvordan skolen arbeider med det sosiale læringsmiljøet, og hvordan skolen involverer foreldre i arbeidet med det sosiale læringsmiljøet. Detaljer fra resultatene er presentert i kapittel 2, men her vil hovetendenser trekkes fram og sees opp mot hva foreldrene svarer i de åpne feltene.

For å oppsummere svarene på påstanden «*Skolen håndterer mobbing av elever på en god måte*» er 30 prosent enig, 15 prosent er uenige, mens 55 prosent ikke vet eller har ikke en formening om det. Også ved denne skolen svarer de fleste foreldrene i det åpne feltet at de ikke har erfaring med det, og derfor vet de ikke hvordan skolen jobber med dette. En forelder forteller at deres barn ikke ville på skolen i høst, men ville heller ikke oppgi en grunn til dette, så foreldereren tok kontakt med kontaktlærer og utdyper:

Sammen dag ble det iverksatt tiltak (elevintervju og logg på flere trinn). Både rektor og sosiallærer ble koblet inn, og dagen etter tok kontaktlærer kontakt og gav oss en oppklaring – og siden har vårt barn vært fornøyd. Også vårt andre barn har hatt tilfeller, der læreren har ordnet opp samme dag. Vi har stor tiltro til disse enkeltlærerne.

Også en annen forelder skriver at de har opplevd å bli tatt på alvor, mens en tredje forelder skriver: «*Det varierer fra lærer til lærer på tidspunkt og hvordan dette blir tatt tak i*».

En tredje forelder skriver at «*grunnen til at de ikke har opplevd det så langt, kan være grunnet godt forebyggende arbeid*». Samtidig er det foreldre som sier at de vet at skolen har en handlingsplan, men at de ikke vet hvordan skolen faktisk har håndtert enkeltsaker. En forelder skriver at de har hatt en sak som ble håndtert dårlig, men sier samtidig: «*mulig tingene er bedret med ny ledelse ved skolen*».

For å oppsummere påstanden «*Skolen arbeider med det sosiale læringsmiljøet på en god måte*» er 62 prosent er enige i denne påstanden, 12 prosent er uenige, mens 26 prosent er verken enig eller uenig. Det er med andre ord stor grad av enighet i påstanden om at skolen arbeider med læringsmiljøet på en god måte. Dette er en barneskole, og en mulig forklaring kan være grad av involvering fra skolens side. Det vil si at det kan bety at skolen informerer om hva de gjør, mens skoler der foreldre ikke vet eller er uenige, kan bety at de ikke er informert eller involvert. I de åpne feltene utdypes dette, blant annet skriver en forelder:

Skolen har i en årrekke hatt «sosiale mål» på ukebrevet. Det å henge opp jakka og holde orden på plassen, er strengt tatt ikke sosiale mål. Men mål som «lek

med noen som står alene», og «vente på tur» og «si hei når du møter noen» er god sosial trening.

En annen forelder trekker også fram ukebrevet og de sosiale målene der, men er usikker på hvor mye elevene faktisk utøver de sosiale målene i ettertid, og spør: Blir alle inkludert? Samtidig er det noen som sier at det er vanskelig å uttale seg om skolen som helhet, da inntrykket er at det er mest avhengig av den enkelte lærer, noen sier at det kunne vært jobbet mer med, men da må flere ressurser settes inn, eller en siste som vi trekker fram her sier: «*For mye uro i klassen. Dårlig relasjon til lærer (e)*».

For å oppsummere påstanden «Skolen involverer foreldre i arbeidet med det sosiale læringsmiljøet på en god måte» er 47 prosent enig, 21 prosent er uenig, og 32 prosent er verken enig eller uenig i dette. Halvparten opplever seg med andre ord involvert på en god måte, 2 av 10 føler seg ikke involvert mens 3 av 10 har ingen formening. Det er positivt at så mange opplever at de er involvert; samtidig er det urovekkende at en større andel har ingen formening om dette eller ikke opplever at de blir involvert (53 prosent). I de åpne felt kommer det ulike perspektiv fram, fra at de ikke vet nok om hvilke tiltak skolen arbeider med, eller at det er lite snakk om det på foreldremøter. En forelder skriver:

Mener skolen har hovedansvar for det sosiale miljøet, foreldre skal rette seg etter det skolen kommer frem til. Skolen må ikke være redde for å ta grep, ta styringen! Vi foreldre skal sørge for at ungene følger det som skolen/elevene sammen har laget av gode regler for et godt miljø.

Dette er et perspektiv der foreldre velger å ha tillit til skolens arbeid, og mener også at hovedansvaret for dette ligger på skolen, og at foreldre skal legge til rette for dette. Det fordrer dialog mellom skole og hjem, og der skolen og hjemmet er enige om de regler som settes. I intervjuer kommer det fram at skolen ønsker at hjemmet i enda større grad skal støtte opp om skolens arbeide på de sosiale områdene, og at dette handler også om regler for digital bruk med mer.

3.5 Skolenes tilbakemelding på spørsmålene i Elevundersøkelsen 2016 – med hovedvekt på mobbespørsmålene

Fokus i denne rapporten er knyttet til mobbespørsmålene i Elevundersøkelsen, og ved hver skole har de vi har intervjuet blitt spurt om hvordan de synes spørsmålene mobbet selv, digital mobbing og mobbet av voksne fungerer. Alle vi intervjuet viste et stort engasjement rundt Elevundersøkelsen generelt og mobbespørsmålene spesielt, og ga mange konstruktive tilbakemeldinger på spørsmålene. Vi presenterer derfor først kort de generelle tilbakemeldingene, før fokus blir på tilbakemeldinger og kommentarer til mobbespørsmålene.

3.5.1 Generelle tilbakemeldinger

De fleste synes spørsmålene i Elevundersøkelsen viktige. Mye vet vi allerede, sier lærerne, men gjennom denne undersøkelsen blir det satt ord på. Tilbakemeldingene

om hvordan undersøkelsen kan dekke enda bedre det som er hensikten med den, er på rekkefølgen på spørsmålene, spørsmålsformueringene, spørsmål som skaper uklarheter og uklare begreper. En generell tilbakemelding er at de synes mange begreper er svært «vanskelige og diffuse», også for de eldste elevene. Språket er for akademisk, mener de, og opplever at undersøkelsen er lite tilpasset målgruppa. Mange ønsker mer «barnlige» spørsmål. Noen mener undersøkelsen er for lang og de tror elevene kan «falle litt ut» innimellom.

De ønsker seg påstander i stedet for spørsmål. Det vises til at det for eksempel under «Motivasjon» er en blanding av påstander og spørsmål, og skalaene i svaralternativene er ulik hver gang. De mener de ulike spørsmålsformuleringene og skalaene kan forvirre elevene:

- Første spørsmål er *Er du interessert i å lære på skolen?* I alle fag – i mange fag osv.
- Andre spørsmål er *Hvor godt liker du skolearbeidet?* Svært godt – godt – nokså godt osv.
- Tredje spørsmål er: *Jeg gleder meg til å gå på skolen.* Helt enig – litt enig – verken enig eller uenig – litt enig – helt uenig.

Dette gjelder også spørsmålene om «Hjem - skole» der svaralternativene er *nesten* like, men ikke helt. Her er svaralternativene:

- Svært ofte eller alltid – ofte – av og til – sjelden – aldri
- Alltid – ofte – noen ganger – sjelden – aldri
- Helt enig – litt enig – verken enig eller uenig – litt uenig – helt uenig

Når det gjelder det ene spørsmålet under «Hjem – skole» *Jeg får god hjelp til leksene mine hjemme*, er kommentaren fra lærerne ved en av skolene at det bør stå ***når jeg trenger det, får jeg god hjelp til leksene mine hjemme***. Det er ikke alle elevene som trenger at foreldrene bistår med lekser.

Når det gjelder begrepet «Halvårsvurdering», sier lærerne ved den ene skolen: «*Vi er ikke kjent med det. Vi har terminkarakter og vurdering underveis*». Det betyr at begrepet ikke brukes på deres skole, og at vurderingen for dem er en kontinuerlig prosess. Dette stemmer godt med fokus på kontinuerlig vurdering og tilbakemelding, jamfør Vurdering for læring¹⁶.

---

¹⁶ Vurdering for læring springer ut fra Kunnskapsløftet og er en nasjonal satsing i regi av Utdanningsdirektoratet fra 2010.

Den ene skolen har laget en liste over ord de ikke forstår, listet her med deres kommentarer:

- Medelever: «Det er et begrep de ikke bruker, de bruker venner eller klassekamerater».
- Trives du? «Hva er trivsel? Elever har ikke begrepet helt klart for seg».
- Prioriterer du å bruke tid på skolearbeidet: De sier: «*Åttende trinn visste ikke hva det betyr*».
- Forventer: «Eleven vet ikke hva det betyr».
- Arbeidsro: «Vi må her poengterer for elevene at det ikke betyr at det er stille, men at de kan jobbe».
- Opplever du at lærerne behandler deg med respekt? Lærerne sier: «Hva betyr det? Det er et viktig begrep, men da må man bevisstgjøre på forkant».
- Jeg gleder meg til å gå på skolen: Lærerne sier: «*Skulle spurt foreldrene om de gleder seg til å gå på jobben, det er jo ikke helt sånn*». De sier at særlig gjennom elevsamtalen får de informasjon om hvordan elevene har det. De har det stort sett bra, men noen dager er tunge. Og det må være lov.
- Når jeg arbeider med skolefag: «I denne regionen skjønner ikke elevene hva det betyr, burde heller stått jobbe».
- Spørsmål om «Støtte fra lærerne» og «Arbeidsforhold og læring»: «Elevene synes det er vanskelig å svare fordi de jobber så forskjellig med forskjellige lærere og forskjellige fag. Vi sier til elevene da at de må trykke midt på...».
- Andre generelle formuleringer som «legge til rette for», «legges vekt på», «høre på» eller «jeg får hjelp av læreren til å tenke gjennom hvordan jeg utvikler meg i faget» (under «Vurdering for læring»). Slike begreper og formuleringer er vanskelig da de ikke skjønner nyansene, sier lærerne. Lærerne gir eksempler der elevene tror de har sagt fra til læreren, men hvis de ikke får det som de vil mener de at de ikke blir hørt. En positiv kommentar fra en lærer var: «*Jeg synes det er fint at det står at de er med og foreslå, ikke bestemme*» (under «Medvirkning»).

Ved en av skolene bruker de begrepet skolehelsetjenesten når de snakker om helsesøster, og da forstår elevene spørsmålet om helsetjenestene ved skolen. Men ved andre skoler bruker de ikke det begrepet, og da vet ikke elevene hva det betyr.

Et annet eksempel på ord som kan skape misforståelser er ifølge lærerne på barnetrinn «miljøarbeider». Det kan forstås som en som ikke kaster søppel i miljøet, sier de.

Noen elever synes det var vanskelig å svare på «De voksne på denne skolen reagerer på samme måte hvis elevene bryter reglene» (under «Regler på skolen»). Lærerne bekrefter at elevene synes dette spørsmålet er vanskelig og de sier: «*Det går jo ikke, dere er jo forskjellige, sier elevene til oss*».

En del lærere uttrykker at de tviler på om Elevundersøkelsen klarer å fange alt det den ønsker gjennom spørsmålene: En sier:

Det er ganske mange faguttrykk elevene ikke har sett i denne sammenhengen før. Rullegardina går litt ned. Bruker en skoletime som regel. Noen blir rett og slett ikke ferdige.

En annen lærer sier:

Jeg synes det er en avstand mellom faktisk målgruppe og undersøkelsen. Det må man jo jobbe med. Derfor veldig bra at dere reiser rundt og spør oss.

Lærerne ønsker sterkt at deres tilbakemeldinger om spørsmålene i Elevundersøkelsen videreformidles, og de sier: «*Mange kjenner på den avstanden. Blir det mer nærhet til målgruppa, blir den brukt bedre også*».

Det er ulik praksis ved skolene i forhold til forberedelser til utfyllingen. En skole ønsker ikke for mye forberedelser av frykt for å påvirke svarene. Ved caseskole III var rektor svært tydelig på viktigheten av å ta undersøkelser alvorlig, gjennomføre dem ordentlig, og jobbe systematisk med resultatene etterpå. Samtidig bruker de ikke tid på begreper med elevene på forhånd, da hun er redd for å påvirke svarene. Hun savner veiledere eller manualer som sier *hvordan* skolene skal snakke med elevene og forberede dem på forhånd. Dette er for så vidt noe andre skoler også savner. Men de har en motsatt måte å gripe det an. De bruker heller *mye* tid på å gå gjennom begreper på forhånd og mener at skoler som ikke forbereder elevene sine godt før gjennomføring «*sliter*». Dette er også i tråd med de fleste skolenes praksis (Caspersen, Røe et al. 2017).

Utdanningsdirektoratet anbefaler skolene å gå gjennom spørsmålene med elevene, slik at eventuelle misforståelse blir rettet opp før elevene svarer. For eksempel bør begreper som mobbing og elevmedvirkning bli drøftet og klargjort¹⁷.

En mulig fremgangsmåte som ofte er brukt i revidering av spørreskjema er å la en mindre gruppe respondenter (i dette tilfellet elever på ulike trinn) gå gjennom skjemaet og markere ulike begreper og ord som er vanskelige og kompliserte for dem, for så å gjennomføre en kort diskusjon rundt disse begrepene gruppevis eller enkeltvis etterpå. På bakgrunn av gjennomgangen i denne rapporten er dette noe vi foreslår at Utdanningsdirektoratet vurderer i det videre arbeidet med Elevundersøkelsen.

---

¹⁷ <https://www.udir.no/tall-og-forskning/brukerundersokelser/elevundersokelsen/>

3.5.2 Mobbspørsmålene

Når det gjelder spørsmålet om mobbing er det stort sett enighet om at det er viktig å ha med både mobbing, digital mobbing og mobbet av voksne. Når det gjelder kjennskap til og forståelse av begreper betydning, er det flere syn. Noen mener at spørsmålene rundt mobbing og trygt miljø har hatt så mye fokus i skolen, at elevene stort sett forstår hva det spørres om. Mens andre mener at det er uklarheter, også i måten det er spurt om dette i spørreskjemaet.

En tilbakemelding fra flere, er at de synes det er problematisk at det gis en definisjon på hva mobbing er i starten. Det står «med mobbing mener vi gjentatte negative handlinger fra en eller flere sammen mot en elev som kan ha vanskelig for å forsvare seg». Deretter står det «mobbing kan være å kalle en annen stygge ting og erte, holde en annen utenfor, baksnakking, eller slå dytte eller holde fast». Deretter kommer spørsmålet «Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene?» Lærerne mener at det heller bør stå «plaging», så kan resultatene fra undersøkelsen slå fast om det er mobbing eller ikke. Dette gjelder også oppfølgingsspørsmålet. Spørsmålet er du blitt mobbet (ønskes erstattet med plaget) av andre elever på skolen på en eller flere av disse måtene, og spørsmålet om hvem som har mobbet (ønskes erstattet med plaget). De lurer også på hvordan man kan be elever krysse av på om de har vært mobbet av og til, når den mest brukte definisjonen legger til grunn av det er noe som skal skje jevnlig, og minimum 3-4 ganger i måneden. «Alle» elever i skolen er blitt drillet i at man ikke kan kalle alt for mobbing, sier de. Forslag er med andre ord at andre begrep brukes i stedet for mobbing, og at jevnligheten og så videre som elevene krysser av for, skal bestemme hvorvidt det er mobbing eller ikke.

Som vi har sett tidligere under caseskole III sa rektor at hun ble overrasket over hvor mange som opplever å bli mobba, samtidig som de krysset av at det ikke skjer ofte. Hun lurer på om de vet at mobbing og plaging er forskjellige ting. Generelt mener rektor at det burde vært en mal for forarbeid i skolen der man definerte hva det egentlig spørres etter.

Det kom også tilbakemeldinger på plassering av trygt miljø-spørsmålene i skjemaet. Noen mener at det ved felles utfylling i grupper, det vil si der alle elevene besvarer ett og ett spørsmål i fellesskap, er det tydelig at noen trenger mer tid enn andre hvis de krysser av for mobbing, fordi det gir en rekke oppfølgingsspørsmål. De mener at dette spørsmålet kanskje skulle vært lagt til slutt i skjemaet.

Spørsmålet om eleven har mobbet andre syns lærerne og rektorer er viktig å ta med både for skolen og for den enkelte som mobber, som får mulighet til å reflektere litt rundt dette. Samtidig er de usikre på om det blir riktig svar. Det ene er om den som mobber selv forstår at det han/hun gjør er mobbing. Eller om en som mobber vil svare ærlig på dette i et slikt skjema. Noen mente likevel at de som mobber ofte vet godt at de mobber, og de tror at de også vil kunne svare ærlig på dette. Alle mente at dette spørsmålet er viktig. Ifølge mobbetallene i Elevundersøkelsen 2016 er det 0,3 prosent av elevene som både mobber og blir mobbet. Dette er tall som ikke har framkommet tidligere (Wendelborg 2017a).

Alle vi intervjuet mente at spørsmål om mobbing av voksne er naturlig å ha med i Elevundersøkelsen. Det er viktig for skolen å få avdekket dette, og det er viktig for at lærere skal reflektere over egen praksis og lærerrolle i klasserommet. Å ta utgangspunkt i spørsmål, men også resultater, for å sette i gang en samtale og reflektere rundt lærerrollen, er et eksempel på hvordan Elevundersøkelsen kan brukes lokalt (Caspersen, Røe et al. 2017).

Alle vi intervjuet sier at elever som svarer at de er blitt mobbet av voksne på skolen kan ha opplevd å blitt oversett, eller følt at noen elever får mer oppmerksomhet eller ros enn dem. Det er noen som kan føle seg mobbet fordi de mener lærer gir for dårlige karakterer. Flere påpeker at ironi som humorform kan misforstås av barn og unge. Uansett er det viktig at elevene skal føle seg likt, sier de. Også i Elevundersøkelsen 2013 var dette spørsmålet tematisert i intervjuer med elever. Den gang var det et spørsmål om man var mobbet av lærer, og elevene reflekterte da på samme måte som i dag. Eksempelene på hva elevene tror mobbing av lærer kan handle om, er mer eller mindre de samme (Wendelborg, Røe et al. 2014).

En rektor i årets casestudie sier at hun synes det er bra at dette spørsmålet er der, men at hun ville blitt «*lei seg og forskrekket*» dersom noen hadde svart at de ble mobbet av lærer ved hennes skole.

Spørsmålet som reiste de største refleksjonene i intervjuene var spørsmålet om digital mobbing. Dette har blitt behandlet under hvert case, og vil trekkes fram i diskusjons- og avslutningsdelen.

3.6 Diskusjon

3.6.1 Skolenes arbeid med læringsmiljø og avdekking av mobbing

Alle skolene jobber aktivt med læringsmiljøet. Noen skoler er med i mobbeprogram, eller andre satsinger. De har gjort en del grep, blant annet økt tid til sosiallærer, de bruker andre undersøkelser og verktøy som de laster ned fra nettet, og sosiogrammer, aktivitetører i storefri eller vennebenk.

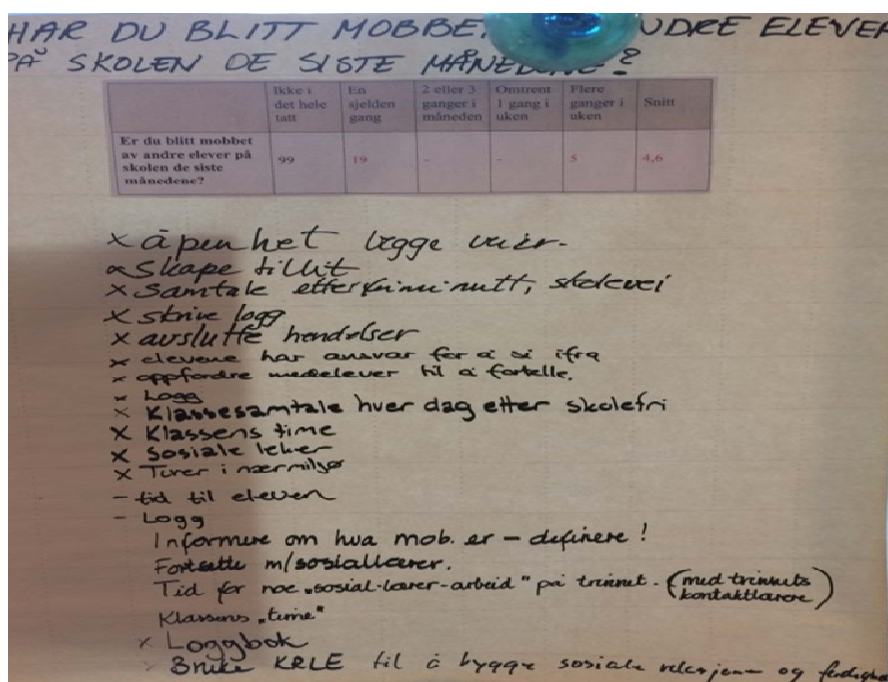
Flere påpeker at *elevsamtalen* er den beste måten å fange hvordan ungene har det: «*Det er et utrolig viktig redskap for å avdekke mobbing*», sier rektor ved caseskole II.

Samtlige lærere vi snakket med fortalte at elevsamtalen er det fremste redskapet de har til å avdekke mobbing, eller utforske resultater om mobbing i Elevundersøkelsen. I denne konteksten er man i god posisjon både for å forebygge og avdekke mobbing, noe som ble påpekt av lærere allerede i Elevundersøkelsen 2013 (Wendelborg, Røe et al. 2014). I tillegg til elevsamtalen, er loggbøker mellom elever og lærer der elevene kan uttrykke seg fritt om sin skolehverdag, eller sosiogram også tematisert tidligere (ibid.).

Det er beskrevet to typer logger. Den ene er en loggbok som tilhører en klasse/trinn, der alle lærere som er inne fører opp alvorlige hendelser eller uro, slik at kontaktlærer kan holde oversikt. En annen type loggbok er den som er personlig, og en dialogbok

mellom elev og lærer. I denne loggboken kan elever skrive hvordan de har det, og også om de tror andre ikke har det bra. Også sosiogram er et oversiktsverktøy der elevene kan uttale seg om hvem de helst vil være sammen med. På denne måten kan lærerne følge med på om det er noen som ikke har noen å være sammen med.

Andre rapporter fra Elevundersøkelsen har vist at lærergrupper opplever det som motiverende å jobbe grundig med resultatene fra Elevundersøkelsen, men at man da må ta bort noe annet – da all tid til utviklingsarbeid går på bekostning av den tiden de ønsker å bruke sammen med elevene (Caspersen, Røe et al. 2017). Også rektorer forteller at lærerne synes systematisk arbeid med resultatene fra Elevundersøkelsen motiverer. Lærerne forstår bedre hvorfor de jobber med det, og hvorfor det er viktig at elevene gjennomfører for eksempel Elevundersøkelsen.

Figur 3.2 Eksempel på læreres arbeidsøkt med bakgrunn i resultater fra Elevundersøkelsen.

3.6.2 Digital mobbing

Det som ble mest tematisert i intervjuene, var digital mobbing. Samtlige synes det er viktig at det er med i Elevundersøkelsen, og at dette krever økt kompetanse, økt bevisstgjøring og økt dialog mellom skolen og hjemmet.

Digital plaging på ulike måter har vært et spørsmål i Elevundersøkelsen tidligere også, men da som svaralternativet «På internett/mobilen» i forhold til hvor plaging/negative handlinger mot en person foregikk. Spørsmålet om digital mobbing har nå kommet inn som et eget spørsmål.

I Elevundersøkelsen 2013 skrev vi at digital mobbing i økende grad forekommer, men at det hadde vært lite forskning på dette (Wendelborg, Røe et al. 2014). I rapporten

den gangen brukte vi Tokunagas artikkel fra 2010 som beskriver at digital mobbing *er noe som kommuniserer fiendtlige eller aggressive meldinger som har til hensikt å påføre skade eller skape ubehag for andre* (Tokunaga 2010). Imidlertid er mye av mobbingen som informantene i årets datainnsamling nevner mest, opprettelser av lukkede grupper der noen som kunne vært naturlige medlemmer bevisst holdes utenfor. Dette er utestenging og en form for mobbing som en person kanskje ikke oppdager umiddelbart, men der man kan ha en følelse av at noe skjult foregår, eller at de blir gjort oppmerksom på det, kanskje ved en tilfeldighet.

Som vist er det flere som påpeker at mye av mobbingen er flyttet over til den digitale arena, og det foregår gjerne i fritiden. En utfordring er nettopp dette at det foregår mellom skolens elever i fritiden, og hvordan skolene skal klare å følge opp dette. Det forekommer også mellom elevene og «en eller flere som ikke går på skolen, men som jeg kjenner» eller «en eller flere som jeg ikke kjenner». Dette er gråsoner som skolene kontinuerlig diskuterer og et område der samarbeid med hjemmet er viktig. Selv skoler som oppgir et veldig godt samarbeid med foreldrene, synes det er vanskelig at en del foreldre forventer at skolen skal rydde opp i dette.

Det som kommer tydelig fram er dermed at samarbeid mellom skole og foreldre er essensielt her. Skolen klarer ikke å gjøre noe med dette problemet alene, sier de, men må ha foreldre med på banen. De er avhengige av foreldre som snakker med sine barn om nettbruk og setter grenser for bruk.

Lærere på barnetrinnet fortalte om elever helt ned i andre klasse som spiller dataspill før de kommer på skolen om morgenen. Da har de opplevd ting som kanskje er med dem de første par timene av skoledagen, de har kanskje tapt mot en medelev, eller blitt kastet ut av en klan eller lignende. Skolene forteller at de har fokus på nettvett i skolen, men som beskrevet tidligere må de også ha foreldre med på laget i dette arbeidet.

3.6.3 Foreldre med i skolens læringsmiljøarbeid?

I intervjuer og gjennom minisurveyen har det framkommet mye informasjon om hvordan både skolen og foreldrene opplever skole-hjem-samarbeidet. Minisurveyens første påstand «*Skolen håndterer mobbing av elever på en god måte*» er hentet fra Utdanningsdirektoratets Foreldreundersøkelse og kan til en viss grad sees opp imot resultatene i minisurveyen. Denne sammenligningen har vist noen avvik (se figur 2.1). I et forsøk på å forklare dette, har vi nevnt både surveyens ensidige fokus på læringsmiljø, Foreldreundersøkelsens frivillighet og at Foreldreundersøkelsen sendes ut til 1.-10.trinn, mens vi har sendt ut i kun utvalgte trinn ved de tre skolene (se kapittel 2.2). Et siste poeng kan være at disse skolene har blitt valgt ut ut i fra visse kriterier som handler om hvordan elevene mener skolen håndterer mobbingen. Dette gjør at disse tre skolene er spesielle.

I de åpne feltene i spørsmålene har foreldrene fått utdypet sin mening. Sett i lys av intervjuene, er det mange av de samme punktene som oppleves som styrker eller

svakheter i skolens arbeid med mobbing, det sosiale læringsmiljø og evne til å involvere foreldre i arbeidet med det sosiale læringsmiljø.

Det vi ser er at det er en forholdsvis stor andel av foreldrene ved skolene som oppgir at de verken er enig eller uenig eller ikke vet på samtlige spørsmål. Det kan forstås som at de ikke har hatt befatning med mobbing selv, at det ikke er mobbing ved skolen, eller at skolen ikke informerer foreldrene om sitt arbeid med mobbing eller det sosiale læringsmiljø generelt. Noen kommentarer tyder på at enkelte savner å bli mer involvert. Også elever forteller om lignende tendenser i årets intervjuer, der elevene som ikke mobber eller blir mobbet, vet lite om hva som skjer med disse sakene eller hvordan situasjonene ender.

Forskjeller på svarene kan handle om hvilke trinn foreldrene representerer. Er det foreldre fra barnetrinnet som svarer, er det kanskje større grad av involvering av foreldrene, mens det i ungdomstrinnet dabbler mer av. Det kan også handle om at foreldre ikke forventer å bli involvert, heller. Noen svar tyder på at de ikke blir involvert, men ønsker å bli det, mens andre sier de ikke blir involvert, og at det er naturlig, fordi skolen holder på med sitt. Dette bekrefter en FAU-representant i intervju, som sier at han regner med at lærerne og kollegiet er bedre i stand til å løse det med læringsmiljøet enn å dra inn foreldre (caseskole I).

Det at så mange skriver at de ikke involveres, er oppsiktsvekkende, samtidig som det er noe flere uttrykker i intervjuene som noe de mistenker skjer. De sier at de generelt tror at FAU vet mer enn foreldre generelt, og hvor mye alle foreldre involveres handler også om hvor aktive FAU er. De av foreldrene som vet noe om hvordan skolen jobber er de mest engasjerte. Hvem som skal informere foreldre eller dra foreldre inn i arbeidet som skolen gjør, er for flere litt uklart, og i gjentatte undersøkelser blitt pekt på som utfordrende. Samspillet med hjemmet er viktig for å lykkes i arbeidet med læringsmiljøet, og Helgøy og Homme (2012) har vist at mange skoler ønsker å få til et bedre samarbeid med hjemmet, men er usikre på virkemidler for å få dette til i praksis. Dette er tema vi tok opp i casestudiene våre, og dette sees spesielt tydelig når det kommer til de digitale arenaene elevene tar del i.

Minisurveyen gir et bilde av foreldrenes opplevelse av skole-hjem-samarbeid og hvor mye foreldre egentlig er involvert – eller informert – i skolens arbeid med det sosiale læringsmiljøet. Dette kan gå begge veier, der også foreldrene ikke involverer seg mye, men der de syns det er greit at skolen holder på «med sitt» og tar ansvar. De har kanskje høy tillit (Caspersen, Røe et al. 2017).

Også skolene kan savne foreldreengasjement. Flere vi intervjuet nevner at foreldre er ambisiøse og veldig opptatt av de faglige prestasjonene til elevene, og stiller krav til skolen. Skolen er glad for dette, men skulle ønsket mer involvering og interesse også sosialt.

Likevel er det skolen som institusjon som har hovedansvaret for å inkludere foreldrene i sitt arbeid. Et godt samarbeid mellom skolen og hjemmet er viktig for elevenes

læringsvilkår. Spørsmålet om digital bruk og digital mobbing er et tema der nettopp et velfungerende skole-hjem-samarbeidet er essensielt. Spørsmål som skolene sammen med foreldre kan diskutere er: Hva er skolens ansvar? Hva er foreldres ansvar? Hva er fritid? Hva er skoletid? Hvor går grensen mellom skolens elever og for eksempel andre skolers elever? Hvor langt inn i elevenes fritid skal skolen involvere seg i?

Deltakelse er et begrep som er nært knyttet til begrepet involvering. Det betyr at for å kunne delta, må man også involveres. Gjennom intervjuene kommer det fram nyanser i grad av involvering og grad av deltakelse fra skolens eller foreldrenes side. Uansett er hovedtendensen at både foreldre og elever etterspør mer informasjon om skolens læringsmiljøarbeid, og flere savner at de blir informert om hva som skjer ved tilfeller av mobbing. Mange foreldre oppgir at de ikke vet hva skolen gjør, og de tenker at det handler om at de ikke har erfaring med dette gjennom eget barn. Likevel er det viktig å informere om hva som gjøres, også for å skape positivt fokus på læringsmiljøet.

3.7 Oppsummering

Skolene arbeider med det sosiale læringsmiljøet på mange måter. Mye gjøres ganske likt og annet litt ulikt. For å oppsummere er det tre tema vi vil trekke fram som for alle oppleves som *gråsoner*.

Det ene temaet er den *digitale arena og ansvar*. Her er spørsmålet om regler og grensesetting viktig, men også et større behov for å jobbe med nettvett i skolene. Her er det et tema at aktiviteter ikke foregår i det fysiske rom, men på nett, og hva gjøres hvis det skjer i helgen mellom elever ved skolen og andre utenom skolen? Uansett vil det som skjer på den digitale arena kunne dras med inn i skolehverdagen til elevene.

Det andre temaet er *foreldreinvolvering* og hvordan skole-hjem-samarbeidet fungerer. Dette kom spesielt tydelig fram i minisurveyen, men også i intervjuene på spørsmål om digital mobbing og ansvar når det gjelder dette. Mye handler om mellomrommet mellom fritid og skole, og hvem som har ansvar for det sosiale mellom elevene. Her er temaer rundt digitale arenaer vanskelige å enes om. Skolen mener at de er avhengige av at foreldre spiller på lag, og foreldre mener at skolen i liten grad involverer dem i måten de arbeider på.

Det tredje temaet er *gjennomføring av Elevundersøkelsen* og hvordan skolene velger forskjellige måter, både når det gjelder forberedelser og teknisk gjennomføring. Undersøkelsen oppleves som vanskelig for elever å svare på, og enkelte mener den er full av tvetydige begreper. Dette i seg selv gjør forberedelser ved hver enkelte skole svært avgjørende, og derfor er det et tankekors at enkelte skoler velger å ikke forberede elevene på grunn av redsel for å påvirke elevsvarene. Vi har tidligere vist at det er ganske vanlig praksis å gjennomgå spørsmålene med elevene på forhånd og også ønsket fra Utdanningsdirektoratets side (Caspersen, Røe et al. 2017).

Vi har sett at skolene gjennomfører, og bruker undersøkelsens resultater på ulike måter. Det er også forskjell i forhold til hvordan skolene vektlegger undersøkelsen og hvilken betydning den får. Noen ser på gjennomføringen som en anledning til å

arbeide med begreper, mens andre mener dette er noe som gjøres uansett og at arbeidet med begrepsforståelse gjør gjennomføringen mer tungvindt. Flere ønsker at undersøkelsen skal være mer tilpasset den målgruppa den har, nemlig elever helt fra 5.trinn. Lærerne synes det motiverer å jobbe med faglig utvikling, men samtidig tar det av tida med elevene, sier de fleste. Dette reflekterer en dobbelthet, der lærerne synes tida de har til rådighet er dyrebar og knapp.

Alle skolene gjennomfører undersøkelsen. Noen som gjennomfører den kun i de obligatoriske trinnene, mens andre gjennomfører den i alle mulige trinn. Årsaken til dette er blant annet at de ønsker et større utvalg for at svarene skal oppleves mer representative, for å se på om satsinger skolen gjør gir utslag på resultatene, eller at de ønsker at elevene skal øve seg på slike undersøkelser. En skole har ikke brukt resultatene tidligere lokalt til skoleutvikling, men sett på undersøkelsen som en pliktig rapportering, der resultatene primært rer interessante for nasjonale myndigheter. Hvis vi ser dette i lys av modellen innledningsvis (figur 3-1), kan denne skolens gjennomføring og bruk av Elevundersøkelsen plasseres i området vi har kalt b, men ønsker mer å bruke den som beskrevet i område d. De to andre skolene befinner seg i skjæringspunktet mellom d og c.

Noen skoler mener at for mye samtaler og forberedelser av elevene før gjennomføring av Elevundersøkelsen, kan påvirke elevsvarene. En skole ønsker ikke å bruke mye tid med elevene på forhånd, mens en annen skole vektlegger dette. Den skolen som bruker tid med elevene i forkant, jobber med en felles forståelse av spørsmålene gjennom en felles begrepsliste som lærerne skal gjennomgå med elevene sine før utfylling. Dette for å få mest mulig riktige svar, da elevene forstår bedre hva de svarer på. Rektor ved denne skolen tenker «med gru» på de skolene som ikke gjennomgår spørsmålene med elevene sine på forhånd, mens andre ikke vil informere på forhånd for ikke påvirke svarene.

Foreldres kjennskap til hvordan skolen jobber med mobbing og andre negative hendelser er varierende. De foreldrene vi intervjuet er FAU-representanter som ofte kjenner til Elevundersøkelsen, og skolens arbeid med dens resultater. Hva de andre foreldrene ved skolen egentlig kjenner til, er litt mer usikkert, noe også minisurveyen viste.

4. Analyser av mobbing på skolenivå - utvikling over tid

Resultater om mobbing fra Elevundersøkelsen 2016 er presentert på individnivå i rapporten «*Mobbing og arbeidsro i skolen*» (Wendelborg 2017a). I tillegg til å se på mobbing på individnivå, ønsker Utdanningsdirektoratet at vi analyserer forekomst på skolenivå. Vi kan på den måte se om det er forskjeller skoler i mellom med hensyn til forekomst av mobbing. NIFU har gjort lignende analyser av mobbing for tidligere år av Elevundersøkelsen (Lødding og Vibe 2010), og vi velger å bruke samme avgrensninger av datamaterialet som NIFU for å sikre best mulig sammenligningsgrunnlag. Avgrensningene består av at analysene blir bare gjort for obligatoriske trinn i grunnskolen. Det vi si 7. og 10. trinn. Videre er useriøse svar utelatt (se Wendelborg 2017a). Tilsvarende analyser av mobbing ble også gjennomført for Elevundersøkelsen fra 2011 til 2015 (Wendelborg mfl 2011; 2012; 2014; 2015; 2016).

4.1 Forekomst av mobbing

Fordi det er skolene som er enhet i de videre analysene og analysene vil være basert på gjennomsnittsverdier for elevene, vil skoler med få elever gi store utslag og vanskeliggjøre analysen. Derfor tar vi bare med skoler som har minst 20 besvarelser på spørsmålet om mobbing. Tabell 4.1 viser en oversikt av andelen elever ved skolene som rapporterer at de er mobbet av andre elever «Flere ganger i uken», «Omtrent en gang i uken» eller «2 til 3 ganger i måneden». Tabellen presenterer gjennomsnitt for alle skoler for hvert år fra 2010 til 2016, samt standardfeil for gjennomsnittet, standardavvik og maksimum og minimum verdi. I tillegg oppgis grenseverdien for andelen av elever som er mobbet for ulike prosentiler.

Tabell 4.1 Statistiske mål basert på prosentandel av elevene som rapporterer om mobbing på skolen i perioden 2009-2016

Årstall	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antall skoler	(N=1757)	(N=1839)	(N=1843)	(N=1829)	(N=1785)	(N=1780)	(N=1804)
Gjennomsnitt	7,4	7,4	6,9	5,0	4,5	4,2	5,3
Standardfeil for gjennomsnittet	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Standardavvik	5,4	5,2	5,0	4,0	3,9	3,8	4,4
Minimum	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Maksimum	42,9	43,8	40,9	36,0	26,7	24,1	27,6
Andel skoler uten mobbing	7,7	8,3	9,0	16,0	18,6	18,7	14,9
Prosentil							
5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10	1,8	1,8	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0
20	3,2	3,2	3,0	1,2	1,7	1,0	1,9
30	4,2	4,4	3,9	2,3	2,7	2,1	2,8
40	5,2	5,3	4,8	2,9	3,4	2,7	3,6
50	6,4	6,5	5,9	3,8	4,2	3,4	4,3
60	7,7	7,7	7,1	4,5	5,1	4,3	5,3
70	9,1	9,2	8,7	5,7	6,3	5,3	6,7
80	11,1	11,1	10,5	7,3	8,0	6,8	8,5
90	14,3	14,3	13,6	9,5	10,2	8,9	10,8
95	17,6	17,0	16,4	12,0	12,5	11,5	14,0

Tabell 4.1 viser at gjennomsnittlig rapporterer 5,3 prosent av elevene ved skolene om mobbing i 2016. Dette er en økning fra 4,2 prosent i 2015 som er en signifikant økning (Cohens $d = 0.27$; Effektstørrelse=.13). Tabellen viser en klar reduksjon fra 2012 til 2013 (Cohens $d = 0.42$; Effektstørrelse=.21) som sammenfaller med revisjonen av Elevundersøkelsen. I 2016 er det igjen gjort endringer i spørsmålet om mobbing og rekkefølgen på spørsmål som kan forklare økningen. Endringen bestod i mindre endringer i definisjonen av mobbing som presenteres i spørreskjemaet, samt at spørsmål om krenkelser er tatt bort (se Wendelborg 2017a). Innføringen av spørsmålene om krenkelser som kom inn i Elevundersøkelsen i 2013 er sannsynligvis hovedårsaken til reduksjonen i mobbing fra 2012 til 2013 (se Wendelborg 2017a). I år er krenkelsesspørsmålene tatt bort og vi har en økning igjen, men ikke til 2012 nivå.

I 2016 er det 14,9 prosent av skolene hvor ingen elever rapporterer om mobbing. Dette er færre skoler enn i 2015 hvor det var 19 prosent av skolene som var uten elevrapportert mobbing. Dette tallet har tidligere variert fra 7,7 til 9,0 prosent i perioden 2010 til 2012, mens det i 2013 til 2015 er en klar tendens til forbedring. Imidlertid må vi også her ta høyde for at vi har med en metodisk effekt å gjøre og ikke en substansiell nedgang i og med det har vært en revisjon av Elevundersøkelsen i 2013 slik som det er beskrevet om i tidligere rapporteringer fra Elevundersøkelsen (Wendelborg 2015; Wendelborg mfl. 2014).

Uansett, en såpass høy andel skoler uten mobbing står i kontrast til tidligere funn. Lødding og Vibe (2010) fant også skoler uten mobbing. Imidlertid fant de bare en andel på 4 promille som er betydelig mindre enn hva Tabell 4.1 viser. Dette skyldes at Lødding og Vibe (2010) slo sammen tall fra Elevundersøkelsen 2007, 2008 og 2009 og så dem under ett. Dette betyr at selv om det er en relativt stabil prosentandel skoler fra 2010 til 2012 som ikke har mobbing, betyr ikke det at det er de samme skolene. Funnet fra Lødding og Vibe (2010) viser at det er svært få skoler (4 promille) som har en mobbefri skole over tre år.

Tabell 4.1 viser videre andelen av elever som blir mobbet ved de 5 prosent av skolene som har minst mobbing, deretter andelen som ved de 10 prosent av skolene som rapporterer minst mobbing, så 20 prosent av de skolene som rapporterer minst mobbing. Leser vi videre nedover i tabellen kommer vi til slutt til de 5 prosent av skolene som rapporterer om mest mobbing (95 prosentilet). For 2016 ser vi at for de 5 prosentene av skolene som rapporterer om minst mobbing er det ingen elever som oppgir at de er mobbet. Dette er jo naturlig i og med at vi ser at i 2015 er det 14,9 prosent av skolene hvor ingen av elevene har rapportert om mobbing. Andelen som rapporterer om mobbing ved de 20 prosent skolene med minst mobbing er inntil 1,9 prosent i 2016. Andelen elever som rapporterer om mobbing ved de 5 prosent av skolene med mest mobbing er minst 14 prosent i 2016. I den skolen som rapporterer om mest mobbing er det 27,6 prosent av elevene som oppgir at de er mobbet.

Vi har videre delt hele materialet for 2016 i tre deler: skoler hvor færre enn 2,36 prosent av elevene rapporterer om mobbing (rundt 25 prosent av skolene), skoler der mellom 2,37 og 7,55 prosent er mobbet (rundt 50 prosent av skolene) og skoler hvor flere enn 7,55 prosent rapporterer om mobbing (rundt 25 prosent av skolene). Merk at dette kan ikke leses ut av tabell 4.2. I Tabell 4.2 skal vi se på hvordan skolene fordeler seg med hensyn til omfanget av mobbing for gutter og jenter.

Tabell 4.2 Fordeling av 1804 skoler på ni kategorier etter andel av jenter og gutter som blir mobbet. Totalprosentuering. Tall fra 2016

		Andel av jentene som er mobbet			Alle
		Færre enn 2,36%	2,37 til 7,55 %	Flere enn 7,55 %	
Andel av guttene som er mobbet	Færre enn 2,36%	16,6	11,4	7,9	35,9
	2,37 til 7,55 %	11,8	16,1	8,3	36,2
	Flere enn 7,55 %	7,8	9,1	11,1	27,9
Alle		36,2	36,6	27,2	100,0

Kji-kvadrat = 88,6; df=4 p<.000; Cramers V= 0.16

Tabell 4.2 viser at 16,6 prosent av skolene er i kategorien der færre enn 2,36 prosent av både jentene og guttene er mobbet. Det er flest skoler i denne kategorien. Videre ser vi at i 11,1 prosent av skolene er det flere enn 7,55 prosent av både guttene og jentene som er mobbet. Det er færrest skoler (7,8 prosent) i kategorien hvor flere enn 7,55 av guttene og færre enn 2,36 av jentene er mobbet. Det er 7,9 prosent i kategorien

der det er over 7,55 prosent av jentene som blir mobbet og under 2,36 prosent av guttene. Dersom vi ser på sumkolonnene/-radene ser vi at det i 35,9 prosent av skolene er det færre enn 2,36 prosent av guttene som er mobbet og i 27,9 prosent av skolene er det flere enn 7,55 prosent av guttene som er mobbet. Når det gjelder jentene er det i 36,2 prosent av skolene hvor færre enn 2,36 prosent av jentene er mobbet og i 27,2 prosent av skolene hvor det er flere enn 7,55 prosent av jentene som er mobbet. Som vi ser av χ^2 -kvadratet og Cramers V er det en kjønnsforskjell i mobbing på skolenivå. Imidlertid viser Cramers V - verdien på 0.16 at forskjellen er relativ liten.

5. Indeksene på Skoleporten

I de følgende kapitlene analyseres indeksene som er presentert i Skoleporten (www.skoleporten.no) med utgangspunkt i data fra Elevundersøkelsen 2016. Indeksene i Skoleporten er:

- Trivsel
- Støtte fra lærerne
- Støtte hjemmefra
- Faglig utfordring
- Vurdering for læring
- Læringskultur
- Mestring
- Motivasjon
- Elevdemokrati og medvirkning
- Felles regler
- Mobbing på skolen
- Utdanning og yrkesveiledning

5.1 Om indeksene

De ulike indeksene på Skoleporten består noen steder av ett enkelt spørsmål, andre steder av flere spørsmål som er slått sammen. Indeksene som består av flere spørsmål har vært gjenstand for reliabilitetstester og faktoranalyser for å kvalitetssikre at de måler aspekter ved samme fenomen (se Wendelborg, Røe og Federici, 2014). I de tilfellene en indeks kun består av ett spørsmål kan det ikke gjøres reliabilitetsanalyser og faktoranalyser. I stedet må man gjøre en logisk analyse og stole på at spørsmålsformuleringene er så presise og gode at de fanger opp det fenomenet de er ment å måle.

Flere av spørsmålene har ulike svarkategorier. Felles er likevel at alle har kategorier som går fra en til fem. Når en indeks er satt sammen av flere spørsmål er verdiene elevene har gitt på hvert spørsmål i indeksen summert og delt på antall spørsmål det er i indeksen. Det vil si at også indekser som er slått sammen av flere spørsmål går fra en til fem. Bare elever som har svart på samtlige spørsmål i en indeks er tatt med i analysene.

5.2 Indeksene på nasjonalt nivå

Før den enkelte indeks presenteres i påfølgende kapitler vises gjennomsnittlige skårer på nasjonalt nivå. Her blir gjennomsnitt fra 2015 også presentert. Dette illustreres separat for 7. og 10. trinn, samt Vg1, altså de trinnene hvor Elevundersøkelsen er obligatorisk. Merk at *Mobbing* viser andel elever som oppgir at de blir mobbet 2 eller 3 ganger i måneden eller mer. For de øvrige indeksene vises gjennomsnitt, standardavvik, samt Cohens *d*.

Tabell 5.1   *Indekser nasjonalt nivå for 7.trinn, gjennomsnitt, standardavvik og Cohens d for 2015 og 2016*

7. trinn	2015		2016		Endring 15-16
	<i>Gj.snitt</i>	<i>St.avvik</i>	<i>Gj.snitt</i>	<i>St.avvik</i>	<i>Cohens d</i>
Trivsel	4,38	0,71	4,37	0,71	0,01
Støtte fra lærerne	4,43	0,59	4,43	0,61	0,01
Støtte hjemmefra	4,41	0,72	4,41	0,72	0,00
Faglig utfordring	4,06	0,9	4,08	0,88	0,02
Vurdering for læring	3,94	0,72	3,93	0,73	0,02
Læringskultur	4,08	0,67	4,08	0,67	0,00
Mestring	4,1	0,54	4,09	0,55	0,02
Motivasjon	3,99	0,73	3,98	0,73	0,02
Elevdemokrati og medvirkning	3,83	0,75	3,82	0,76	0,01
Felles regler	4,31	0,63	4,28	0,64	0,05
Utdanning og yrkesveiledning	-	-			-
	Andel				
Mobbing på skolen	4,4		5,5		

Tabellen viser gjennomsnittsverdiene for elever på 7. trinn på alle indeksene i Skoleporten for Elevundersøkelsen 2015 og 2016. Det stilles ikke spørsmål til elevene på 7. trinn om *Utdanning og yrkesveiledning*. Cohens *d* viser at det ikke er noen betydningsfulle endringer i skårene på indeksene. Videre ser man at andelen elever på 7. trinn som rapporterer at de er mobbet øker fra 4,4 i 2015 til 5,5 i 2016. Som beskrevet i kapittel 4 er det igjen gjort endringer i spørsmålet om mobbing og rekkefølgen på spørsmål som kan forklare økningen. Endringen bestod i mindre endringer i definisjonen av mobbing som presenteres i spørreskjemaet, samt at spørsmål om krenkelser er tatt bort (se Wendelborg 2017a).

Tabell 5.2 viser de tilsvarende indeksene for 10. trinn.

Tabell 5.2   *Indekser nasjonalt nivå for 10.trinn, gjennomsnitt, standardavvik og Cohens d for 2015 og 2016*

10. trinn	2015		2016		Endring 15-16
	<i>Gj.snitt</i>	<i>St.avvik</i>	<i>Gj.snitt</i>	<i>St.avvik</i>	<i>Cohens d</i>
Trivsel	4,17	0,85	4,18	0,85	0,01
Støtte fra lærerne	3,97	0,77	4,00	0,76	0,04
Støtte hjemmefra	3,98	0,95	4,04	0,94	0,07
Faglig utfordring	4,21	0,85	4,25	0,84	0,04
Vurdering for læring	3,26	0,79	3,29	0,79	0,04
Læringskultur	3,75	0,81	3,81	0,79	0,07
Mestring	3,96	0,66	3,97	0,65	0,02
Motivasjon	3,51	0,84	3,53	0,85	0,02
Elevdemokrati og medvirkning	3,25	0,83	3,31	0,84	0,07
Felles regler	3,89	0,82	3,91	0,82	0,02
Utdanning og yrkesveiledning	3,80	1,04	3,80	1,04	0,00
	<i>Andel</i>				
Mobbing på skolen	3,6		4,8		

Tabellen viser at det heller ikke for 10. trinn er noen store endringer i skårene sammenlignet med det 10. trinn svarte i 2015. Gjennomsnittsverdiene er relativt stabile fra år til år. Eneste endring av en viss størrelse er på mobbing som kan forklares med endringer i spørsmålene.

Tabell 5.3 *Indekser nasjonalt nivå for Vg1, gjennomsnitt, standardavvik og Cohens d for 2015 og 2016*

Vg1	2015		2016		Endring
	<i>Gj.snitt</i>	<i>St.avvik</i>	<i>Gj.snitt</i>	<i>St.avvik</i>	15-16 <i>Cohens d</i>
Trivsel	4,30	0,75	4,30	0,76	0,00
Støtte fra lærerne	4,10	0,67	4,11	0,69	0,01
Støtte hjemmefra	3,91	0,97	3,94	0,97	0,03
Faglig utfordring	4,31	0,80	4,33	0,81	0,02
Vurdering for læring	3,39	0,78	3,42	0,79	0,04
Læringskultur	3,95	0,77	3,95	0,77	0,01
Mestring	3,98	0,61	3,99	0,61	0,01
Motivasjon	3,78	0,75	3,75	0,77	0,04
Elevdemokrati og medvirkning	3,48	0,78	3,54	0,79	0,08
Felles regler	3,99	0,77	4,01	0,78	0,03
Utdanning og yrkesveiledning	3,45	1,35	3,45	1,34	0,00
	<i>Andel</i>		<i>Andel</i>		
Mobbing på skolen	2,2		3,1		

Tabell 5.3 viser indeksene for Vg1 på nasjonalt nivå. Som for de øvrige trinnene ser en mer eller mindre lik svargivning blant elever i Vg1 i 2015 og 2016 foruten prosentandelen som oppgir at de blir mobbet.

Tabell 5.4 viser i hvilken grad elevene på 7. trinn, 10. trinn og Vg1 svarer forskjellig på de ulike indeksene Tabell 5.4 viser at elever på 7. trinn skårer høyere på *Støtte fra lærerne* enn både elever på 10. trinn og Vg1. Cohens *d* er på henholdsvis 0,62 og 0,49. Dette tilsvarer en moderat effekt og betyr at elever på 7. trinn opplever «bedre» støtte fra lærerne enn elever på 10. trinn og Vg1.

Tabell 5.4 Størrelsen på forskjellen i hvordan elevene på 7. trinn, 10. trinn og Vg1 svarer på de ulike indeksene. Cohens d .

	7.trinn vs 10. trinn	7. trinn vs Vg1	10.trinn vs Vg1
	Cohens d	Cohens d	Cohens d
Trivsel	0,25	0,10	0,15
Støtte fra lærerne	0,62	0,49	0,15
Støtte hjemmefra	0,44	0,55	0,11
Faglig utfordring	0,20	0,29	0,10
Vurdering for læring	0,84	0,67	0,17
Læringskultur	0,37	0,18	0,18
Mestring	0,20	0,18	0,03
Motivasjon	0,56	0,30	0,27
Elevdemokrati og medvirkning	0,65	0,37	0,29
Felles regler	0,50	0,37	0,13

Liknende funn finner man for *Vurdering for læring*. Elevene på 7. trinn skårer høyere på denne indeksen enn både 10. trinn og Vg1. Cohens d er på henholdsvis 0,84 og 0,67. Det er altså moderate til store forskjeller. Mellom 10. trinn og Vg1 er det ingen betydningsfull forskjell for *Vurdering for læring*. Videre viser beregninger av Cohens d at elever på 7. trinn skårer høyere på *Motivasjon* enn elever på 10. trinn og Vg1. Forskjellen er størst og moderat mellom 7. trinn og 10. trinn. Tallene viser videre at motivasjon øker noe igjen på Vg1, sammenlignet med 10. trinn. Cohens d -verdien på 0,27, viser at forskjellen er av betydning, men liten.

Når det gjelder *Faglig utfordring* skårer elevene på Vg1 noe høyere enn elevene på 7. trinn. Forskjellene er lite betydningsfulle. Både på indeksene *Felles regler* og *Elevdemokrati og medvirkning* finner man også forskjeller. Cohens d er på henholdsvis 0,50 og 0,65 mellom 7.trinn og 10. trinn, og på 0,37 for begge i forskjeller mellom 7. trinn og Vg1. Generelt er forskjellene størst mellom 7. trinn og de øvrige trinnene. Når det gjelder forskjeller mellom 10. trinn og Vg1 er det bare på indeksen *Elevdemokrati og medvirkning*, foruten *Motivasjon* hvor vi finner en betydningsfull, men liten forskjell med Cohens d på henholdsvis 0,29 og 0,27.

5.3 Enkeltvis presentasjon av indeksene

I de påfølgende kapitlene presenteres indeksene enkeltvis. Det vises gjennomsnitt og standardavvik både for enkeltspørsmål og indeksene som helhet (der disse består av flere spørsmål). Videre sees det på hvordan fordelingene ser ut når man sorterer på skoletype, utdanningsprogram (kun videregående), kjønn, andel minoriteter, antall elever, antall årsverk og folketall i kommunen. Eventuelle forskjeller illustreres ved Cohens d og standardisert effektstørrelse (ES). Avslutningsvis i gjennomgangen av hver indeks kjøres det en regresjonsanalyse for undersøke hvilke av bakgrunnsfaktorene som har sterkest relasjon med den aktuelle indeksen. Både tabeller og figurer kommenteres underveis.

6. Trivsel

Indeksen *Trivsel* består av ett spørsmål som er stilt til samtlige elever. Denne indikatoren er ment å fange opp elevenes generelle trivsel på skolen. Tabell 6.1 viser spørsmålet og svaralternativene for indeksen. Merk at alle svaralternativene rangeres fra 1 til 5. Svarkategoriene presentert i tabellen gjenspeiler numrene i Tabell 6.2. Merk at i selve spørreskjemaet starter en alltid med det mest positive svaralternativet, mens det i rapporten er naturlig å vise dem ut fra verdien de har.

Tabell 6.1 Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Trivsel i Elevundersøkelsen 2016.

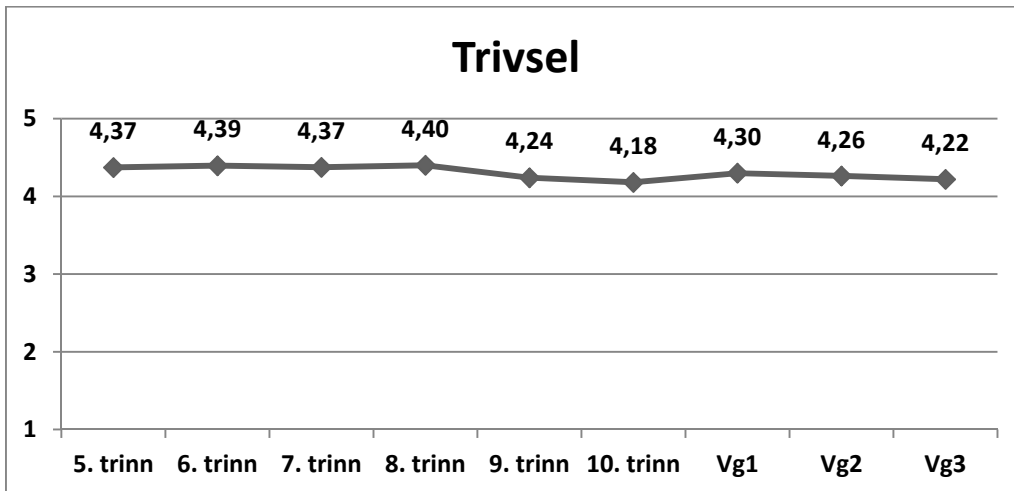
Trivsel	
Spørsmål	Svaralternativ (1 – 5)
Q6832 Trives du på skolen?	Trives ikke i det hele tatt – Trives ikke noe særlig – Trives litt – Trives godt – Trives svært godt

Tabell 6.2 Svarfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for spørsmål som omhandler Trivsel i Elevundersøkelsen 2016.

Trivsel							
	1	2	3	4	5	Gj.skåre	St.avvik
Q6832 Trives du på skolen?	0,9	1,8	7,9	45,1	44,4	4,30	0,76

Tabell 6.2 viser at rundt 90 prosent av elevene som har besvart Elevundersøkelsen i 2016 oppgir at de trives godt eller svært godt. 2,7 prosent oppgir at de ikke trives noe særlig eller ikke i det hele tatt.

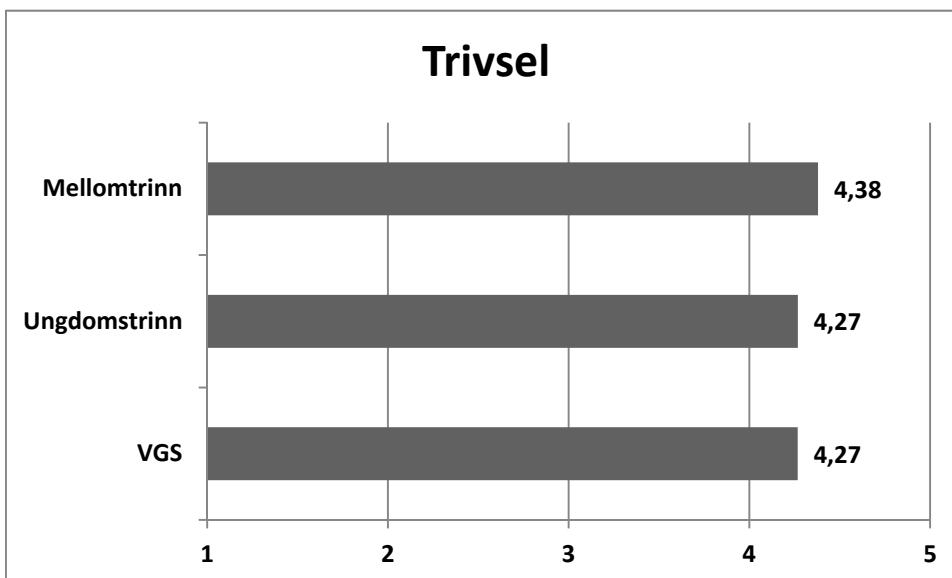
6.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,28 / 0,14$.

Figur 6.1 *Trivsel fordelt på trinn (gjennomsnitt).*

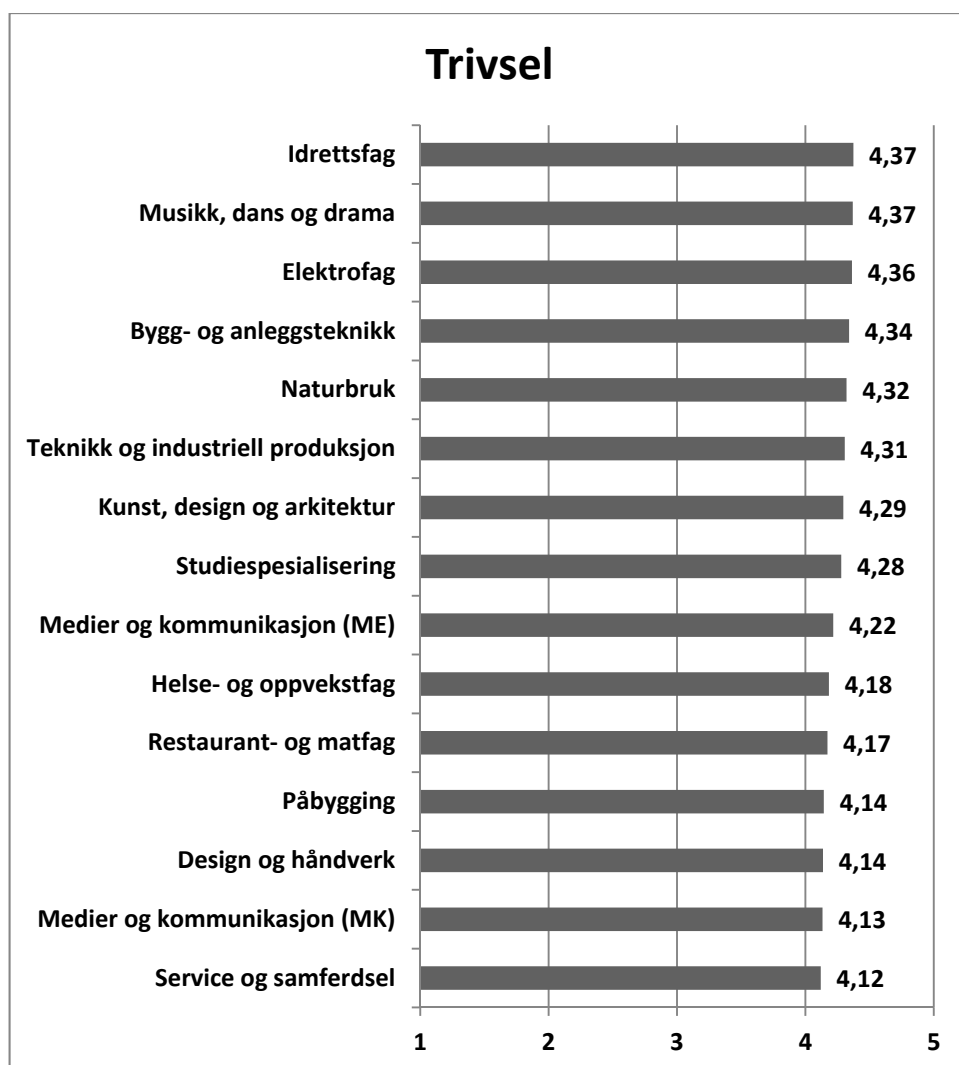
Figur 6.1 viser at gjennomsnittsverdiene for *Trivsel* er stabile fra 5. til 8. trinn, før de synker noe på 9. og 10. Trinn. Det øker litt i Vg1 før elevenes opplevelse av trivsel reduseres igjen. Forskjellen fra trinnet som rapporterer høyest trivsel til trinnet som rapporterer lavest er signifikant, men liten.

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = \text{Ikke signifikant (IS)} / \text{IS (de er } 0,15/0,08)$.

Figur 6.2 *Trivsel fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).*

Figur 6.2 viser at det er ingen betydningsfulle forskjeller i *Trivsel* mellom elever på mellomtrinn, ungdomstrinn og videregående skole.

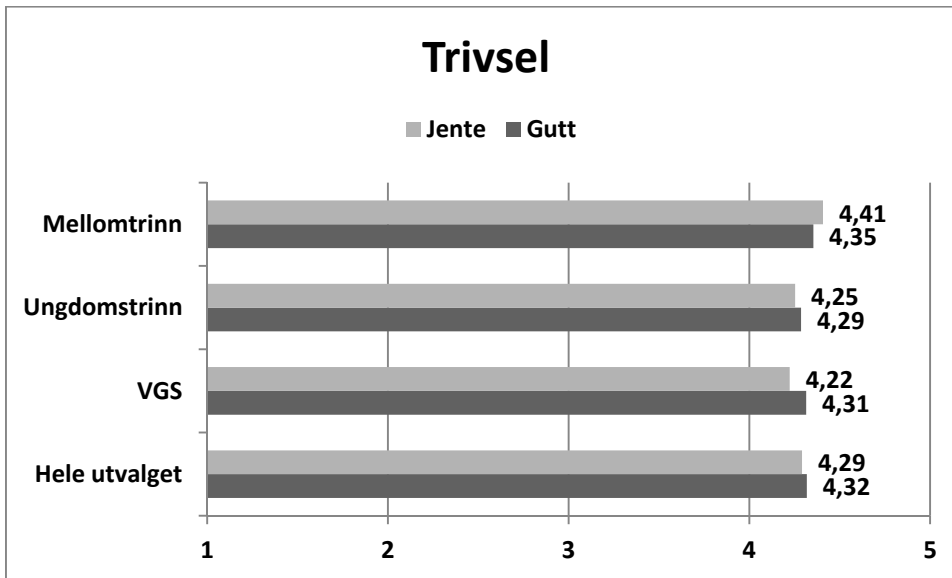

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,32 / 0,16$.

Figur 6.3 *Trivsel fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).*

Figur 6.3 viser *Trivsel* fordelt på utdanningsprogram. Figuren er sortert synkende og viser at elevene på Idrettsfag rapporterer høyest *Trivsel*, mens elevene på Service og samferdsel rapporterer lavest. Forskjellen mellom disse to utdanningsprogrammene er av betydning, men liten.

6.2 Kjønn

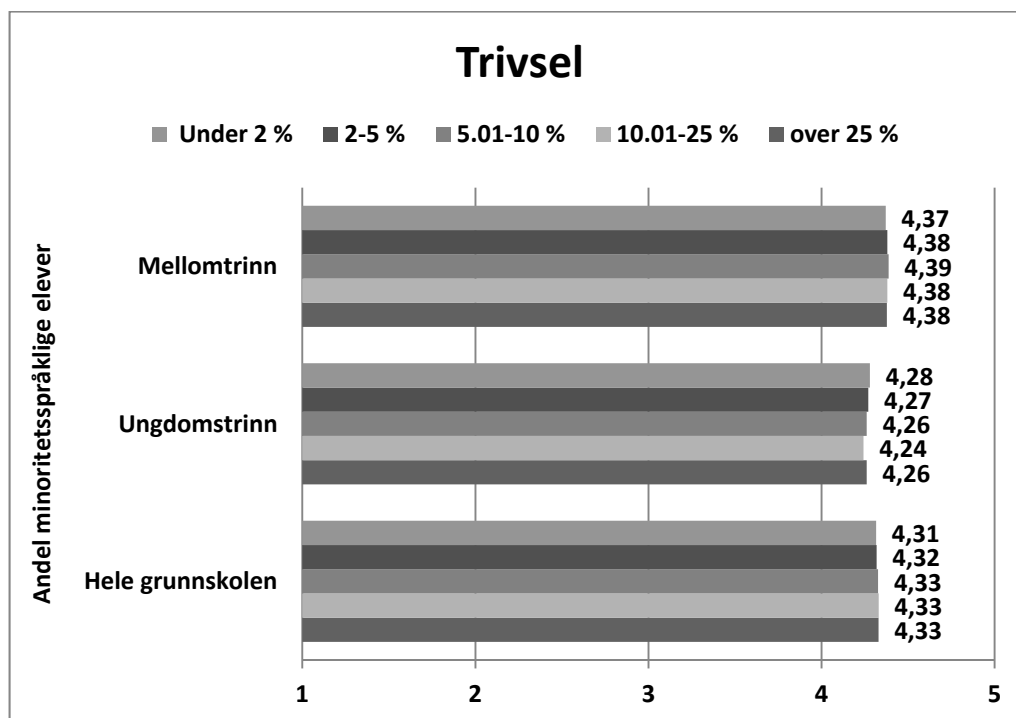

Forskjell mellom kjønn. *Hele utvalget*: $d / ES =$ Ikke signifikant (IS). *Mellomtrinn*: $d / ES =$ IS. *Ungdomstrinn*: $d / ES =$ IS. *Videregående*: $d / ES =$ IS.

Figur 6.4 Trivsel på mellom- og ungdomstrinn og VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).

Figur 6.4 indikerer relativt like gjennomsnittsskårer for gutter og jenter. Effektstørrelsene viser at det ikke er kjønnsforskjeller i hvordan gutter og jenter skårer på *Trivsel* for noen trinnene.

6.3 Andel minoritetsspråklige elever

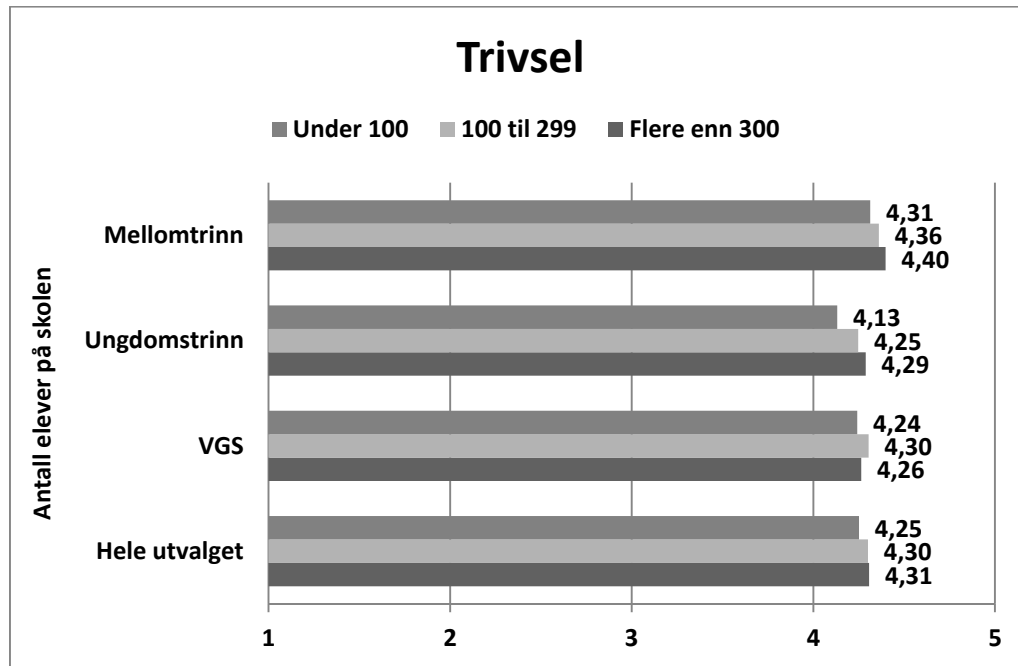

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS.

Figur 6.5 Trivsel på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).

Figur 6.5 viser at det er ingen forskjeller av betydning i *Trivsel* mellom skoler med lav eller høy andel med minoritetsspråklig elever.

6.4 Skolestørrelse og lærertetthet

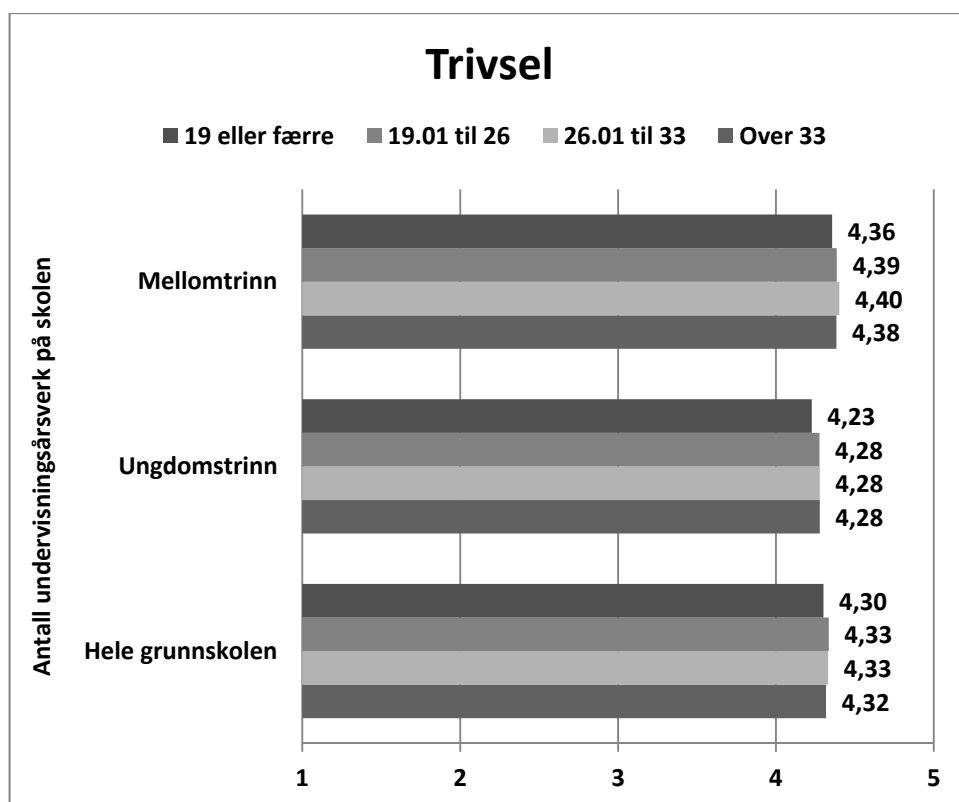

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele utvalget*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS. *Videregående*: d / ES = IS.

Figur 6.6 Trivsel på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).

Ut fra figur 6.6 ser vi at det ikke er store forskjeller i *Trivsel* for elever på skoler med undre 100 elever, elever på skoler med mellom 100 til 299 elever og elever på skoler med 300 elever eller flere. Imidlertid kan det se ut som at det er en svak tendens at elevene ved minste skolene i grunnskolen rapporter noe lavere trivsel enn de største skolene, men forskjellen er ikke signifikant.

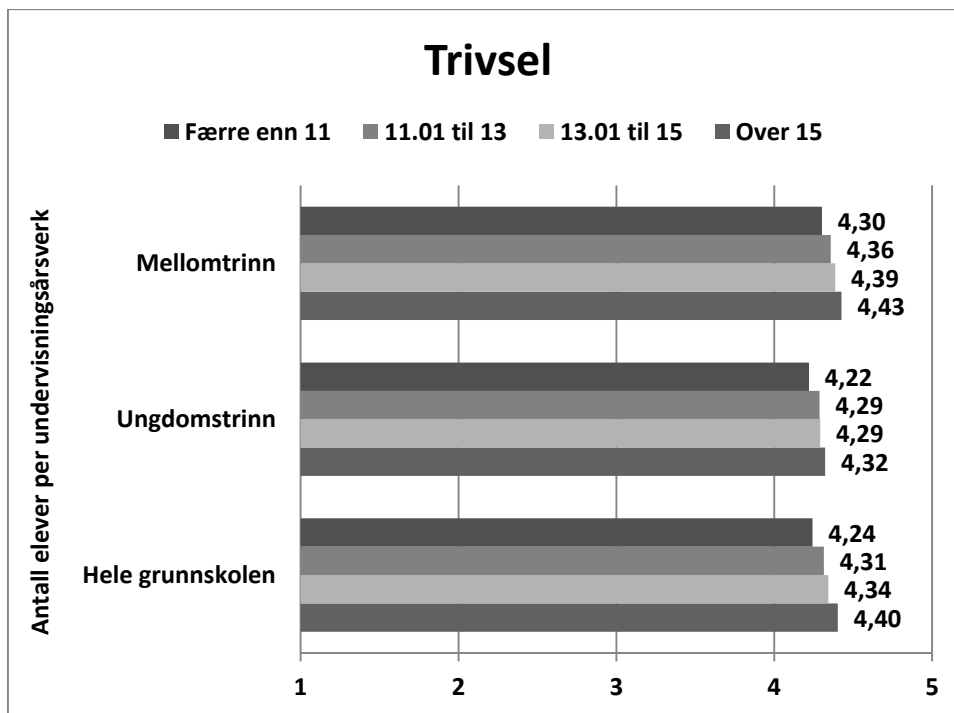

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen:* d / ES = IS. *Mellomtrinn:* d / ES = IS. *Ungdomstrinn:* d / ES = IS.

Figur 6.7 Trivsel på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

Det er ingen forskjell i *Trivsel* sett i forhold til antall undervisningsårsverk på skolen. Skolestørrelse målt i antall elever eller i antall årsverk ser dermed ikke ut til å ha særlig innvirkning på hvordan elevene skårer på *Trivsel*.

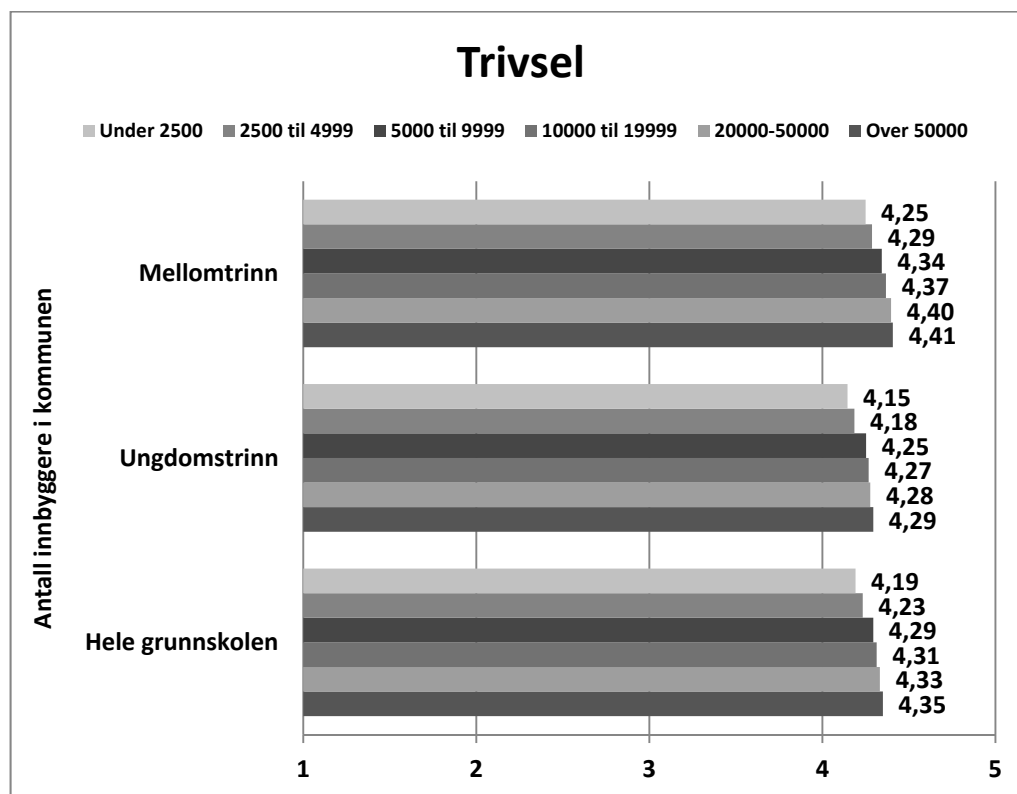

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: $d / ES = 0,21 / 0,11$. *Mellomtrinn*: $d / ES = IS$.
Ungdomstrinn: $d / ES = IS$.

Figur 6.8 Trivsel på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

Figur 6.8 viser at det er ingen forskjeller i *Trivsel* sett i forhold til lærertetthet på mellomtrinn eller ungdomstrinn. Det ser likevel ut som at når man ser på grunnskolen som helhet at det er en svak effekt. Tallene viser at elevene ved skoler med lav lærertetthet skårer noe høyere enn elevene ved skoler med høy lærertetthet.

6.5 Kommunestørrelse

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: $d / ES = 0,21 / 0,10$. *Mellomtrinn*: $d / ES = 0,22/0,11$. *Ungdomstrinn*: $d / ES = IS$.

Figur 6.9 *Trivsel på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).*

Figur 6.9 viser en tendens til at elever i kommuner med over 50 000 innbyggere skårer høyere på *Trivsel* enn elevene i de minste kommunene hvor det er under 2500 innbyggere. Cohens d og effektstørrelsene viser at dette er en forskjell som er av betydning, men den er svak, både mellomtrinnet og sett hele grunnskolen under ett. Det kan tenkes at det ikke nødvendigvis er innbyggerantallet i seg selv som er årsaken til denne forskjellen men et samspill av flere bakenforliggende faktorer som sosioøkonomiske forhold og lignende.

6.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi

Tabell 6.3 *Multivariat lineær regresjon: Trivsel på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.*

	Hele grunnskolen			Mellomtrinn			Ungdomstrinn		
	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.
Trinn	-0,038	-0,087	0,000	0,003	0,004	0,173	-0,107	-0,112	0,000
Kjønn	0,008	0,006	0,003	0,053	0,037	0,000	-0,033	-0,021	0,000
Andel minoritet	-0,010	-0,015	0,000	-0,003	-0,005	0,072	-0,015	-0,020	0,000
Antall elever	0,020	0,015	0,000	-0,006	-0,005	0,322	0,036	0,025	0,000
Antall årsverk	-0,002	-0,003	0,298	0,002	0,003	0,438	-0,005	-0,007	0,080
Antall elever per årsverk	0,018	0,026	0,000	0,031	0,048	0,000	0,014	0,018	0,000
Folketall	0,016	0,029	0,000	0,015	0,029	0,000	0,013	0,023	0,000
R²	0,012			0,006			0,016		

B = ustandardisert regresjonskoeffisient. Beta = standardisert regresjonskoeffisient.

Tabell 6.3 viser en regresjonsanalyse som undersøker sammenhengen mellom *Trivsel* og de bakgrunnsvariablene som er presentert tidligere i kapittelet. Figurene som er presentert hittil har bare sett på bivariate sammenhenger. Det vil si sammenhengen mellom to variabler (*Trivsel* og eksempelvis kjønn). I en regresjonsanalyse kan man se nærmere på hvilke av bakgrunnsfaktorene som har sterkest relasjon med indeksen.

Analysene som presenteres her er grove og det er ikke tatt hensyn til om variablene for eksempel er normalfordelt. Dette gjøres fordi vi i denne analysen er mer ute etter overordnede mønstre mer enn fine nyanser. Det vi først kan legge merke til i Tabell 6.3 er at tallene i siste rad er veldig små. Dette er forklart varians (R^2) og betyr at bakgrunnsvariablene som er med i modellen (analysen) bare forklarer 1,2 prosent av variasjonen i indeksen *Trivsel* når vi ser hele grunnskolen under ett, og bare 0,6 og 1,6 prosent for henholdsvis mellom- og ungdomstrinnet. Dersom vi videre ser på betaverdiene, (standardiserte regresjonskoeffisienter), ser vi at det er bare trinn (på ungdomstrinn/ hele grunnskolen) som har en effektstørrelse over 0,1 (jf. Tabell 2.4). De andre bakgrunnsvariablene har dermed ingen betydningsfull påvirkning på hvordan elevene har svart på indeksen. For trinn ser vi at betaverdien er negativ. Det betyr at med økende klassetrinn, reduseres trivsel på skolen.

7. Støtte fra lærerne

I Elevundersøkelsen er det er fem spørsmål som skal måle *Støtte fra lærerne*. Disse vises i Tabell 7.1. En faktoranalyse viser at samtlige fem spørsmål lader på samme faktor og en reliabilitetsanalyse viser en god indre konsistens med en Cronbachs alpha-verdi på 0,90. Tabell 7.1 viser spørsmålene og svaralternativene som inngår i denne indeksen. Svarfordeling, gjennomsnitt og standardavvik vises i Tabell 7.2.

Tabell 7.1 Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen *Støtte fra lærer i Elevundersøkelsen 2016*.

Støtte fra lærerne	
Spørsmål	Svaralternativ (1 – 5)
Q6843 Opplever du at lærerne dine bryr seg om deg?	Ingen – Bare en – Noen få – De fleste – Alle
Q6844 Opplever du at lærerne dine har tro på at du kan gjøre det bra på skolen?	Ingen – Bare en – Noen få – De fleste – Alle
Q6845 Opplever du at lærerne behandler deg med respekt?	Ingen – Bare en – Noen få – De fleste – Alle
Q6846 Når jeg har problemer med å forstå arbeidsoppgaver på skolen, får jeg god hjelp av lærerne	Ingen – Bare en – Noen få – De fleste – Alle
Q6848 Lærerne hjelper meg slik at jeg forstår det jeg skal lære	Helt uenig – Litt uenig – Verken enig eller uenig – Litt enig – Helt enig

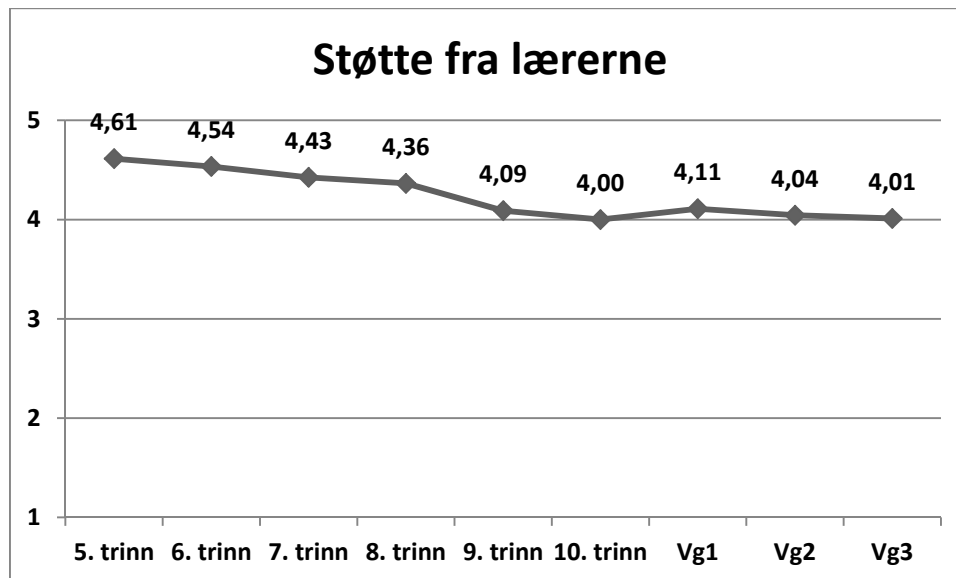
Tabell 7.2 Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmål som omhandler *Støtte fra lærer i Elevundersøkelsen 2016*.

Støtte fra lærerne							
Cronbach's alpha: ,90	1	2	3	4	5	Gj.skåre	St.avvik
Q6843 Opplever du at lærerne dine bryr seg om deg?	1,7	2,1	14,1	48,5	33,6	4,10	0,84
Q6844 Opplever du at lærerne dine har tro på at du kan gjøre det bra på skolen?	1,4	1,5	11,4	41,1	44,6	4,26	0,82
Q6845 Opplever du at lærerne behandler deg med respekt?	1,4	1,6	11,0	40,6	45,5	4,27	0,83
Q6846 Når jeg har problemer med å forstå arbeidsoppgaver på skolen, får jeg god hjelp av lærerne	1,1	1,4	11,8	42,7	43,0	4,25	0,80
Q6848 Lærerne hjelper meg slik at jeg forstår det jeg skal lære	1,2	3,0	10,0	39,5	46,4	4,27	0,84
Støtte fra lærerne						4,23	0,69

Ut i fra tabell 7.2 kan en lese at minst 82 prosent av elevene som har besvart Elevundersøkelsen 2016 opplever at de fleste eller alle lærerne bryr seg om dem, har

tro på dem, behandler dem med respekt, og gir god faglig hjelp. I de neste underkapitlene vil indeksen *Støtte fra lærerne* sees i lys av ulike bakgrunnsfaktorer.

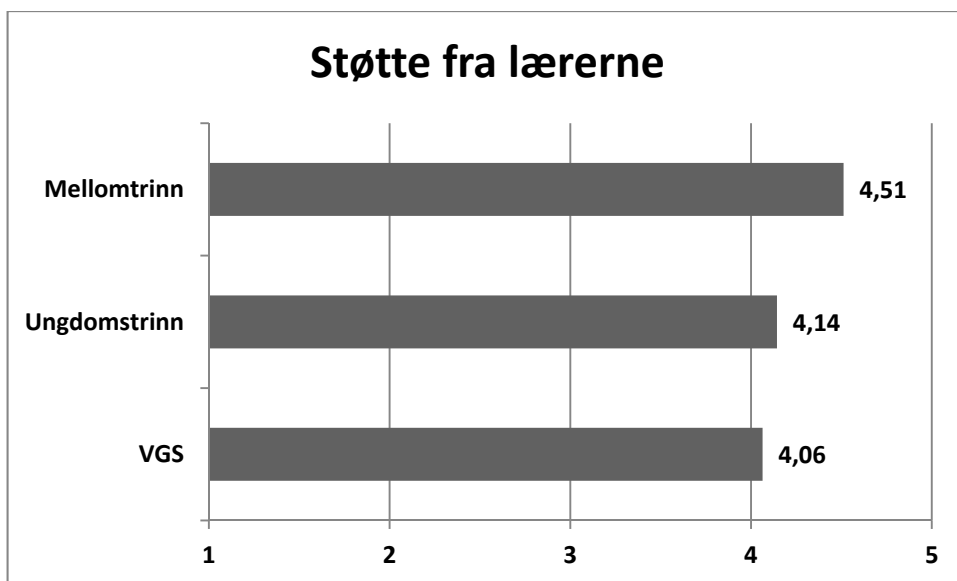
7.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,95 / 0,43$.

Figur 7.1 *Støtte fra lærerne fordelt på trinn (gjennomsnitt).*

Figur 7.1 viser at elevenes opplevelse av *Støtte fra lærerne* reduseres gradvis fra 5. trinn til 10 trinn, med et særlig fall fra 8. til 9 trinn. Opplevelsen av *Støtte fra lærer* øker litt i overgangen til Vg1, men den reduseres igjen i Vg2 og ytterligere i Vg3. Forskjellen mellom 5. trinn og 10.trinn er klar, med en Cohens d og effektstørrelse som indikerer betydelig forskjell.

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,71 / 0,34$

Figur 7.2 Støtte fra lærerne fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).

Figur 7.2 viser som forrige figur at elever på mellomtrinnet rapporterer høyere *Støtte fra lærerne* enn elever på ungdomstrinn og i videregående. Forskjellen er klar og av moderat styrke.

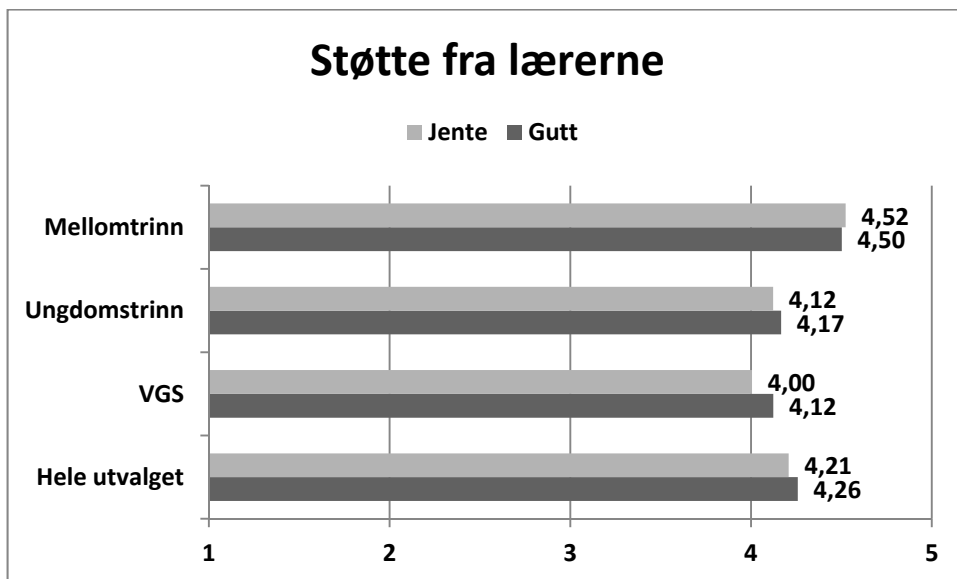
Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,34 / 0,16$.

Figur 7.3 Støtte fra lærerne fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).

Elever på Elektrofag rapporterer høyest *Støtte fra lærerne*, mens elevene på Påbygging og det yrkesfaglige utdanningsprogrammet Medier og kommunikasjon (MK) rapporterer lavest. Forskjellen i gjennomsnittsverdi mellom disse to utdanningsprogrammene er signifikant, men liten med en Cohens d på 0,34 og en effektstørrelse på 0,16.

7.2 Kjønn

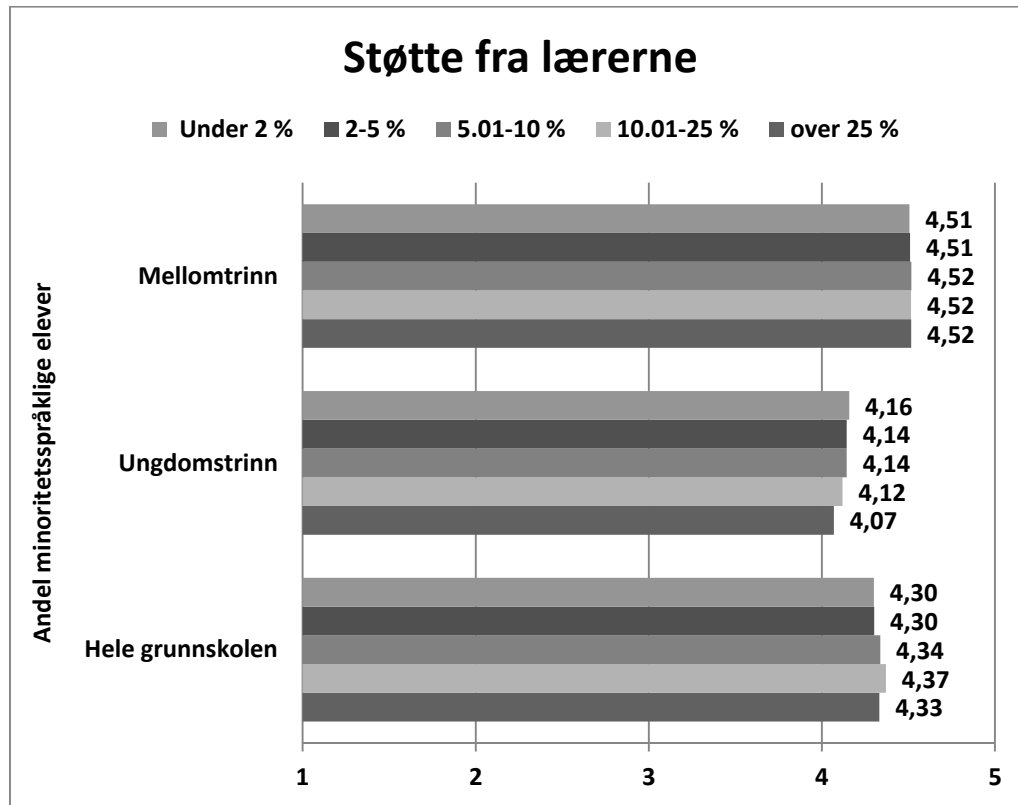

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele utvalget*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS. *Videregående*: d / ES = IS.

Figur 7.4 Støtte fra lærerne på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).

Figur 7.4 viser at det er ingen kjønnsforskjeller i opplevelsen av *Støtte fra lærerne* for elevene i Elevundersøkelsen 2016, verken for mellomtrinn, ungdomstrinn eller VGS.

7.3 Andel minoritetsspråklige elever

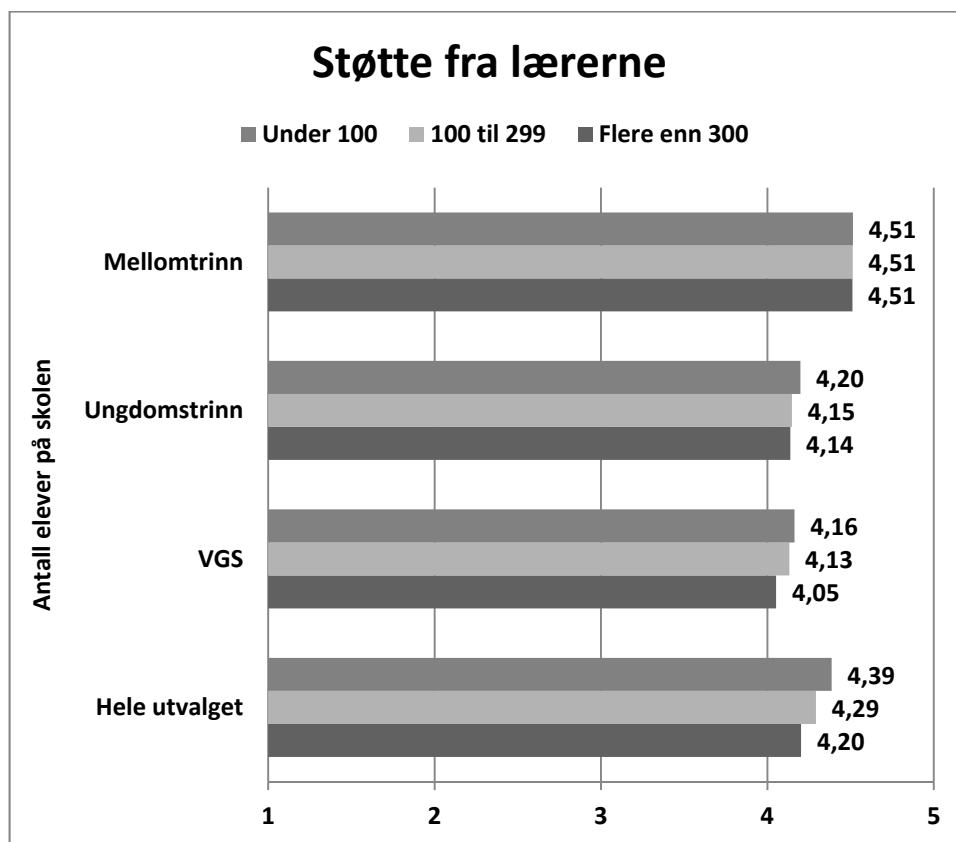

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS.
Ungdomstrinn: d / ES = IS.

Figur 7.5 Støtte fra lærerne på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).

Figur 7.5 viser at det er ingen forskjell i Støtte fra lærerne mellom skoler med ulik andel minoritetsspråklige elever.

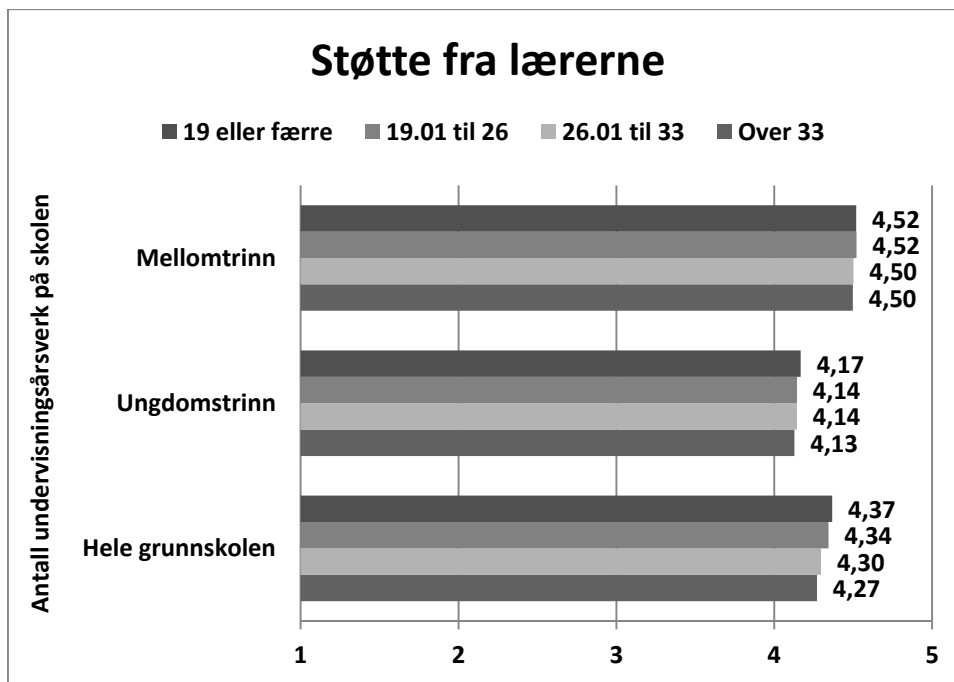
7.4 Skolestørrelse og lærertetthet

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele utvalget*: d / ES = 0,27/0,13. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS. *Videregående*: d / ES = IS.

Figur 7.6 Støtte fra lærerne på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).

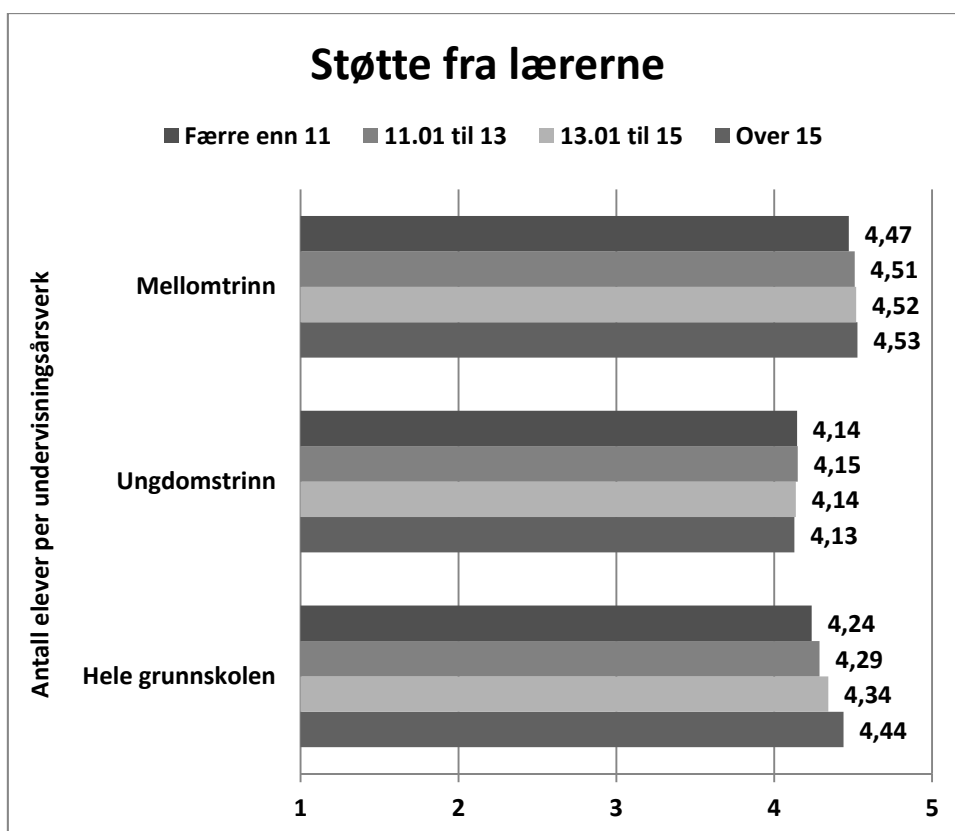
Figur 7.6 viser at det ikke er forskjeller i rapporteringen av *Støtte fra lærerne* og skolestørrelse målt i antall elever på de ulike skoleslagene, men dersom du ser hele utvalget under ett, kommer det fram en liten forskjell. Forskjellen består tilsynelatende i at elever ved små skoler rapporterer om mer støtte fra Lærerne enn elever i større skoler. Imidlertid skyldes forskjellen etter all sannsynlighet at det er flere elever på mellomtrinnet som går i små skoler og flere elever på VGS som går i store. Forskjellen skyldes dermed sannsynligvis alder/trinn og ikke skolestørrelse.

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS.
Ungdomstrinn: d / ES = IS.

Figur 7.7 *Støtte fra lærerne på mellom - og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).*

Figur 7.7 viser at det er ingen forskjell i *Støtte fra lærerne* sett i forhold til antall undervisningsårsverk på skolen.

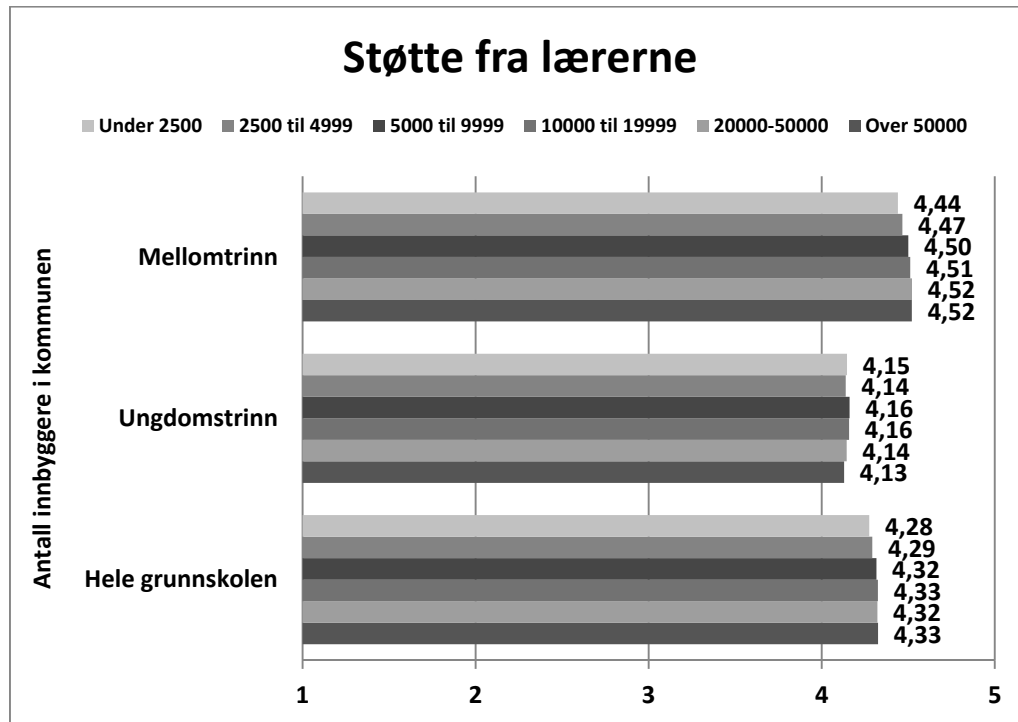

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: $d / ES = 0,30 / 0,15$. *Mellomtrinn*: $d / ES = IS$.
Ungdomstrinn: $d / ES = IS$.

Figur 7.8 Støtte fra lærerne på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

Figur 7.8 viser at det er ingen sammenheng mellom lærertetthet (antall elever per årsverk) og *Støtte fra lærerne*. I og med det ikke er forskjell internt på mellomtrinn og ungdomstrinn, skyldes det signifikante utslaget at man ser hele grunnskolen under ett (det er forskjell på ungdomsskole og mellomtrinn).

7.5 Kommunestørrelse

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS.
Ungdomstrinn: d / ES = IS.

Figur 7.9 Støtte fra lærerne på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).

I følge figur 7.9 er forskjellene mellom elevers vurdering av *Støtte fra lærerne* sett i lys av innbyggertall i kommunen uten betydning.

7.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi

Tabell 7.3 *Multivariat lineær regresjon: Støtte fra lærerne på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.*

	Hele grunnskolen			Mellomtrinn			Ungdomstrinn		
	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.
Trinn	-0,126	-0,320	0,000	-0,093	-0,134	0,000	-0,181	-0,207	0,000
Kjønn	-0,013	-0,009	0,000	0,022	0,019	0,000	-0,044	-0,030	0,000
Andel minoritet	-0,006	-0,010	0,000	0,004	0,008	0,008	-0,015	-0,023	0,000
Antall elever	0,012	0,010	0,001	-0,015	-0,017	0,001	0,005	0,004	0,426
Antall årsverk	-0,016	-0,027	0,000	-0,011	-0,021	0,000	-0,008	-0,011	0,007
Antall elever per årsverk	-0,004	-0,006	0,019	0,014	0,027	0,000	-0,008	-0,011	0,000
Folketall	0,005	0,009	0,000	0,007	0,018	0,000	-0,003	-0,006	0,071
R²	0,103			0,020			0,044		

B = ustandardisert regresjonskoeffisient. Beta = standardisert regresjonskoeffisient.

Hovedfunnet i Tabell 7.3 er at trinn er den eneste av bakgrunnsvariablene som har innvirkning av betydning på hvordan elevene svarer på indeksen *Støtte fra lærerne*. Det vil si at eldre elever skårer litt lavere enn yngre. Dette betyr også at elever opplever jevnt over *Støtte fra lærerne*, uavhengig av kjønn, skolestørrelse og folketall i kommunen.

8. Støtte hjemmefra

Det er tre spørsmål som skal måle *Støtte hjemmefra* og omhandler hvilken støtte elevene opplever å få fra hjemmet. Spørsmålene og svaralternativene presenteres i Tabell 8.1.

Tabell 8.1 Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Støtte hjemmefra i Elevundersøkelsen 2016.

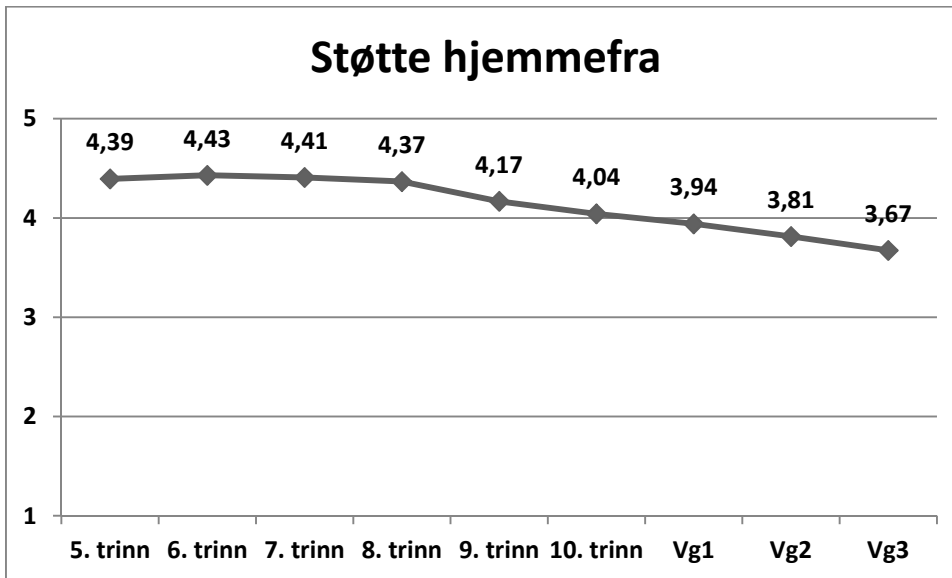
Støtte hjemmefra	
Spørsmål	Svaralternativ (1 – 5)
Q6839 Hjemme viser de interesse for det jeg gjør på skolen	Aldri – Sjelden – Av og til – Ofte – Svært ofte eller alltid
Q6840 Jeg får god hjelp til leksene mine hjemme	Aldri – Sjelden – Noen ganger – Ofte – Alltid
Q6841 Hjemme oppmuntrer de voksne meg i skolearbeidet	Aldri – Sjelden – Noen ganger – Ofte – Alltid

Tabell 8.2 Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmål som omhandler Støtte hjemmefra i Elevundersøkelsen 2016.

Støtte hjemmefra							
Cronbachs alpha: ,81	1	2	3	4	5	Gj.skåre	St.avvik
Q6839 Hjemme viser de interesse for det jeg gjør på skolen	1,6	4,0	14,4	29,8	50,2	4,23	0,95
Q6840 Jeg får god hjelp til leksene mine hjemme	6,5	7,9	15,3	26,1	44,3	3,94	1,22
Q6841 Hjemme oppmuntrer de voksne meg i skolearbeidet	2,8	4,7	12,8	26,3	53,4	4,23	1,03
Støtte hjemmefra						4,13	0,91

Tabell 8.2 viser at flertallet av elevene opplever at hjemmet er alltid eller noen ganger interessert i det en gjør på skolen - en får hjelp til leksene og blir oppmuntret i skolearbeidet. Det er imidlertid en andel på rundt 14,4 prosent som sjelden eller aldri opplever at de får hjelp til leksene.

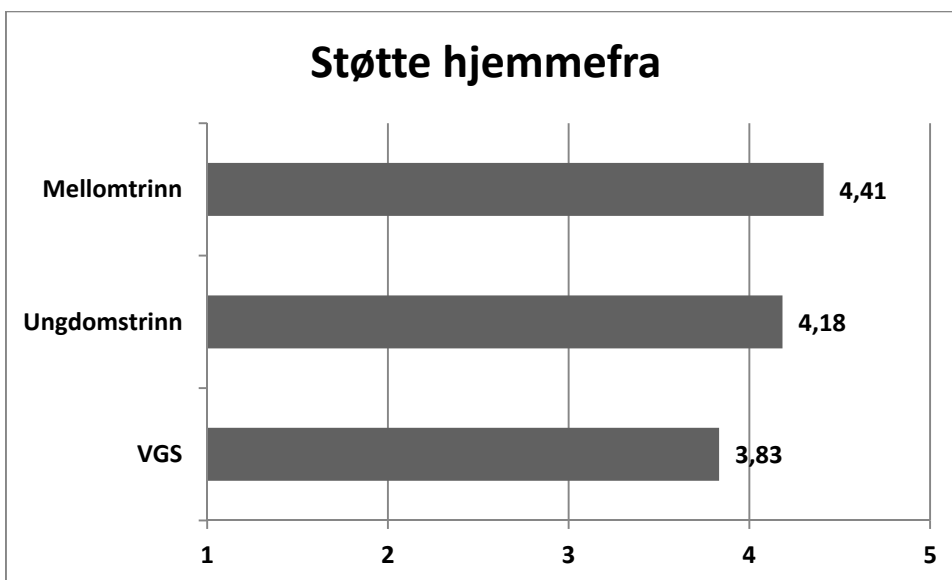
8.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,82 / 0,39$.

Figur 8.1 *Støtte hjemmefra fordelt på trinn (gjennomsnitt).*

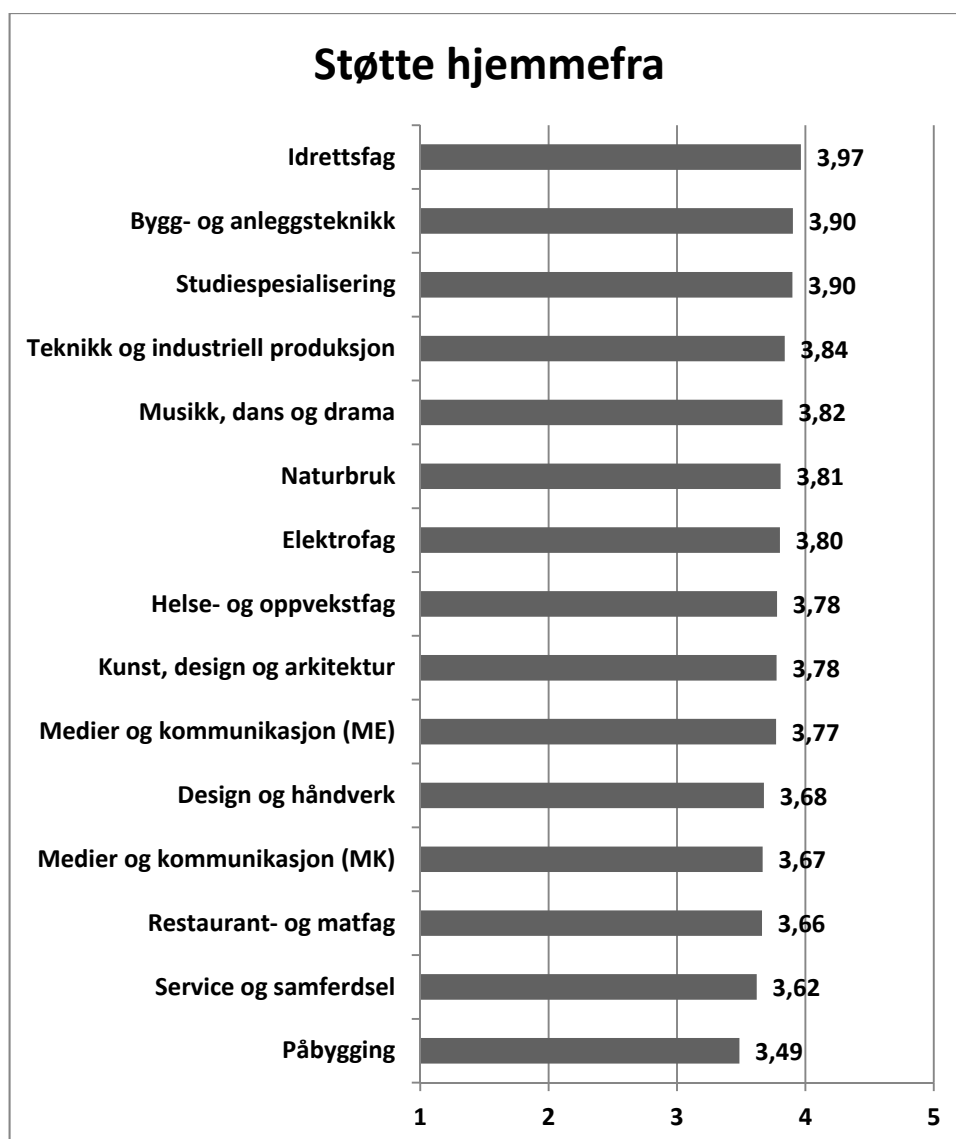
Figur 8.1 viser at det er en gradvis reduksjon i opplevelse av *Støtte hjemmefra* fra 5. trinn til Vg3. Reduksjonen er signifikant og klar i følge Cohens d og standardisert effektstørrelse.

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,66 / 0,32$.

Figur 8.2 *Støtte hjemmefra fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).*

Figur 8.2 viser at elever på mellomtrinnet rapporterer høyere *Støtte hjemmefra* enn elever på ungdomstrinn og videregående. Forskjellen er klar og av moderat styrke.

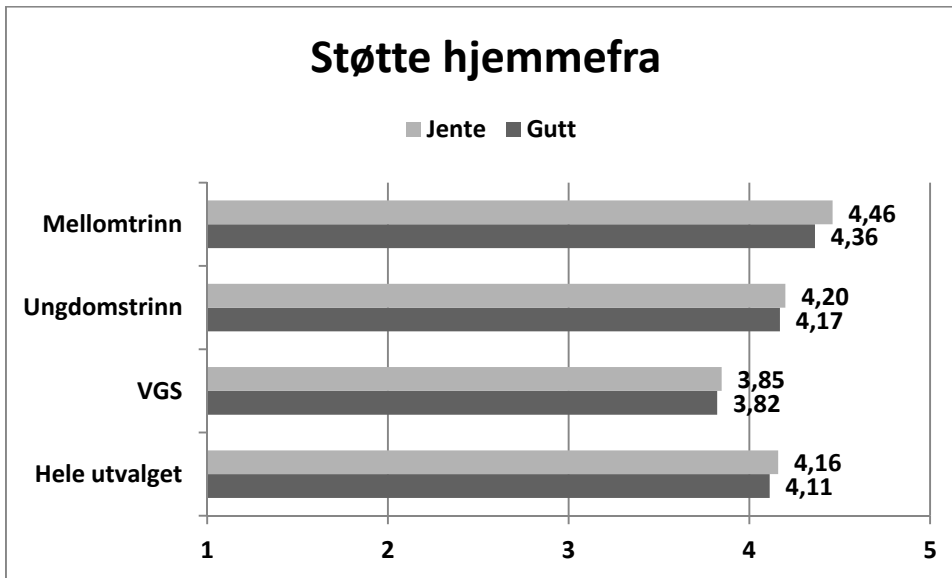

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,46 / 0,22$.

Figur 8.3 Støtte hjemmefra fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).

Elever på Idrettsfag rapporterer høyest *Støtte hjemmefra*, mens elevene på Påbygging rapporterer lavest i følge Figur 8.3. Forskjellen i gjennomsnittsverdi mellom disse to utdanningsprogrammene er signifikant, men liten med en Cohens d på 0,46 og en effektstørrelse på 0,22.

8.2 Kjønn

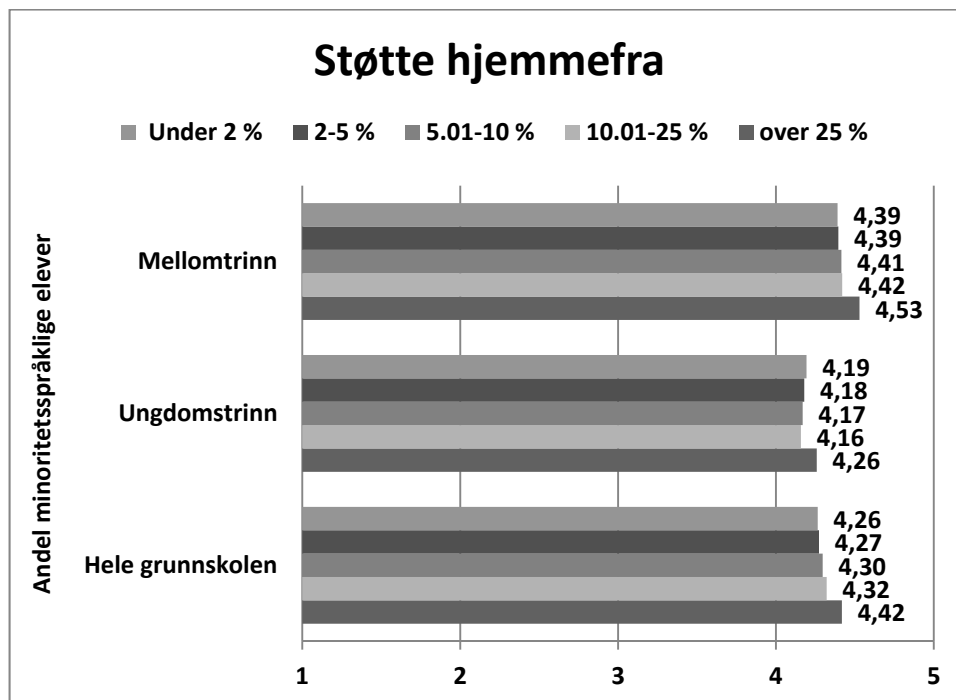

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele utvalget*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS. *Videregående*: d / ES = IS.

Figur 8.4 *Støtte hjemmefra på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).*

Figur 8.4 viser at det er ingen kjønnsforskjeller i opplevelsen av *Støtte hjemmefra* for elevene i Elevundersøkelsen.

8.3 Andel minoritetsspråklige elever

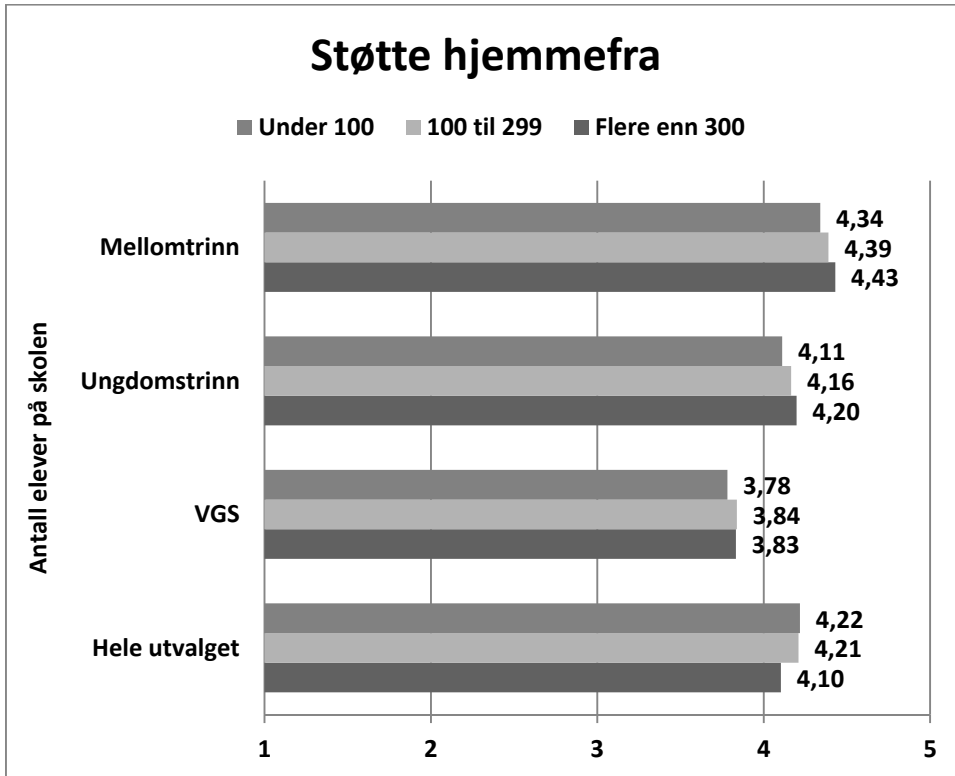

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. Hele grunnskolen: $d / ES = IS$. Mellomtrinn: $d / ES = 0,20 / 0,10$. Ungdomstrinn: $d / ES = IS$.

Figur 8.5 Støtte hjemmefra på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).

Figur 8.5 viser at det er små forskjeller i Støtte hjemmefra mellom skoler med ulik andel minoritetsspråklige elever. Det kan se ut som om elever i skoler med over 25 prosent minoritetsspråklige elever rapporterer om mer støtte hjemmefra enn øvrige grupper. På mellomtrinnet er denne forskjellen signifikant, mens for ungdomstrinnet og grunnskolen er den ikke det.

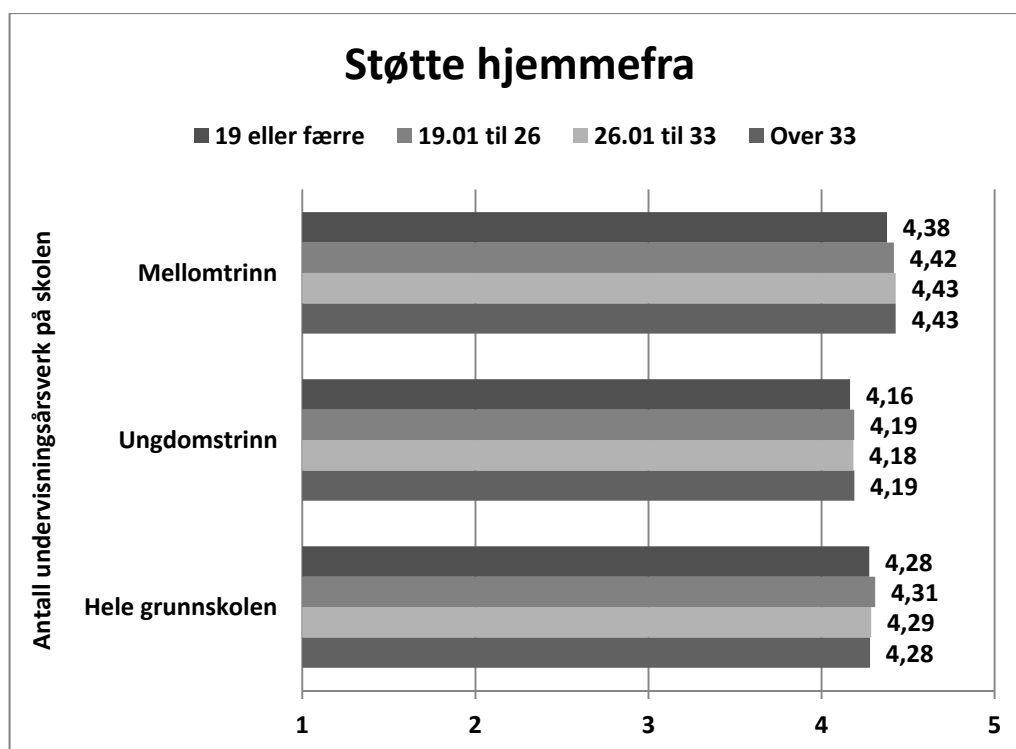
8.48.4 Skolestørrelse og lærertetthet

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele utvalget*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS. *Videregående*: d / ES = IS.

Figur 8.6 *Støtte hjemmefra på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).*

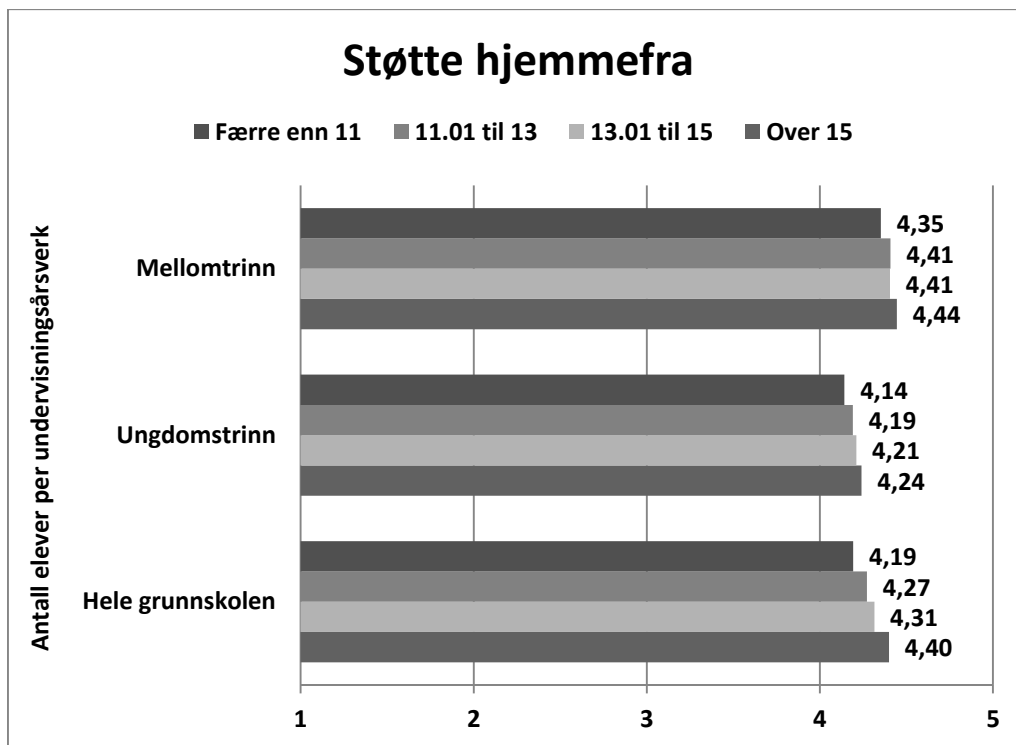
Figur 8.6 viser ingen sammenhenger av betydning mellom skolestørrelse målt i antall elever på skolen og *Støtte hjemmefra*.

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. Hele grunnskolen: d / ES = IS. Mellomtrinn: d / ES = IS. Ungdomstrinn: d / ES = IS.

Figur 8.7 Støtte hjemmefra på mellom - og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

Også Figur 8.7 viser at det er ingen forskjell i Støtte hjemmefra med bakgrunn i skolestørrelse målt i antall undervisningsårsverk på skolen.

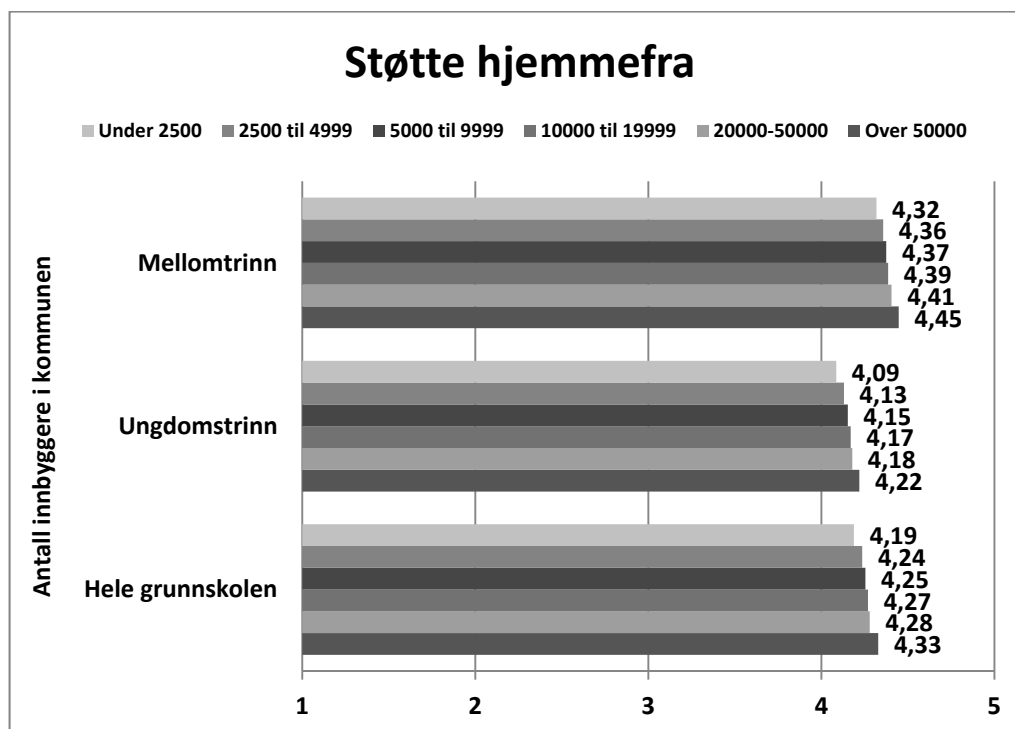
Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: $d / ES = 0,26 / 0,13$. *Mellomtrinn*: $d / ES = IS$.
Ungdomstrinn: $d / ES = IS$.

Figur 8.8 Støtte hjemmefra på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

I Figur 8.8 ser vi en svak tendens på alle trinn at jo flere elever per undervisningsårsverk jo mer støtte hjemmefra. Denne sammenhengen mellom lærertetthet og *Støtte hjemmefra* er ikke signifikant for mellomtrinn og ungdomstrinn, men for grunnskolen samlet. Den er dog svak. Forskjellen er størst mellom skoler med under 11 elever per undervisningsårsverk (høy lærertetthet) og skoler med over 15 elever per undervisningsårsverk (lav lærertetthet). Mye av forskjellen skyldes trinn i og med det ikke er signifikante forskjeller internt på mellomtrinnet og ungdomstrinnet.

8.5 Kommunestørrelse

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. Hele grunnskolen: d / ES = IS. Mellomtrinn: d / ES = IS.

Ungdomstrinn: d / ES = IS.

Figur 8.9 Støtte hjemmefra på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).

I følge figur 8.9 er forskjellene mellom elevers vurdering av *Støtte hjemmefra* sett i forhold til innbyggertall i kommunen ikke av betydning for noen trinn.

8.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi

Tabell 8.3 *Multivariat lineær regresjon: Støtte hjemmefra på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.*

	Hele grunnskolen			Mellomtrinn			Ungdomstrinn		
	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.
Trinn	-0,077	-0,164	0,000	0,009	0,010	0,000	-0,161	0,003	-0,152
Kjønn	0,063	0,039	0,000	0,097	0,069	0,000	0,031	0,005	0,018
Andel minoritet	0,005	0,008	0,000	0,015	0,026	0,000	-0,005	0,002	-0,007
Antall elever	-0,002	-0,002	0,568	0,009	0,007	0,124	0,007	0,007	0,004
Antall årsverk	0,003	0,004	0,184	0,001	0,001	0,837	-0,007	0,003	-0,008
Antall elever per årsverk	0,018	0,025	0,000	0,014	0,021	0,000	0,018	0,003	0,020
Folketall	0,013	0,022	0,000	0,013	0,025	0,000	0,016	0,002	0,025
R²	0,033			0,008			0,025		

B = ustandardisert regresjonskoeffisient. Beta = standardisert regresjonskoeffisient.

Hovedkonklusjonen i Tabell 8.3 er at ingen av bakgrunnsvariablene, foruten trinn, har særlig innvirkning på hvordan elevene svarer på indeksen *Støtte hjemmefra*. Det vil si at eldre elever skårer litt lavere enn yngre, men betaverdien viser at denne effekten er svak.

9. Faglig utfordring

Indeksen «*Faglig utfordring*» består av kun ett spørsmål og skal fange opp elevenes opplevelse av faglige utfordringer på skolen. Tabell 9.1 viser spørsmålet og svaralternativene for denne indeksen.

Tabell 9.1 Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen *Faglig utfordring* i Elevundersøkelsen 2016.

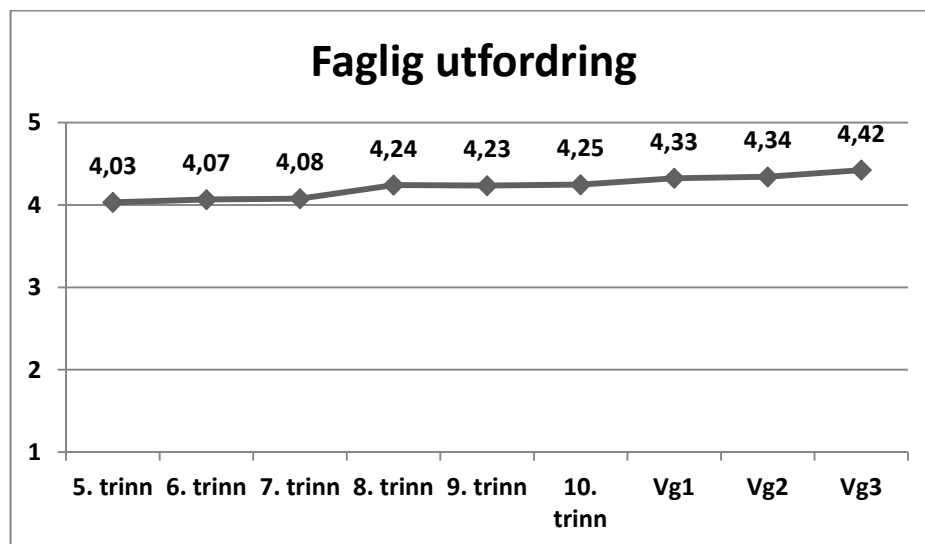
Faglig utfordring	
Spørsmål	Svaralternativ
Q6852 Får du nok utfordringer på skolen?	Ikke i noen fag – I svært få fag – I noen fag – I mange fag – I alle eller de fleste fag

Tabell 9.2 Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik for spørsmålet som omhandler *Faglig utfordring* i Elevundersøkelsen 2016.

	Faglig utfordring					Gj.skåre	St.avvik
	1	2	3	4	5		
Q6852 Får du nok utfordringer på skolen?	0,7	2,8	14,4	37,4	44,6	4,22	0,85

Tabell 9.2 viser at rundt 80 prosent opplever at de får faglige utfordringer i mange eller alle fag. Gjennomsnittsverdien er 4,22.

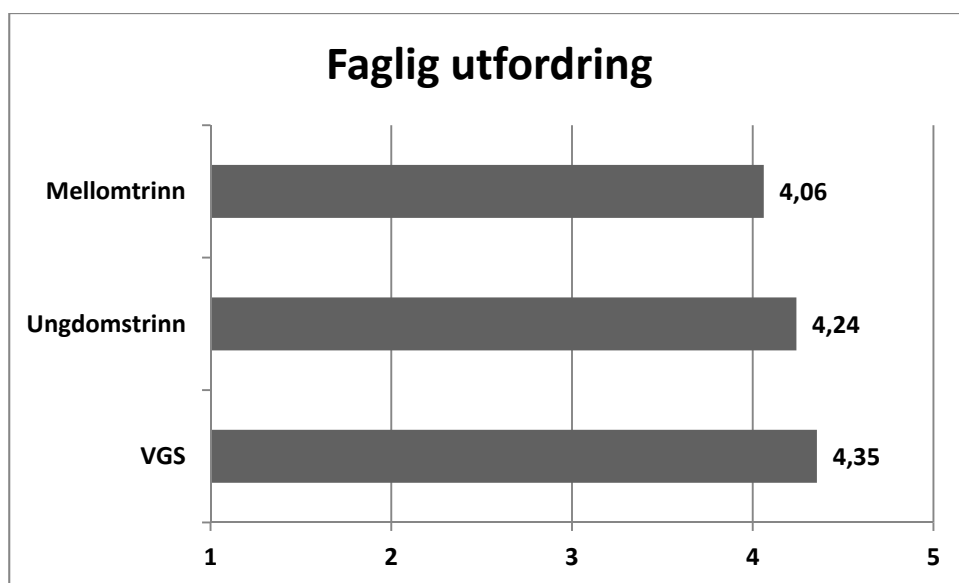
9.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,47 / 0,23$.

Figur 9.1 *Faglig utfordring fordelt på trinn (gjennomsnitt).*

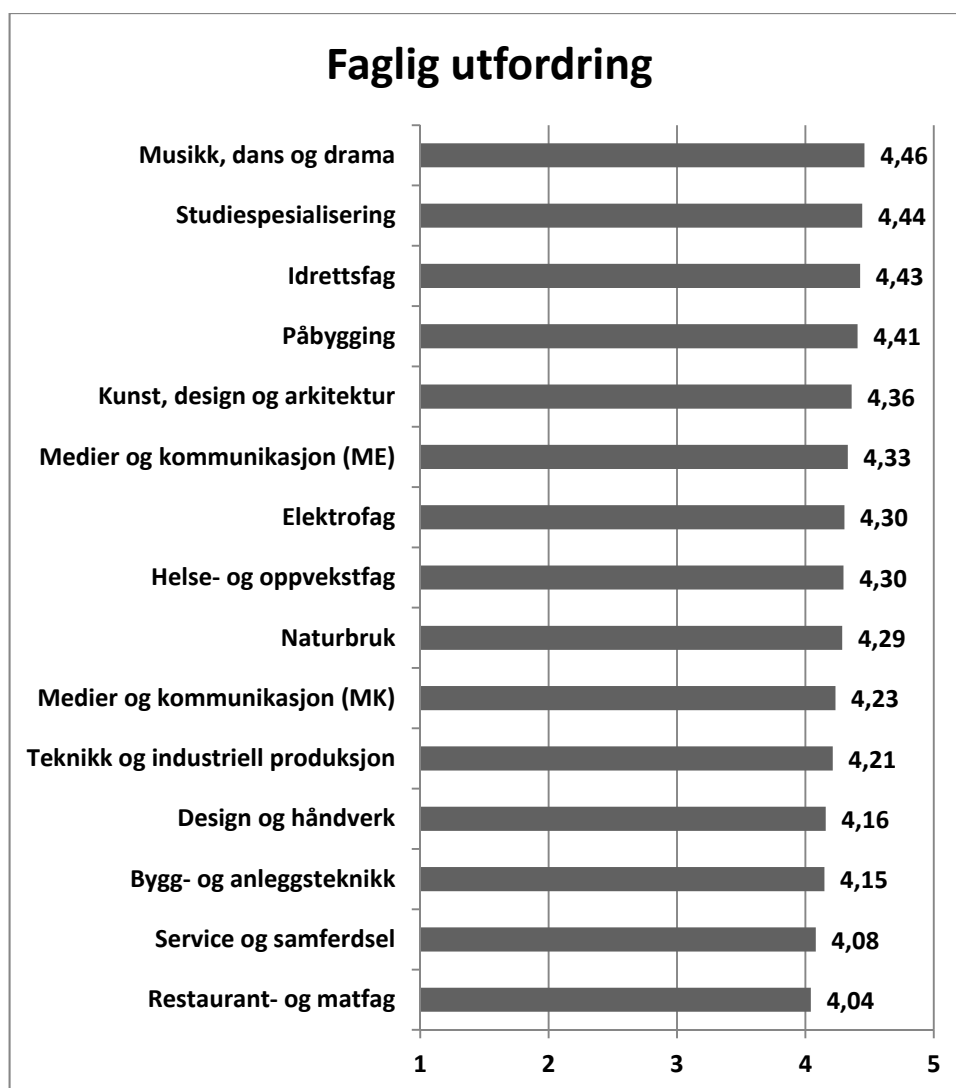
Figur 9.1 viser at elever opplever mer *Faglige utfordring* med økende trinn. Forskjellen mellom høyeste og laveste skåre er av betydning, men liten.

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,35 / 0,17$.

Figur 9.2 Faglig utfordring fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).

Figur 9.2 viser at elever i videregående skole skårer høyere på *Faglig utfordring* enn elever på ungdomstrinn og særlig elever på mellomtrinnet.

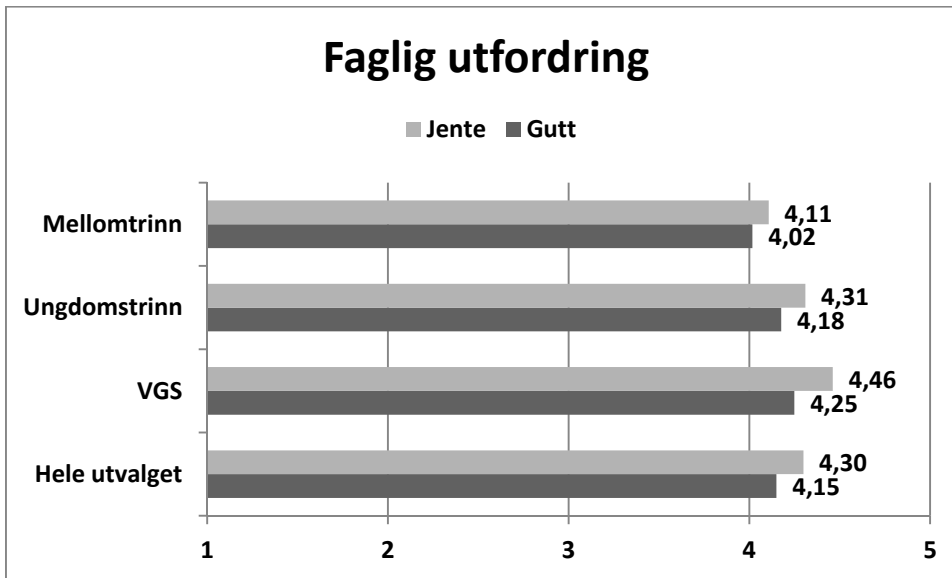

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,51 / 0,25$.

Figur 9.3 Faglig utfordring fordelt på utdanningsprogram (VG, gjennomsnitt).

Figur 9.3 viser at elever på Musikk, dans og drama skårer høyest på *Faglig utfordring*, mens elever på Restaurant- og matfag skårer lavest. Forskjellen er signifikant med en Cohens *d*-verdi på 0,51 og effektstørrelse på 0,25.

9.2 Kjønn

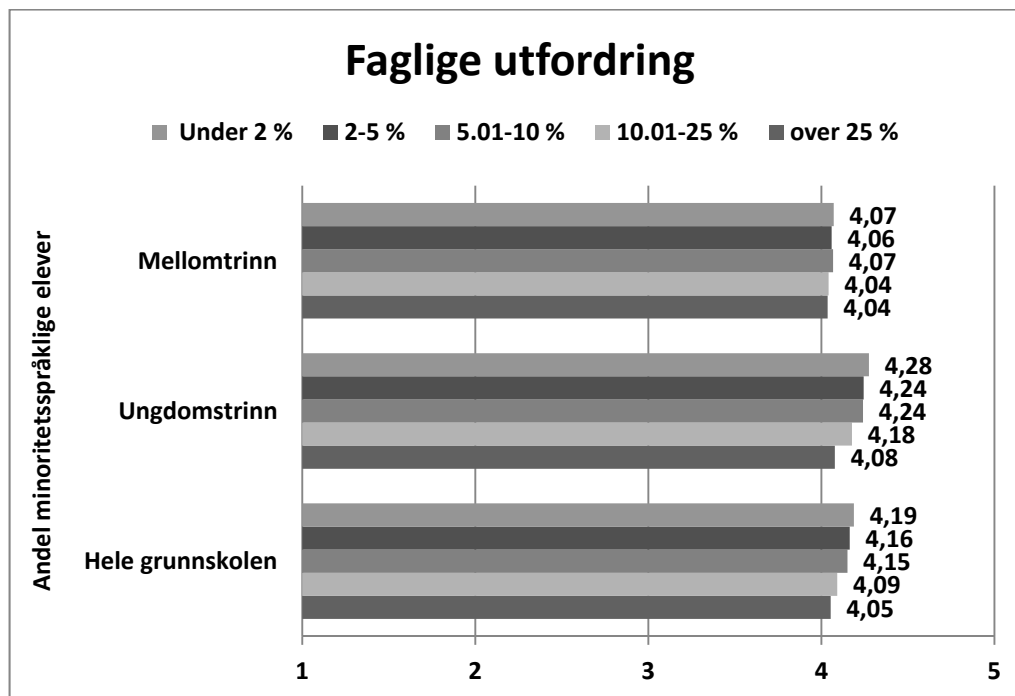

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele utvalget*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS. *Videregående*: d / ES = 0,27 / 0,13.

Figur 9.4 Faglig utfordring på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).

Figur 9.4 viser ingen kjønnsforskjeller av betydning verken på mellom- eller ungdomstrinnet, selv om jenter ser ut til å skåre høyere på *Faglig utfordring* enn gutter. I videregående skole ser vi derimot at jenter oppgir i høyere grad enn gutter at de får nok utfordringer på skolen. Denne forskjellen er signifikant, men svak.

9.3 Andel minoritetsspråklige elever

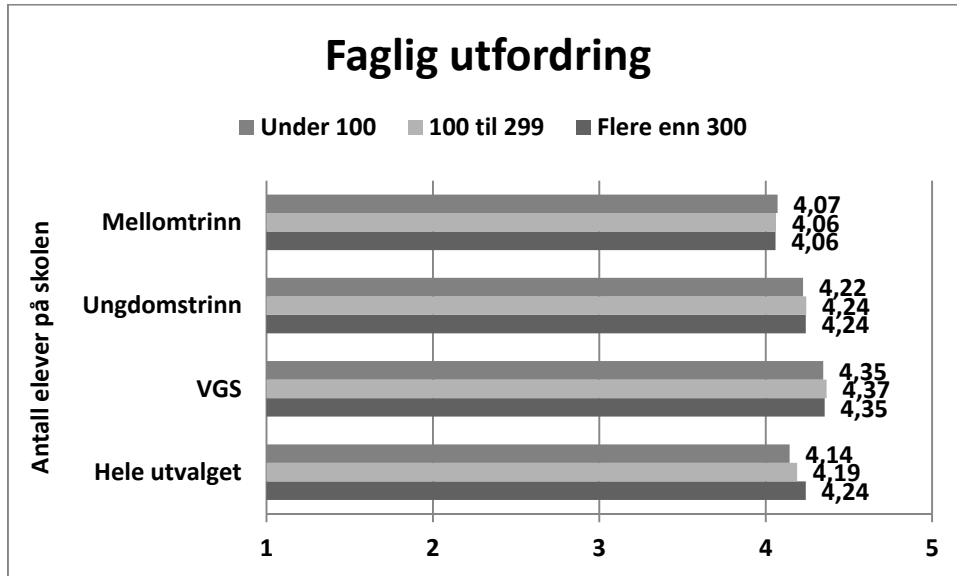

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES =0,23/0,12.

Figur 9.5 Faglig utfordring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).

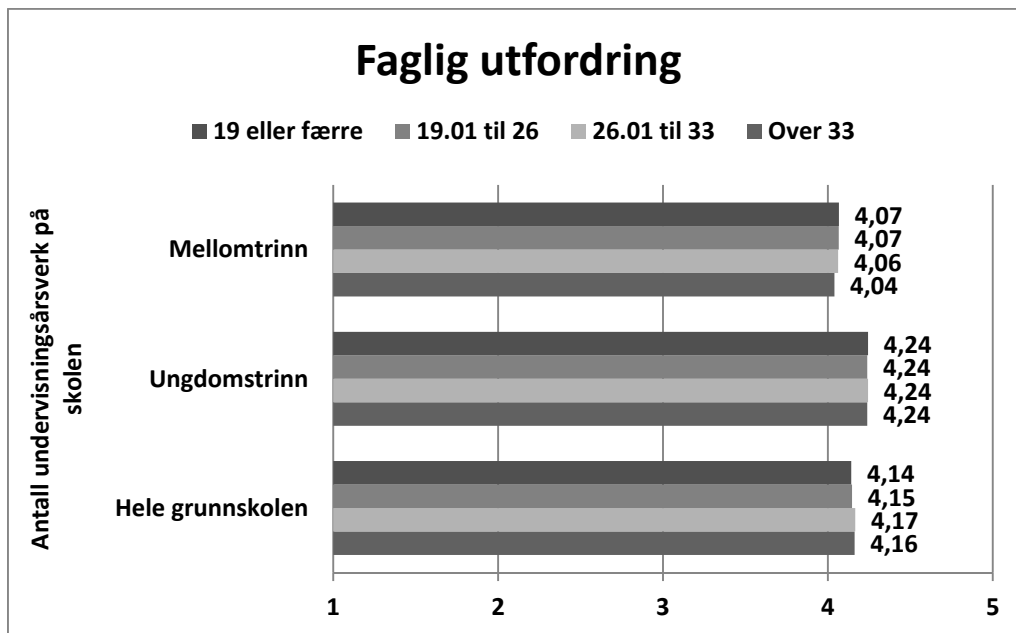
Figur 9.5 viser at det er ingen forskjell i *Faglig utfordring* mellom skoler med ulik andel minoritetsspråklige elever på mellomtrinnet, men på ungdomstrinnet viser figuren at elever i skoler med over 25 prosent minoritetsspråklige elever rapporterer i lavere grad at de får nok utfordringer enn elever i skoler med under 2 prosent minoritetsspråklige elever.

9.4 Skolestørrelse og lærertetthet

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele utvalget*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS. *Videregående*: d / ES = IS.

Figur 9.6 *Faglig utfordring på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).*

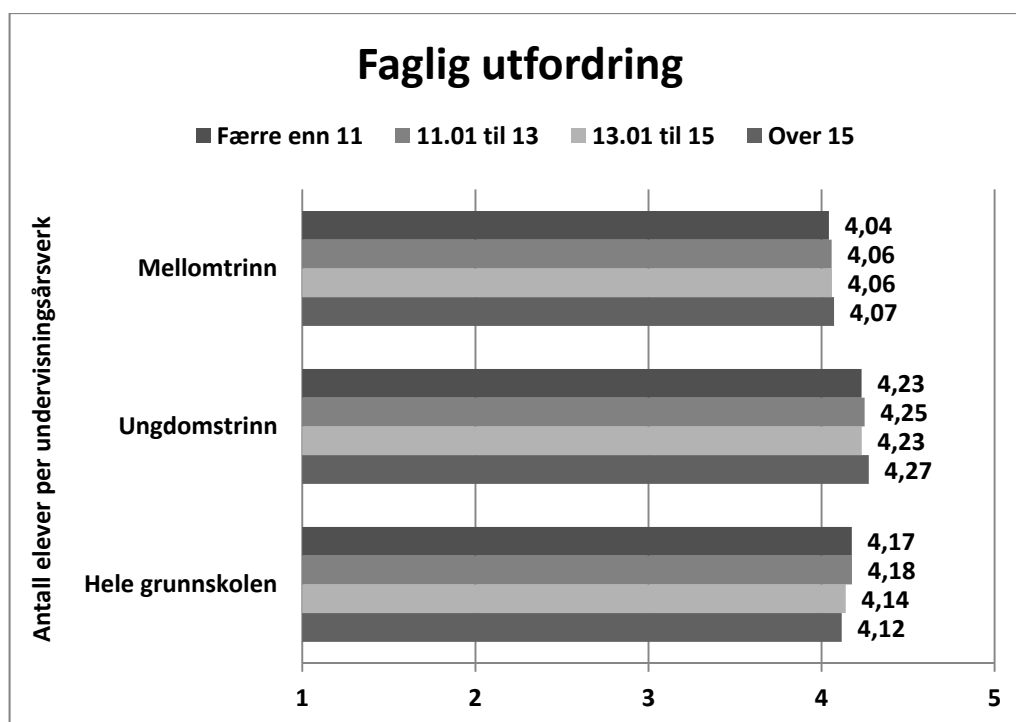

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS.

Figur 9.7 *Faglig utfordring på mellom- og ungdomstrinnet fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).*

Ut fra figur 9.6 og 9.7 er det ingen indikasjon på at skolestørrelse målt i antall elever og antall undervisningsårsverk på skolen virker på elevenes opplevelse av *Faglig utfordring*.

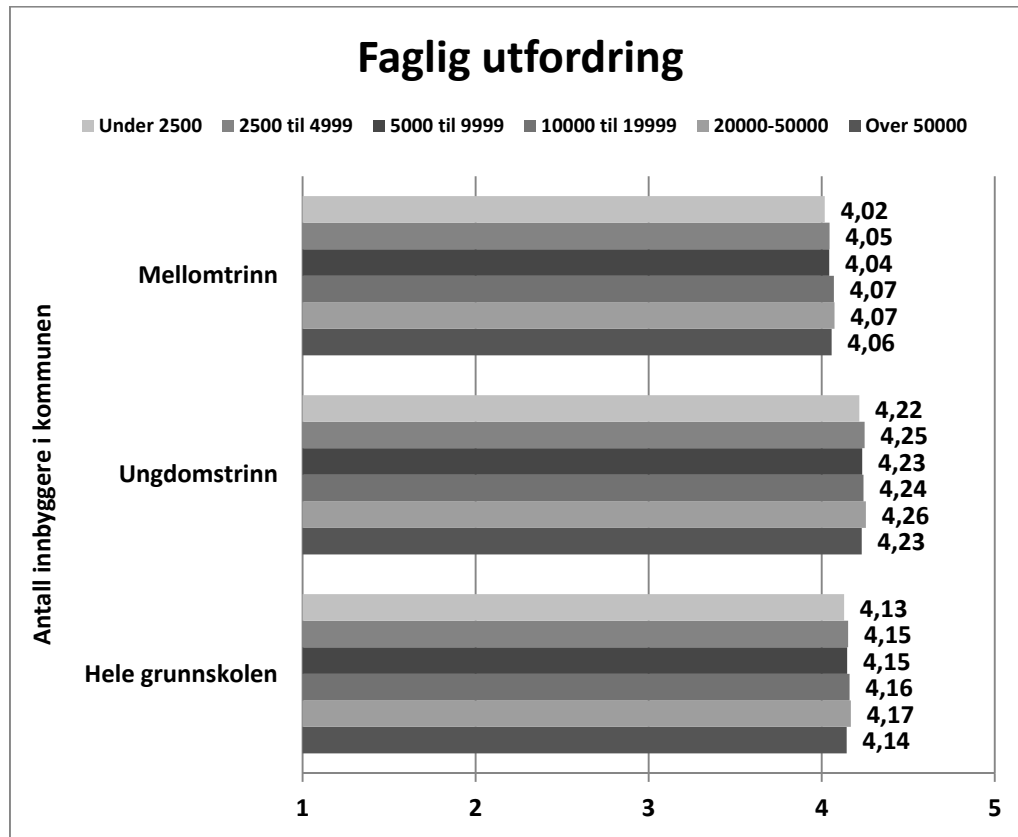

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS.

Figur 9.8 Faglig utfordring på mellom- og ungdomstrinnet fordelt på antall elever per undervisningsårsværk ved skolen (gjennomsnitt).

Det er heller ingen forskjeller i *Faglig utfordring* blant elever i skoler med ulik lærertetthet.

9.5 Kommunestørrelse

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS.

Figur 9.9 Faglig utfordring på mellom- og ungdomstrinnet fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).

Innbyggertall i kommunen har ikke innvirkning på hvordan elevene skårer på indeksen *Faglig utfordring*.

9.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi

Tabell 9.3 *Multivariat lineær regresjon: Faglig utfordring på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.*

	Hele grunnskolen			Mellomtrinn			Ungdomstrinn		
	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.
Trinn	0,046	0,092	0,000	0,023	0,021	0,000	0,002	0,002	0,501
Kjønn	0,114	0,066	0,000	0,090	0,050	0,000	0,133	0,080	0,000
Andel minoritet	-0,023	-0,031	0,000	-0,007	-0,009	0,002	-0,037	-0,048	0,000
Antall elever	-0,008	-0,005	0,082	-0,006	-0,004	0,380	-0,008	-0,006	0,216
Antall årsverk	0,008	0,010	0,000	-0,007	-0,008	0,049	0,011	0,014	0,001
Antall elever per årsverk	0,004	0,005	0,055	0,010	0,012	0,001	0,009	0,010	0,002
Folketall	0,005	0,007	0,001	0,006	0,008	0,014	0,000	0,000	0,928
R²	0,014			0,003			0,009		

B = ustandardisert regresjonskoeffisient. Beta = standardisert regresjonskoeffisient.

Tabell 9.3 tegner det samme bilde som øvrige resultater presentert i dette kapittelet. Bakgrunnsvariablene har ingen særlig sammenheng med *Faglig utfordring*. Det nærmeste er trinn med betaverdier på opptil 0,092 sett hele grunnskolen under ett.

10. Vurdering for læring

Spørsmålene i tabell 10.1 har til hensikt å måle de fire prinsippene som er viktige innen *Vurdering for læring*. En faktoranalyse viser at spørsmålene kun lader på én faktor, noe som antyder at elevene ikke skiller mellom de ulike prinsippene innenfor vurdering for læring (VFL). Spørsmålene innenfor de ulike prinsippene kan likevel benyttes som enkeltstående spørsmål og gi relevant informasjon for hvert spørsmål. I og med at alle spørsmålene lader på en faktor kan en også behandle det som et samlemål på *Vurdering for læring*. I tabell 10.1 kommer det fram at samlemålet får en Cronbachs alpha på 0,89, noe som er en tilfredsstillende indre konsistens.

Tabell 10.1 viser spørsmålene som inngår i indeksen og svaralternativene. Figur 10.2 viser gjennomsnitt og standardavvik for enkeltspørsmål og indeksen sett under ett.

Tabell 10.1 Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Vurdering for læring i Elevundersøkelsen 2016.

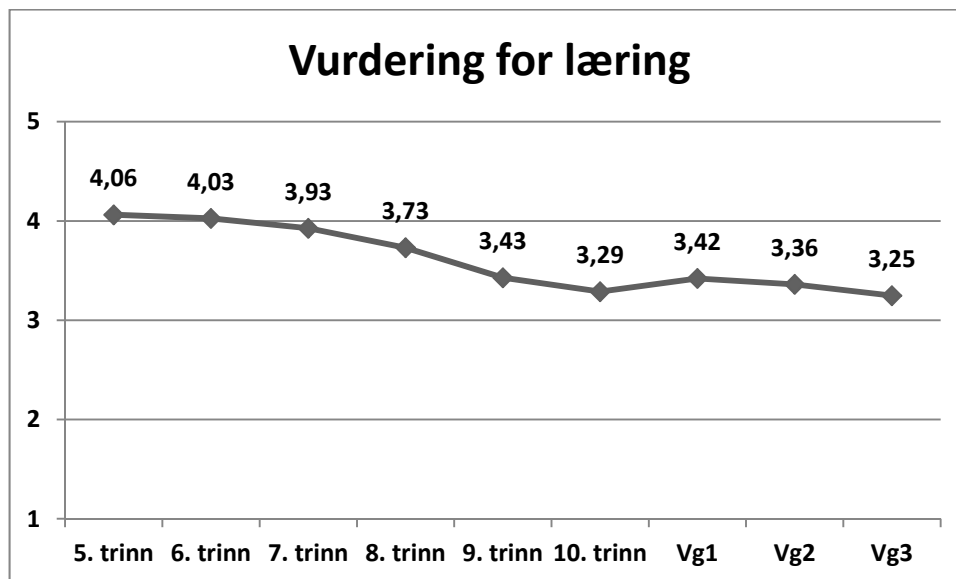
Vurdering for læring	
Spørsmål	Svaralternativ (1 – 5)
Q6862 Forklarer lærerne hva som er målene i de ulike fagene slik at du forstår dem?	Ikke i noen fag – I svært få fag – I noen fag – I mange fag – I alle eller de fleste fag
Q6863 Forklarer læreren godt nok hva det legges vekt på når skolearbeidet ditt vurderes.	Ikke i noen fag – I svært få fag – I noen fag – I mange fag – I alle eller de fleste fag
Q6865 Forteller lærerne deg hva som er bra med arbeidet du gjør?	Ikke i noen fag – I svært få fag – I noen fag – I mange fag – I alle eller de fleste fag
Q6866 Snakker lærerne med deg om hva du bør gjøre for å bli bedre i fagene?	Ikke i noen fag – I svært få fag – I noen fag – I mange fag – I alle eller de fleste fag
Q6867 Hvor ofte får du tilbakemeldinger fra lærerne som du kan bruke til å bli bedre i fagene?	Flere ganger i uka – 1 gang i uken – 1-3 ganger i måneden – 2-4 ganger i halvåret – Sjeldnere
Q6868 Får du være med og foreslå hva det skal legges vekt på når arbeidet ditt skal vurderes?	Ikke i noen fag – I svært få fag – I noen fag – I mange fag – I alle eller de fleste fag
Q6869 Får du være med og vurdere skolearbeidet ditt?	Ikke i noen fag – I svært få fag – I noen fag – I mange fag – I alle eller de fleste fag
Q6870 Jeg får hjelp av lærerne til å tenke gjennom hvordan jeg utvikler meg i faget	Ikke i noen fag – I svært få fag – I noen fag – I mange fag – I alle eller de fleste fag

Tabell 10.2 Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmål som omhandler Vurdering for læring i Elevundersøkelsen 2016.

Vurdering for læring							
Cronbach's alpha: ,89	1	2	3	4	5	Gj.skåre	St.avvik
Q6862 Forklarer lærerne hva som er målene i de ulike fagene slik at du forstår dem?	1,1	4,3	18,5	40,3	35,8	4,05	0,90
Q6863 Forklarer læreren godt nok hva det legges vekt på når skolearbeidet ditt vurderes.	1,1	4,6	19,2	40,8	34,2	4,02	0,91
Q6865 Forteller lærerne deg hva som er bra med arbeidet du gjør?	2,1	7,5	21,4	36,0	33,0	3,90	1,01
Q6866 Snakker lærerne med deg om hva du bør gjøre for å bli bedre i fagene?	3,0	10,3	24,1	33,4	29,2	3,76	1,07
Q6867 Hvor ofte får du tilbakemeldinger fra lærerne som du kan bruke til å bli bedre i fagene?*	6,3	12,4	31,2	29,8	20,3	3,45	1,13
Q6868 Får du være med og foreslå hva det skal legges vekt på når arbeidet ditt skal vurderes?	11,9	20,0	28,2	25,6	14,3	3,10	1,22
Q6869 Får du være med og vurdere skolearbeidet ditt?	13,0	23,1	28,7	21,9	13,4	3,00	1,23
Q6870 Jeg får hjelp av lærerne til å tenke gjennom hvordan jeg utvikler meg i faget	5,6	14,0	28,5	30,3	21,5	3,48	1,14
Vurdering for læring						3,60	0,81

I de neste underkapitlene vil indeksen *Vurdering for læring* sees i lys av ulike bakgrunnsfaktorer.

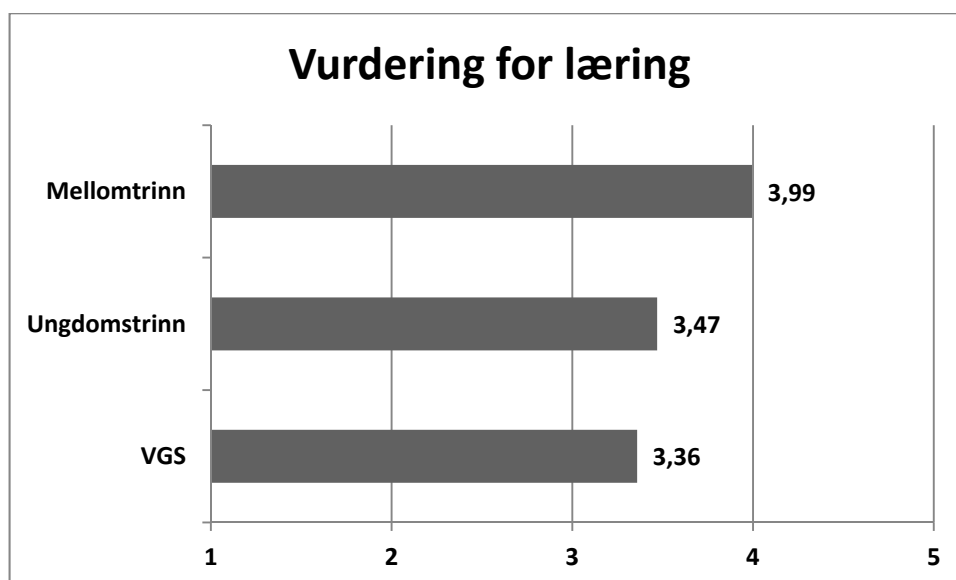
10.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 1,14 / 0,50$.

Figur 10.1 Vurdering for læring fordelt på trinn (gjennomsnitt).

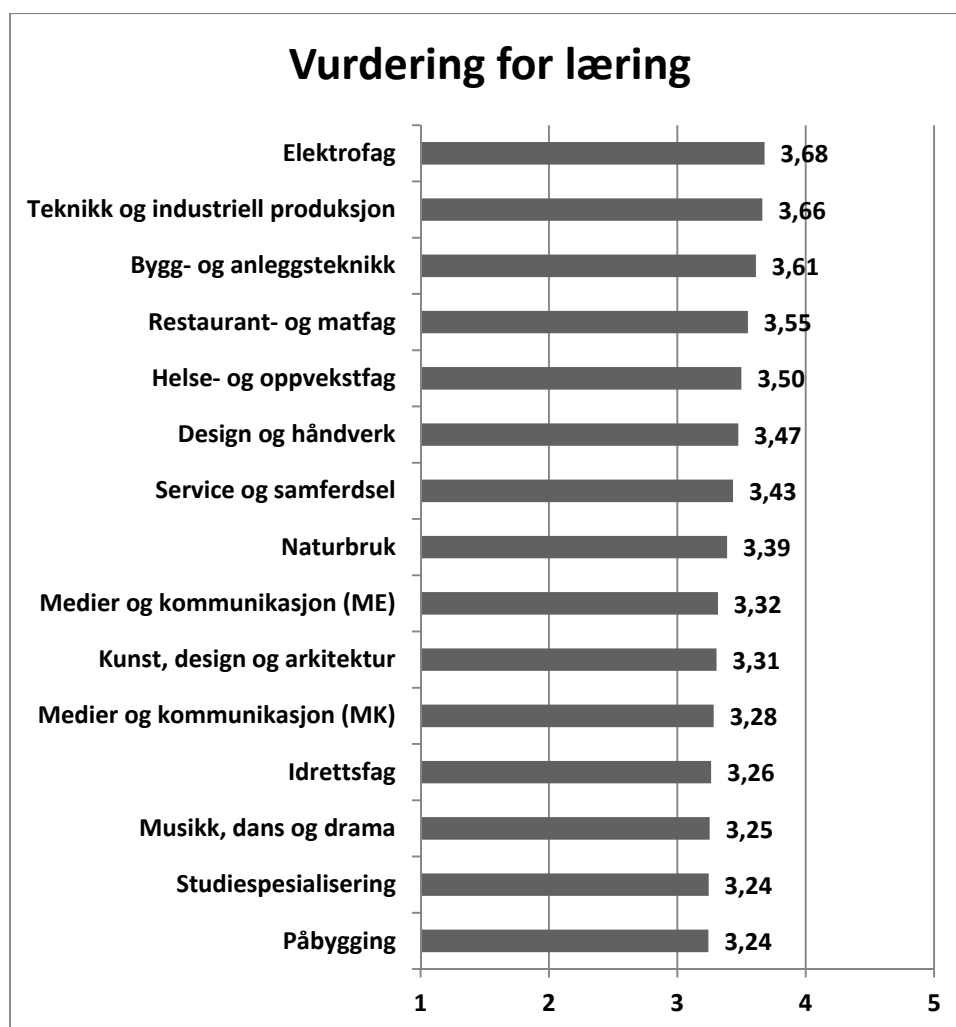
Figur 10.1 viser at elevenes rapportering av *Vurdering for læring* synker markant med økende trinn. Forskjellen mellom 5. trinn og Vg3. trinn gir en Cohens d -verdi på 1,14 og en effektstørrelse på 0,50, som indikerer en stor forskjell.

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,86 / 0,39$.

Figur 10.2 Vurdering for læring fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).

Det er særlig elevene på mellomtrinnet som skårer høyt på *Vurdering for læring*. Forskjellene mellom høyeste og laveste skåre er betydelig i følge Cohens d og standardisert effektstørrelse.

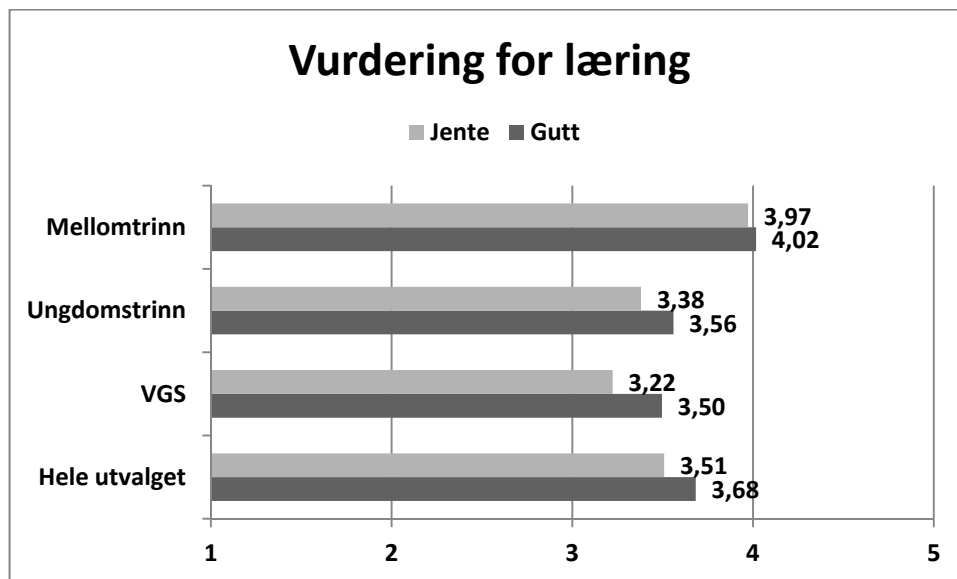
Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,55 / 0,27$.

Figur 10.3 Vurdering for læring fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).

Når det gjelder utdanningsprogram viser figur 10.3 at elever på Elektrofag skårer høyest på *Vurdering for læring*, mens elever på Påbygging skårer lavest. En kan legge merke til at det er elever på de studieforberevende utdanningsprogrammene som skårer lavest på *Vurdering for læring*.

10.2 Kjønn

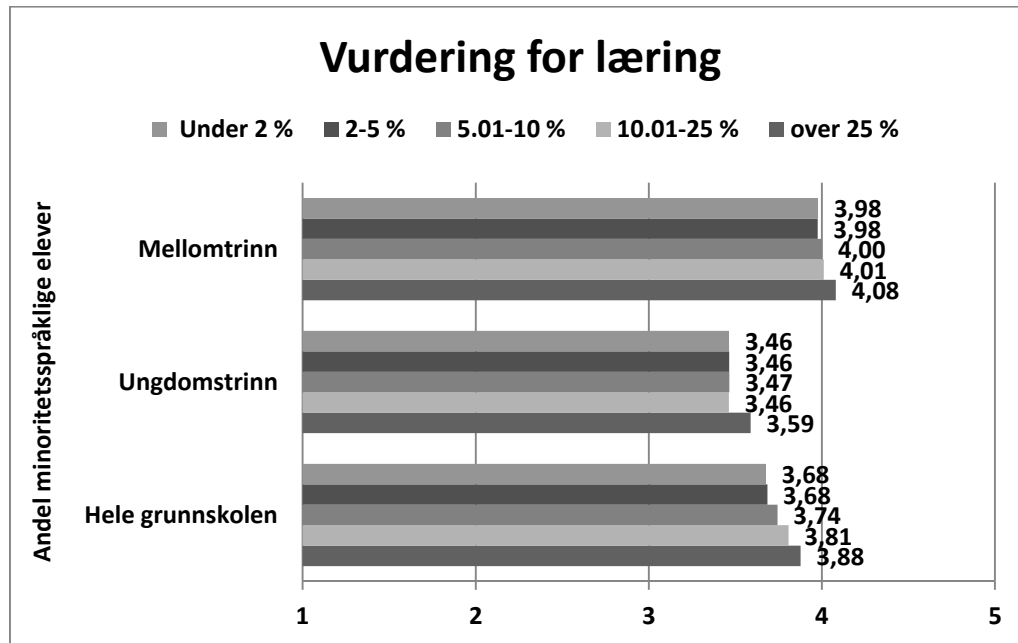

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele utvalget*: $d / ES = 0,22 / 0,11$. *Mellomtrinn*: $d / ES = IS$.
Ungdomstrinn: $d / ES = 0,23 / 0,11$. *Videregående*: $d / ES = 0,35 / 0,17$.

Figur 10.4 Vurdering for læring på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).

Figur 10.4 viser at gutter skårer høyere på *Vurdering for læring* enn jenter på ungdomstrinnet og i videregående skole. Det samme gjelder hele utvalget sett under ett. Det er også en forskjell på mellomtrinnet, men denne er ikke signifikant.

10.3 Andel minoritetsspråklige elever

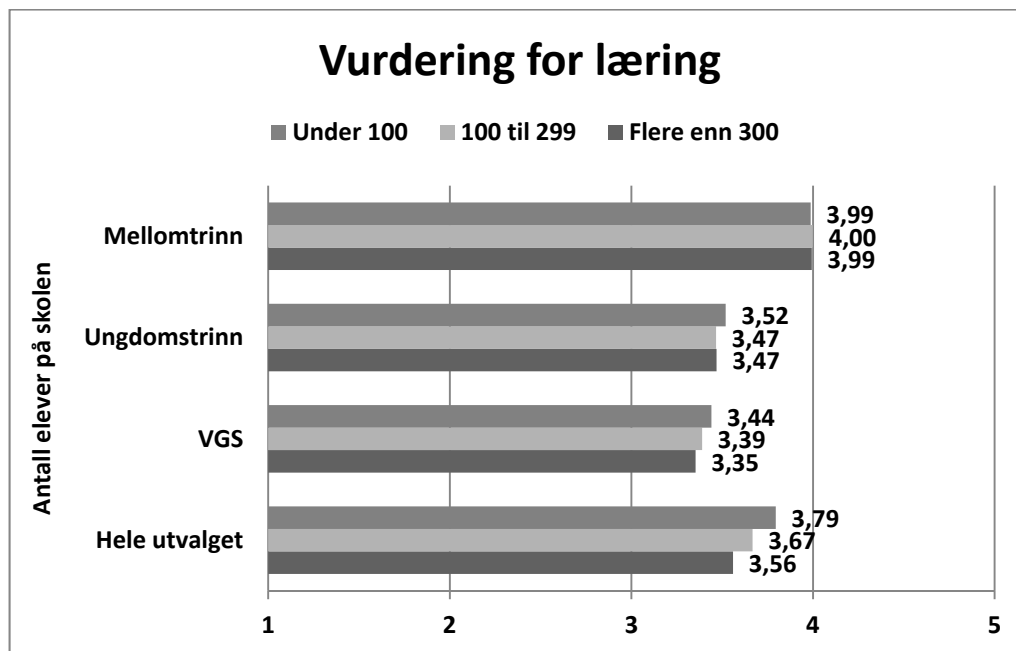

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: $d / ES = 0.25 / 0.13$. *Mellomtrinn*: $d / ES = IS$.
Ungdomstrinn: $d / ES = IS$.

Figur 10.5 Vurdering for læring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).

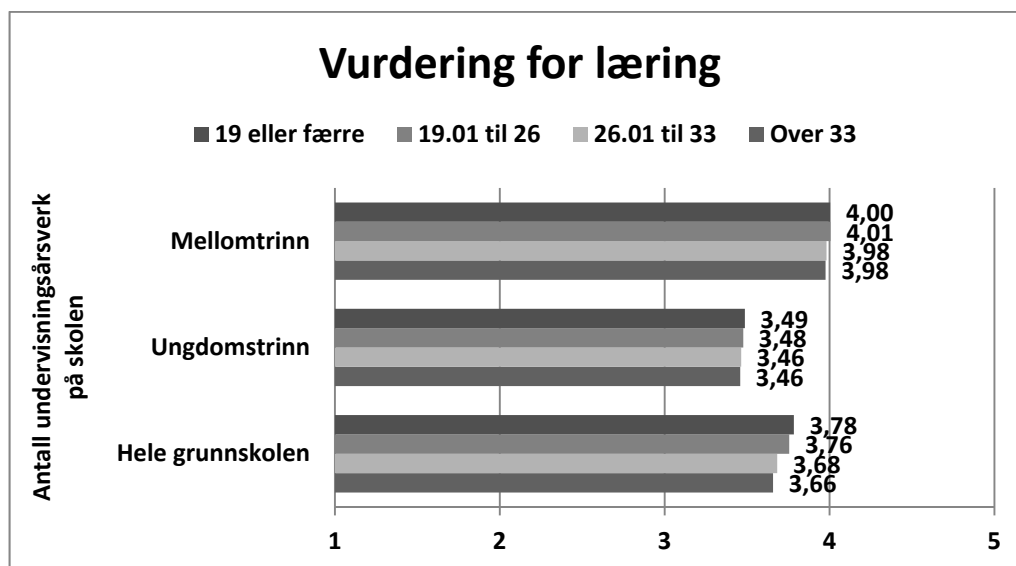
Ut fra figur 10.5 ser vi en tendens, sett hele grunnskolen under ett at elever ved skoler med høy andel minoritetsspråklige elever på skolen skårer høyere på *Vurdering for læring* enn skoler med lav andel. En tilsvarende tilsynelatende tendens finner man også på ungdomstrinnet og mellomtrinnet, men den er ikke signifikant.

10.4 Skolestørrelse og lærertetthet

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. Hele utvalget: d / ES = 0,30/0,15. Mellomtrinn: d / ES = IS.
Ungdomstrinn: d / ES = IS. Videregående: d / ES = IS.

Figur 10.6 Vurdering for læring på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).

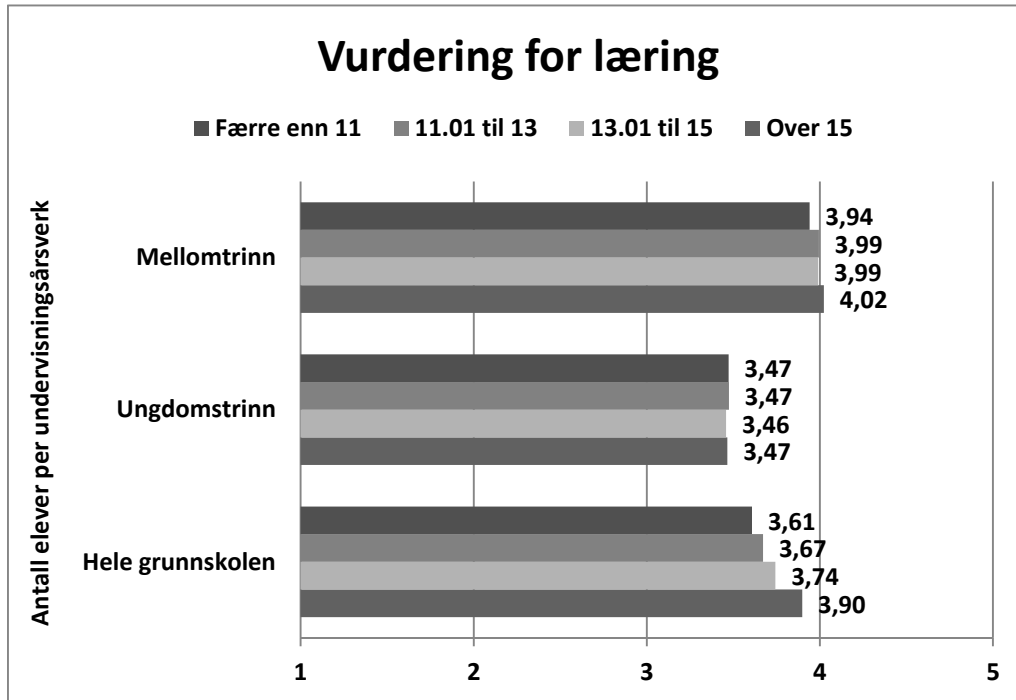

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. Hele grunnskolen: d / ES = IS. Mellomtrinn: d / ES = IS.
Ungdomstrinn: d / ES = IS.

Figur 10.7 Vurdering for læring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

Ut fra figur 10.6 og 10.7 kan vi lese at skolestørrelse målt i antall elever og undervisningsårsverk ved skolen ikke har særlig innvirkning på hvordan elevene ved

skolene skårer på *Vurdering for læring*. Imidlertid ser vi signifikante forskjeller når vi ser hele utvalget under ett i forhold til antall elever, men denne forskjellen er svært svak og skyldes sannsynligvis at eldre elever er i større skoler. Resultatet skyldes dermed ikke skolestørrelse, men heller trinn.

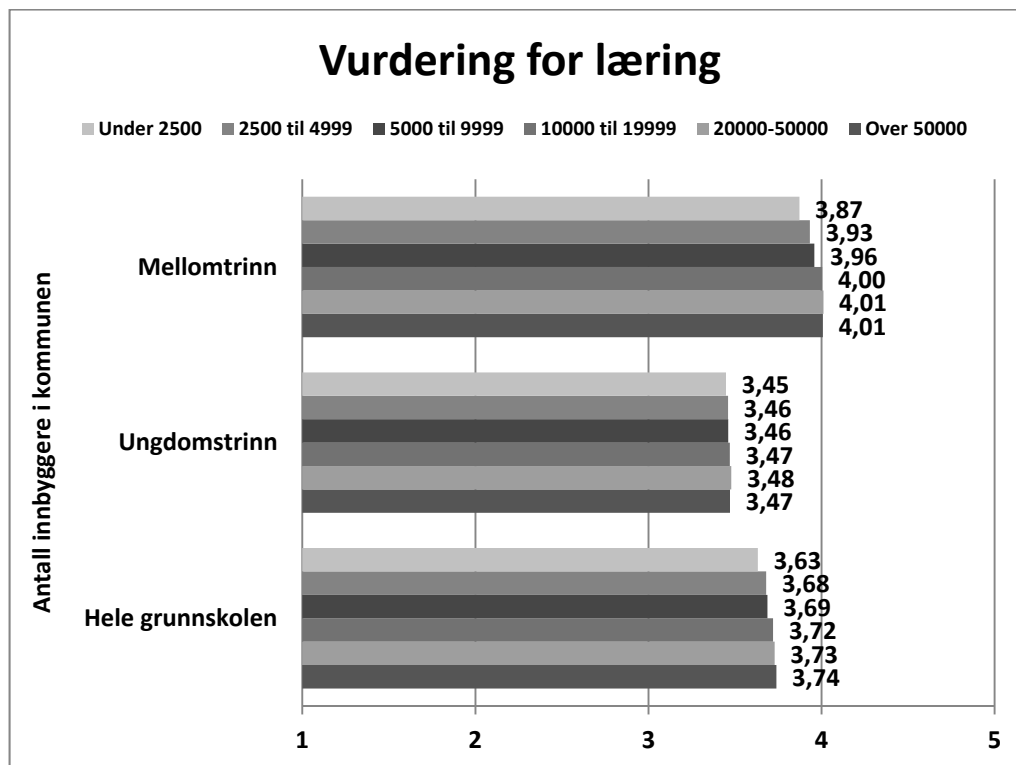

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: $d / ES = 0,37 / 0,18$. *Mellomtrinn*: $d / ES = IS$.
Ungdomstrinn: $d / ES = IS$.

Figur 10.8 Vurdering for læring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

Figur 10.8 indikerer at det er ingen forskjell i rapportering på indeksen *Vurdering for læring* sett i lys av lærertetthet på skolen på mellomtrinnet og ungdomstrinnet. Vi får imidlertid et utslag når vi ser hele grunnskolen under ett, men dette funnet er et resultat av at det er mange flere elever på mellomtrinnet enn i ungdomstrinnet som er i skoler med lav lærertetthet. Det betyr at det er trinn som gir utslaget og ikke lærertettheten i seg selv.

10.5 Kommunestørrelse

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen:* d / ES = IS. *Mellomtrinn:* d / ES = IS. *Ungdomstrinn:* d / ES = IS.

Figur 10.9 Vurdering for læring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).

Figur 10.9 gir ingen indikasjon på at antall innbyggere har innvirkning på hvordan elevene skårer på *Vurdering for læring*.

10.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi

Tabell 10.3 *Multivariat lineær regresjon: Vurdering for læring på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.*

	Hele grunnskolen			Mellomtrinn			Ungdomstrinn		
	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.
Trinn	-0,162	-0,352	0,000	-0,066	-0,078	0,000	-0,219	-0,228	0,000
Kjønn	-0,116	-0,073	0,000	-0,045	-0,032	0,000	-0,179	-0,112	0,000
Andel minoritet	0,017	0,024	0,000	0,021	0,036	0,000	0,011	0,015	0,000
Antall elever	0,017	0,013	0,000	-0,026	-0,023	0,000	0,013	0,009	0,046
Antall årsverk	-0,033	-0,045	0,000	-0,018	-0,028	0,000	-0,019	-0,026	0,000
Antall elever per årsverk	-0,001	-0,001	0,628	0,023	0,037	0,000	-0,017	-0,021	0,000
Folketall	0,012	0,020	0,000	0,011	0,022	0,000	0,008	0,014	0,000
R²	0,137			0,011			0,066		

B = ustandardisert regresjonskoeffisient. Beta = standardisert regresjonskoeffisient.

Tabell 10.3 viser at sett hele grunnskolen under ett så forklarer bakgrunnsvariablene som er med i analysen 16.1 prosent av variasjonen i *Vurdering for læring* ($R^2=0,137$). Det meste av den forklaringskraften må tilskrives Trinn som har en betaverdi på -0,352 som er den største betaverdien av alle bakgrunnsvariablene. Dersom vi ser på den ustandardiserte regresjonskoeffisienten er den på -0,162 for Trinn for hele grunnskolen. Det betyr at dersom Trinn øker med en, eksempelvis femte til sjette trinn, vil skåren på *Vurdering for læring* reduseres med 0,16. Dersom vi øker med to trinn vil den reduseres med 0,32. Vi finner det samme mønsteret på ungdomstrinnet og barnetrinnet, men der er forklaringskraften svakere. På ungdomstrinnet ser vi at kjønn har en betaverdi på -0,112. Kjønn har altså en negativ innvirkning og i denne analysen har gutt verdi 1 og jente verdi 2. Det vil si at på ungdomstrinnet skårer jentene lavere på *Vurdering for læring* også når vi kontrollerer for de andre variablene.

11. Læringskultur

Læringskultur er satt sammen av tre spørsmål som omhandler arbeidsforhold i klassen. Dette er arbeidsro, om en i klassen synes det er viktig å jobbe med skolearbeid og om lærere synes det er greit å gjøre feil fordi en kan lære av det. En faktoranalyse viser at de tre spørsmålene lader på samme faktor. Cronbachs alpha er noe svak, men kan aksepteres. Tabell 11.1 viser spørsmålene og svaralternativene som inngår i denne indeksen.

Tabell 11.1 Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen *Læringskultur* i Elevundersøkelsen 2016.

Læringskultur	
Spørsmål	Svaralternativ (1 – 5)
Q6849 Det er god arbeidsro i timene.	Helt uenig – Litt uenig – Verken uenig eller enig – Litt enig – Helt enig
Q6850 I klassen min synes vi det er viktig å jobbe godt med skolearbeidet	Helt uenig – Litt uenig – Verken uenig eller enig – Litt enig – Helt enig
Q6851 Mine lærere synes det er greit at vi elever gjør feil fordi vi kan lære av det.	Helt uenig – Litt uenig – Verken uenig eller enig – Litt enig – Helt enig

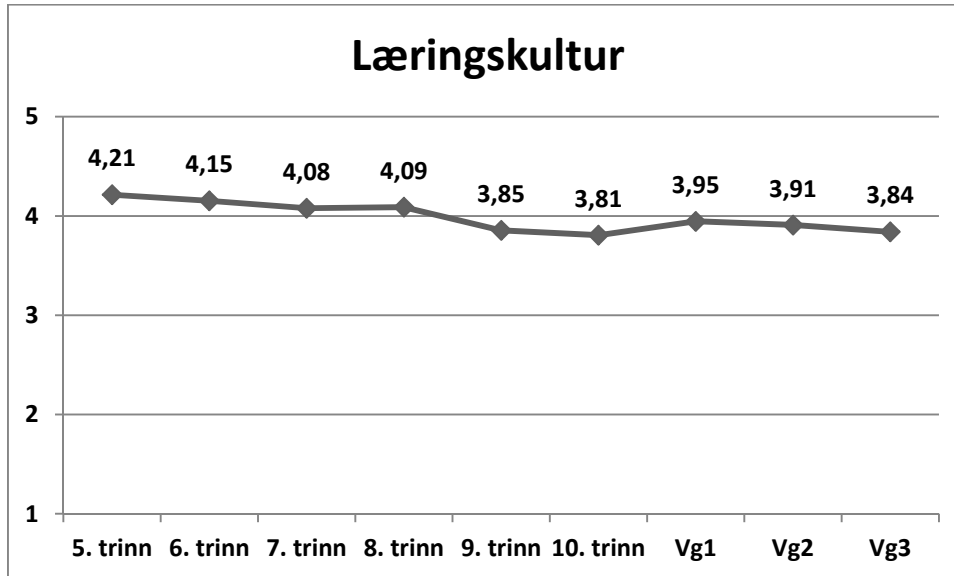
Tabell 11.2 Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmål som omhandler *Læringskultur* i klassen i Elevundersøkelsen 2016.

Læringskultur							
Cronbach's alpha: ,65	1	2	3	4	5	Gj.skåre	St.avvik
Q6849 Det er god arbeidsro i timene.	4,0	10,0	22,2	43,9	19,8	3,66	1,03
Q6850 I klassen min synes vi det er viktig å jobbe godt med skolearbeidet	2,0	5,9	21,0	41,2	29,9	3,91	0,96
Q6851 Mine lærere synes det er greit at vi elever gjør feil fordi vi kan lære av det.	1,5	2,5	10,2	28,3	57,5	4,38	0,88
Læringskultur						3,98	0,73

Svarfordelingen i Tabell 11.2 viser at det er relativ god spredning i elevenes svar på disse spørsmålene. Gjennomsnittsverdien på indeksen *Læringskultur* viser at en overvekt av elevene legger seg litt over midten av skalaen. Dersom vi ser på enkeltspørsmålene ser vi at 14 prosent er uenige i påstanden om at det er god arbeidsro i timene. Tilsvarende er nærmer 8 prosent uenige i at det er viktig i klassen å jobbe godt med skolearbeidet og rundt 4 prosent er uenige at lærerne synes det er greit at elevene gjør feil fordi en kan lære av det.

I de neste underkapitlene vil indeksen *Læringskultur* sees i lys av ulike bakgrunnsfaktorer.

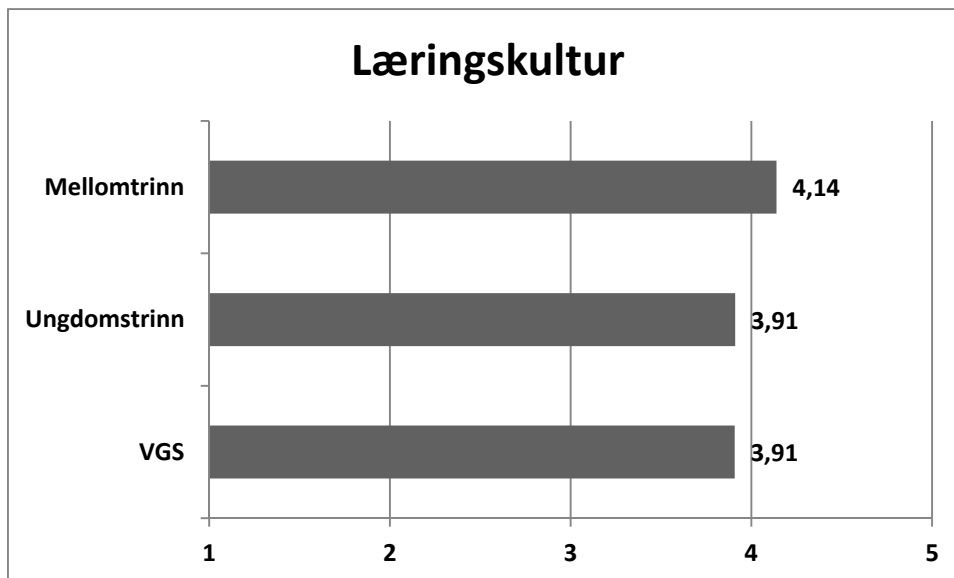
11.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,58 / 0,28$.

Figur 11.1 Læringskultur fordelt på trinn (gjennomsnitt).

Figur 11.1 viser at elever på grunnskolen skårer lavere på indeksen *Læringskultur* med økende trinn. Særlig skårer elever på 9. og 10. trinn samt Vg3 lavt. Forskjellen mellom 5. og 10. trinn gir en Cohens d på 0,58 og en effektstørrelse på 0,28. Elever i Vg1 og Vg2 skårer høyere enn elever på 9. og 10. trinn, men lavere enn elever på yngre trinn.

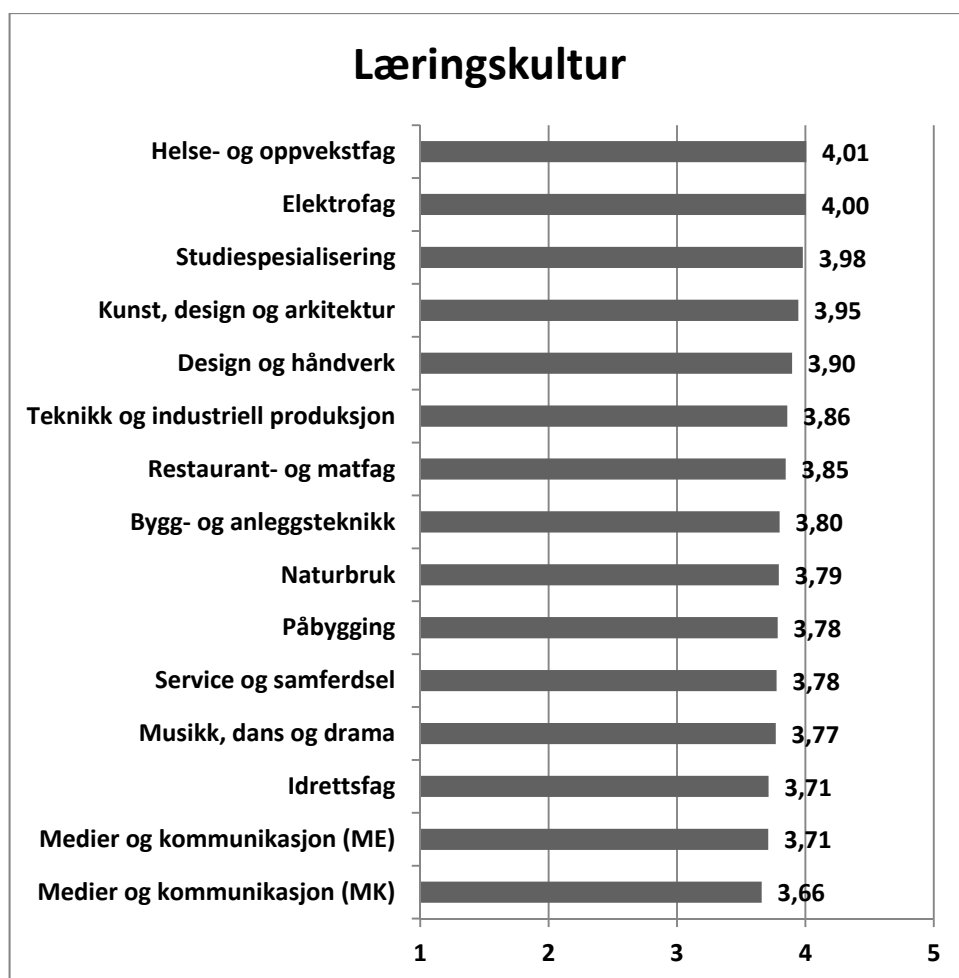

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,33 / 0,16$.

Figur 11.2 Læringskultur fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).

Figur 11.2 viser tilsvarende mønster som forrige figur hvor elever på mellomtrinnet skårer høyere enn elever i VGS og på ungdomstrinnet.

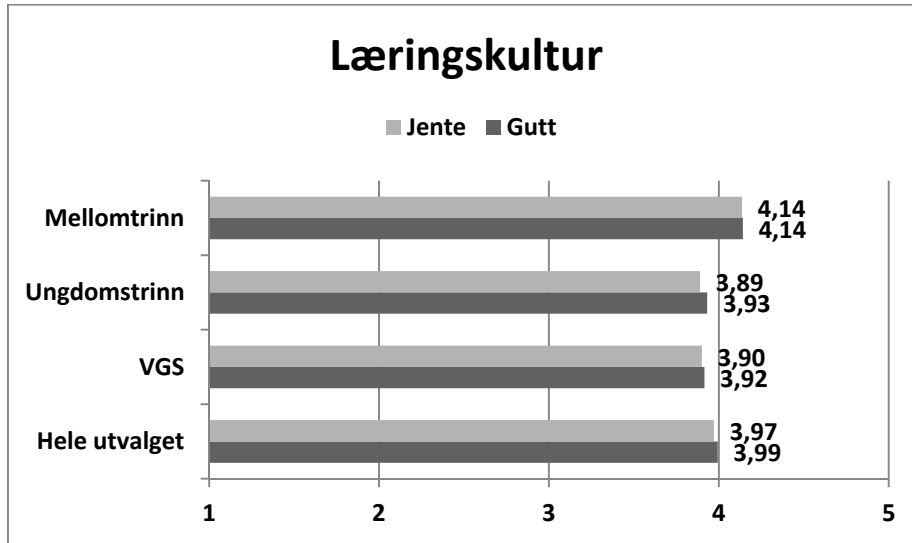

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,44 / 0,22$.

Figur 11.3 Læringskultur fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).

Når det gjelder utdanningsprogram viser figur 11.3 at elever ved Helse- og oppvekstfag skårer høyest på Læringskultur, mens elever ved det gamle utdanningsprogrammet for Medier og kommunikasjon skårer lavest. Forskjellene mellom høyeste og laveste skåre er svak, men av betydning.

11.2 Kjønn

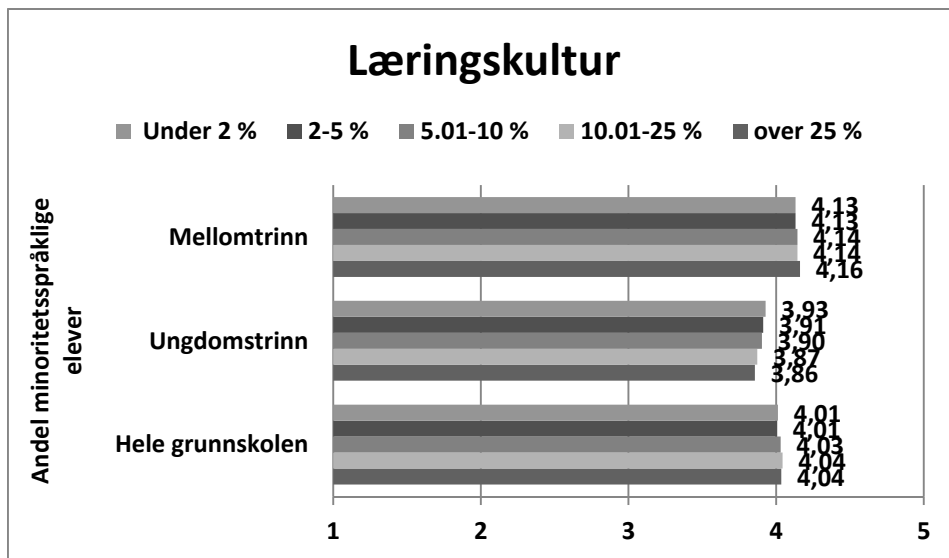

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele utvalget*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS. *Videregående*: d / ES = IS.

Figur 11.4 Læringskultur på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).

Figur 11.4 viser ingen kjønnsforskjeller i elevers vurdering *Læringskultur*.

11.3 Andel minoritetsspråklige elever

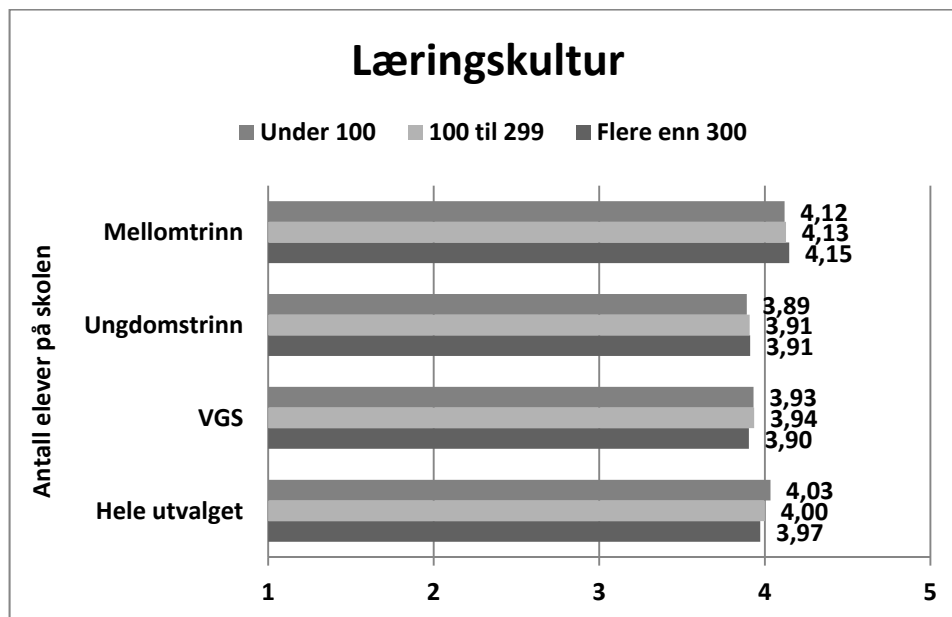

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS.

Figur 11.5 Læringskultur på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).

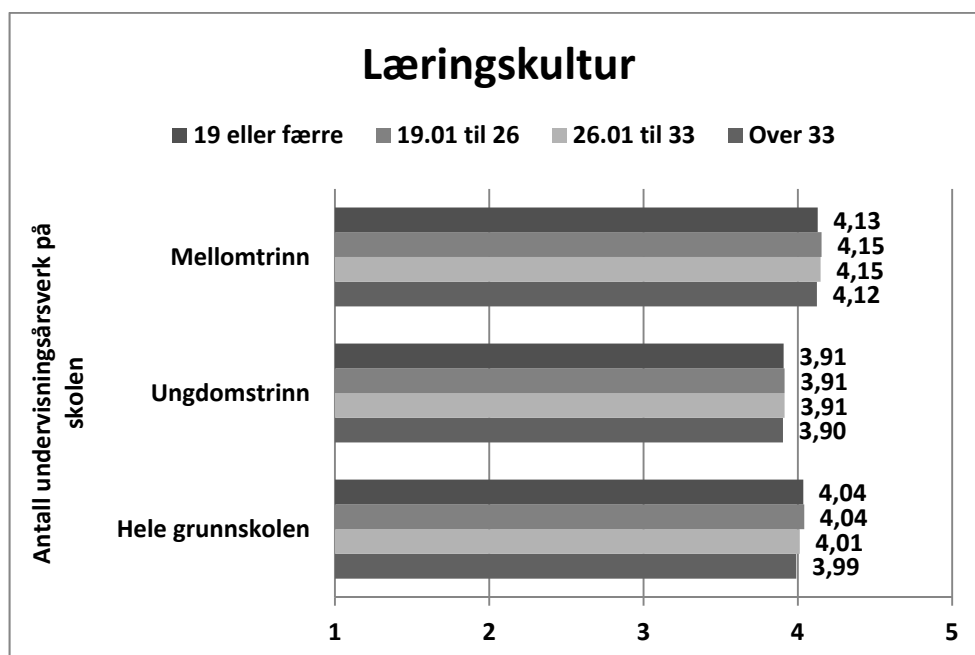
Figur 11.5 viser at det er ingen forskjell i *Læringskultur* mellom skoler med ulik andel minoritetsspråklige elever.

11.4 Skolestørrelse og lærertetthet

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele utvalget:* d / ES = IS. *Mellomtrinn:* d / ES = IS. *Ungdomstrinn:* d / ES = IS. *Videregående:* d / ES = IS.

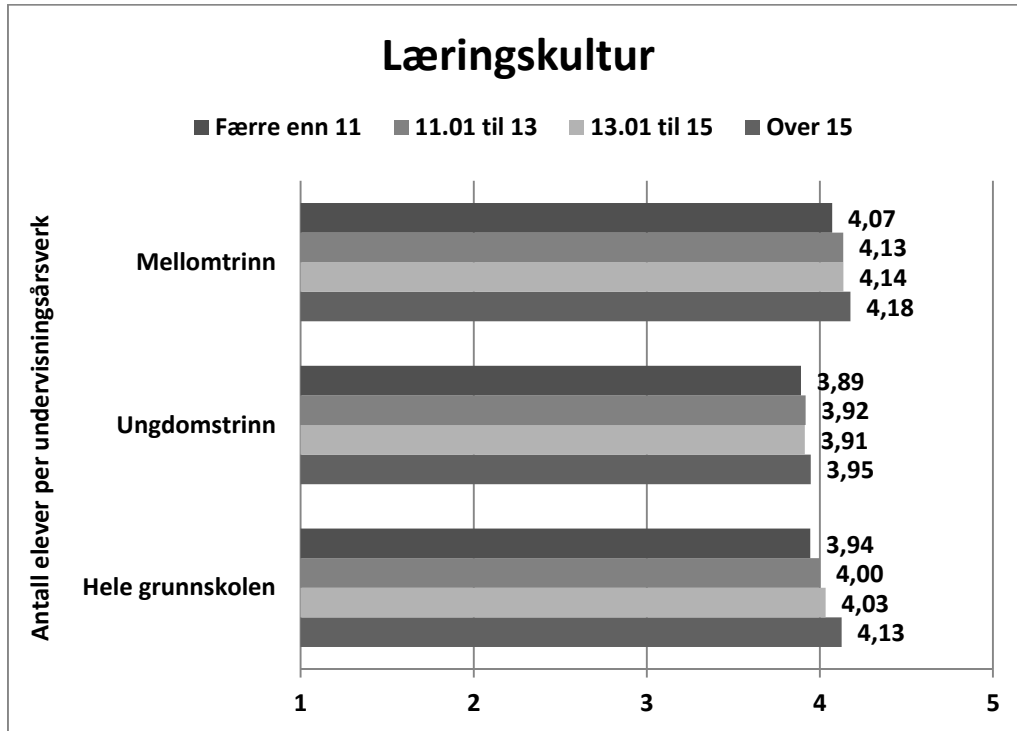
Figur 11.6 Læringskultur på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen:* d / ES = IS. *Mellomtrinn:* d / ES = IS. *Ungdomstrinn:* d / ES = IS.

Figur 11.7 Læringskultur på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

Ut fra figur 11.6 og 11.7 kan vi lese at skolestørrelse målt i antall elever og undervisningsårsverk har ikke innvirkning på hvordan elevene ved skolen skårer på *Læringskultur*.

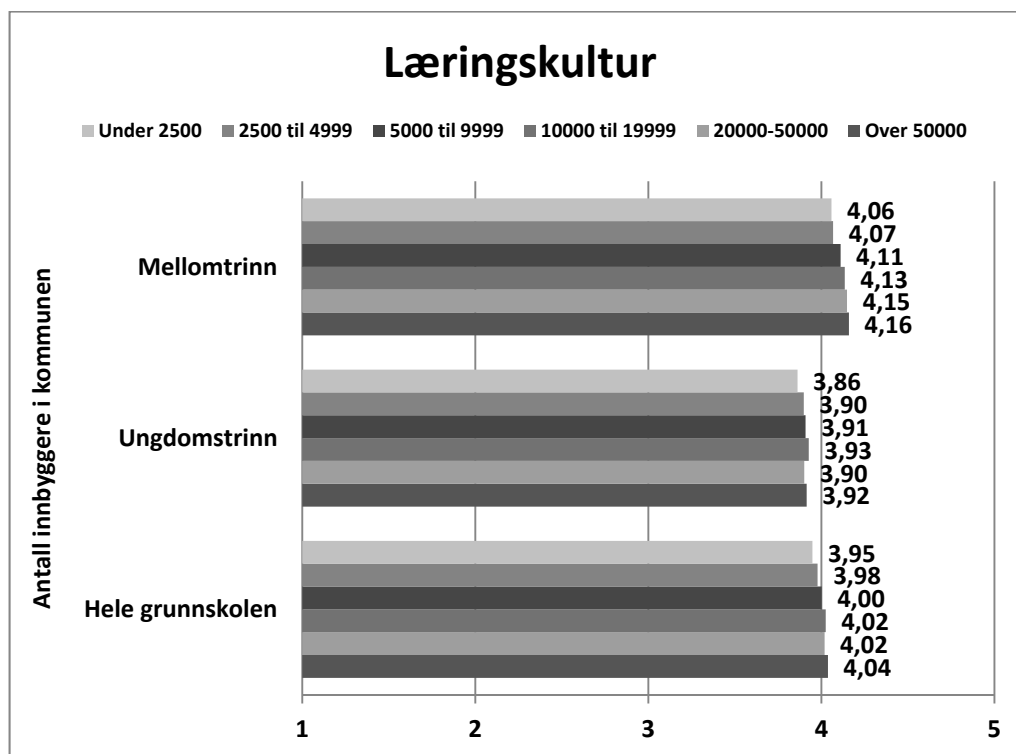

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. Hele grunnskolen: d / ES = 0,26 / 0,13. Mellomtrinn: d / ES = IS. Ungdomstrinn: d / ES = IS.

Figur 11.8 Læringskultur på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

Figur 11.8 indikerer at det er ingen forskjell i rapportering på indeksen *Læringskultur* sett i lys av lærertetthet på skolen. Vi får et utslag sett grunnskolen under ett om at elever i skoler med lav lærertetthet – over 15 elever per undervisningsårsverk – vurderer *Læringskultur* som bedre enn elever i skoler med færre enn 11 elever per undervisningsårsverk. Dette funnet er et resultat av at det er flere elever på mellomtrinnet enn i ungdomstrinnet som er i skoler med lav lærertetthet. Det betyr at det er trinn som gir utslaget og ikke lærertettheten i seg selv.

11.5 Kommunestørrelse

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS.

Figur 11.9 Læringskultur på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).

Figur 11.9 gir ingen indikasjon på at antall innbyggere i kommunen har innvirkning på hvordan elevene skårer på indeksen *Læringskultur*.

11.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi

Tabell 11.3 *Multivariat lineær regresjon: Læringskultur på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.*

	Hele grunnskolen			Mellomtrinn			Ungdomstrinn		
	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.
Trinn	-0,079	-0,192	0,000	-0,065	-0,084	0,000	-0,139	-0,153	0,000
Kjønn	-0,024	-0,017	0,000	-0,005	-0,004	0,170	-0,043	-0,028	0,000
Andel minoritet	-0,008	-0,013	0,000	0,006	0,011	0,000	-0,020	-0,028	0,000
Antall elever	0,005	0,004	0,164	-0,018	-0,017	0,000	-0,008	-0,006	0,175
Antall årsverk	-0,007	-0,011	0,000	-0,007	-0,012	0,004	0,005	0,007	0,085
Antall elever per årsverk	0,011	0,017	0,000	0,029	0,050	0,000	0,012	0,015	0,000
Folketall	0,008	0,016	0,000	0,007	0,016	0,000	0,001	0,001	0,664
R²	0,040			0,010			0,025		

B = ustandardisert regresjonskoeffisient. Beta = standardisert regresjonskoeffisient.

Tabell 11.3 viser at sett hele grunnskolen under ett så forklarer bakgrunnsvariablene som er med i analysen 4,0 prosent av variasjonen i *Læringskultur* ($R^2=0,040$). Det meste av den forklaringskraften må tilskrives Trinn som har en betaverdi på -0,192. Vi finner det samme mønsteret på ungdomstrinnet og mellomtrinnet, men der er forklaringskraften svakere.

12. Mestring

Mestring handler om i hvor stor grad eleven klarer skoleoppgavene på egenhånd både på skolen og hjemme, og er målt gjennom tre spørsmål. Tabell 12.1 viser spørsmålene og svaralternativene som inngår i denne indeksen.

Tabell 12.1 Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen *Mestring i Elevundersøkelsen 2016*.

Mestring	
Spørsmål	Svaralternativ (1 – 5)
Q6854 Tenk på når du får arbeidsoppgaver på skolen som du skal gjøre på egen hånd. Hvor ofte klarer du oppgavene alene?	Har ikke lekser – Ikke i noen fag – I svært få fag – I noen – I mange fag – I alle eller de fleste fag
Q6855 Tenk på når læreren går gjennom og forklarer nytt stoff på skolen. Hvor ofte forstår du det som læreren gjennomgår og forklarer?	Aldri – Sjelden – Noen ganger – Ofte – Alltid
Q6853 Får du lekser som du greier å gjøre på egen hånd?	Aldri – Sjelden – Noen ganger – Ofte – Alltid

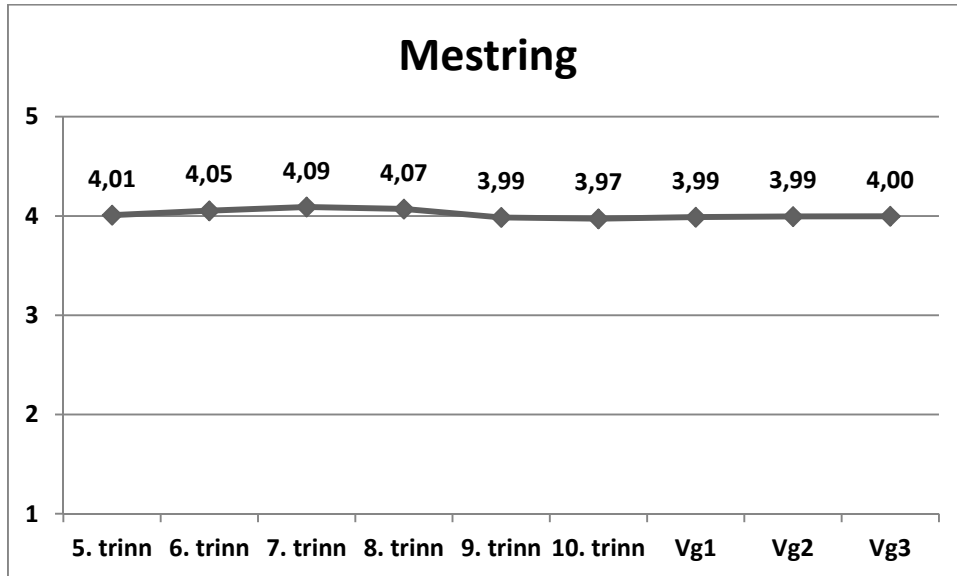
Tabell 12.2 Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmål som omhandler *Mestring i Elevundersøkelsen 2016*.

Mestring							
Cronbachs Alpha: ,73	1	2	3	4	5	Gj.snitt	St.avvik
Q6854 Tenk på når du får arbeidsoppgaver på skolen som du skal gjøre på egen hånd. Hvor ofte klarer du oppgavene alene?	0,6	2,0	14,4	67,1	15,9	3,96	0,66
Q6855 Tenk på når læreren går gjennom og forklarer nytt stoff på skolen. Hvor ofte forstår du det som læreren gjennomgår og forklarer?	0,8	3,2	19,0	61,2	15,8	3,88	0,73
Q6853 Får du lekser som du greier å gjøre på egen hånd?	0,7	3,2	15,0	38,9	42,3	4,19	0,85
Mestring						4,02	0,60

En faktoranalyse av variablene i Tabell 12.2 viser at de tre spørsmålene lader på samme faktor. I tillegg er Cronbachs alpha tilfredsstillende. Sett under ett gir svarfordelingen i tabell 12.1 et inntrykk av de fleste elever oppgir at de opplever mestring noen ganger, ofte eller alltid. En liten del av elevene svarer sjelden eller aldri. Denne andelen er 4 prosent eller mindre.

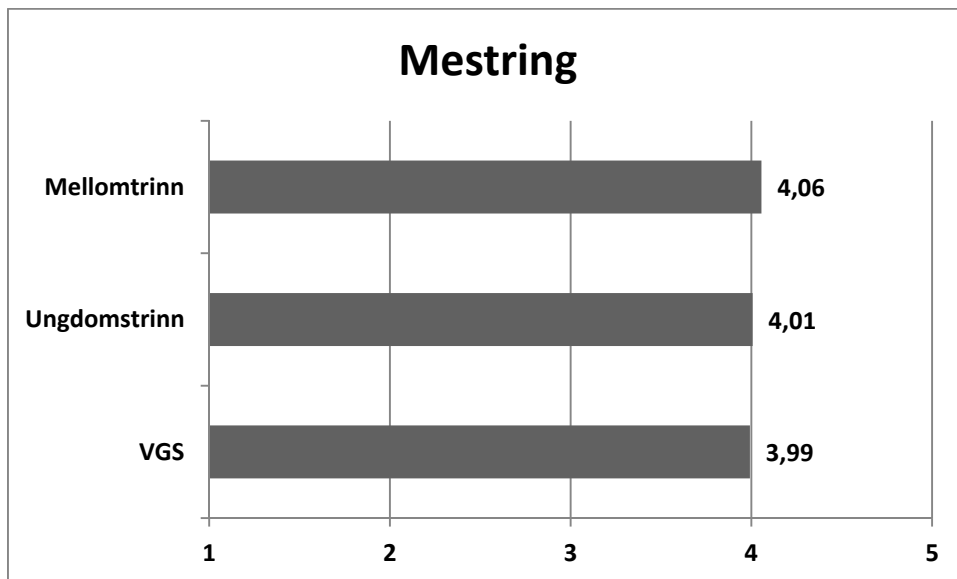
I de neste underkapitlene vil indeksen *Mestring* sees i lys av ulike bakgrunnsfaktorer.

12.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,20 / 0,10$.

Figur 12.1 Mestring fordelt på trinn (gjennomsnitt).

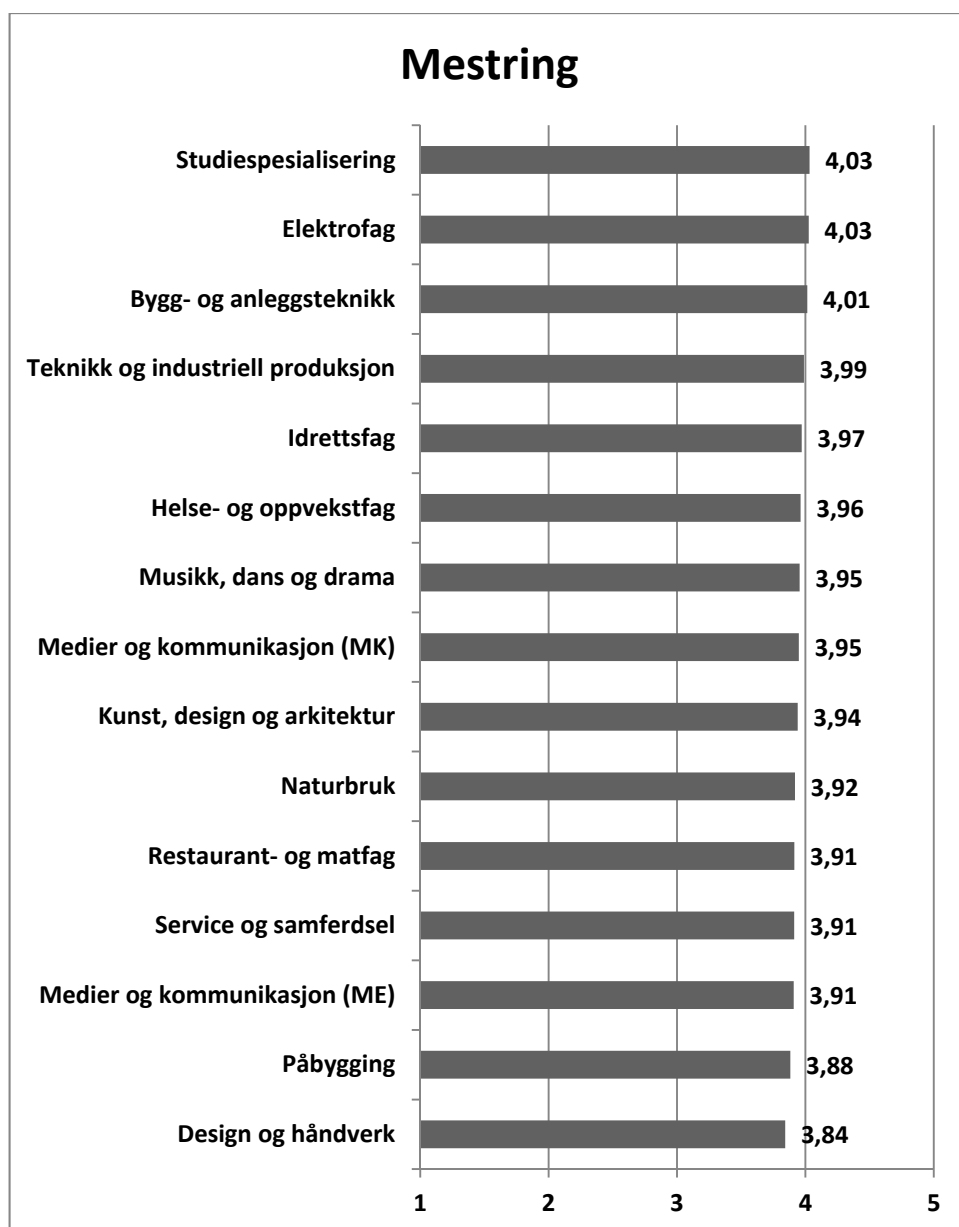

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = IS$.

Figur 12.2 Mestring fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).

Figur 12.1 viser at det er liten variasjon i hvordan elevene på ulike trinn skårer på indeksen *Mestring*. Forskjellene mellom høyeste og laveste skåre er signifikant, men liten. Figur 12.2 viser små forskjeller i elevenes skåre på *Mestring* dersom vi ser på forskjeller mellom mellomtrinn, ungdomstrinn og VGS.

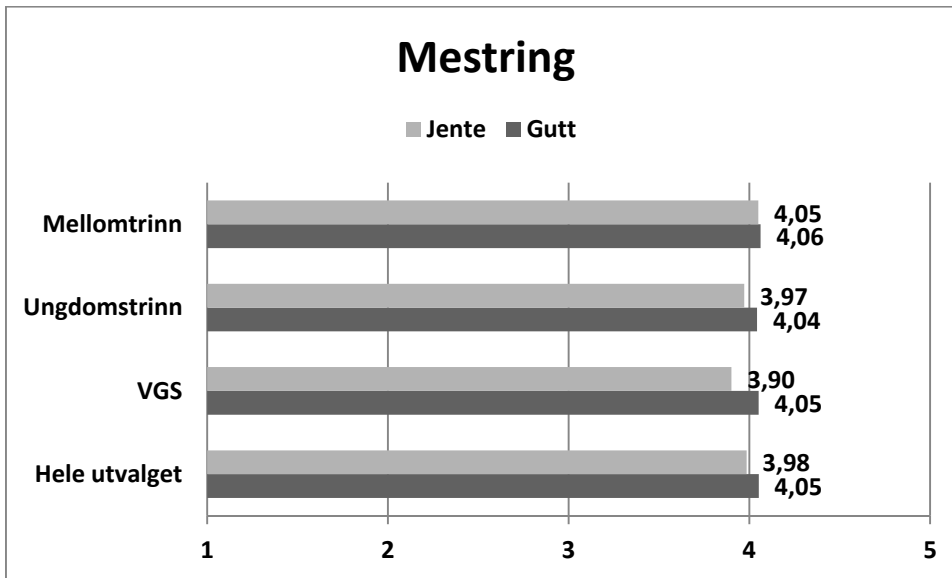

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,30 / 0,15$.

Figur 12.3 Mestring fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).

Når det gjelder forskjeller i *Mestring* fordelt på utdanningsprogram viser Figur 12.3 at elever på Studiespesialisering skårer høyest på indeksen *Mestring*. Elever på Design og håndverk skårer lavest. Forskjellen er signifikant, men liten.

12.2 Kjønn

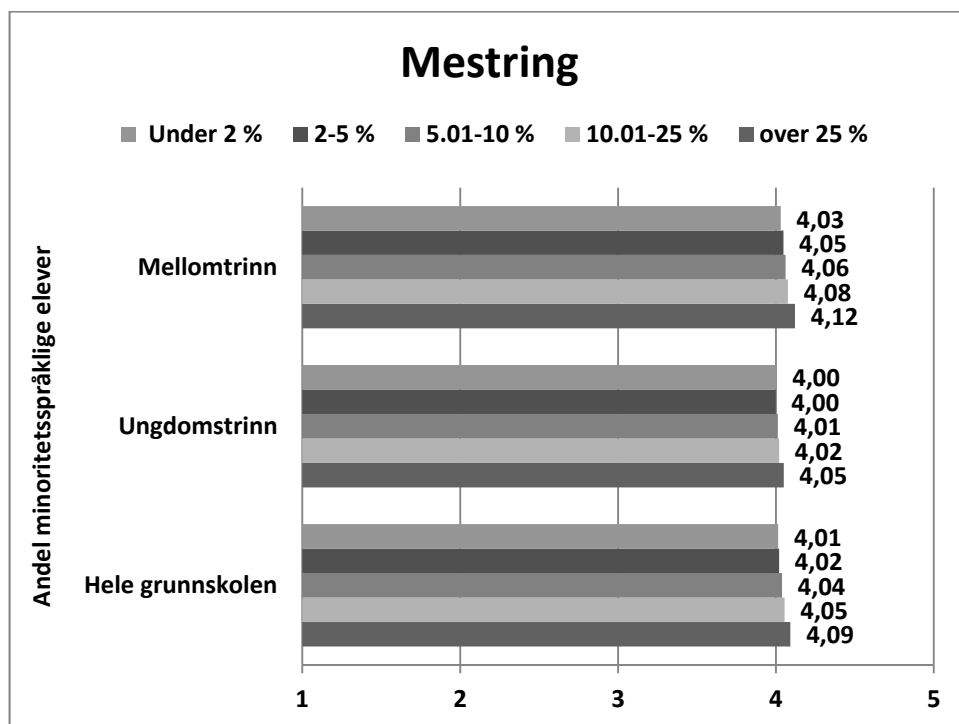

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele utvalget*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS. *Videregående*: d / ES = IS.

Figur 12.4 Mestring på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).

Figur 12.4 viser ingen store kjønnsforskjeller i hvordan elevene har svart på spørsmålene om mestring.

12.3 Andel minoritetsspråklige elever

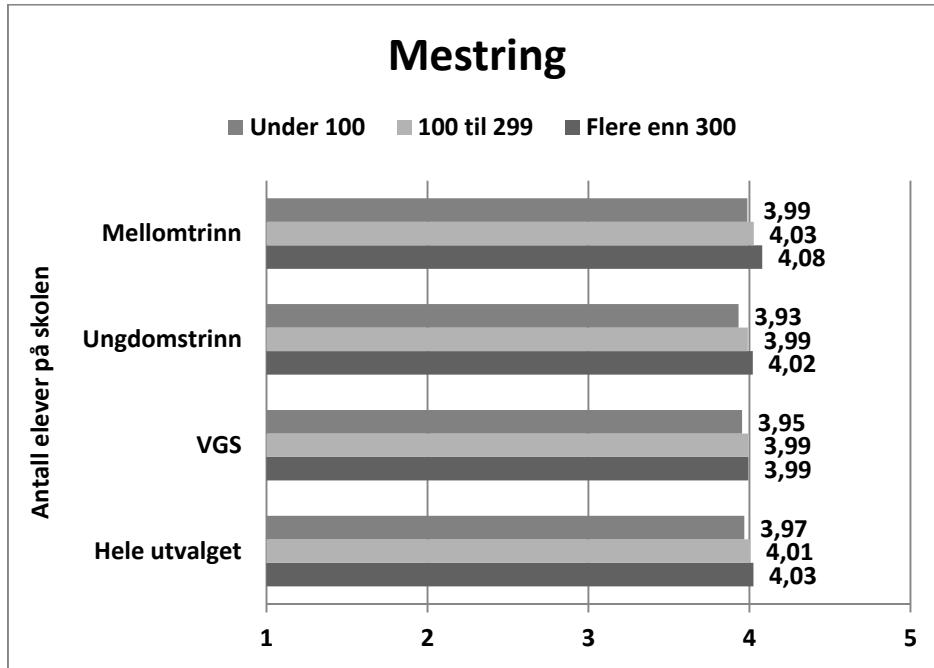

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS.

Figur 12.5 Mestring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).

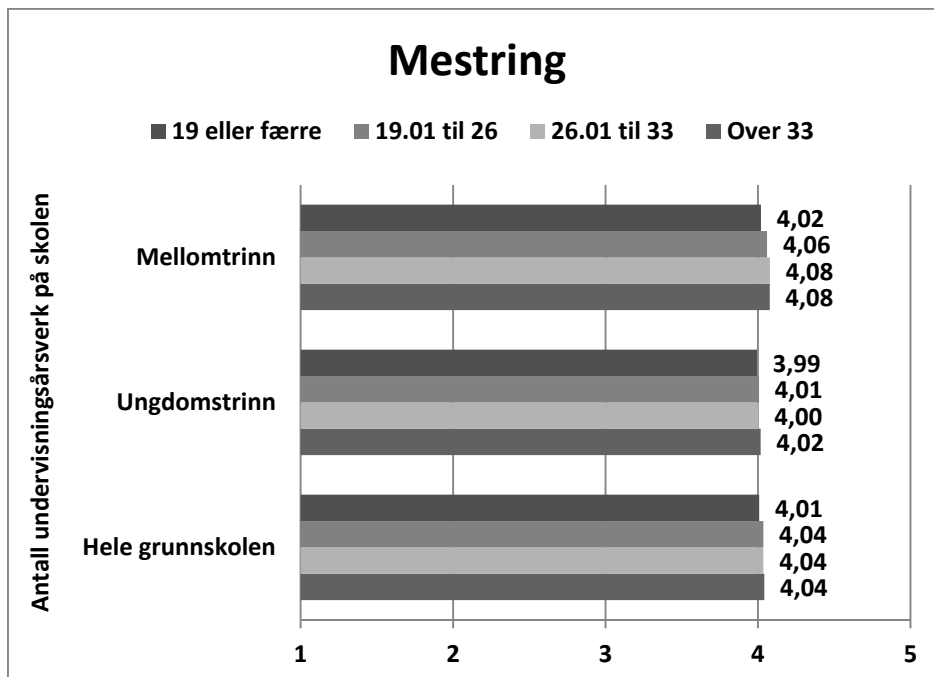
Figur 12.5 viser at det er ingen forskjell i *Mestring* mellom skoler med ulik andel minoritetsspråklige elever.

12.4 Skolestørrelse og lærertetthet

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. Hele utvalget: d / ES = IS. Mellomtrinn: d / ES = IS. Ungdomstrinn: d / ES = IS. Videregående: d / ES = IS.

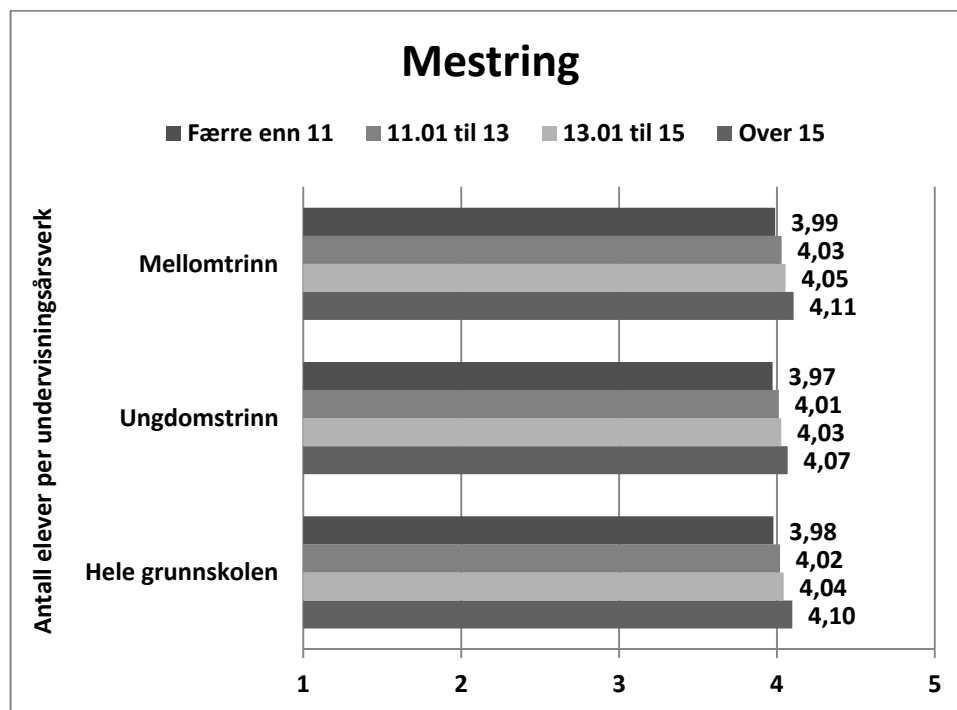
Figur 12.6 Mestring på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. Hele grunnskolen: d / ES = IS. Mellomtrinn: d / ES = IS. Ungdomstrinn: d / ES = IS.

Figur 12.7 Mestring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

Verken skolestørrelse målt i antall elever (Figur 12.6) eller målt i antall undervisningsårsverk (Figur 12.7) på skolen har innvirkning på hvordan elevene skårer på indeksen *Mestring*.

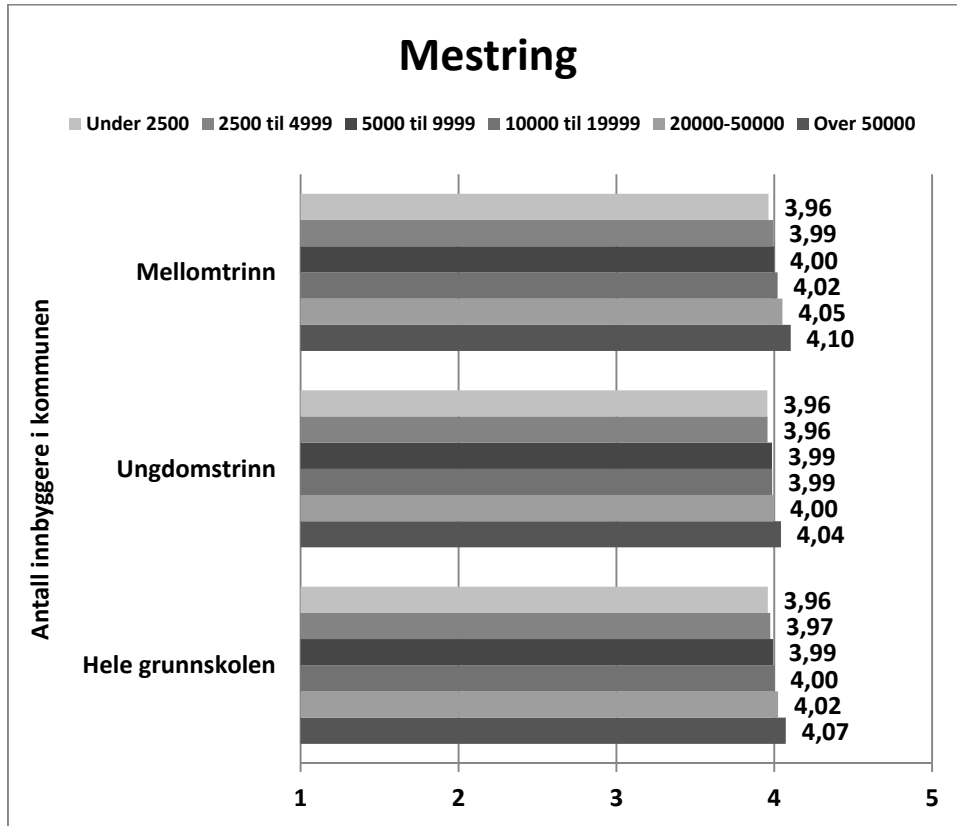

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: $d / ES = 0,20 / 0,10$. *Mellomtrinn*: $d / ES = 0,21 / 0,10$. *Ungdomstrinn*: $d / ES = IS$.

Figur 12.8 Mestring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

Figur 12.8 viser at dersom man ser grunnskolen under ett, er det små forskjeller mellom høyeste og laveste verdi sett i lys av hvor mange elever det er per undervisningsårsverk på skolen. Det samme gjelder på mellomtrinnet. Forskjellene er signifikante, men svært svake.

12.5 Kommunestørrelse

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = 0,25 / 0,13. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS.

Figur 12.9 Mestring på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).

Figur 12.9 viser at elever på mellomtrinnet som går på skoler i kommuner med over 50000 innbyggere skårer signifikant høyere på indeksen *Mestring* enn elever som går på skoler i kommuner med under 2500 innbyggere. Dette skyldes sannsynligvis ikke innbyggertall alene, men heller forhold som eksempelvis at foreldrenes sosioøkonomiske bakgrunn og utdanningsnivå er høyere i store enn i små kommuner. Dette kan ha innvirkning på elevenes opplevelse av skolen og mestring. Dette er det ikke mulig å analysere med de foreliggende data og en slik tolkning er en hypotese og ikke en konklusjon.

12.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi

Tabell 12.3 *Multivariat lineær regresjon: Mestring på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsfaktorer.*

	Hele grunnskolen			Mellomtrinn			Ungdomstrinn		
	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.
Trinn	-0,007	-0,021	0,000	0,045	0,067	0,000	-0,047	-0,063	0,000
Kjønn	-0,043	-0,036	0,000	-0,012	-0,011	0,000	-0,070	-0,057	0,000
Andel minoritet	0,009	0,018	0,000	0,011	0,024	0,000	0,006	0,010	0,000
Antall elever	0,003	0,003	0,428	-0,010	-0,011	0,026	0,014	0,012	0,007
Antall årsverk	0,000	0,000	0,906	0,009	0,017	0,000	-0,007	-0,011	0,007
Antall elever per årsverk	0,025	0,046	0,000	0,029	0,057	0,000	0,019	0,029	0,000
Folketall	0,013	0,031	0,000	0,017	0,042	0,000	0,011	0,025	0,000
R²	0,008			0,013			0,01		

B = ustandardisert regresjonskoeffisient. Beta = standardisert regresjonskoeffisient.

Ut i fra de små betaverdiene samt den lave forklarte variansen (R^2) i Tabell 12.3, ser vi at de ulike bakgrunnsvariablene har liten innvirkning på indeksen *Mestring*.

13. Motivasjon

Motivasjon fokuserer på elevenes indre motivasjon, interesse og lærelyst for skolearbeidet. Motivasjon er målt gjennom tre ulike spørsmål. Tabell 13.1 viser spørsmålene og svaralternativene som inn går i indeksen. Tabell 13.2 viser at Cronbachs alpha er 0,78 og de tre spørsmålene har dermed en god indre konsistens.

Tabell 13.1 Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Motivasjon i Elevundersøkelsen 2016.

Motivasjon	
Spørsmål	Svaralternativ (1 – 5)
Q6834 Er du interessert i å lære på skolen?	Ikke i noen fag – I svært få fag – I noen fag – I mange fag – I alle eller de fleste fag
Q6835 Hvor godt liker du skolearbeidet?	Ikke i det hele tatt – Ikke særlig godt – Nokså godt – Godt – Svært godt
Q6836 Jeg gleder meg til å gå på skolen	Helt uenig – Litt uenig – Verken uenig eller enig – Litt enig – Helt enig

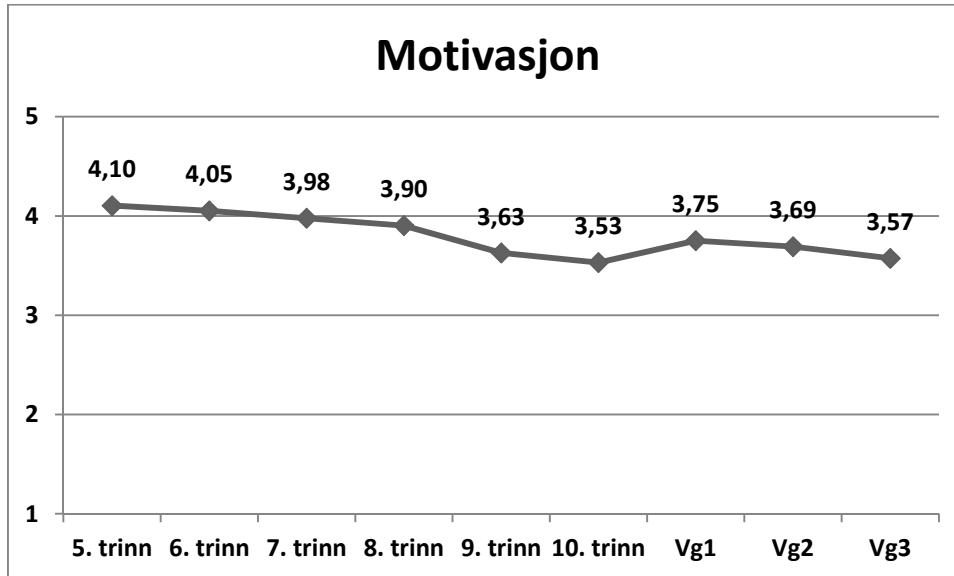
Tabell 13.2 Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmål som omhandler Motivasjon i Elevundersøkelsen 2016.

Motivasjon							
Cronbachs alpha: ,78	1	2	3	4	5	Gj.skåre	St.avvik
Q6834 Er du interessert i å lære på skolen?	0,9	3,2	18,3	39,6	37,9	4,10	0,87
Q6835 Hvor godt liker du skolearbeidet?	2,9	10,5	30,0	43,8	12,7	3,53	0,94
Q6836 Jeg gleder meg til å gå på skolen	4,6	7,6	22,4	38,8	26,6	3,75	1,07
Motivasjon						3,80	0,80

Tabell 13.2 viser svarfordelingen for spørsmålene i indeksen *Motivasjon*. Når det gjelder spørsmålene om interesse for å lære, svarer 78 prosent av elevene på de to øverst kategoriene. Når det gjelder spørsmålet om hvor godt eleven liker skolearbeidet ser vi at bare litt over 56 prosent svarer *godt* eller *svært godt*, mens 65 prosent av elevene oppgir at de litt enig eller helt enig i at de gleder seg til å gå på skolen.

I de neste underkapitlene vil indeksen *Motivasjon* sees i lys av ulike bakgrunnsfaktorer.

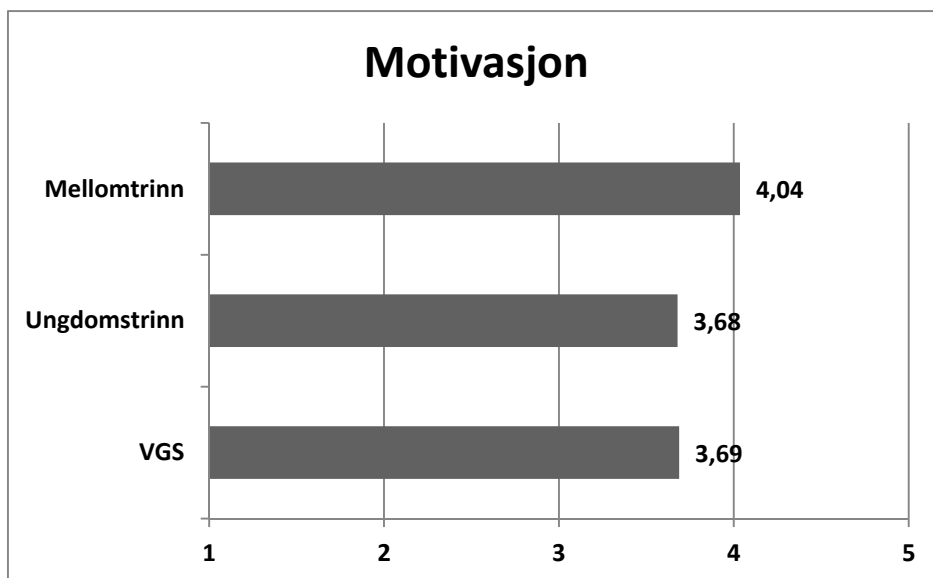
13.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,72 / 0,34$.

Figur 13.1 *Motivasjon fordelt på trinn (gjennomsnitt).*

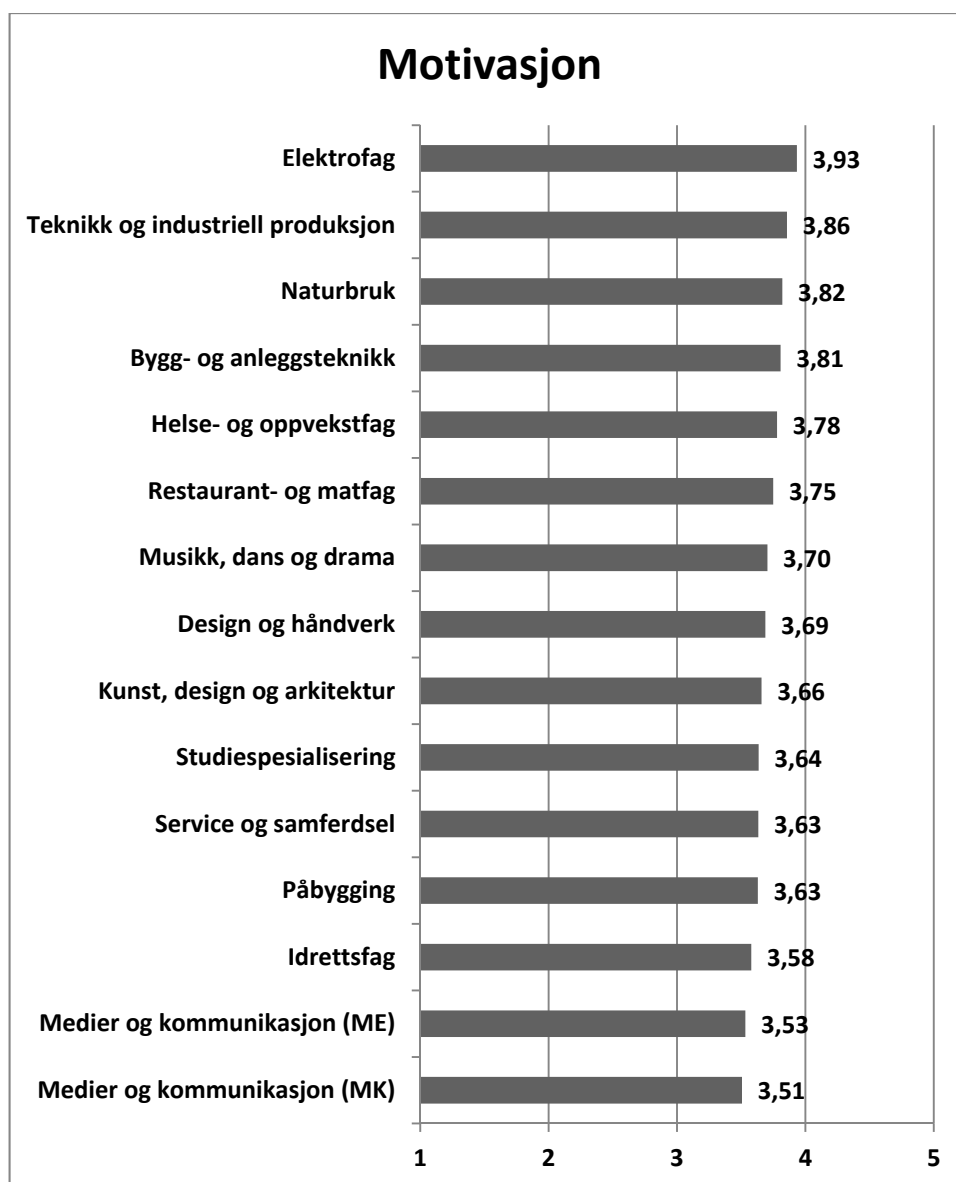
Figur 13.1 viser en klar sammenheng mellom motivasjon og trinn. Motivasjonen synker gradvis fra 5. til 10. trinn. Den øker litt ved overgangen til Vg1 men synker deretter gradvis til Vg3. Forskjellen i motivasjon mellom elever i 5.trinn og 10. trinn er moderat i følge Cohens d og standardisert effektstørrelse.

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,46 / 0,23$.

Figur 13.2 *Motivasjon fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).*

Figur 13.2 viser at elever på mellomtrinnet uttrykker en høyere *Motivasjon* enn hva elever i VGS og på ungdomstrinnet gjør.

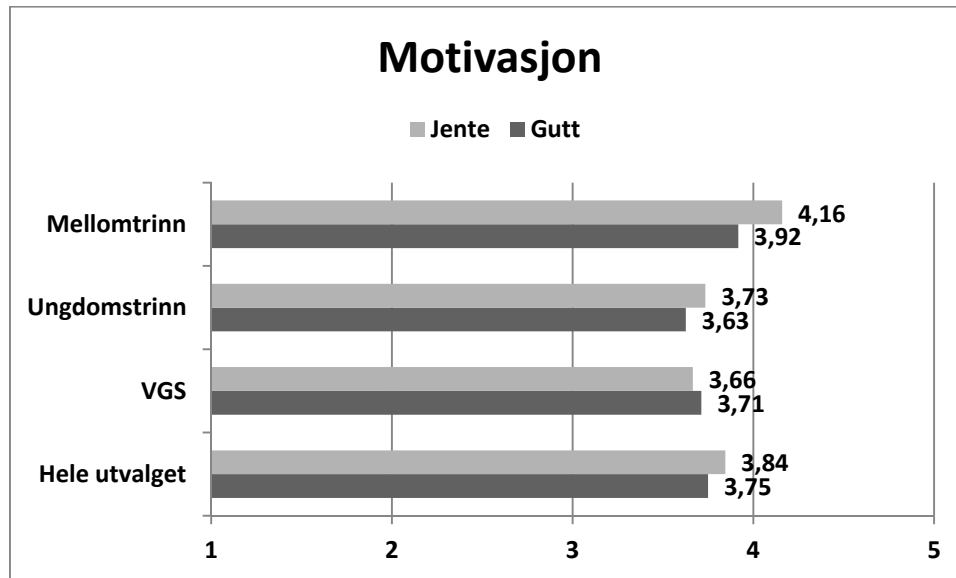

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,54 / 0,26$.

Figur 13.3 Motivasjon fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).

I følge figur 13.3 skårer elevene på Elektrofag høyest på *Motivasjon*, mens elever på utdanningsprogrammene for Medier og kommunikasjon (både nytt og tidligere program) rapporterer laveste verdier. Forskjellen i *Motivasjon* mellom høyest og lavest skåre er moderat og signifikant.

13.2 Kjønn

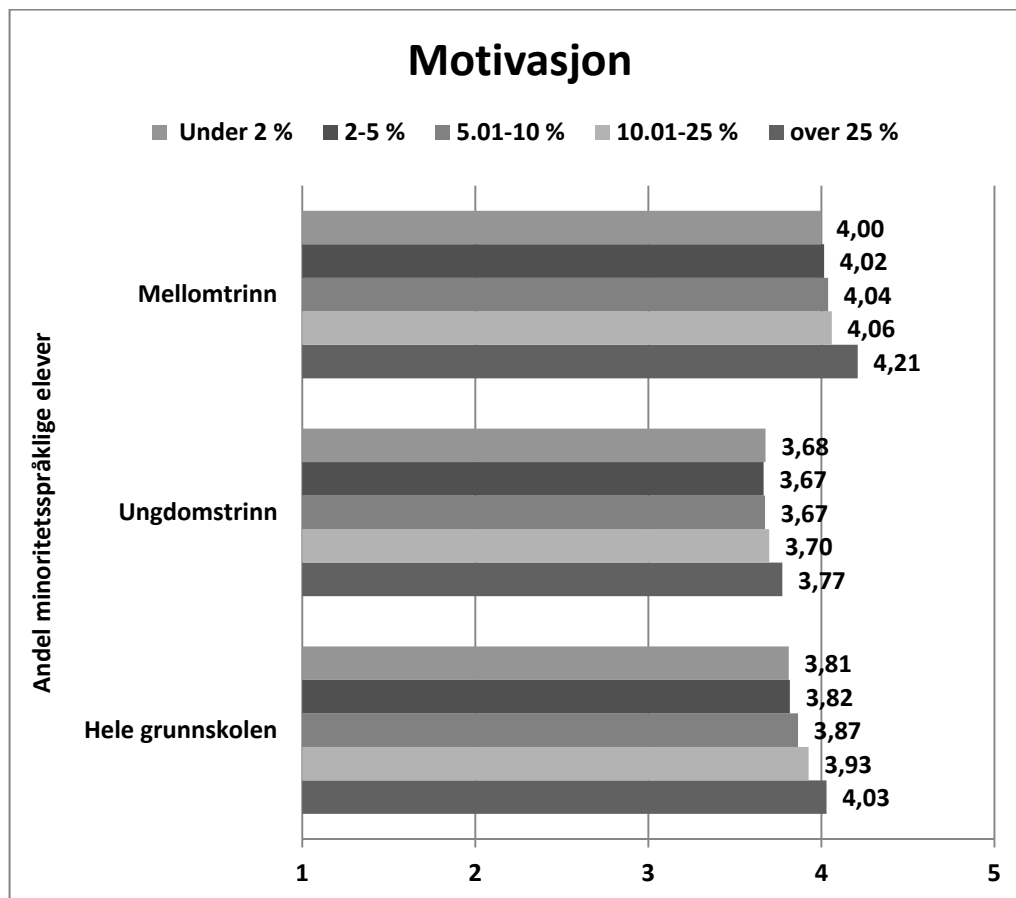

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. Hele utvalget: $d / ES = IS$. Mellomtrinn: $d / ES = 0,34 / 0,17$.
Ungdomstrinn: $d / ES = IS$. Videregående: $d / ES = IS$.

Figur 13.4 *Motivasjon på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).*

Det er en klar forskjell i motivasjon blant jenter og gutter på mellomtrinnet. Figur 13.4 viser at jenter skårer høyere på *Motivasjon* enn gutter. Forskjellene er derimot ikke av betydning verken på ungdomstrinnet eller i videregående skole.

13.3 Andel minoritetsspråklige elever

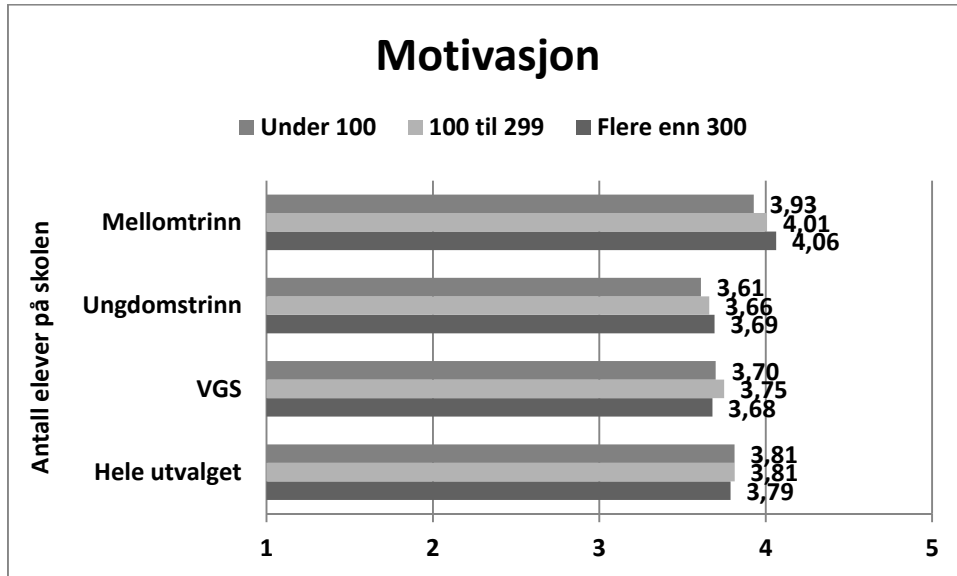

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: $d / ES = 0,28 / 0,14$. *Mellomtrinn*: $d / ES = 0,30 / 0,15$. *Ungdomstrinn*: $d / ES = IS$.

Figur 13.5 Motivasjon på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).

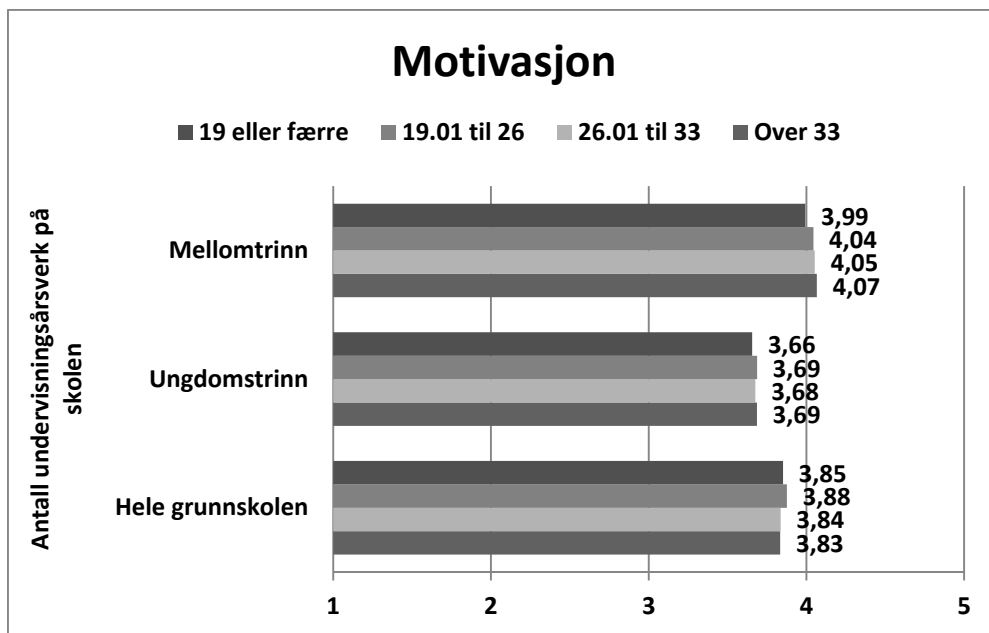
Figur 13.5 viser et konsistent mønster hvor motivasjonen øker med økende andel av minoritetsspråklige elever i skolen. Denne sammenhengen er signifikant både sett hele grunnskolen under ett og på mellomtrinnet. Dette funnet ligner funn fra andre undersøkelser som viser at en økende andel ikke-vestlige innvandrererelever ved skolene har en positiv effekt på elevenes prestasjoner (Næss 2011). Dette resultatet har nok flere forklaringer og det er sannsynlig at det er flere bakenforliggende faktorer som spiller inn.

13.4 Skolestørrelse og lærertetthet

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele utvalget*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS. *Videregående*: d / ES = IS.

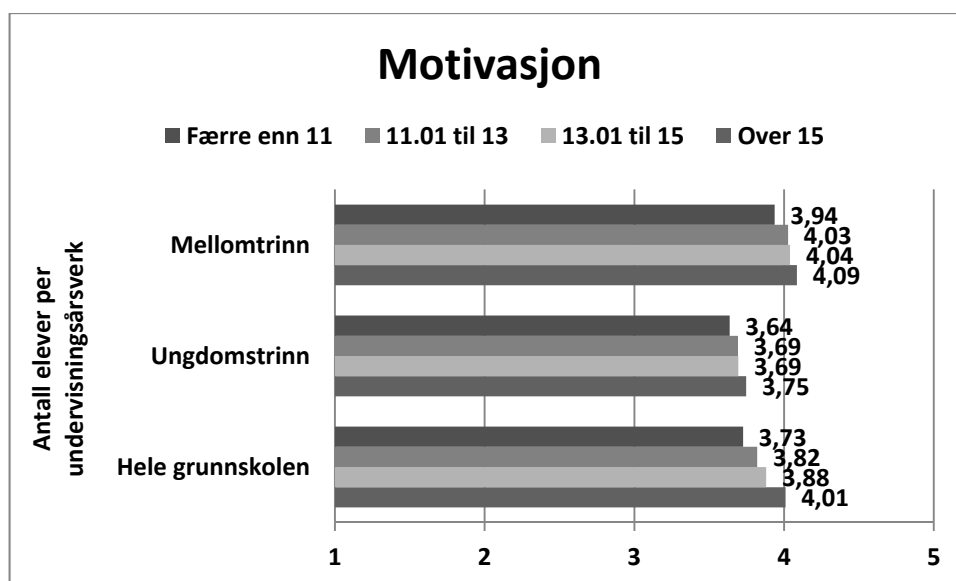
Figur 13.6 *Motivasjon på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).*

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS.

Figur 13.7 *Motivasjon på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).*

Figur 13.6 og 13.7 viser at skolestørrelse målt i antall elever og antall undervisningsårsverk ved skolen har liten betydning for elevenes motivasjon.

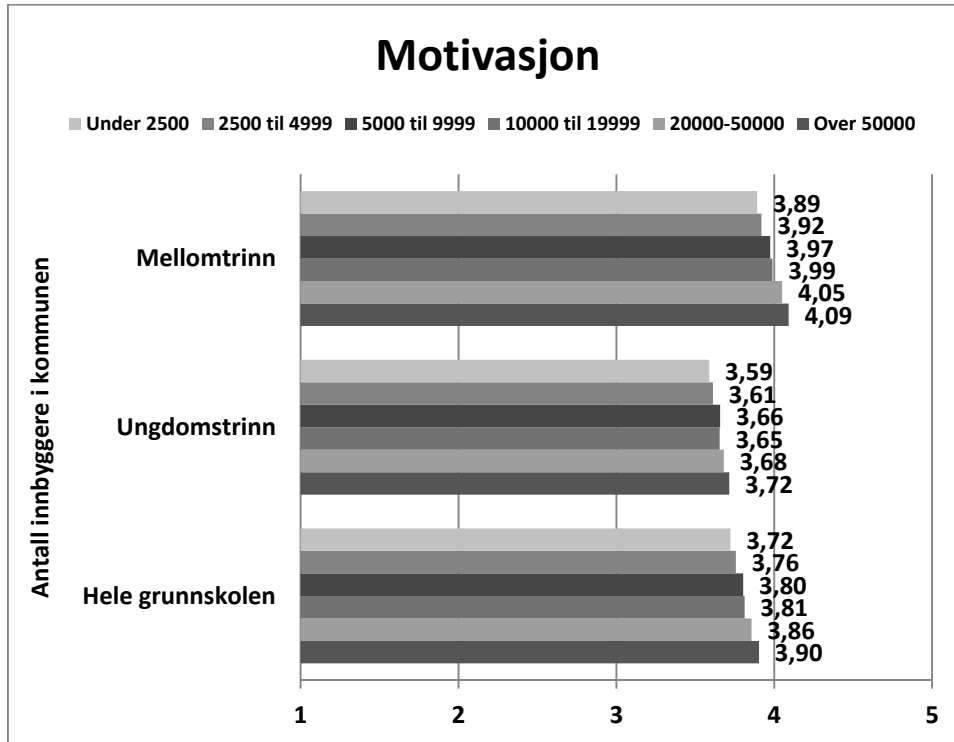

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. Hele grunnskolen: $d / ES = 0,36/0,18$. Mellomtrinn: $d / ES = 0,20/0,10$. Ungdomstrinn: $d / ES = IS$.

Figur 13.8 Motivasjon på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

Når det gjelder lærertetthet, viser Figur 13.8 at elever i skoler med over 15 elever per undervisningsårsverk skårer noe høyere på indeksen *Motivasjon* enn hva elever på skoler med færre enn 11 elever per undervisningsårsverk. Disse funnene er signifikante for mellomtrinn og hele grunnskolen sett under ett jf. Cohens d og standardisert effektstørrelse.

13.5 Kommunestørrelse

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: $d / ES = 0,23 / 0,11$. *Mellomtrinn*: $d / ES = 0,27 / 0,13$. *Ungdomstrinn*: $d / ES = IS$.

Figur 13.9 Motivasjon på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).

Figur 13.9 viser en klar sammenheng mellom kommunestørrelse målt i innbyggerantall og motivasjon. Det er en gradvis økning i motivasjon med økende innbyggerantall på både, mellomtrinn og hele grunnskolen sett under ett. Tendensen er der også på ungdomstrinnet, men her er den ikke signifikant. Samvariasjonen mellom motivasjon og kommunestørrelse skyldes sannsynligvis ikke innbyggertall alene, men heller forhold som eksempelvis at foreldrenes sosioøkonomiske bakgrunn og utdanningsnivå er høyere i store enn i små kommuner.

13.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi

Tabell 13.3 *Multivariat lineær regresjon: Motivasjon på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.*

	Hele grunnskolen			Mellomtrinn			Ungdomstrinn		
	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.
Trinn	-0,113	-0,244	0,000	-0,059	-0,066	0,000	-0,183	-0,185	0,000
Kjønn	0,171	0,106	0,000	0,242	0,165	0,000	0,108	0,065	0,000
Andel minoritet	0,015	0,022	0,000	0,023	0,038	0,000	0,008	0,011	0,000
Antall elever	0,022	0,016	0,000	-0,005	-0,004	0,358	0,002	0,001	0,749
Antall årsverk	-0,014	-0,019	0,000	0,002	0,003	0,538	-0,006	-0,008	0,048
Antall elever per årsverk	0,014	0,019	0,000	0,025	0,037	0,000	0,019	0,022	0,000
Folketall	0,022	0,038	0,000	0,024	0,044	0,000	0,014	0,024	0,000
R²	0,081			0,040			0,041		

B = ustandardisert regresjonskoeffisient. Beta = standardisert regresjonskoeffisient.

Tabell 13.3 viser at det er særlig Trinn som har effekt på elevenes motivasjon. For denne bakgrunnsvariabelen er betaverdien på over 0,1, med unntak for mellomtrinnet hvor den er -0,066. På mellomtrinnet og for grunnskolen som helhet er også kjønn av betydning. Det er flere av de andre bakgrunnsvariablene som kommer ut som betydningsfulle i de bivariate analysene som er vist tidligere i kapittelet, men som mister betydningen når vi kontrollerer for andre variabler. Denne analysen viser også at variablene i modellen bare forklarer en begrenset del av variansen i *Motivasjon* ($R^2 = 0,081$ for hele grunnskolen). Sannsynligvis er det andre forhold som eksempelvis lærer-elevrelasjon og foreldrenes sosioøkonomiske bakgrunn som kan bidra til å forklare elevens variasjon i motivasjon.

14. Elevdemokrati og medvirkning

Det er to spørsmål som omhandler *Elevdemokrati* og to som omhandler *Medvirkning* i Elevundersøkelsen 2016. Disse vises i Tabell 14.1. En faktoranalyse av disse variablene viser at alle lader på samme faktor. Cronbachs alpha er 0,78 som viser at det sammenslåtte målet *Elevdemokrati og medvirkning* har en tilfredsstillende indre konsistens. Dette presenteres i Tabell 14.2.

Tabell 14.1 Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Elevdemokrati og medvirkning i Elevundersøkelsen 2016.

Elevdemokrati og medvirkning	
Spørsmål	Svaralternativ (1 – 5)
Q6871 Er dere elever med på å foreslå hvordan dere skal arbeide med fagene?	Ikke i noen fag – I svært få fag – I noen fag – I mange fag – I alle eller de fleste fag
Q6872 Legger lærerne til rette for at dere elever kan delta i elevrådsarbeid og annet arbeid som tillitsvalgt?	Ikke i det hele tatt – I liten grad – I noen grad – I stor grad – I svært stor grad
Q6873 Hører skolen på elevenes forslag?	Aldri – Sjelden – Av og til – Ofte – Svært ofte eller alltid
Q6874 Er dere elever med på å lage regler for hvordan dere skal ha det i klassen/gruppa?	Aldri – Sjelden – Noen ganger – Ofte – Alltid

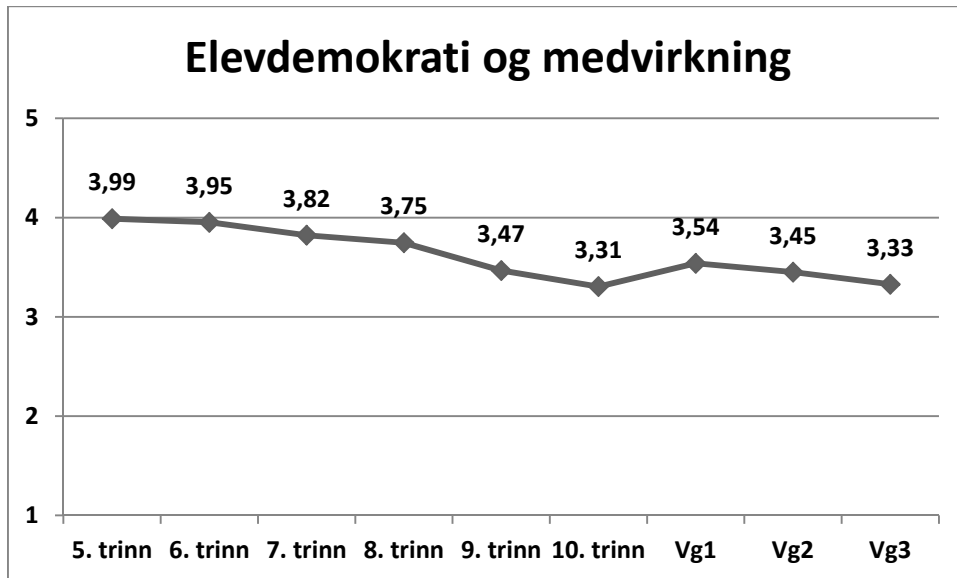
Tabell 14.2 Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmålet som omhandler Elevdemokrati og medvirkning i Elevundersøkelsen 2016.

Elevdemokrati og medvirkning							
Cronbachs alpha: ,78	1	2	3	4	5	Gj.skåre	St.avvik
Q6871 Er dere elever med på å foreslå hvordan dere skal arbeide med fagene?	6,1	19,0	34,2	27,7	13,0	3,22	1,086
Q6872 Legger lærerne til rette for at dere elever kan delta i elevrådsarbeid og annet arbeid som tillitsvalgt?	1,9	5,7	22,1	38,3	32,0	3,93	0,966
Q6873 Hører skolen på elevenes forslag?	3,2	10,2	34,4	33,8	18,5	3,54	1,006
Q6874 Er dere elever med på å lage regler for hvordan dere skal ha det i klassen/gruppa?	4,7	9,6	22,0	33,8	29,9	3,75	1,122
Elevdemokrati og medvirkning						3,61	0,81

Jevnt over viser Tabell 14.2 at elevene skårer litt over midten på samtlige variabler som inngår i Elevdemokrati og medvirkning. Det er færrest som opplever at elevene er med på å foreslå hvordan en skal arbeide med fagene. I underkant av 75 prosent mener at lærerne legger til rette for at elever kan delta i elevrådsarbeid og annet arbeid som tillitsvalgt, nærmere 56 prosent mener skolen hører på elevenes forslag og i overkant av 67 prosent oppgir at elevene ofte eller alltid er med på å lage regler for hvordan en skal ha det i klassen.

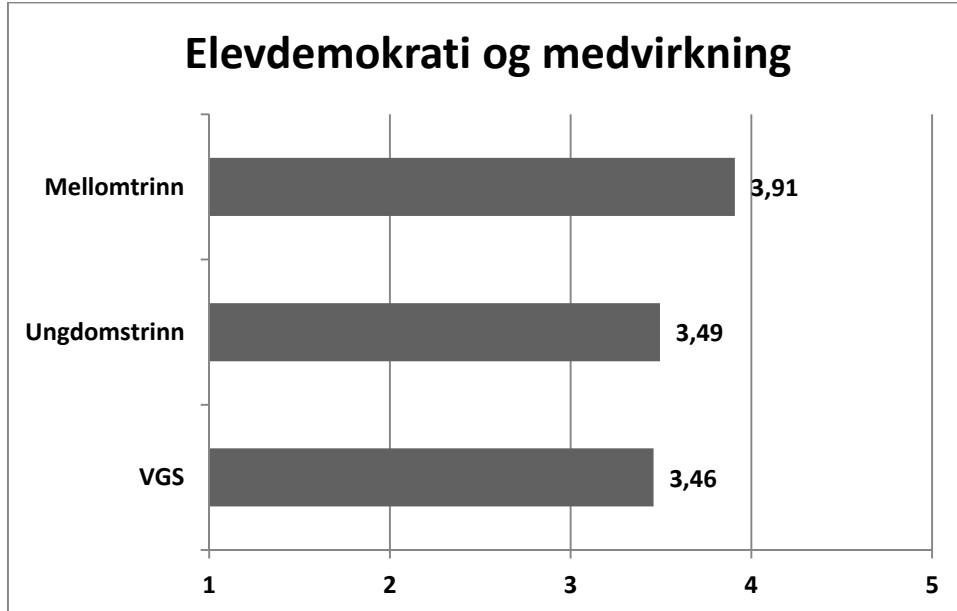
I de neste underkapitlene vil indeksen *Elevdemokrati og medvirkning* sees i lys av ulike bakgrunnsfaktorer.

14.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,89 / 0,41$.

Figur 14.1 *Elevdemokrati og medvirkning fordelt på trinn (gjennomsnitt).*

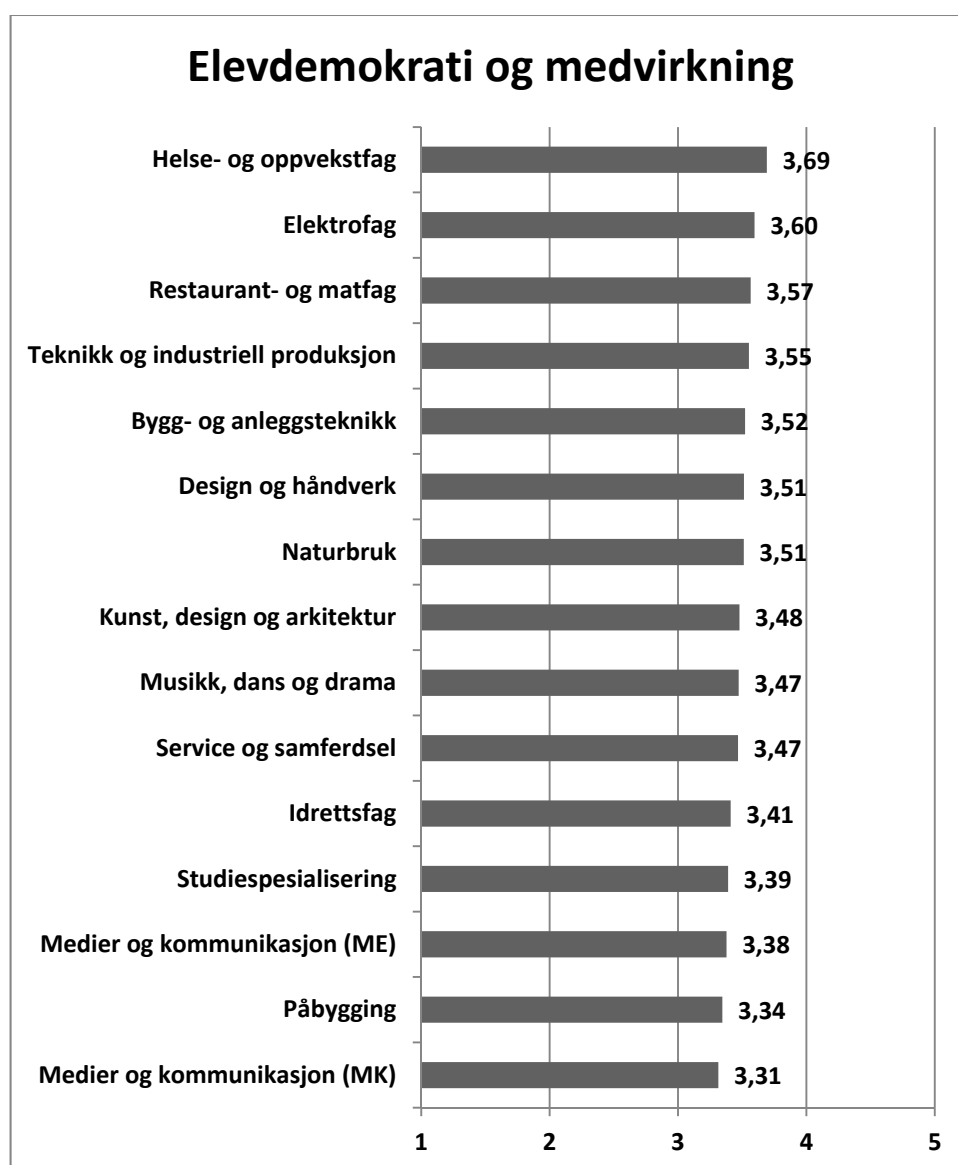

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,59 / 0,28$.

Figur 14.2 *Elevdemokrati og medvirkning fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).*

Figur 14.1 viser at hvordan elevene skårer på *Elevdemokrati og medvirkning* reduseres med økene klasstrinn. Forskjellene er signifikant og Cohens d og standardisert

effektstørrelse viser at trinn har en moderat effekt på *Elevdemokrati og medvirkning*. Dette gjenspeiler seg i figur 14.2 som viser at elever på mellomtrinnet skårer høyere på indeksen enn elever på ungdomstrinn og VGS. Forskjellen på ungdomstrinn og VGS er liten. Her kan det bemerkes at på spørsmålene omhandler subjektive oppfatninger om reelle forhold. Dette medfører at forventninger kan spille inn på hvordan elevene svarer. På mellomtrinnet kan elevene ha lavere forventninger om elevdemokratiet og medvirkning enn hva elevene i VGS har. Dette kan medføre at elever i på mellomtrinnet skårer høyere på *Elevdemokrati og medvirkning* enn elever på ungdomstrinnet og i videregående skole. Det trenger ikke gjenspeile en reell forskjell i elevdemokrati og medvirkning.

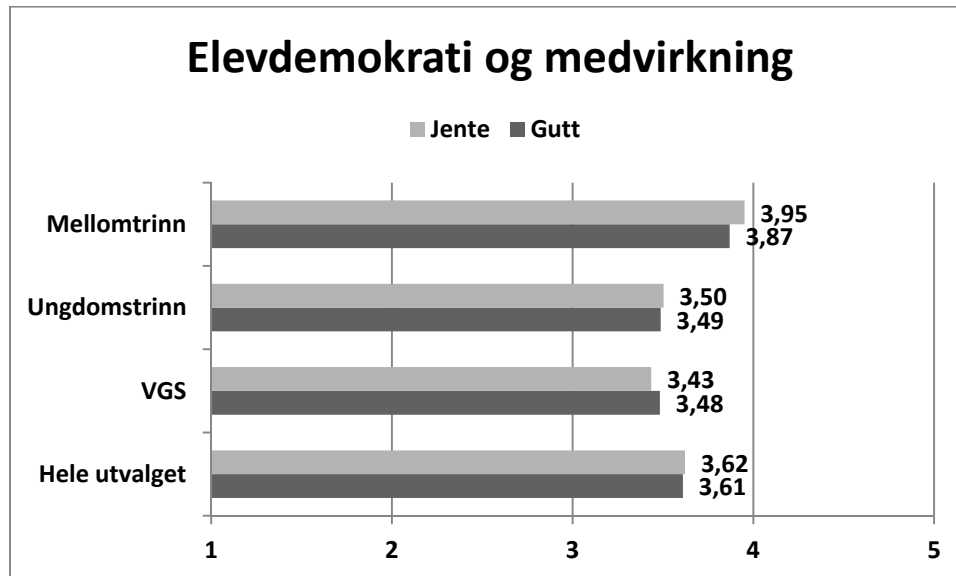

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,48 / 0,24$.

Figur 14.3 *Elevdemokrati og medvirkning fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).*

Figur 14.3 viser at elever på Helse og oppvekstsfag rapporterer høyere på indeksen *Elevdemokrati og medvirkning* enn elevene på Medier og kommunikasjon (MK). Forskjellen er i følge Cohens d og standardisert effektstørrelse liten.

14.2 Kjønn

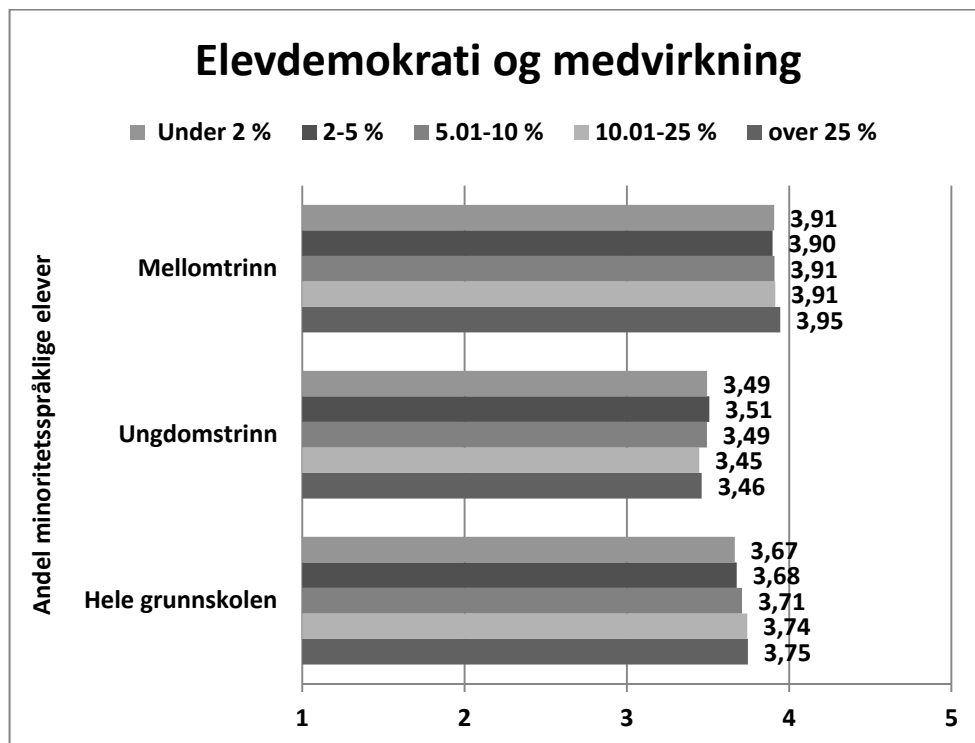

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele utvalget*: $d / ES = IS$. *Mellomtrinn*: $d / ES = IS$. *Ungdomstrinn*: $d / ES = IS$. *Videregående*: $d / ES = IS$.

Figur 14.4 *Elevdemokrati og medvirkning på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).*

Figur 14.4 indikerer at det er ingen forskjell i hvordan jenter og gutter skårer på indeksen *Elevdemokrati og medvirkning*.

14.3 Andel minoritetsspråklige elever

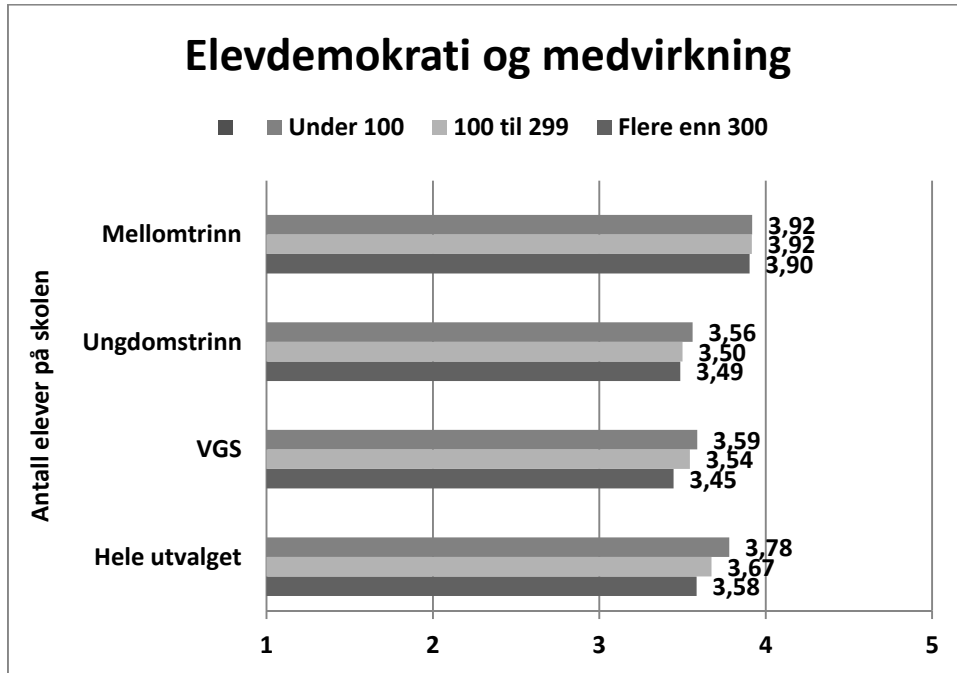

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS.

Figur 14.5 Elevdemokrati og medvirkning på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).

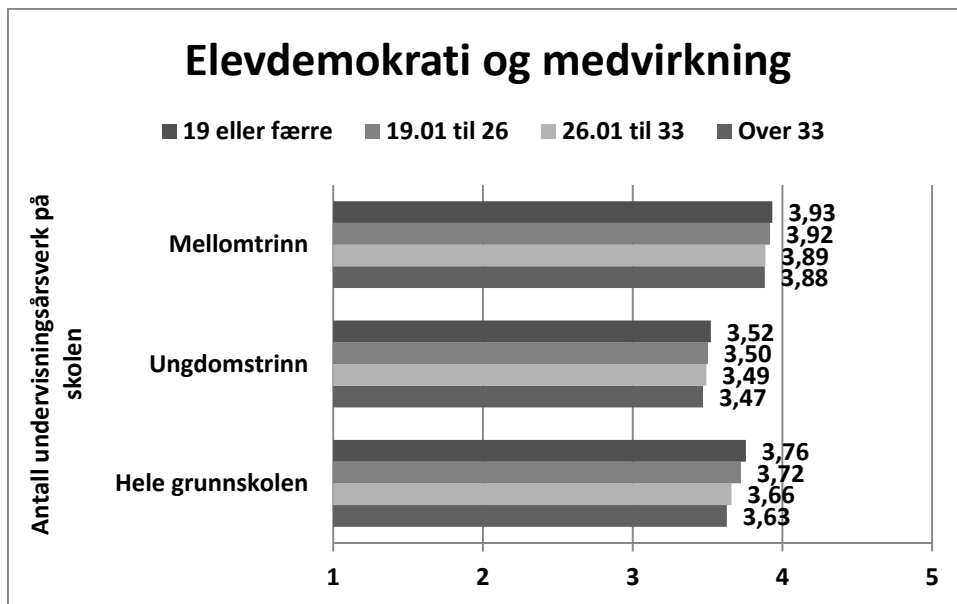
Figur 14.5 viser at det er ingen store forskjeller i hvordan elevene har skåret på *Elevdemokrati og medvirkning* sett i forhold til andelen med minoritetsspråklige elever på skolen.

14.4 Skolestørrelse og lærertetthet

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele utvalget*: d / ES = 0,25/0,12. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS. *Videregående*: d / ES = IS.

Figur 14.6 *Elevdemokrati og medvirkning på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).*

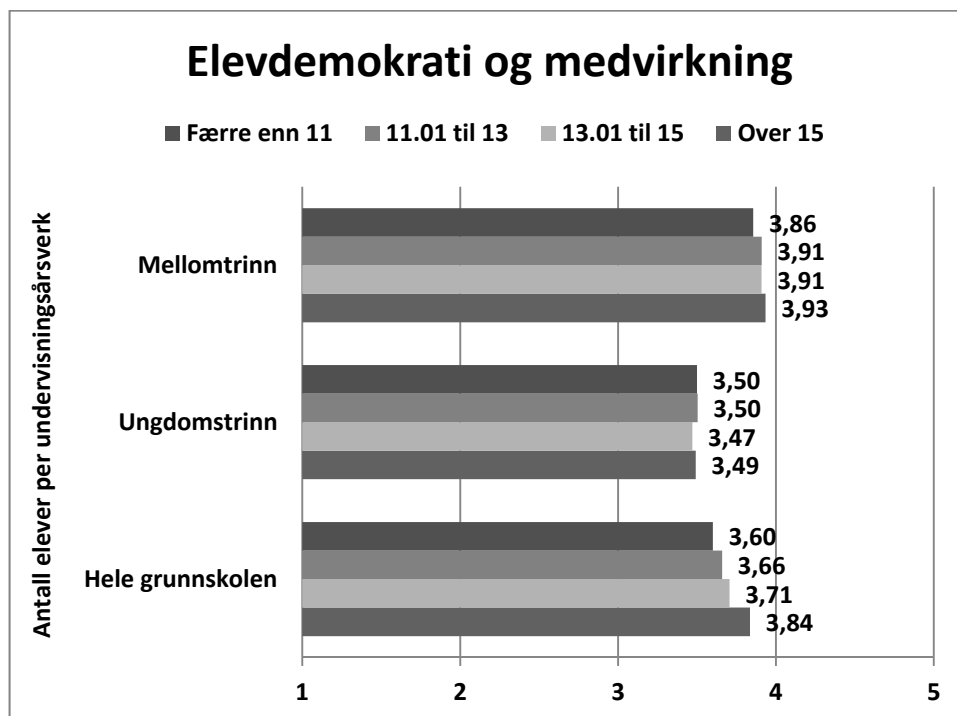

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS.

Figur 14.7 *Elevdemokrati og medvirkning på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).*

Figur 14.6 og figur 14.7 viser ingen forskjeller i svargivning på indeksen *Elevdemokrati og medvirkning* for elever i små eller store skoler målt etter antall elever og undervisningsårsverk ved skolen.

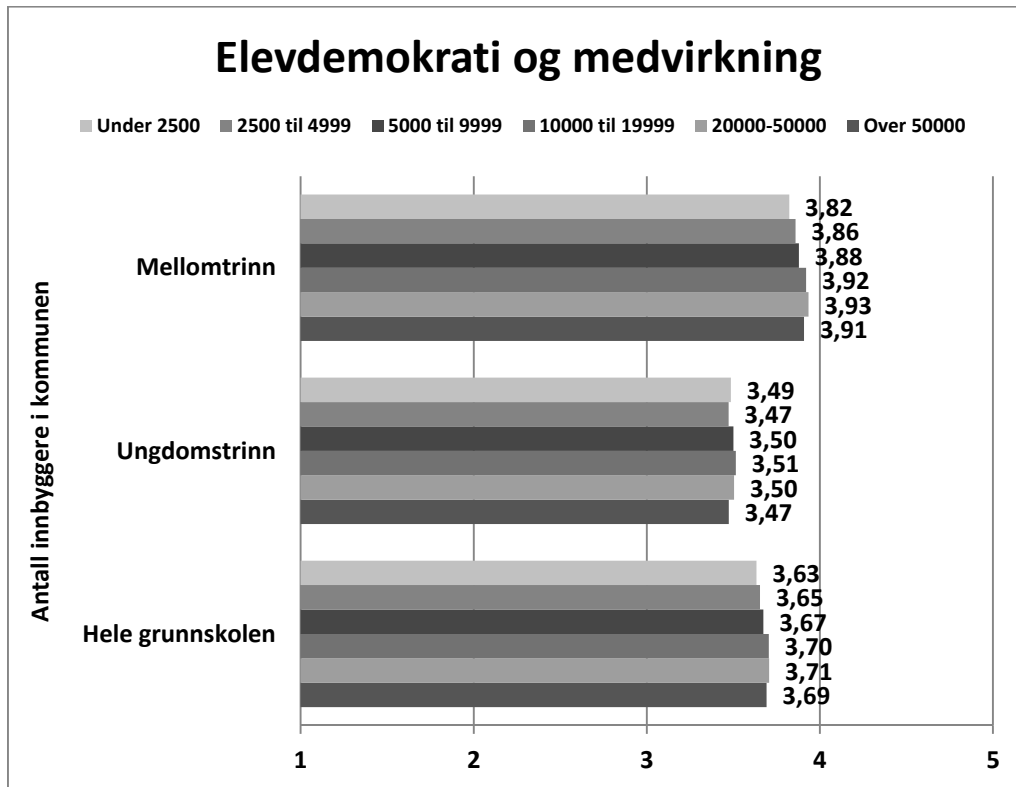

Figur 14.8 *Elevdemokrati og medvirkning på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).*

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = 0,30 / 0,15. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS.

Når det gjelder *Elevdemokrati og medvirkning* sett i lys av lærertetthet, viser Figur 14.8 at ulik lærertetthet ikke har innvirkning på elevenes svargivning i verken mellom- eller ungdomstrinnet. Dersom vi ser hele grunnskolen under ett ser vi at elever i skoler med lavest lærertetthet skårer høyest på *Elevdemokrati og medvirkning*. Forskjellen i gjennomsnittsverdi skyldes at på ungdomstrinnet er det få elever som er på skoler med lav lærertetthet. Dette betyr at det er en overvekt av mellomtrinnelever i skoler med lav lærertetthet og ungdomstrinnelevne er så få at de trekker ikke ned gjennomsnittsverdien. Det vil si at det er trinn som gir effekten i forskjell i *Elevdemokrati og medvirkning* og ikke lærertetthet.

14.5 Kommunestørrelse

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS.

Figur 14.9 *Elevdemokrati og medvirkning på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).*

Figur 14.9 viser at antall innbyggere i kommunen ikke har betydning for elevenes skårer på *Elevdemokrati og medvirkning*.

14.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi

Tabell 14.3 *Multivariat lineær regresjon: Elevdemokrati på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.*

	Hele grunnskolen			Mellomtrinn			Ungdomstrinn		
	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.
Trinn	-0,140	-0,300	0,000	-0,085	-0,095	0,000	-0,221	-0,222	0,000
Kjønn	0,046	0,028	0,000	0,082	0,056	0,000	0,015	0,009	0,001
Andel minoritet	-0,001	-0,002	0,327	0,010	0,017	0,000	-0,011	-0,015	0,000
Antall elever	0,011	0,008	0,009	-0,024	-0,020	0,000	0,005	0,004	0,429
Antall årsverk	-0,027	-0,037	0,000	-0,021	-0,032	0,000	-0,017	-0,022	0,000
Antall elever per årsverk	-0,003	-0,004	0,143	0,026	0,039	0,000	-0,015	-0,018	0,000
Folketall	0,007	0,013	0,000	0,005	0,010	0,005	0,003	0,004	0,194
R ²	0,094			0,015			0,050		

B = ustandardisert regresjonskoeffisient. Beta = standardisert regresjonskoeffisient.

Den multivariate regresjonen i Tabell 14.3 viser at det bare er trinn som har betaverdi over 0,1 og som kan sies å ha innvirkning på hvordan elevene har svart på *Elevdemokrati og medvirkning*. I og med at betaverdien for trinn er negativ betyr det at gjennomsnittsverdien for *Elevdemokrati og medvirkning* synker ved økende trinn. Bakgrunnsvariablene som er inkludert i modellen forklarer 9,4 prosent av variasjonen sett hele grunnskolen under ett. På mellomtrinnet er bakgrunnsvariablene med å forklare under 2 prosent av variasjonen i den avhengige variabelen (dvs. *Elevdemokrati og medvirkning*). Dette tallet er 5,0 prosent for ungdomstrinnet.

15. Felles regler

Denne tematiske bolken handler om hvordan elever opplever skolens reglement, og hvor samkjørte de voksne på skolen er i forhold til reaksjoner på brudd på ordens- og oppførselsreglementet. Tabell 15.1 viser spørsmålene og svaralternativene som inngår i denne indeksen.

Tabell 15.1 Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Felles regler i Elevundersøkelsen 2016.

Felles regler	
Spørsmål	Svaralternativ
Q6875 Vet du hvilke regler som gjelder for hvordan dere skal ha det på skolen?	Aldri – Sjelden – Noen ganger – Ofte – Alltid
Q6876 De voksne sørger for at vi følger reglene for hvordan vi skal ha det på skolen	Aldri – Sjelden – Noen ganger – Ofte – Alltid
Q6877 De voksne på denne skolen reagerer på samme måte hvis elevene bryter reglene.	Aldri – Sjelden – Noen ganger – Ofte – Alltid

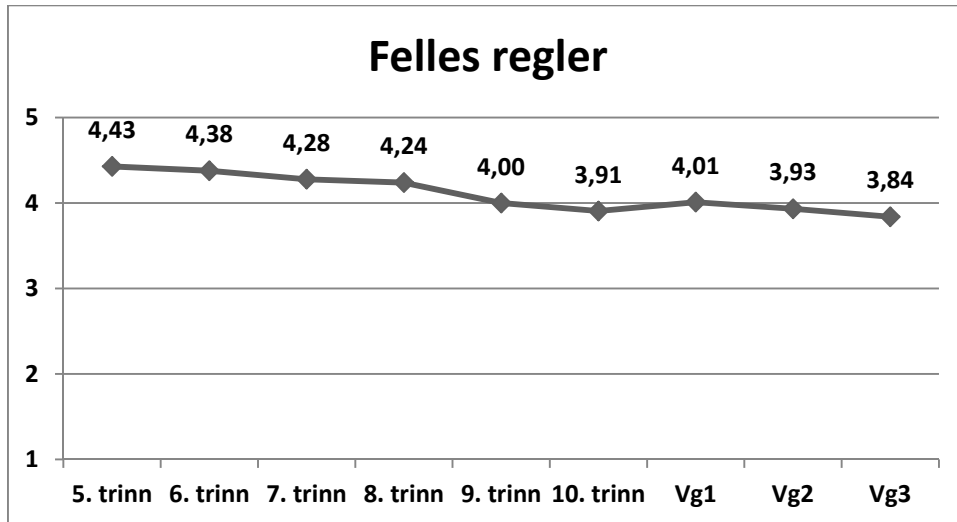
Tabell 15.2 Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmål som omhandler Felles regler i Elevundersøkelsen 2016.

Felles regler							
Cronbachs alpha: ,73	1	2	3	4	5	Gj.skåre	St.avvik
Q6875 Vet du hvilke regler som gjelder for hvordan dere skal ha det på skolen?	1,2	2,3	8,9	34,5	53,1	4,36	0,83
Q6876 De voksne sørger for at vi følger reglene for hvordan vi skal ha det på skolen	1,1	2,9	13,1	38,9	43,9	4,22	0,86
Q6877 De voksne på denne skolen reagerer på samme måte hvis elevene bryter reglene.	4,3	9,4	23,0	35,0	28,2	3,73	1,10
Felles regler						4,11	0,76

En faktoranalyse av variablene i Tabell 15.2 viser at de lader på samme faktor og Cronbachs alpha er tilfredsstillende. Nærmere 88 prosent av elevene oppgir at de ofte eller alltid vet hvilke regler som gjelder for hvordan en skal ha det på skolen; over 80 prosent mener at de voksne på skolen ofte eller alltid sørger for at elevene følger reglene, mens det er over 60 prosent som oppgir at de voksne på skolen alltid eller ofte reagerer på samme måte hvis elevene bryter reglene. Disse tre spørsmålene utgjør indeksen *Felles regler*.

I de neste underkapitlene vil indeksen *Felles regler* sees i lys av ulike bakgrunnsfaktorer.

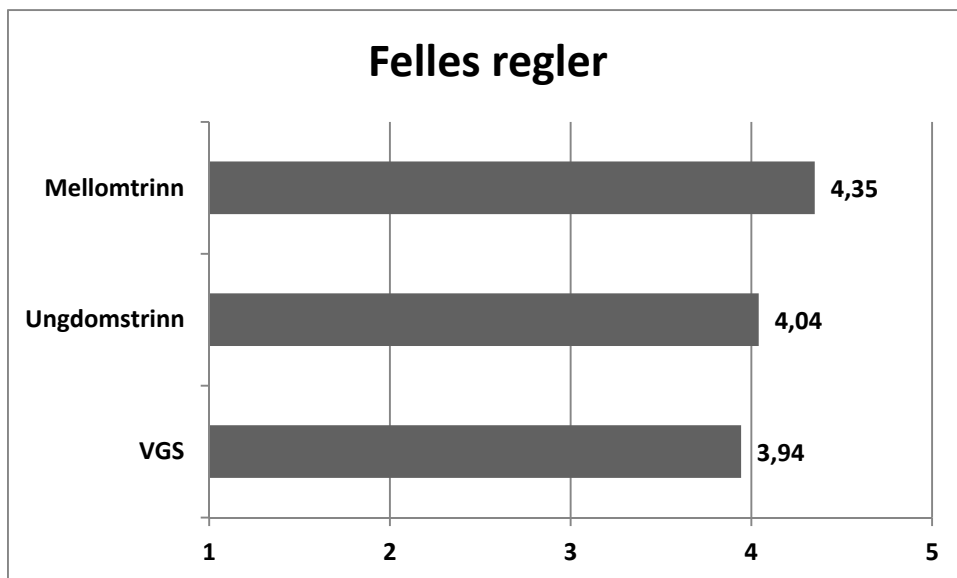
15.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,84 / 0,39$.

Figur 15.1 Felles regler fordelt på trinn (gjennomsnitt).

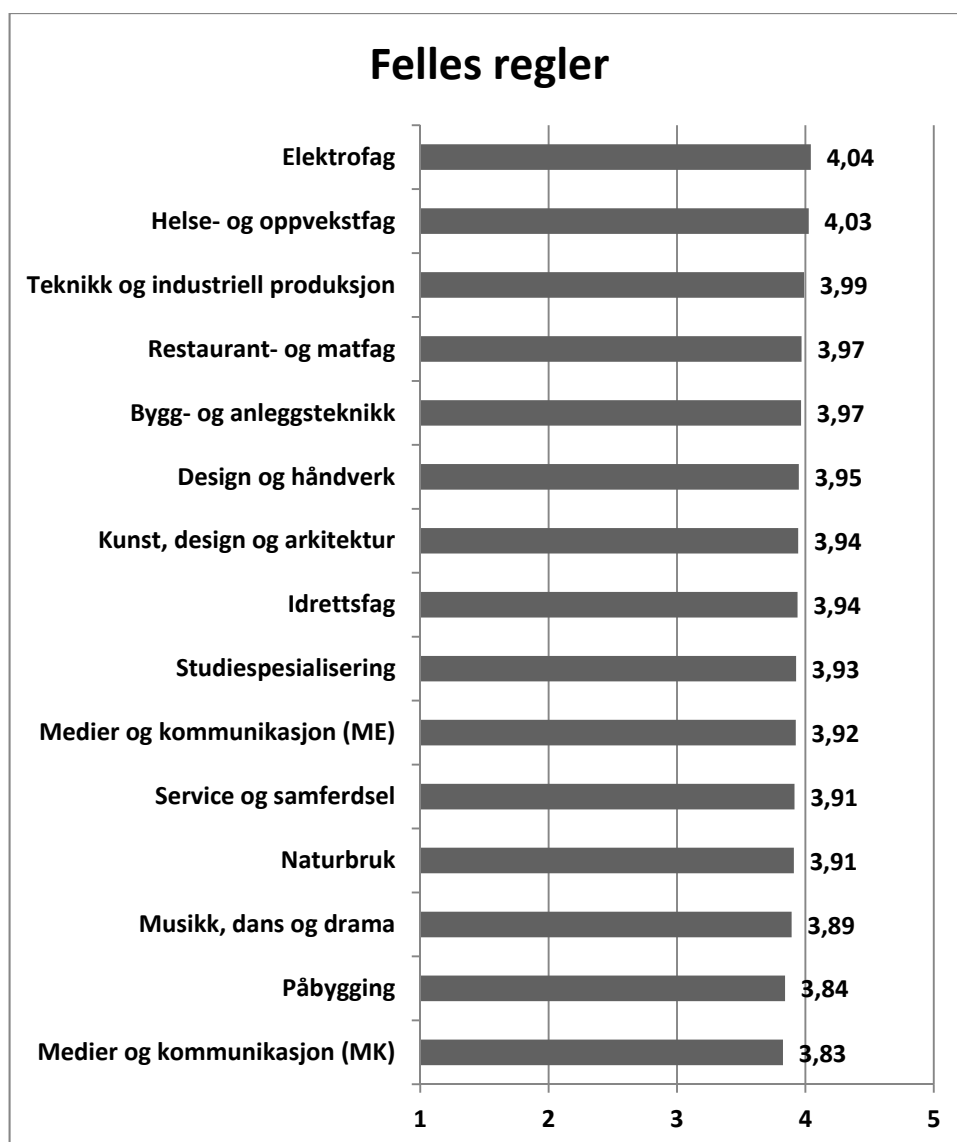
Figur 15.1 viser at oppfattelsen av *Felles regler* reduseres klart med økende klassetrinn. Forskjellen mellom 5. trinn og Vg3 gir en Cohens d på 0,84 og en effektstørrelse på 0,39. Dette indikerer en moderat til sterk effekt/stor forskjell.

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,57 / 0,28$.

Figur 15.2 Fellers regler fordelt på skoleslag (gjennomsnitt).

I tråd med figur 15.1 viser figur 15.2 at elever på mellomtrinnet skårer høyere på indeksen *Felles regler* enn elever på ungdomstrinn og i videregående skole. Forskjellen mellom mellomtrinn og VGS er moderat med en Cohens d på 0,57.

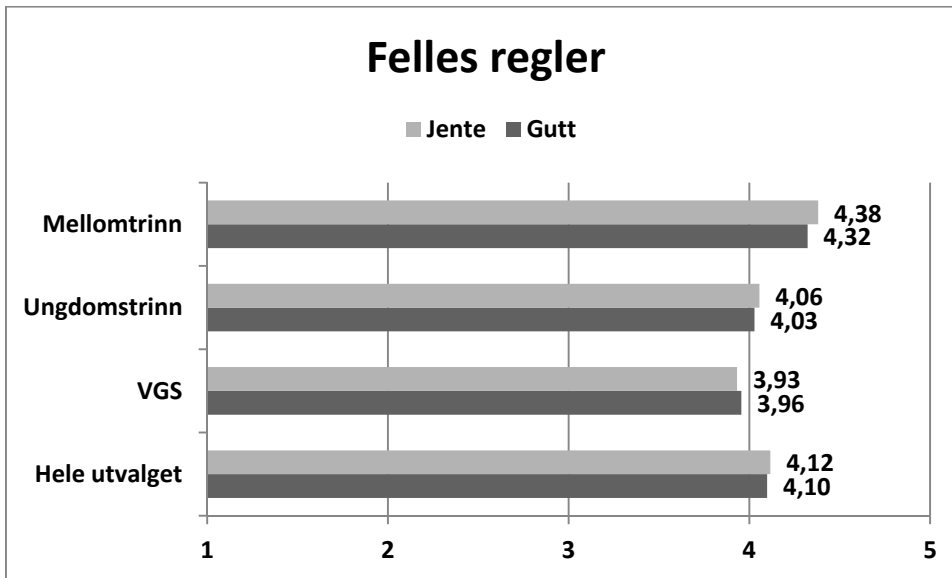

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,27 / 0,13$.

Figur 15.3 Felles regler fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).

Når det gjelder utdanningsprogram viser figur 15.3 at elever på Elektrofag skårer høyest på *Felles regler*, mens elever på Medier og kommunikasjon (MK) og skårer lavest. Denne forskjellen er svak, men av betydning.

15.2 Kjønn

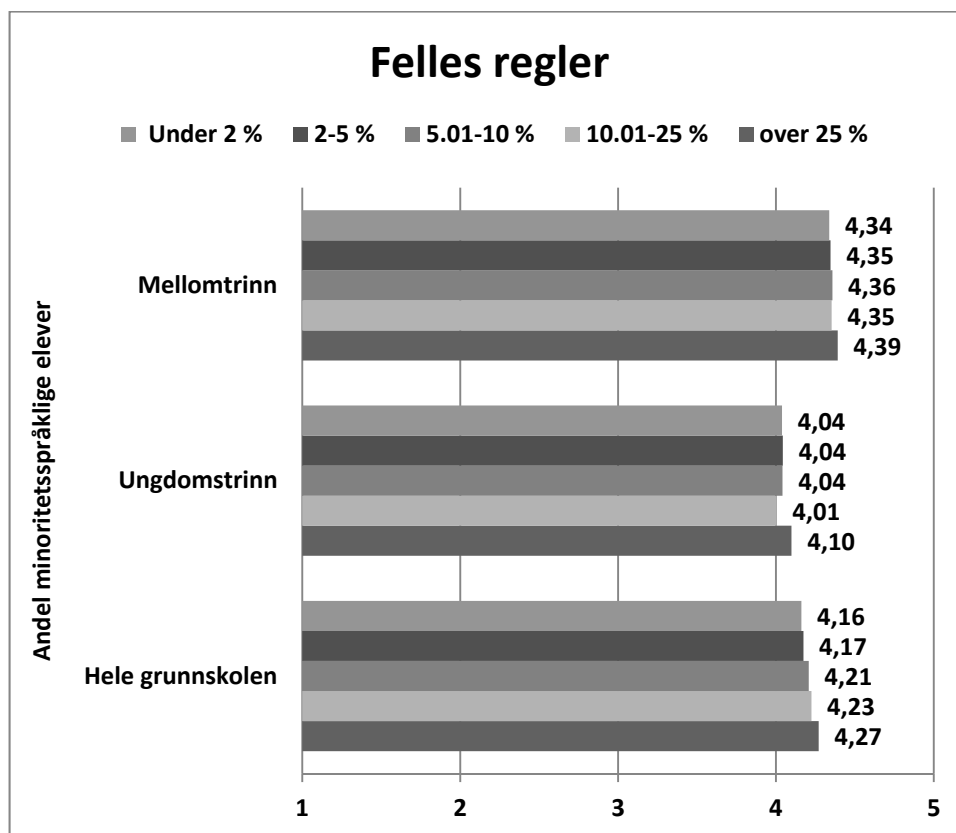
Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele utvalget*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS. *Videregående*: d / ES = IS.

Figur 15.4 Felles regler på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).

Figur 15.4 viser ingen kjønnsforskjeller i elevers vurdering av *Felles regler*.

15.3 Andel minoritetsspråklige elever

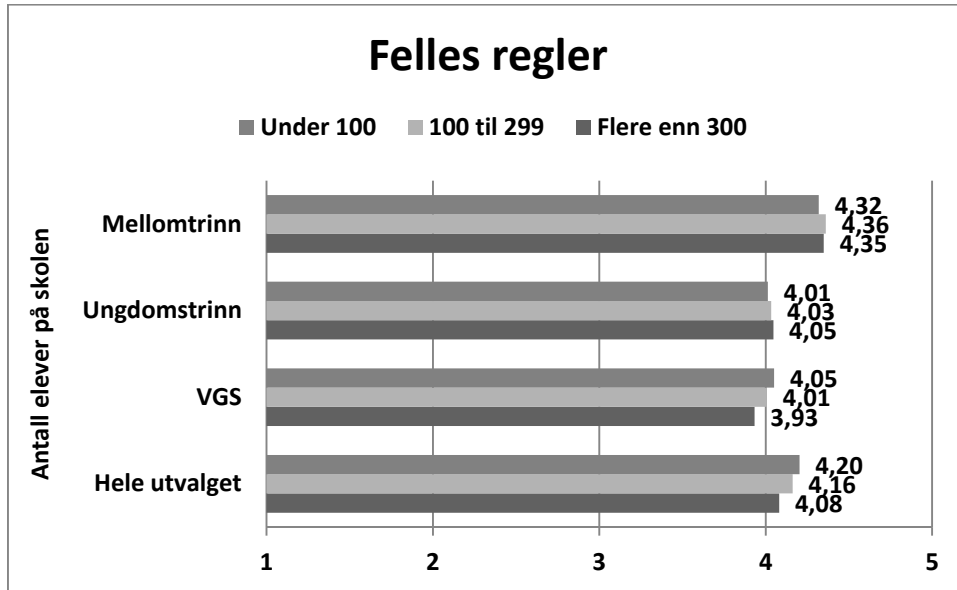

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: d / ES = IS. *Mellomtrinn*: d / ES = IS. *Ungdomstrinn*: d / ES = IS.

Figur 15.5 Felles regler på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).

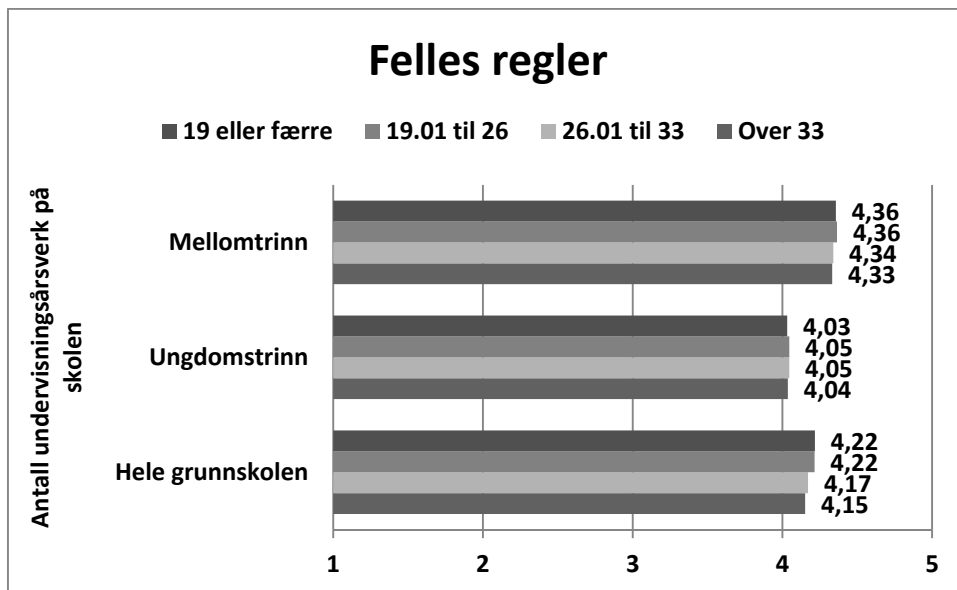
Figur 15.5 viser at det er ingen forskjell i *Felles regler* mellom skoler med ulik andel minoritetsspråklige elever.

15.4 Skolestørrelse og lærertetthet

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. Hele utvalget: d / ES = IS. Mellomtrinn: d / ES = IS. Ungdomstrinn: d / ES = IS. Videregående: d / ES = IS.

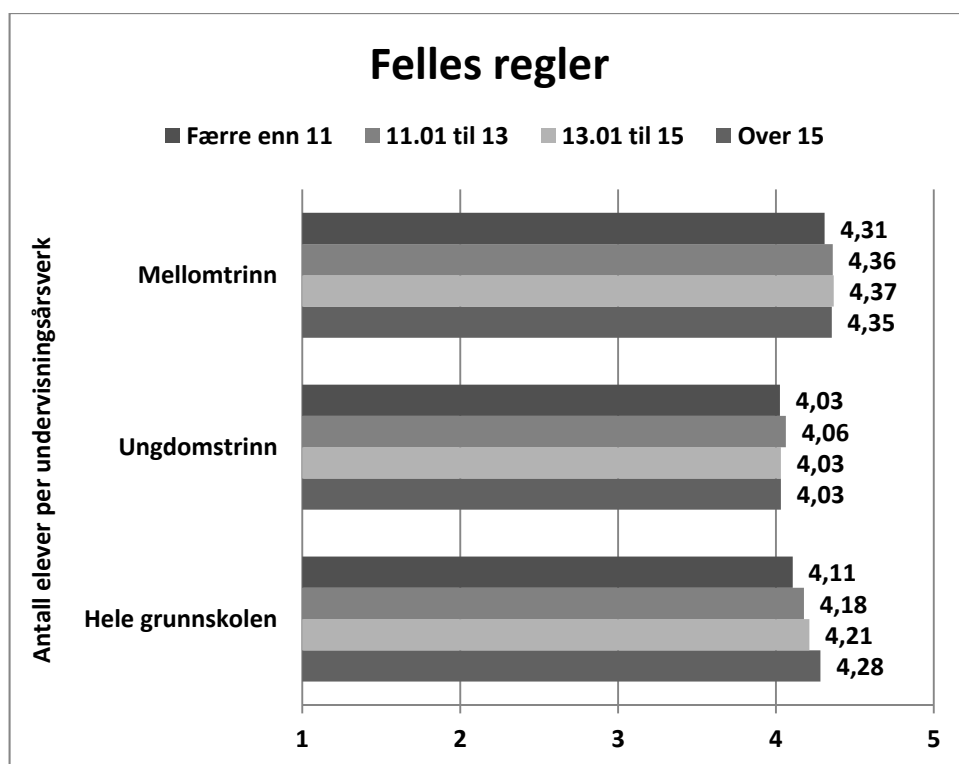
Figur 15.6 Felles regler på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. Hele grunnskolen: d / ES = IS. Mellomtrinn: d / ES = IS. Ungdomstrinn: d / ES = IS.

Figur 15.7 Felles regler på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

Ut fra figur 15.6 og 15.7 kan vi lese at skolestørrelse målt i antall elever og undervisningsårsverk har ikke innvirkning på hvordan elevene ved skolen vurderer *Felles regler*.

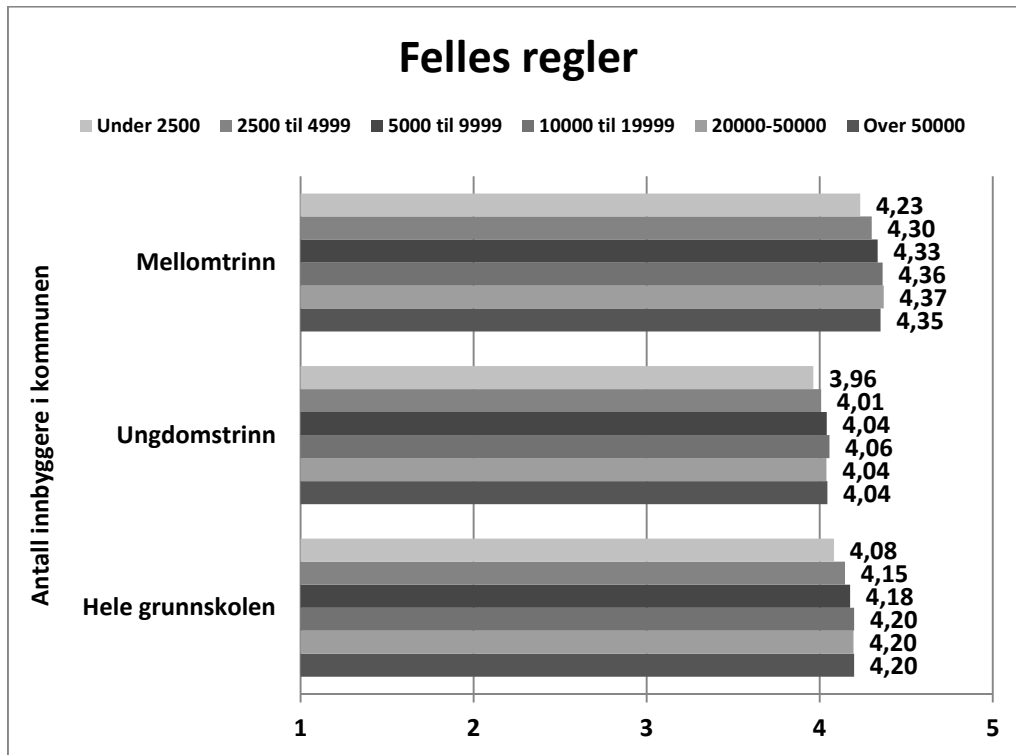

Figur 15.8 Felles regler på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. Hele grunnskolen: d / ES = 0,25 / 0,12. Mellomtrinn: d / ES = IS. Ungdomstrinn: d / ES = IS.

Figur 15.8 indikerer at det er ingen forskjell i rapportering på indeksen *Felles regler* sett i lys av lærertetthet på skolen. Vi får et utslag sett grunnskolen under ett om at elever i skoler med lav lærertetthet – over 15 elever per undervisningsårsverk – skårer høyere på *Felles regler* enn elever i skoler med færre enn 11 elever per undervisningsårsverk. Dette funnet er et resultat av at det flere elever på mellomtrinnet enn i ungdomstrinnet som er i skoler med lav lærertetthet. Det betyr at det er trinn som gir utslaget og ikke lærertettheten i seg selv.

15.5 Kommunestørrelse

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi. *Hele grunnskolen*: $d / ES = IS$. *Mellomtrinn*: $d / ES = 0,22 / 0,11$.
Ungdomstrinn: $d / ES = IS$.

Figur 15.9 Felles regler på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).

Figur 15.9 viser at elever på mellomtrinnet som går på skoler i kommuner med mellom 10000 og 50000 innbyggere skårer signifikant høyere på indeksen *Felles regler* enn elever som går på skoler i kommuner med under 2500 innbyggere. Tilsvarende funn finnes for indeksene *Mestring* og *Motivasjon*. Dette skyldes som tidligere pekt på sannsynligvis ikke innbyggertall alene, men heller forhold som eksempelvis at foreldrenes sosioøkonomiske bakgrunn og utdanningsnivå, som er høyere i store enn i små kommuner.

15.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi

Tabell 15.3 *Multivariat lineær regresjon: Felles regler på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.*

	Hele grunnskolen			Mellomtrinn			Ungdomstrinn		
	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.
Trinn	-0,108	-0,259	0,000	-0,075	-0,101	0,000	-0,165	-0,176	0,000
Kjønn	0,041	0,029	0,000	0,058	0,048	0,000	0,027	0,017	0,000
Andel minoritet	0,003	0,005	0,010	0,010	0,019	0,000	-0,002	-0,002	0,403
Antall elever	0,024	0,019	0,000	0,008	0,008	0,099	0,024	0,017	0,000
Antall årsverk	-0,019	-0,030	0,000	-0,022	-0,040	0,000	-0,012	-0,017	0,000
Antall elever per årsverk	-0,011	-0,017	0,000	0,003	0,005	0,188	-0,012	-0,016	0,000
Folketall	0,012	0,023	0,000	0,010	0,023	0,000	0,008	0,014	0,000
R²	0,068			0,014			0,032		

B = ustandardisert regresjonskoeffisient. Beta = standardisert regresjonskoeffisient.

Tabell 15.3 viser at sett hele grunnskolen under ett så forklarer bakgrunnsvariablene som er med i analysen i underkant av 7 prosent av variasjonen i *Felles regler* ($R^2=0,068$). Det meste av den forklaringskraften må tilskrives Trinn som har en betaverdi på -0,259. Vi finner det samme mønsteret på ungdomstrinnet og mellomtrinnet, men der er forklaringskraften svakere.

16. Mobbing på skolen

I dette kapittelet skal vi se på andelen som er mobbet i lys av de samme bakgrunnsvariabler som øvrige indekser i denne rapporten.

Tabell 16.1 Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Mobbing på skolen i Elevundersøkelsen 2016.

Mobbing på skolen	
Spørsmål	Svaralternativ (1 – 5)
Q11811 Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene?	Ikke i det hele tatt – En sjelden gang - 2 eller 3 ganger i måneden - Omtrent 1 gang i uken - Flere ganger i uken

Tabell 16.2 Svarfordeling, snitt, standardavvik for spørsmålet som omhandler Mobbing i Elevundersøkelsen 2016.

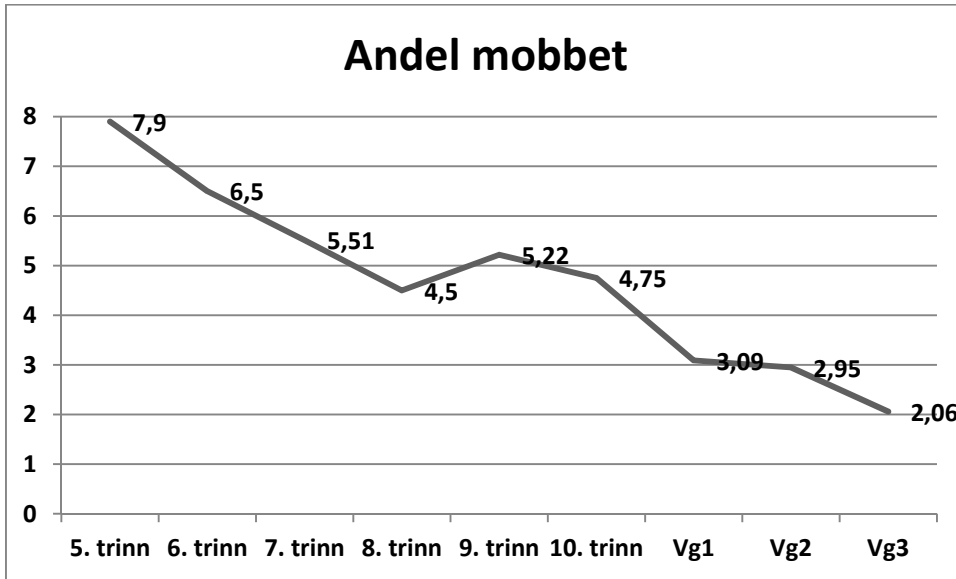
Mobbing							
	1	2	3	4	5	Gj.skåre	St.avvik
Q11811 Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene?	82,6	12,7	2,0	1,2	1,4	1,26	0,69
Andel som oppgir at de er mobbet 2 til 3 ganger i måneden eller mer					4,8		

Variabelen er snudd og useriøse svar er tatt ut.

Tabell 15.2 viser svarfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for mobbespørsmålet. Andelen som oppgir at de er mobbet 2 til tre ganger i måneden eller mer er 4,8 prosent.

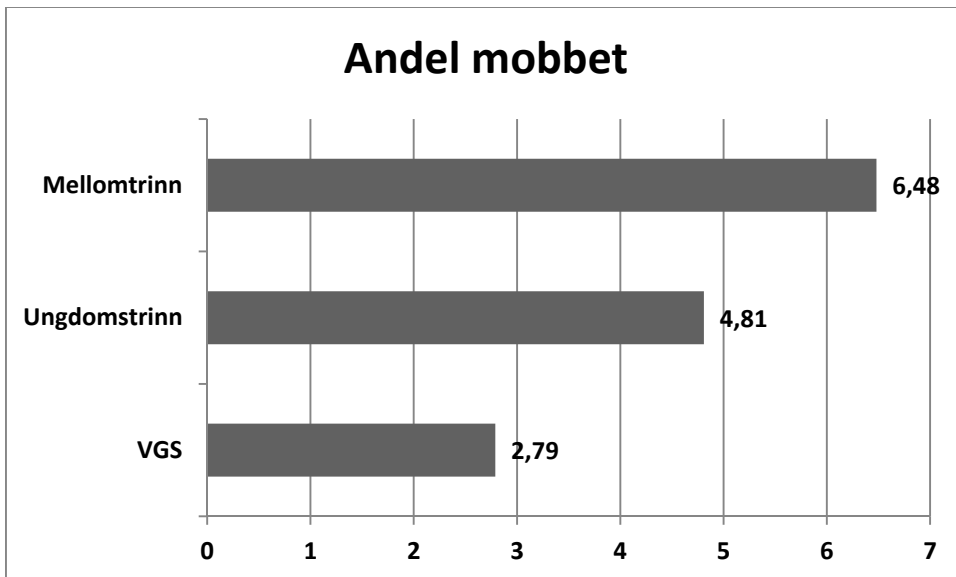
I de neste underkapitlene vil andelen som er mobbet sees i lys av ulike bakgrunnsfaktorer. Merk at vi nå ser på prosentvis andel og ikke gjennomsnittsverdier slik som foregående kapitler. Derfor regnes heller ikke Cohens *d* eller effektstørrelse.

16.1 Trinn, skoleslag og utdanningsprogram

Figur 16.1 Andel mobbet fordelt på trinn.

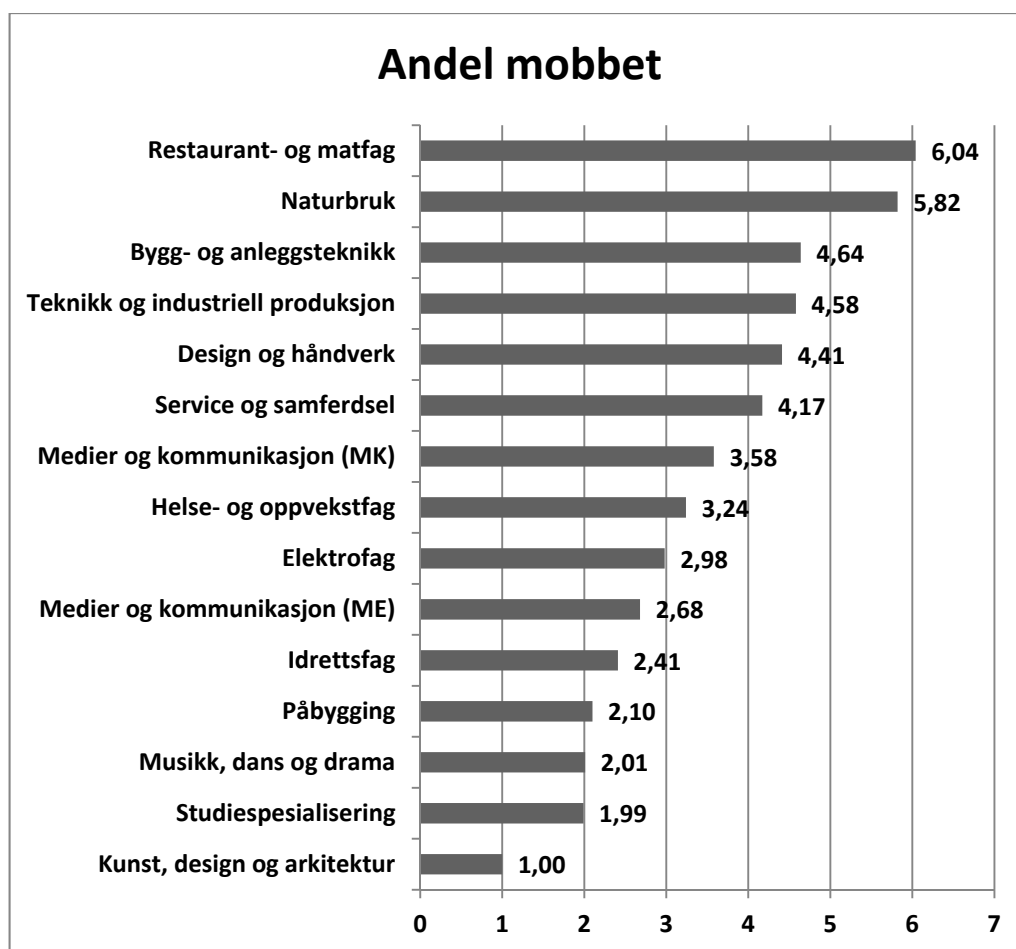
Figur 16.1 viser en klar sammenheng mellom andelen som er mobbet og klassetrinn. Andelen som er mobbet reduseres med økende klassetrinn, med en økning i 9. trinn hvor den igjen reduseres.

Figur 16.2 Andel mobbet fordelt på skoleslag (andel).

I tråd med forrige figur viser Figur 16.2 at det er høyest andel mobbet på mellomtrinnet, dernest på ungdomstrinnet og færrest i VGS.

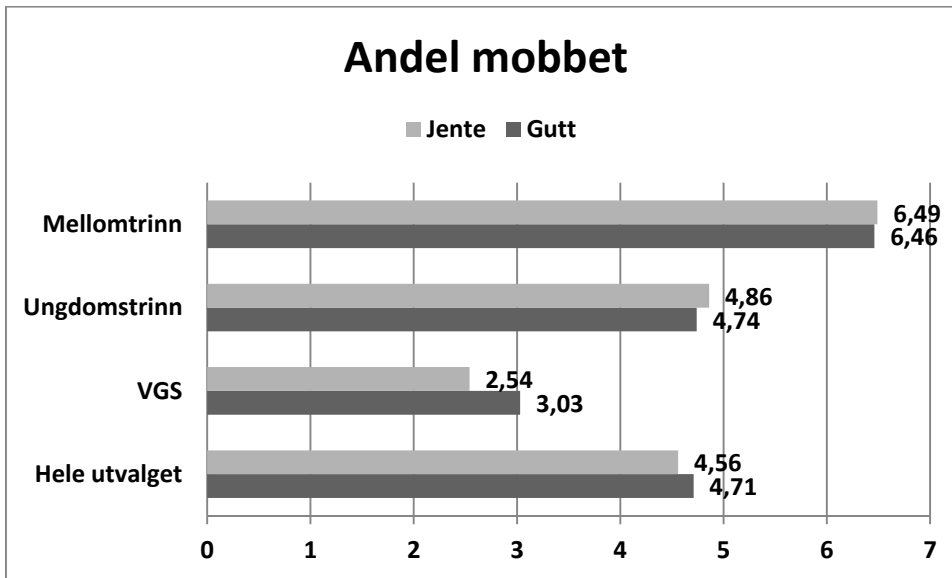

Figur 16.3 Andel mobbet fordelt på utdanningsprogram (VGS, gjennomsnitt).

Figur 16.3 viser at det er høyest andel som oppgir at de er mobbet på utdanningsprogrammet Restaurant- og matfag (6,04 prosent). Færrest er det på Kunst, design og arkitektur (1 prosent).

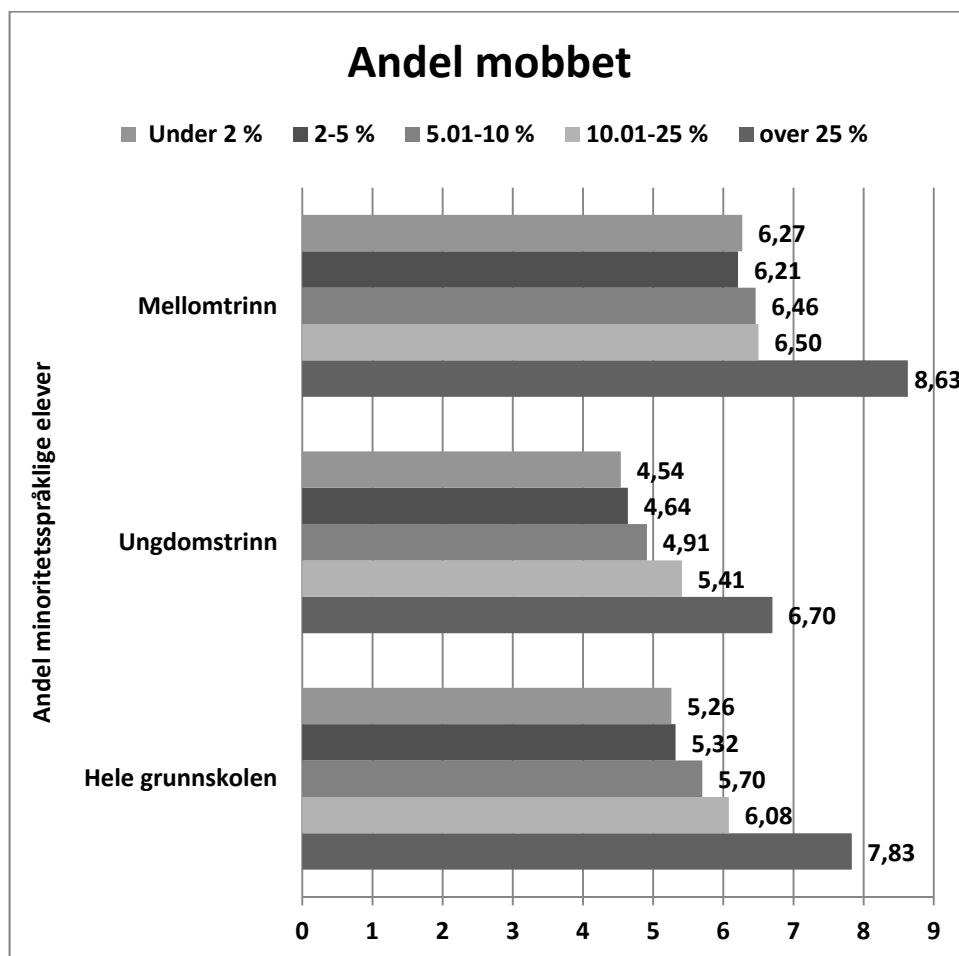
16.2 Kjønn

Figur 16.4 Andel mobbet på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på kjønn.

Figur 16.4 viser at det er flest jenter som oppgir at de blir mobbet på ungdomstrinnet, mens det i VGS er flest gutter som oppgir at de blir mobbet. På mellomtrinnet er andelen gutter og jenter omtrent like stor. Totalt sett er det en større andel gutter i forhold til jenter som opplever at de blir mobbet.

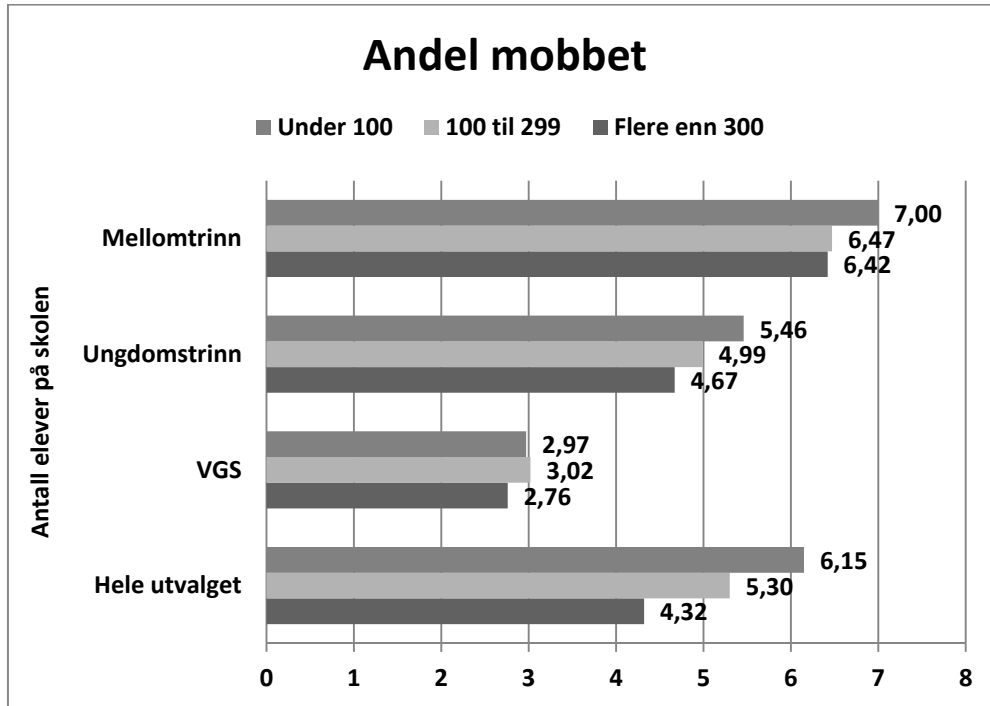
16.3 Andel minoritetsspråklige elever

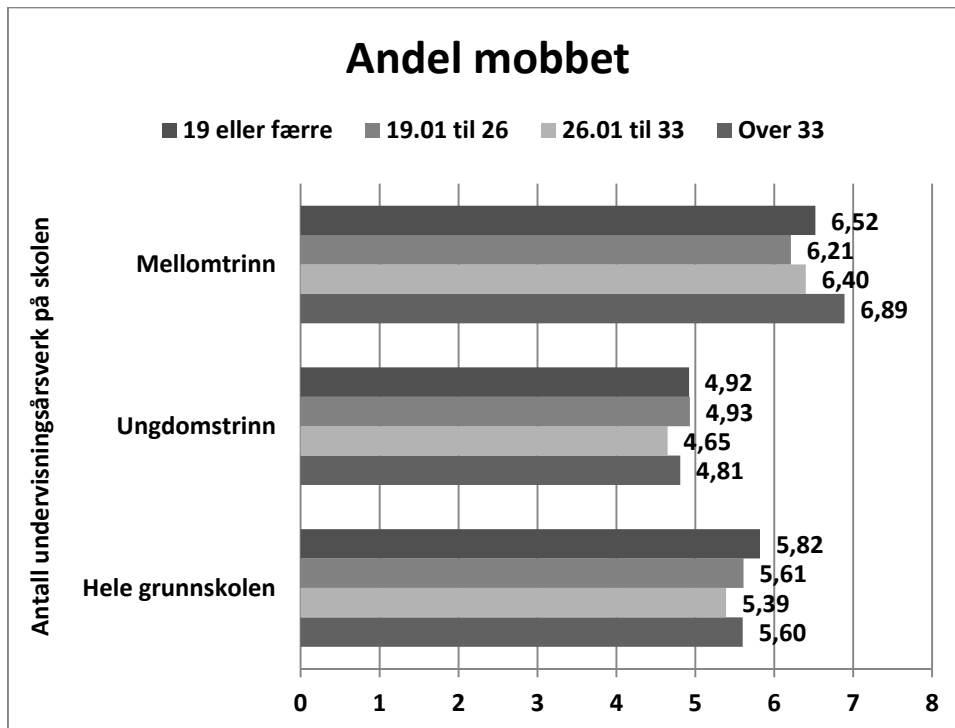
Figur 16.5 Andel mobbet på mellom- og ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).

Figur 16.5 indikerer at det på mellomtrinnet er en klart høyere andel på rundt 8,63 prosent i skoler med høyest andel minoritetsspråklige elever som oppgir at de er mobbet. Denne forskjellen er tilstede også på ungdomstrinnet, men ikke i like stor grad.

16.4 Skolestørrelse og lærertetthet

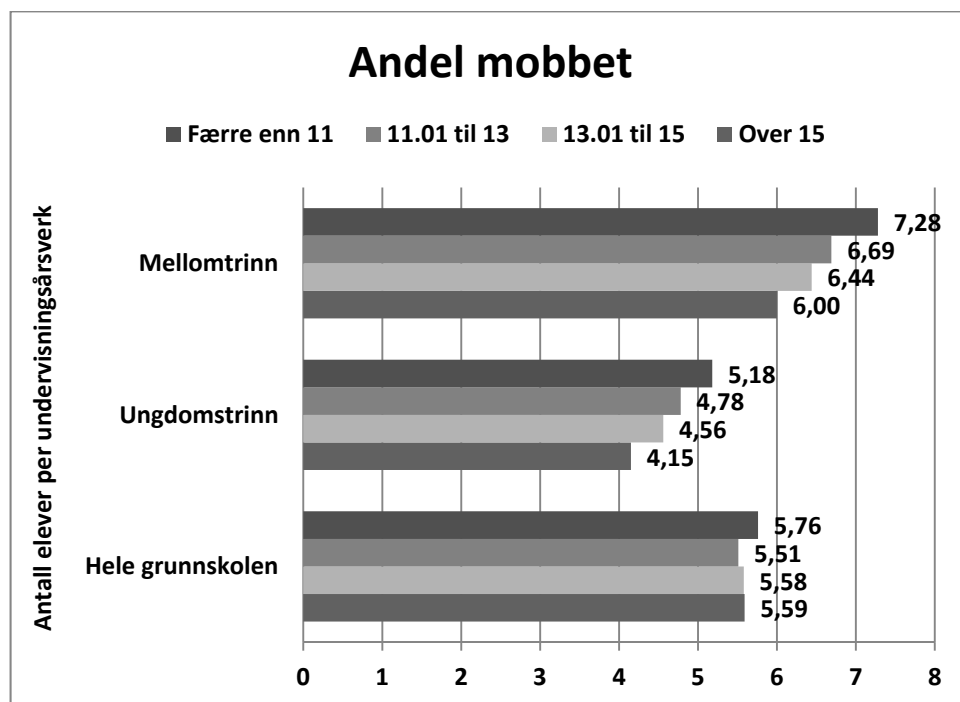

Figur 16.6 Andel mobbet på mellom- og ungdomstrinn og i VGS fordelt på antall elever ved skolen.

Figur 16.7 Andel mobbet på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

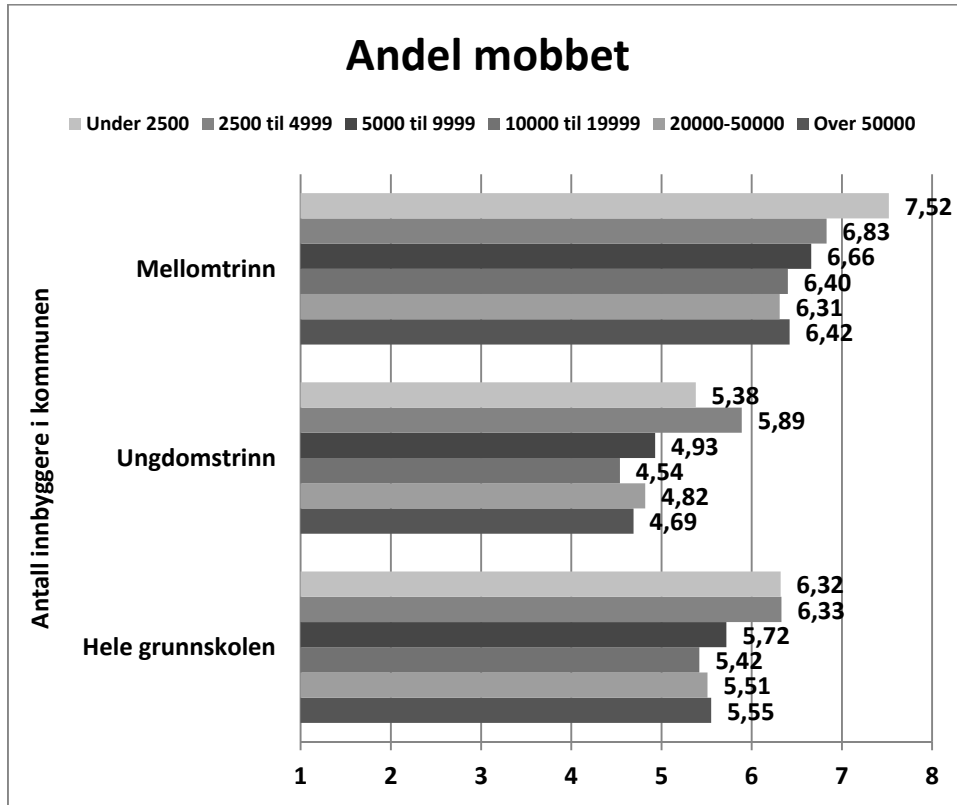
Figur 16.6 og 16.7 indikerer at det er litt høyere andel elever som oppgir at de blir mobbet i de minste skolene målt i antall elever. Når det gjelder undervisningsårsverk på skolen er det for mellomtrinnet størst andel som oppgir at de blir mobbet på skoler med høyest lærertetthet.

Figur 16.8 Andel mobbet på mellom- og ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

Når det gjelder lærertetthet, viser Figur 16.8 at viser at det er små forskjeller med tanke på mobbing i skoler med ulik lærertetthet. Vi ser imidlertid på mellomtrinnet at en høyere andel elever i skoler med høy lærertetthet rapporterer om mobbing enn elever i skoler med lav lærertetthet. Hva dette resultatet grunner i er uklart og den multivariate regresjonen i tabell 16.3 viser at lærertetthet (antall elever per årsverk) har liten om ingen effekt på andel mobbet på skolen.

16.5 Kommunestørrelse

Figur 16.9 Andel mobbet på mellom- og ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).

Figur 16.9 indikerer at andelen mobbet er større i de minste kommunene, særlig peker elever på mellomtrinnet i de minste kommunen seg ut, men forskjellene er små.

16.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi

Tabell 16.3 *Multivariat lineær regresjon: Andel mobbet på mellom- og ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.*

	Hele grunnskolen			Mellomtrinn			Ungdomstrinn		
	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.	B	Beta	Sig.
Trinn	-0,587	-0,044	0,000	-1,203	-0,040	0,000	0,09	0,004	0,192
Kjønn	0,053	0,001	0,542	0,013	0,000	0,920	0,119	0,003	0,300
Andel minoritet	0,342	0,017	0,000	0,287	0,014	0,000	0,404	0,021	0,000
Antall elever	-0,087	-0,002	0,485	-0,08	-0,002	0,678	-0,172	-0,004	0,328
Antall årsverk	0,002	0,000	0,976	0,115	0,005	0,218	-0,04	-0,002	0,635
Antall elever per årsverk	-0,314	-0,015	0,000	-0,415	-0,018	0,000	-0,216	-0,010	0,003
Folketall	-0,08	-0,005	0,039	-0,073	-0,004	0,237	-0,086	-0,006	0,092
R²		0,002			0,002			0,001	

B = ustandardisert regresjonskoeffisient.; Beta = standardisert regresjonskoeffisient.

Tabell 16.3 viser at ingen av bakgrunnsvariablene som er med i modellen er med å forklare variasjonen i andelen som er mobbet. Merk at det er kjørt lineær regresjon på en dikotom variabel (Mobbet=1, ikke mobbet= 0), hvor det ofte anbefales/kreves logistisk regresjon. Hellevik (2009) argumenterer for at en ofte kan bruke lineær regresjon på dikotome variabler fordi forskjellen i resultatene i praksis ikke er store og at lineær regresjon er enklere å fortolke og formidle. Derfor presenterer vi kun en lineær regresjon. Vi har også kjørt logistisk regresjon og mønsteret sammenfaller med mønsteret i Tabell 16.3

17. Utdanning og yrkesveiledning (9. og 10. trinn)

Elevene blir i Elevundersøkelsen stilt spørsmål om hvorvidt de har fått et godt grunnlag for videre valg av utdanning og yrke på ungdomskolen. Spørsmålene blir stilt til elevene på 9. og 10. Trinn. Tabell 17.1 viser spørsmålet og svaralternativene.

Tabell 17.1 *Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Utdanning og yrkesveiledning i Elevundersøkelsen 2016.*

Utdanning og yrkesveiledning	
Spørsmål	Svaralternativ (1 – 5)
Q6923 Jeg har fått et godt grunnlag for videre valg av utdanning og yrke, så langt på ungdomsskolen	Ikke i det hele tatt – I liten grad – I noen grad – I stor grad – I svært stor grad

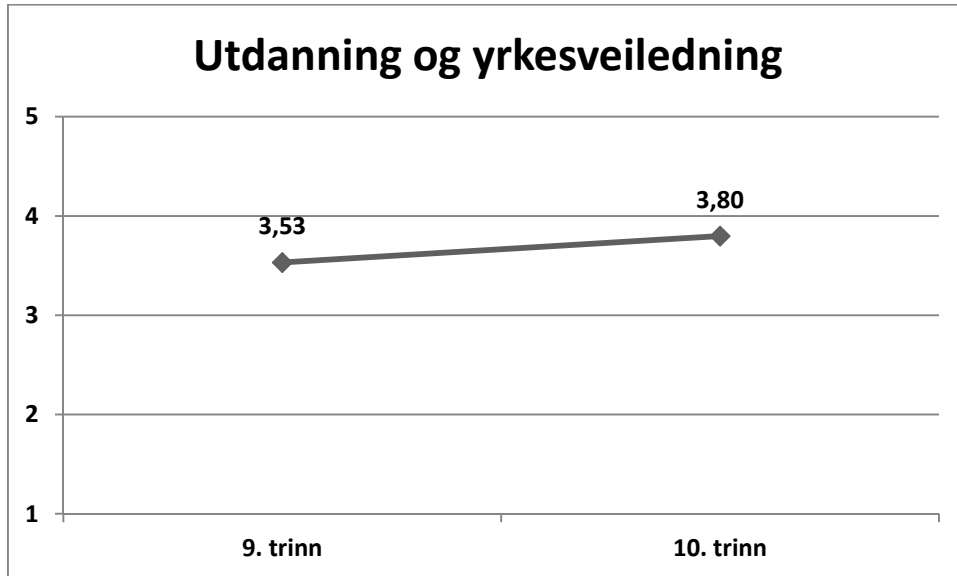
Tabell 17.2 *Svarfordeling, snitt og standardavvik for spørsmål som omhandler Utdanning og yrkesveiledning i Elevundersøkelsen 2016.*

Utdanning og yrkesveiledning							
	1	2	3	4	5	Gj.skåre	St.avvik
Q6923 Jeg har fått et godt grunnlag for videre valg av utdanning og yrke, så langt på ungdomsskolen.	4,9	8,9	23,9	37,8	24,4	3,68	1,09

Tabell 17.2 viser at litt over 60 prosent av elevene på disse to trinnene oppgir at de i stor eller i svært stor grad så langt på ungdomskolen har fått et godt grunnlag for videre valg av utdanning og yrke.

I de neste underkapitlene vil *Utdanning og yrkesveiledning* sees i lys av ulike bakgrunnsfaktorer.

17.1 Trinn

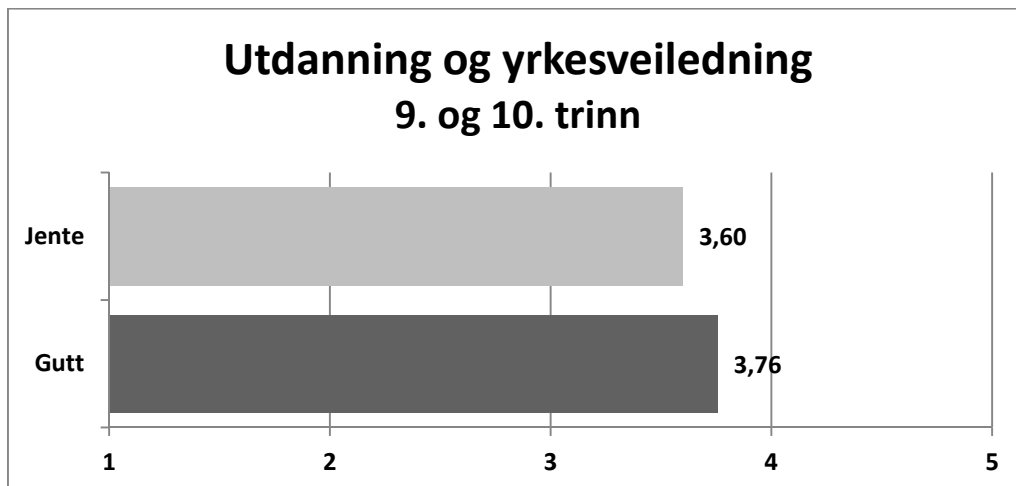

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,25 / 0,12$.

Figur 17.1 Utdanning og yrkesveiledning fordelt på trinn (gjennomsnitt).

Figur 17.1 viser at elever på 10.trinn oppgir i høyere grad at de så langt på ungdomsskolen har fått et godt grunnlag for videre valg av utdanning og yrke, enn elever på 9.trinn.

17.2 Kjønn

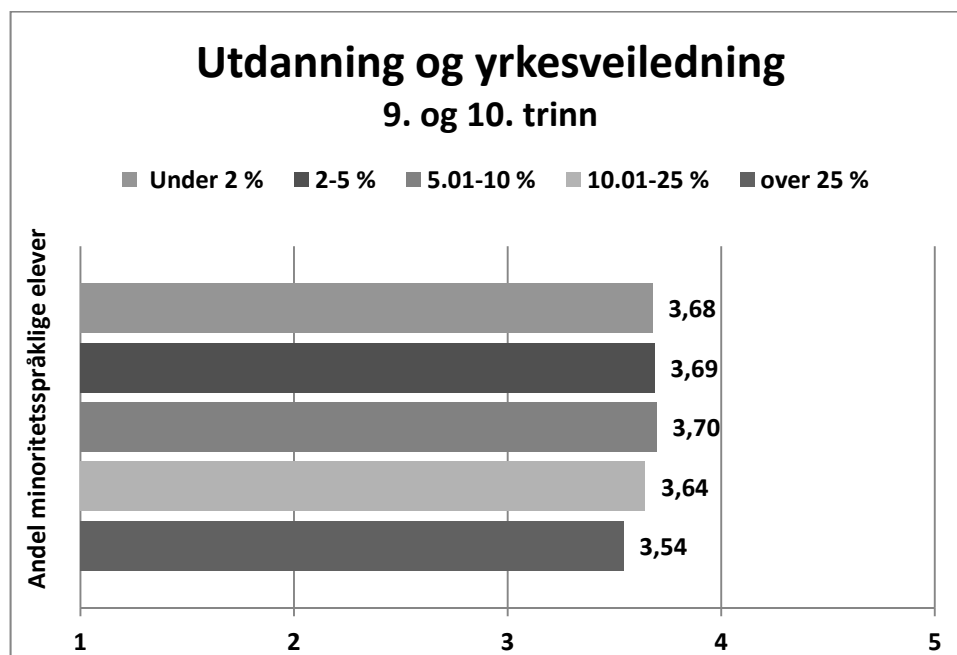

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = IS$.

Figur 17.2 Utdanning og yrkesveiledning ungdomstrinn fordelt på kjønn (gjennomsnitt).

Figur 17.2 indikerer at forskjellen mellom gutter og jenters opplevelse av *Utdanning og yrkesveiledning* ikke er stor nok til å si at kjønn har betydning.

17.3 Andel minoritetsspråklige elever

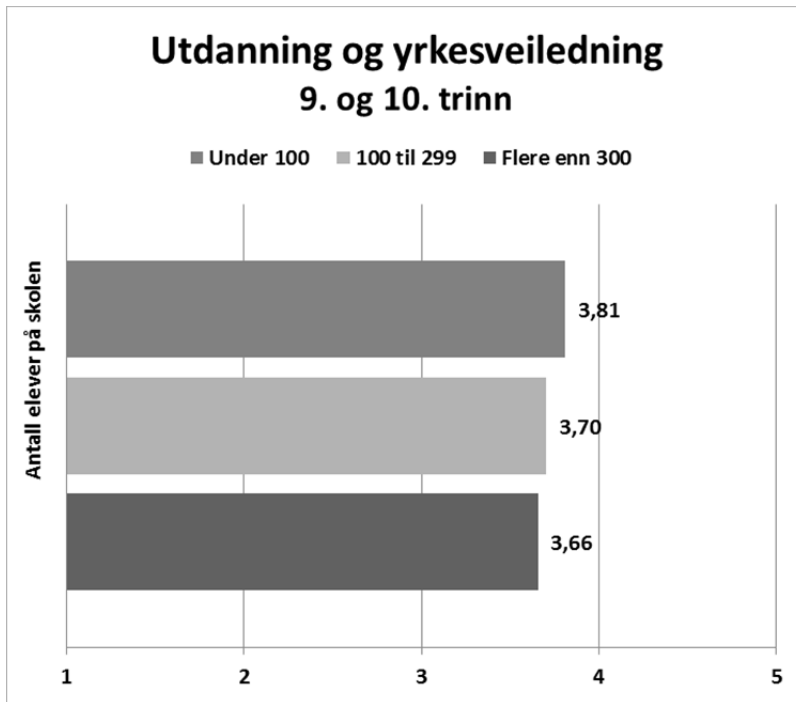

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: d / ES = IS.

Figur 17.3 Utdanning og yrkesveiledning på ungdomstrinn fordelt på andel minoritetsspråklige elever (gjennomsnitt).

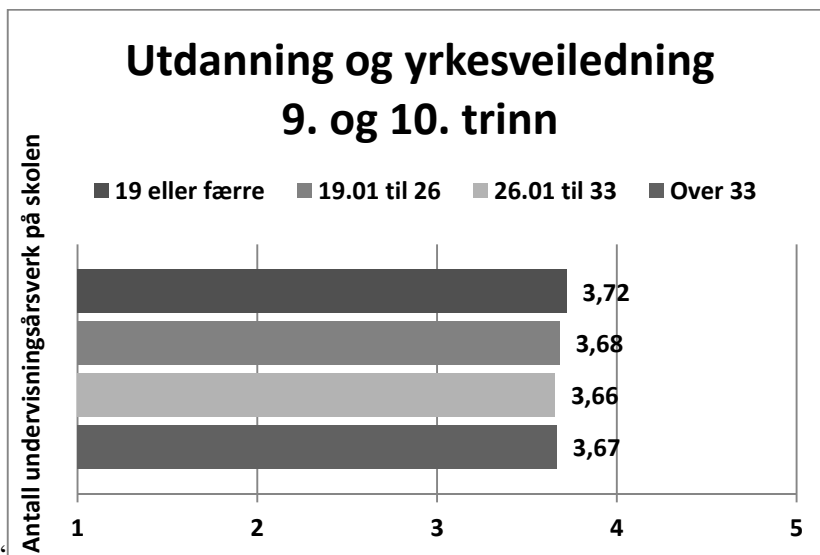
Figur 17.3 viser at det er ingen forskjell i *Utdanning og yrkesveiledning* mellom skoler med ulik andel minoritetsspråklige elever.

17.4 Skolestørrelse og lærertetthet

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = IS$.

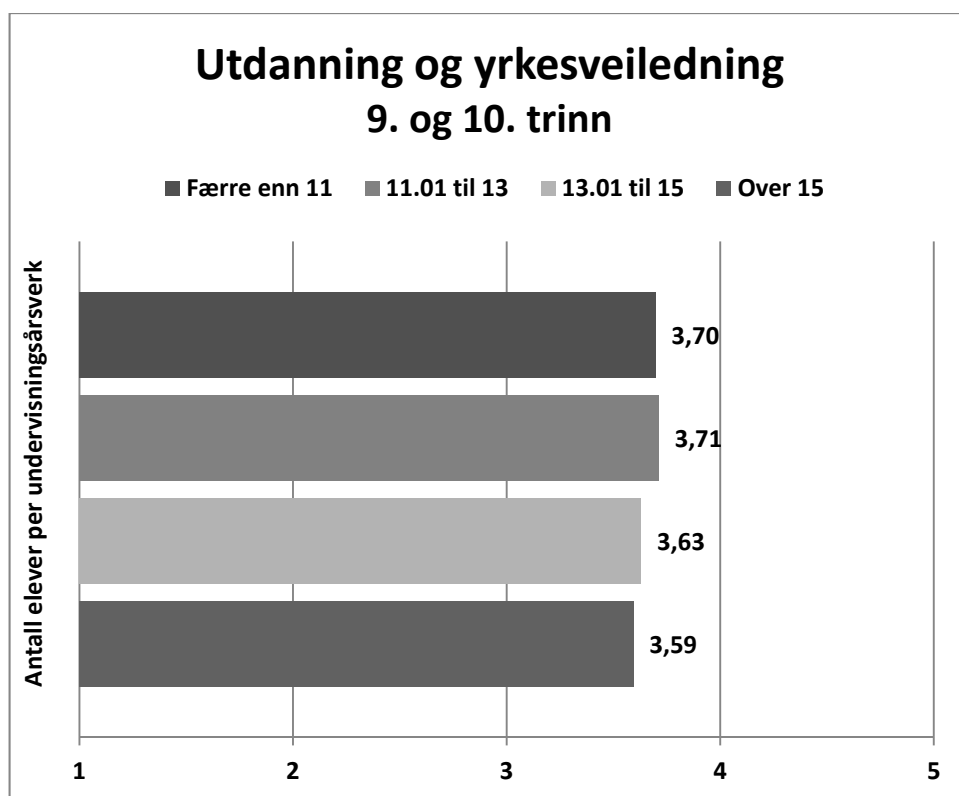
Figur 17.4 Utdanning og yrkesveiledning på ungdomstrinn fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = IS$.

Figur 17.5 Utdanning og yrkesveiledning på ungdomstrinn fordelt på antall undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

Ut fra figur 17.4 og 17.5 ser vi at det er ingen forskjell i Utdanning og yrkesveiledning blant elever i store og små skoler målt i antall elever og antall undervisningsårsverk på skolen.

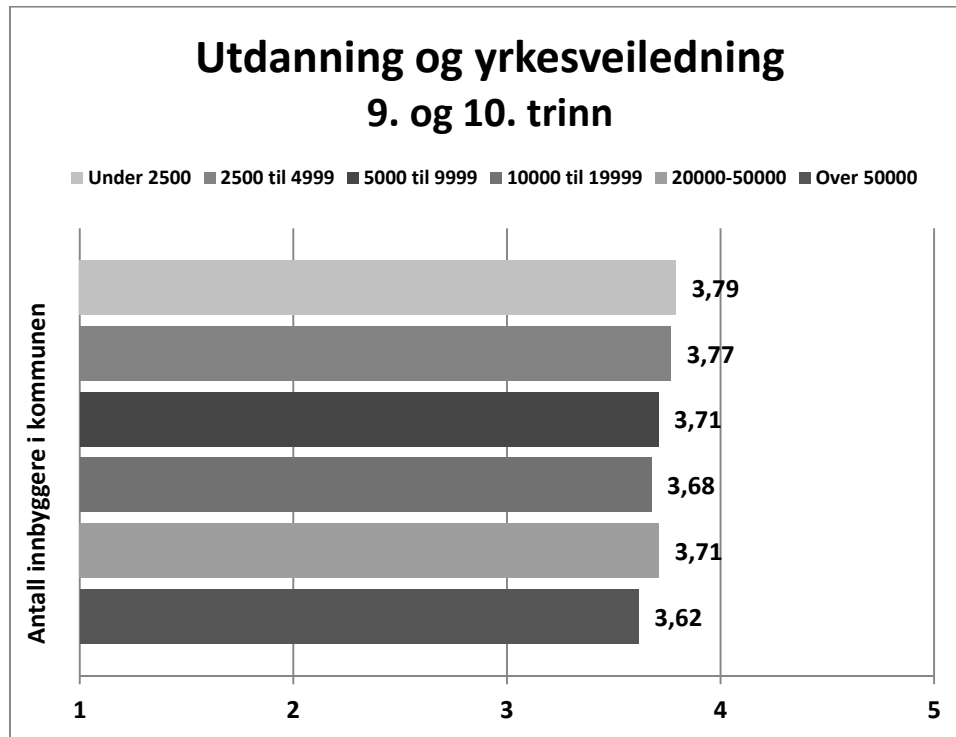

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = IS$.

Figur 17.6 Utdanning og yrkesveiledning på ungdomstrinn fordelt på antall elever per undervisningsårsverk ved skolen (gjennomsnitt).

Heller ikke lærertetthet målt i antall elever per årsverk har innvirkning på elevenes svargivning på indeksen *Utdanning og yrkesveiledning*.

17.5 Kommunestørrelse

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = IS$.

Figur 17.7 Utdanning og yrkesveiledning på ungdomstrinn fordelt på innbyggertall i kommunen (gjennomsnitt).

Kommunestørrelse ser ikke ut til å ha innvirkning på hvordan elevene svarer på indeksen *Utdanning og yrkesveiledning*.

17.6 Bakgrunnsvariablenes forklaringsverdi

Tabell 17.3 *Multivariat lineær regresjon: Utdanning og yrkesveiledning på ungdomstrinn. Kontrollert for ulike bakgrunnsvariabler.*

	Ungdomstrinn		
	B	Beta	Sig.
Trinn	0,261	0,120	0,000
Kjønn	-0,159	-0,073	0,000
Andel minoritet	-0,008	-0,008	0,014
Antall elever	-0,027	-0,014	0,011
Antall årsverk	0,009	0,009	0,081
Antall elever per årsverk	-0,013	-0,012	0,004
Folketall	-0,019	-0,024	0,000
R²		0,022	

B = ustandardisert regresjonskoeffisient. Beta = standardisert regresjonskoeffisient.

Figur 17.3 bekrefter inntrykkene i figurene i dette kapitlet. Det er ingen av bakgrunnsvariablene i modellen som i noen særlig grad påvirker den avhengige variabelen *Utdanning og yrkesveiledning*. Klassestrinn og kjønn har litt betydning, men R² er såpass lav at den i praksis betyr lite eller ingenting.

18. Utdanning og yrkesrådgivning (Vg1)

Elevene på Vg1 fikk spørsmål om hvor fornøyd de er med den rådgivingen de fikk om valg av utdanning og yrke på ungdomsskolen. Figur 19.1 viser spørsmålet og svaralternativene.

Tabell 18.1 Oversikt over spørsmål og svaralternativ som inngår i indeksen Utdanning og yrkesrådgivning i Elevundersøkelsen 2016.

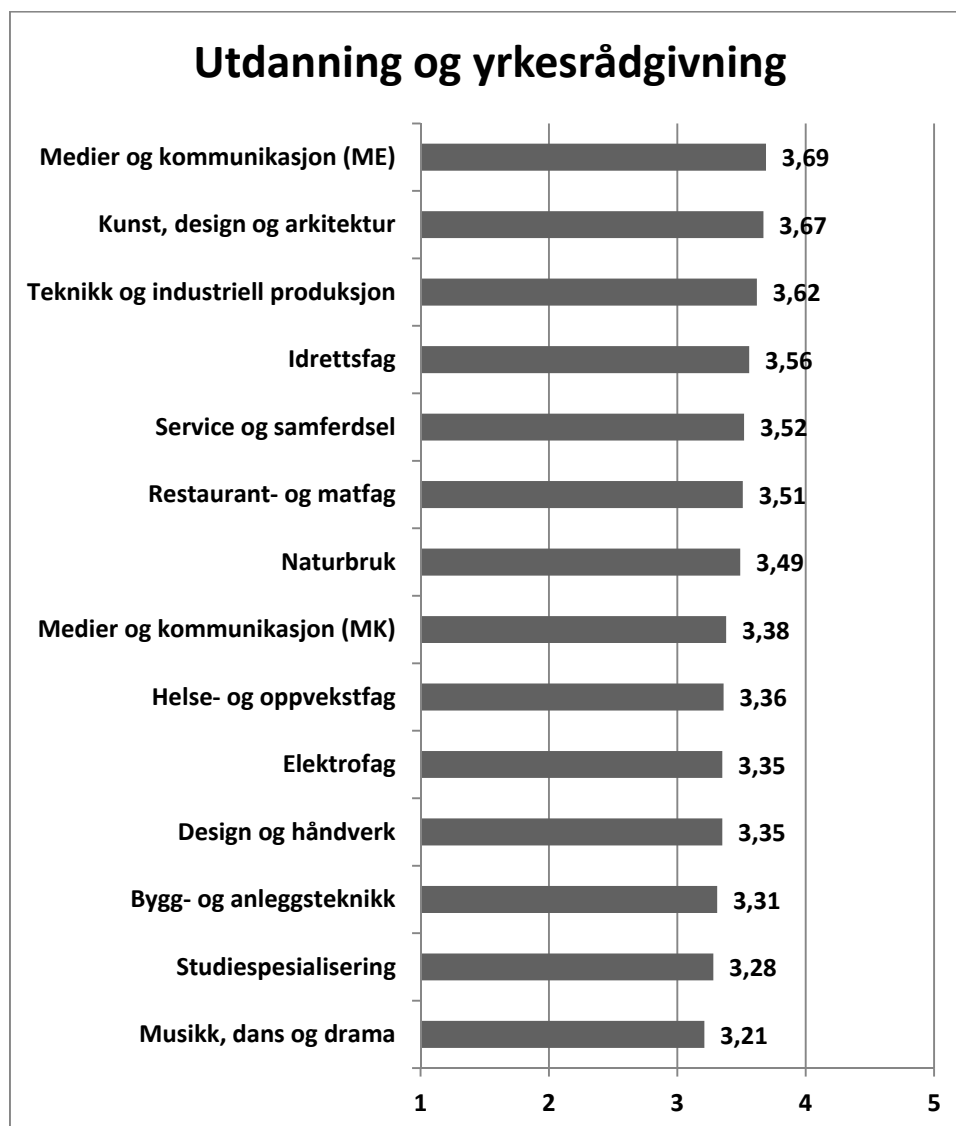
Utdanning og yrkesrådgivning	
Spørsmål	Svaralternativ
Q6925 Hvor fornøyd er du med den rådgivingen du fikk om valg av utdanning og yrke på ungdomsskolen?	Ikke særlig fornøyd – Litt fornøyd – Ganske fornøyd – Fornøyd – Svært fornøyd

Tabell 18.2 Svarfordeling, gjennomsnitt, standardavvik for spørsmål som omhandler utdanning og yrkesrådgivning i Elevundersøkelsen 2016.

Utdanning og yrkesrådgivning							
	1	2	3	4	5	Gj.skåre	St.avvik
Q6925 Hvor fornøyd er du med den rådgivingen du fikk om valg av utdanning og yrke på ungdomsskolen?	12,6	13,3	17,4	30,1	26,7	3,45	1,34

Svarfordelingen presenteres i Tabell 18.2 som viser at nærmere 60 prosent var fornøyd eller svært fornøyd, mens rundt 26 prosent var bare litt fornøyd eller ikke særlig fornøyd. I de neste underkapitlene skal vises eventuelle forskjeller i utdannings- og yrkesrådgivning med tanke på utdanningsprogram, kjønn og skolestørrelse. Dette er de eneste bakgrunnsvariabler vi har for elever i videregående skoler.

18.1 Utdanningsprogram

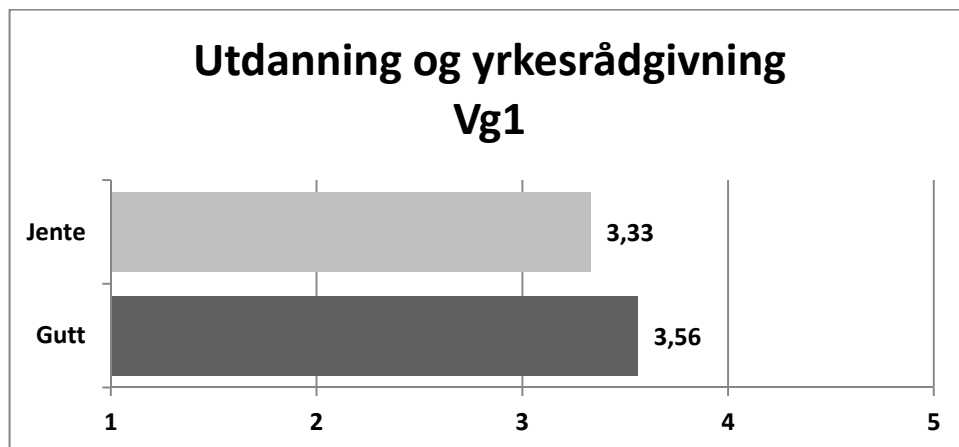

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = 0,35/0,17$.

Figur 18.1 Utdanning og yrkesrådgivning i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).

Figur 18.1 viser at elever på Medier og kommunikasjon (ME) er mest fornøyd med *Utdanning og yrkesrådgivning* de fikk på ungdomsskolen, mens elever på Musikk, dans og drama er minst fornøyd. Det er verdt å merke seg at Medier og kommunikasjon (ME) er et nytt utdanningstilbud fra om med høsten 2016. Forskjellen mellom utdanningsprogrammene som skårer høyest og lavest er signifikant.

18.2 Kjønn

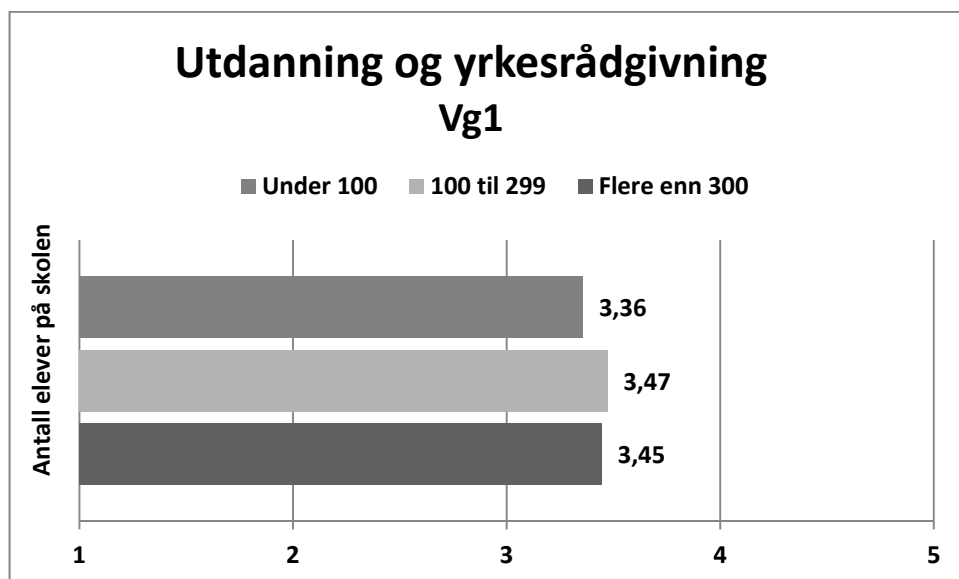

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = IS$.

Figur 18.2 Utdanning og yrkesrådgivning i VGS fordelt på kjønn (gjennomsnitt).

Figur 18.2 viser at gutter er litt mer fornøyd med utdannings- og yrkesrådgivningen de fikk på ungdomsskolen enn jenter.

18.3 Skolestørrelse og lærertetthet

Forskjell minimumsverdi og maksimumsverdi: $d / ES = IS$.

Figur 18.3 Utdanning og yrkesrådgivning i VGS fordelt på antall elever ved skolen (gjennomsnitt).

Figur 18.3 viser ingen forskjell i hvor fornøyd elevene er med utdannings- og yrkesrådgivningen de fikk på ungdomsskolen, sett i lys av skolestørrelse.

19. Sammenhenger

I gjennomgangen av resultatene for de ulike indeksene i Elevundersøkelsen 2016 kommer det frem at det ofte er de samme utdanningsprogrammene som skårer høyt eller lavt. For å undersøke dette nærmere er det i tabell 19.1 gitt en oversikt over hvordan de ulike utdanningsprogrammene har rangert seg i forhold til de øvrige utdanningsprogrammene på de ulike indeksene i Elevundersøkelsen. Det vil si om de har skåret høyest, nest høyest etc. på *Trivsel*, *Støtte fra lærerne* etc. Videre i tabellen er det den totale rangeringen sett samtlige indekser under ett. I tillegg viser tabellen hvor mange ganger utdanningsprogrammet har havnet på topp tre og hvor mange ganger det har havnet på de tre nederste plassene.

Elektrofag peker seg ut som utdanningsprogrammet som skårer høyest på indeksene sett under ett og med flest plasseringer på topp tre (8). Videre kommer Teknisk og industriell produksjon (TIP) og Helse og oppvekstfag, mens det yrkesfaglige utdanningsprogrammet Media og kommunikasjon (MK) skårer gjennomgående lavest. Sammen med Påbygging har de flest plasseringer på de tre laveste rangeringene (6). Foruten Media og kommunikasjon (MK) og Påbygging er Service og samferdsel og det nye faget for Medier og kommunikasjon (ME) lavest rangert i tabell 19.1.

Tabell 19.1 Oversikt over utdanningsprogrammene rangering på de ulike tema i Elevundersøkelsen 2016, samt total rang og antall ganger på topp og bunn tre.

Utdannings- program	Triv.	Støtte lærer	Støtte hjem	Faglig utv.	VFL	Lær kultur	Mest.	Mot.	Elevd/ medv.	Felles regler	Mob.	Rådg.	Rang total	Antall topp tre	Antall bunn tre
Elektrofag	3	1	7	7	1	2	2	1	2	1	7	10	1	8	0
TIP	6	3	4	11	2	6	4	2	4	3	12	3	2	5	0
Helse/oppv.	10	7	8	8	5	1	6	5	1	2	8	9	3	3	0
Bygg/anl.	4	2	2	13	3	8	3	4	5	5	13	12	4	4	3
Kunst/D/A	7	8	9	5	10	4	9	9	8	7	1	2	5	2	0
Studiespes.	8	10	3	2	14	3	1	10	12	9	2	13	6	5	2
Idrettsfag	1	11	1	3	12	13	5	13	11	8	5	4	6	3	2
Mus/D/D	2	6	5	1	13	12	7	7	9	13	3	14	8	3	3
Naturbruk	5	5	6	9	8	9	10	3	7	12	14	7	9	1	1
Rest/mat.	11	4	13	15	4	7	11	6	3	4	15	6	10	1	3
Design/hånd.	13	9	11	12	6	5	15	8	6	6	11	11	11	0	2
ME	9	12	10	6	9	14	13	14	13	10	6	1	12	1	4
Påbygging	12	14	15	4	15	10	14	12	14	14	4	-	13	0	6
Service/sam.	15	13	14	14	7	11	12	11	10	11	10	5	14	0	4
MK	14	15	12	10	11	15	8	15	15	15	9	8	15	0	6

Verdiene for mobbing er snudd. Det vil si at det er elever ved utdanningsprogram som har rapportert lavest andel mobbing får verdien 1.

LITTERATUR

- Brannen, J. (1992). *Mixing methods : qualitative and quantitative research*. Aldershot: Avebury.
- Caspersen, J., Røe, M., Utvær, B. K., & Wendelborg, C. (2017). *Utdanningsdirektoratets brukerundersøkelser: Et verktøy for kvalitetsutvikling i grunnskolen?* Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. 2. utg. New York: Psychology Press.
- Eriksen, I. M., Hegna, K., Bakken, A., & Lyng, S. T. (2014). *Felles fokus- en studie av skolemiljøprogrammer i norsk skole*. Oslo: NOVA.
- Eriksen, I. M., & Lyng, S. T. (2015). *Skolers arbeid med elevenes psykososiale miljø - gode strategier, harde nøtter og blinde flekker*. Oslo: NOVA.
- Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet: en innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. 5. utg. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Helgøy, I., & Homme, A. D. (2012). *Sammen for en bedre skole? Evaluering av lokale prosjekter om hjem-skole-samarbeid. Delrapport*. Bergen: Stein Rokkan senter for flerfaglige samfunnsstudier.
- Hellevik, O. (2009) Linear versus logistic regression when the dependent variable is a dichotomy, *Qual Quant*, 43, 59-74
- Lawson, M. A. (2003). School-Family Relations in Context: Parent and Teacher Perceptions of Parent Involvement. *Urban Education*, 38(1), 77-133. doi: 10.1177/0042085902238687
- Lødding, B., & Vibe, N. (2010). "Hvis noen forteller om mobbing...": utdypende undersøkelse av funn i Elevundersøkelsen om mobbing, urettferdig behandling og diskriminering (Vol. 48/2010). Oslo: NIFU.
- Maaløe, E. (2002). *Casestudier. Af og om mennesker i organisationer*. Danmark: Akademisk Forlag AS.
- Mason, J. (2005). *Qualitative Researching*. London: Sage.
- Pallant, J. (2010). *SPSS survival manual a step by step guide to data analysis using the SPSS program* (4th ed.). Maidenhead: Open University Press.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods* (2nd ed.). Newbury Park, CA.: Sage.
- Steffensen, K., Ekren, R., Zachrisen, O. O., & Kirkebøen, L. J. (2017). *Er det forskjeller i skolers og kommuners bidrag til elevenes læring i grunnskolen? : En kvantitativ studie* (Vol. 2017/2). Oslo: Statistisk Sentralbyrå.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson/Allyn and Bacon.

- Tokunaga, R. S. (2010). Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computers in Human Behavior*, 26(3), 277-287. doi: 10.1016/j.chb.2009.11.014
- Uthus, M. (2017). *Elevenes psykiske helse i skolen : utdanning til å mestre egne liv*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Wendelborg, C. (2017a). *Mobbing og arbeidsro i skolen - Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2016/2017*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Wendelborg, C. (2017b). *Analysen av indekser på Skoleporten 2016*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Wendelborg, C. (2017c). Skolens håndtering av mobbing og krenkelser. I M. Uthus (red.), *Elevenes psykiske helse i skolen*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Wendelborg, C. Røe, M. & J. Caspersen (2016). *Elevundersøkelsen 2015*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Wendelborg, C. Røe, M., Federici, R.A. & J. Caspersen (2015). *Elevundersøkelsen 2014*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Wendelborg, C., Paulsen, V., Røe, M., Valenta, M. & E. Skaalvik (2012). *Elevundersøkelsen 2012*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS
- Wendelborg, C., Røe, M. & E. Skaalvik (2011). *Elevundersøkelsen 2011*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS
- Wendelborg, C., Røe, M., & Federici, R. A. (2014). *Elevundersøkelsen 2013 : analyse av Elevundersøkelsen 2013*. Trondheim: NTNU samfunnsforskning,

Vedlegg - Obligatoriske spørsmål som ikke presenteres i Skoleporten:

Trivsel

Tabell Svarfordeling, snitt, standardavvik spørsmål som omhandler Trivsel i Elevundersøkelsen 2016 og som ikke presenteres i Skoleporten

	Trivsel					Gj.skåre	St.avvik
	Aldri	sjelden	noen ganger	ofte	alltid		
Q6833 Har du noen medelever å være sammen med i friminuttene?	0,6	0,9	4,3	18,2	75,9	4,68	0,66

Trygt miljø

Tabell Svarfordeling, snitt, standardavvik for spørsmål som omhandler Trygt miljø i Elevundersøkelsen 2016 og som ikke presenteres i Skoleporten

	Trygt miljø					Gj.skåre	St.avvik
	Ingen	Bare en	Noen få	De fleste	Alle		
Q6880 Reagerer de voksne på skolen når noen sier eller gjør noe ubehagelig/ekkkelt mot en elev?	1,8	1,3	12,2	40,4	44,3	4,24	0,85
	Ikke særlig fornøyd	Litt fornøyd	Ganske fornøyd	Fornøyd	Svært fornøyd	Gj.skåre	St.avvik
Q6883 Er du fornøyd med skolehelsetjenesten på skolen?	6,0	8,2	15,7	35,1	34,7	3,85	1,16

Relevans

Det er tre spørsmål som omhandler relevans. Ved å spørre om disse forholdene får vi kartlagt en overordnet opplevelse av om en synes det en lærer på skolen er viktig, at det er nyttig senere i livet og relevant for en fremtidig jobb. Dersom en er enig i disse spørsmålene/påstandene synes en at skolen er relevant og at læring har nytteverdi. En faktoranalyse som ikke gjengis her viser at alle tre spørsmålene lader på samme faktor. Cronbachs alpha er 0,87, som er bra. Denne indeksen er ikke presentert i Skoleporten.

Tabell Svarfordeling, snitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmål som omhandler Relevans i Elevundersøkelsen 2016 og som ikke presenteres i Skoleporten

Relevans							
Cronbach's alpha: ,87	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig	Gj.skåre	St.avvik
Q6856 Jeg synes det vi lærer på skolen er viktig	2,4	6,3	14,4	43,9	33,0	3,99	0,97
Q6857 Det meste jeg lærer på skolen, vil jeg få nytte av senere i livet	4,8	13,8	21,8	36,6	23,0	3,59	1,12
Q6858 Samme hvilken jobb jeg får, vil det jeg lærer på skolen være nyttig	6,3	14,1	21,8	34,2	23,6	3,55	1,18
Relevans						3,71	0,97

Utdanning og yrkesrådgivning

Tabell Svarfordeling, snitt, standardavvik for spørsmål som omhandler utdanning og yrkesrådgivning i Elevundersøkelsen 2016 og som ikke presenteres i Skoleporten

Utdanning og yrkesrådgivning							
	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Gj.skåre	St.avvik
Q6924 Jeg har fått et godt grunnlag for videre valg av utdanning og yrke, så langt i videregående opplæring (Trinn 12-13)	5,6	10,5	26,3	34,4	23,0	3,59	1,12

Innsats

Det tematiske området innsats er målt ved hjelp av to spørsmål. Spørsmålene er ment å dekke arbeid på både skolen og hjemme. Denne indeksen er ikke presentert i Skoleporten.

Tabell Svarfordeling, snitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmål som omhandler Innsats i Elevundersøkelsen 2016 og som ikke presenteres i Skoleporten

Innsats							
Cronbachs alpha: ,72	1	2	3	4	5	Gj.skåre	St.avvik
Q6837 Prioriterer du å bruke tid på skolearbeidet (både arbeid i timene og lekser)?	1,4	5,2	19,9	34,1	39,4	4,05	0,96
Q6838 Når jeg arbeider med skolefag, fortsetter jeg å jobbe selv om det jeg skal lære er vanskelig	1,6	4,8	13,2	40,7	39,7	4,12	0,93
Innsats						4,09	0,83

Svaralternativ:

Q6837: 1: Ikke i noen fag - i svært få fag - I noen fag - I mange fag - 5: I alle eller de fleste fag.

Q6838: 1: Helt uenig – Litt uenig – Verken eller – Litt enig – 5: Helt enig

Støtte hjemmefra

Tabell Svarfordeling, snitt, standardavvik og Cronbachs alpha for spørsmål som omhandler Støtte hjemmefra i Elevundersøkelsen 2016 og som ikke presenteres i Skoleporten

Støtte hjemmefra							
	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig	Gj.skåre	St.avvik
Q6842 Hjemme forventer de at jeg gjør så godt jeg kan på skolen	0,6	0,5	3,1	11,2	84,6	4,79	0,57

Andre obligatoriske spørsmål

Tabell Svarfordeling, snitt, standardavvik for obligatoriske spørsmål som ikke inngår i noen samlemål i Elevundersøkelsen 2015 og som ikke presenteres på Skoleporten

Andre obligatoriske spørsmål							
	1	2	3	4	5	Gj.skåre	St.avvik
Q6847 Jeg ber læreren om hjelp hvis det er noe jeg ikke får til	1,3	3,4	8,5	32,4	54,5	4,35	0,87
Q6859 Lærerne forklarer tema og oppgaver slik at jeg forstår hvorfor vi jobber med dem	2,3	8,8	27,0	44,6	17,3	3,66	0,94
Q6860 Jeg synes at vi jobber med det vi skal lære på forskjellige måter	2,8	7,5	19,7	44,7	25,4	3,82	0,98
Q6861 Lærerne legger til rette for at jeg kan bruke praktiske arbeidsmåter (f.eks. å lage modeller, bruke måleinstrumenter, rollespill, spill og lignende)	6,0	21,5	31,4	26,2	14,9	3,23	1,11
Q6881 I min klasse gjør vi ikke narr av hverandre hvis noen gjør feil.	5,0	7,7	14,7	32,5	40,0	3,95	1,14
Q6882 Hvis det er noe som plager meg, så kan jeg snakke med noen i klassen min	4,9	4,6	10,6	22,3	57,5	4,23	1,12

*Svaralternativ

Q6847, Q6860, Q6881 og Q6882: 1:Helt uenig, Litt uenig, Verken enig eller uenig, Litt enig, 5:Helt enig

Q6861: 1:Ikke i noen fag - i svært få fag - i noen fag - i mange fag, 5: i alle eller de fleste fag;

Q6859: 1: Aldri – Sjelden – Noen ganger - Ofte – 5: Alltid

Vedlegg – Tilleggsspørsmål

På Utdanningsdirektoratets hjemmeside finnes vedlegget for samtlige tilleggsspørsmål i Elevundersøkelsen 2016.

Vedlegg – Spørreskjema Elevundersøkelsen 2016

Elevundersøkelsen – nyheter, anbefalinger og oversikt over spørsmål

Nyheter våren 2017

Justering av spørsmål:

- Vi har lagt til ett nytt svaralternativ til spørsmål 56 som kartlegger hvordan elever opplever å bli mobbet av voksne på skolen: **Den voksne slo, dyttet eller holdt meg fast**
- T30, «**Praksis og prosjekt til fordypning**», er endret til «**Yrkesfaglig fordypning**». Spørsmålene er tilsvarende justert.

Generelt:

Det er frivillig å ta i bruk Elevundersøkelsen i vårsemesteret. For å gjøre undersøkelsen mest mulig relevant og tilpasset lokale behov er det i vårsemesteret mulig å velge fritt mellom bolkene med spørsmål. Med andre ord må alle bolker med spørsmål legges inn manuelt. Vi anbefaler imidlertid at dere kun tar med bolker dere har konkrete planer om å følge opp resultatene fra i etterkant.

Vi anbefaler at skolen forklarer elevene formålet med Elevundersøkelsen og gjennomgår spørreskjemaet sammen med dem før de logger seg på og svarer.

For å gjøre gjennomgangen sammen med elevene enklest mulig, minner vi om muligheten i bestillingsportalen for å skrive ut spørsmålene dere har bestilt til de ulike elevgruppene. Se veiledning i bestillingsportalen.

I elevspørreskjemaet nedenfor har vi skrevet «(5–7)» eller lignende for å markere at spørsmålene er ment for disse alderstrinnene. Dersom vi ikke har angitt spesielle trinn, gjelder spørsmålet for samtlige trinn, det vil si 5.-13. trinn. Alternativt har vi skrevet inn en kort kommentar.

Introduksjonstekst til elevene når de har logget seg inn for å svare på Elevundersøkelsen

Alle respondenter må lese og godkjenne følgende før de kan begynne å svare på selve undersøkelsen:

Hvorfor bør du svare på Elevundersøkelsen?

Elevundersøkelsen gir deg som elev mulighet til å si hva du mener om læring og trivsel på skolen. Svarene brukes av skolen, kommunen og staten for å gjøre skolen du går på enda bedre. Svarene fra Elevundersøkelsen kan brukes av forskere. Vi viser også noen av svarene på nettsiden «Skoleporten».

Hvordan gjennomføres Elevundersøkelsen?

Det er frivillig for deg å svare på Elevundersøkelsen, men vi håper du vil delta slik at skolen kan bli bedre. Du kan hoppe over spørsmål du ikke ønsker å svare på.

Vi tar godt vare på svarene dine

Når du svarer på spørsmålene i Elevundersøkelsen, skriver du ikke inn navnet ditt. Verken skolen, kommunen eller staten kan se hva du har svart. Utdanningsdirektoratet har ansvaret for at svarene du gir på Elevundersøkelsen lagres og blir brukt på riktig måte.

Har du spørsmål?

Hvis du har spørsmål om Elevundersøkelsen, kan du spørre læreren din eller gå inn på denne nettsiden: www.udir.no/undersokelser

I neste skjembilde kommer følgende informasjon:

Hvis du har svart på et spørsmål du likevel ikke ønsker å svare på, kan du fjerne svaret ditt ved å trykke på svaralternativet.

Deretter følger spørsmålene i Elevundersøkelsen:

Innledende spørsmål:

Kjønn

Svaralternativ: Gutt - Jente

Trivsel

1. Trives du på skolen?

Svaralternativ: Trives svært godt – Trives godt – Trives litt – Trives ikke noe særlig – Trives ikke i det hele tatt

2. Har du noen medelever å være sammen med i

friminuttene? Svaralternativ: Alltid – Ofte - Noen ganger – Sjelden – Aldri

T1 – Trivsel

- Trives du sammen med elevene i gruppa/klassen din?

Svaralternativ: Trives svært godt – Trives godt – Trives litt – Trives ikke noe særlig – Trives ikke i det hele tatt

- Trives du i friminuttene/fritimene?

Svaralternativ: Trives svært godt – Trives godt – Trives litt – Trives ikke noe særlig – Trives ikke i det hele tatt

- Hender det at du føler deg ensom på skolen?

Svaralternativ: Alltid – Ofte - Noen ganger – Sjelden – Aldri

Motivasjon

3. Er du interessert i å lære på skolen?

Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag

4. Hvor godt liker du skolearbeidet?

Svaralternativ: Svært godt – Godt – Nokså godt – Ikke særlig godt – Ikke i det hele tatt

5. Jeg gleder meg til å gå på skolen

Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig

6. Prioriterer du å bruke tid på skolearbeidet (både arbeid i timene og lekser)?

Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag

7. Når jeg arbeider med skolefag, fortsetter jeg å jobbe selv om det jeg skal lære er

vanskelig. Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig

Hjem – skole

8. Hjemme viser de interesse for det jeg gjør på skolen

Svaralternativ: Svært ofte eller alltid – Ofte – Av og til – Sjelden – Aldri

9. Jeg får god hjelp til leksene mine hjemme

Svaralternativ: Alltid – Ofte - Noen ganger – Sjelden – Aldri

10. Hjemme oppmuntrer de voksne meg i skolearbeidet

Svaralternativ: Alltid – Ofte - Noen ganger – Sjelden –
Aldri

11. Hjemme forventer de at jeg gjør så godt jeg kan på skolen

Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig

Støtte fra lærerne

12. Opplever du at lærerne dine bryr seg om deg?
Svaralternativ: Alle – De fleste – Noen få – Bare en – Ingen
13. Opplever du at lærerne dine har tro på at du kan gjøre det bra på skolen? Svaralternativ: Alle – De fleste – Noen få – Bare en – Ingen
14. Opplever du at lærerne behandler deg med respekt?
Svaralternativ: Alle – De fleste – Noen få – Bare en – Ingen
15. Når jeg har problemer med å forstå arbeidsoppgaver på skolen, får jeg god hjelp av lærerne Svaralternativ: Alle – De fleste – Noen få – Bare en – Ingen
16. Jeg ber læreren om hjelp hvis det er noe jeg ikke får til
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
17. Lærerne hjelper meg slik at jeg forstår det jeg skal lære
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig

Arbeidsforhold og læring

18. Det er god arbeidsro i timene.
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
19. I klassen min synes vi det er viktig å jobbe godt med skolearbeidet
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig– Litt uenig – Helt uenig
20. Mine lærere synes det er greit at vi elever gjør feil fordi vi kan lære av det.
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
21. Får du nok utfordringer på skolen?
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
22. Får du lekser som du greier å gjøre på egen hånd?
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag – Har ikke lekser
23. Tenk på når du får arbeidsoppgaver på skolen som du skal gjøre på egen hånd. Hvor ofte klarer du oppgavene alene?
Svaralternativ: Alltid – Ofte - Noen ganger – Sjelden – Aldri
24. Tenk på når læreren går gjennom og forklarer nytt stoff på skolen. Hvor ofte forstår du det som læreren gjennomgår og forklarer?
Svaralternativ: Alltid – Ofte - Noen ganger – Sjelden – Aldri

Arbeidsforhold og læring (2)

25. Jeg synes det vi lærer på skolen er viktig (8 – 13)
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
26. Det meste jeg lærer på skolen, vil jeg få nytte av senere i livet (8 – 13)
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
27. Samme hvilken jobb jeg får, vil det jeg lærer på skolen være nyttig (8 – 13)
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
28. Lærerne forklarer tema og oppgaver slik at jeg forstår hvorfor vi jobber med dem (8 – 13) Svaralternativ: Alltid – Ofte – Noen ganger – Sjelden – Aldri
29. Jeg synes at vi jobber med det vi skal lære på forskjellige måter (8 – 13)
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
30. Lærerne legger til rette for at jeg kan bruke praktiske arbeidsmåter (f.eks. å lage modeller, bruke måleinstrumenter, rollespill, spill og lignende) (8 – 13)
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag

T2 - Arbeidsforhold og læring

- Hvor ofte bruker du PC/data/Internett i skolearbeidet?
Svaralternativ: Hver time – Hver dag – Flere ganger i uken – 1-3 ganger i måneden – Sjeldnere
- Hvor ofte bruker dere følgende arbeidsformer?
Svaralternativ: Hver time – Hver dag – Flere ganger i uken – 1-3 ganger i måneden – Sjeldnere
  - Læreren underviser klassen samlet
  - Samtale/diskusjon mellom lærere og elever
  - Elevene jobber alene
  - To og to elever jobber sammen
  - Gruppearbeid (ikke prosjektarbeid)
  - Prosjektarbeid

Vurdering for læring

31. Forklarer lærerne hva som er målene i de ulike fagene slik at du forstår dem?
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
32. Forklarer læreren godt nok hva det legges vekt på når skolearbeidet ditt vurderes?
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
33. Har læreren snakket om hva som kreves for å oppnå de ulike karakterene i halvårsvurderingen i fag? (8 - 13)
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
34. Forteller lærerne deg hva som er bra med arbeidet du gjør?
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
35. Snakker lærerne med deg om hva du bør gjøre for å bli bedre i fagene?
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
36. Hvor ofte får du tilbakemeldinger fra lærerne som du kan bruke til å bli bedre i fagene?
Svaralternativ: Flere ganger i uken – 1 gang i uken – 1-3 ganger i måneden – 2-4 ganger i halvåret – Sjeldnere

Vurdering for læring (2)

37. Får du være med og foreslå hva det skal legges vekt på når arbeidet ditt skal vurderes?
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
38. Får du være med og vurdere skolearbeidet ditt?
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
39. Jeg får hjelp av lærerne til å tenke gjennom hvordan jeg utvikler meg i faget
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag

Medvirkning

40. Er dere elever med på å foreslå hvordan dere skal arbeide med fagene?
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
41. Legger lærerne til rette for at dere elever kan delta i elevrådsarbeid og annet arbeid som tillitsvalgt? Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt
42. Hører skolen på elevenes forslag?
Svaralternativ: Svært ofte eller alltid – Ofte – Av og til – Sjelden - Aldri
43. Er dere elever med på å lage regler for hvordan dere skal ha det i klassen/gruppa? Svaralternativ: Alltid – Ofte – Noen ganger - Sjelden – Aldri

T3 - Medvirkning

- I hvor mange fag får du være med på å velge arbeidsmåter i fagene?
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
- Oppmuntrer lærerne til at elevene kan være med på å bestemme hvordan dere skal arbeide med fagene?
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag

Regler på skolen

44. Vet du hvilke regler som gjelder for hvordan dere skal ha det på skolen? Svaralternativ: Alltid – Ofte – Noen ganger - Sjelden – Aldri
45. De voksne sørger for at vi følger reglene for hvordan vi skal ha det på skolen Svaralternativ: Alltid – Ofte – Noen ganger - Sjelden – Aldri
46. De voksne på denne skolen reagerer på samme måte hvis elevene bryter reglene. Svaralternativ: Alltid – Ofte – Noen ganger - Sjelden – Aldri

T4 – Regler på skolen

- Kommer lærerne presis til timene/arbeidsøktene?
Svaralternativ: Alltid – Ofte - Noen ganger – Sjelden – Aldri

Trygt miljø

47. De voksne på skolen har klare forventninger om hvordan vi elever skal oppføre oss mot hverandre. (8-13) Svaralternativ: Alle – De fleste – Noen få – Bare en – Ingen
- 47b De voksne på skolen synes det er viktig at vi elever er greie med hverandre. (5-7)
Svaralternativ: Alle – De fleste – Noen få – Bare en – Ingen
48. Reagerer de voksne på skolen når noen sier eller gjør noe ubehagelig/ekkkelt mot en elev? Svaralternativ: Alle – De fleste – Noen få – Bare en – Ingen
49. I min klasse gjør vi ikke narr av hverandre hvis noen gjør feil.
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
50. Hvis det er noe som plager meg, så kan jeg snakke med noen i klassen min
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
51. Er du fornøyd med skolehelsetjenesten på skolen?
Svaralternativ: Svært fornøyd – Fornøyd – Ganske fornøyd – Litt fornøyd – Ikke særlig fornøyd

Trygt miljø (2)

Med mobbing mener vi gjentatte negative handlinger fra en eller flere sammen, mot en elev som kan ha vanskelig for å forsvare seg.

Mobbing kan være å kalle en annen stygge ting og erte, holde en annen utenfor, baksnakke eller slå, dytte eller holde fast.

52. Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene?
Svaralternativ: Ikke i det hele tatt – En sjelden gang – 2 eller 3 ganger i måneden – Omtrent 1 gang i uken – Flere ganger i uken

(Elever som krysser av for at de mobbes «2 eller 3 ganger i måneden» eller oftere får følgende oppfølgingsspørsmål)

Er du blitt mobbet av andre elever på skolen på en eller flere av disse måtene?

- Jeg ble kalt stygge ting og ertet på en sårende måte på skolen
- Jeg ble holdt utenfor og baksnakket på skolen
- Jeg ble slått, dyttet eller holdt fast på skolen

Hvem var det som mobbet deg på skolen? (du kan sette flere kryss)

- En eller flere elever i klassen/gruppen
- En eller flere elever på skolen
- En eller flere som ikke går på skolen, men som jeg kjenner
- En eller flere som jeg ikke kjenner

Hvor skjedde mobbingen? (du kan sette flere kryss)

- I klasserommet
- I korridoren
- I skolegården
- På do
- I garderoben / dusjen
- Kantina
- Annet sted på skolen
- På skoleveien

Gjorde skolen noe for å hjelpe deg?

- Nei, ingen voksne på skolen visste noe
- Skolen visste det, men gjorde ikke noe
- Ja, skolen gjorde noe, men det hjalp ikke
- Ja, skolen gjorde noe, som hjalp litt
- Ja, skolen gjorde noe som fikk slutt på mobbingen

53. Er du blitt mobbet digitalt (mobil, iPad, PC) de siste månedene?

Svaralternativ: Ikke i det hele tatt – En sjelden gang – 2 eller 3 ganger i måneden – Omtrent 1 gang i uken – Flere ganger i uken

(Elever som krysser av for at de mobbes «2 eller 3 ganger i måneden» eller oftere får følgende oppfølgingsspørsmål)

Er du blitt mobbet digitalt (mobil, iPad, PC) på en eller flere av disse måtene?

- Jeg ble kalt stygge ting og ertet
- Jeg ble holdt utenfor og baksnakket
- Noen spredte ting på nettet som såret meg

Hvem var det som mobbet deg digitalt? (mobil, iPad, PC)? (Du kan sette flere kryss)

- En eller flere elever i klassen/gruppen
- En eller flere elever på skolen
- En eller flere som ikke går på skolen, men som jeg kjenner
- En eller flere som jeg ikke kjenner

54. Har du selv vært med på å mobbe en eller flere elever på skolen de siste månedene?

Svaralternativ: Ikke i det hele tatt – En sjelden gang – 2 eller 3 ganger i måneden – Omtrent 1 gang i uken – Flere ganger i uken

(Elever som krysser av for at de mobber «2 eller 3 ganger i måneden» eller oftere får følgende oppfølgingsspørsmål)

Har du mobbet andre elever på skolen på en eller flere av disse måtene?

- Jeg har kalt andre stygge ting og ertet dem på en sårende måte på skolen
- Jeg har holdt andre utenfor og baksnakket dem på skolen
- Jeg har slått, dyttet eller holdt fast andre på skolen

55. Har du mobbet andre digitalt (mobil, iPad, PC) de siste månedene?

Svaralternativ: Ikke i det hele tatt – En sjelden gang – 2 eller 3 ganger i måneden – Omtrent 1 gang i uken – Flere ganger i uken

(Elever som krysser av for at de mobber «2 eller 3 ganger i måneden» eller oftere får følgende oppfølgingsspørsmål)

Har du mobbet andre elever digitalt på en eller flere av disse måtene?

- Jeg har kalt andre stygge ting og ertet
- Jeg har holdt andre utenfor og baksnakket
- Jeg har spredt ting på nettet som såret

Hvem mobbet du digitalt (mobil, iPad, PC)? (Du kan sette flere kryss)

- En eller flere elever i klassen/gruppen
- En eller flere elever på skolen
- En eller flere som ikke går på skolen, men som jeg kjenner
- En eller flere som jeg ikke kjenner

56. Er du blitt mobbet av voksne på skolen de siste månedene?

Svaralternativ: Ikke i det hele tatt – En sjelden gang – 2 eller 3 ganger i måneden – Omtrent 1 gang i uken
– Flere ganger i uken

(Elever som krysser av for at de mobber «2 eller 3 ganger i måneden» eller oftere får følgende oppfølgingsspørsmål)

Er du blitt mobbet av voksne på skolen på en eller flere av disse måtene?

- Den voksne sa sårende ord til meg
- Den voksne lo av meg på en sårende måte
- Den voksne fikk andre elever til å le av meg
- Den voksne fikk meg til å føle meg utenfor
- Den voksne slo, dyttet eller holdt meg fast

Utdannings- og yrkesrådgivning

57a. Jeg har fått et godt grunnlag for videre valg av utdanning og yrke, så langt på ungdomsskolen. (Trinn 9-10)

Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt

57b. Jeg har fått et godt grunnlag for videre valg av utdanning og yrke, så langt i videregående opplæring

(Trinn 12-13)

Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt

57c. Hvor fornøyd er du med den rådgivningen du fikk om valg av utdanning og yrke på ungdomsskolen?

(Trinn 11)

Svaralternativ: Svært fornøyd – Fornøyd – Ganske fornøyd – Litt fornøyd – Ikke særlig fornøyd

T7 (1) – Utdannings- og yrkesrådgiving

Kommentar: 9. – 10. trinn

Nedenfor er det noen påstander om den utdannings- og yrkesrådgivningen du har hatt så langt på ungdomsskolen. Kryss av for det som passer best for deg.

Så langt på ungdomsskolen har jeg:

- fått kunnskap om ulike utdanninger
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt
- fått kunnskap om arbeidslivet
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt
- fått hjelp til å tenke på hva jeg vil jobbe med
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt
- fått hjelp til å tenke på hva slags utdanning jeg vil ta
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt
- blitt utfordret til å tenke over hva som er typiske utdannings- og yrkesvalg for kvinner og menn
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – 1: Ikke i det hele tatt

T7 (2) - Utdannings- og yrkesrådgiving

Kommentar: 11. trinn

På ungdomsskolen skulle jeg gjerne fått mer ...

- kunnskap om videregående opplæring
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt
- kunnskap om videre utdanning, ut over videregående
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt
- kunnskap om ulike yrker
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt
- individuell veiledning
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt

T7 (3) - Utdannings- og yrkesrådgiving

Kommentar: 12. – 13. trinn

Nedenfor er det noen påstander om den utdannings- og yrkesrådgivingen du har hatt så langt i videregående opplæring. Kryss av for det som passer best for deg.

Så langt i videregående opplæring har jeg

- fått kunnskap om ulike utdanningsmuligheter
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt
- fått kunnskap om ulike yrker og muligheter i yrkeslivet
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt
- blitt mer bevisst om hva jeg selv vil videre når det gjelder utdanning og yrke
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt
- blitt utfordret til å tenke over hva som er typiske utdannings- og yrkesvalg for kvinner og menn
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt

T8 (1) - Veiledning

Kommentar: 9.-10. trinn

- Har du hatt individuell veiledningssamtale med rådgiver på ungdomsskolen?
Svaralternativ: Ja, mer enn 3 ganger – Ja, 3 ganger - Ja, 2 ganger – Ja, 1 gang – Nei, aldri
- Hvor fornøyd var du med veiledningen?
Svaralternativ: Svært fornøyd – Fornøyd – Ganske fornøyd – Litt fornøyd – Ikke særlig fornøyd
- Har du hatt veiledning i gruppe om videre utdanning og yrkesvalg, på ungdomsskolen?
Svaralternativ: Ja, mer enn 3 ganger – Ja, 3 ganger - Ja, 2 ganger – Ja, 1 gang – Nei, aldri
- Hvor fornøyd var du med denne veiledningen?
Svaralternativ: Svært fornøyd – Fornøyd – Ganske fornøyd – Litt fornøyd – Ikke særlig fornøyd

T8 (2) – Veiledning

Kommentar: 12.-13. trinn

- Har du hatt individuell veiledningssamtale med rådgiver i videregående opplæring?
Svaralternativ: Ja, mer enn 3 ganger – Ja, 3 ganger - Ja, 2 ganger – Ja, 1 gang – Nei, aldri
- Hvor fornøyd var du med veiledningen?
Svaralternativ: Svært fornøyd – Fornøyd – Ganske fornøyd – Litt fornøyd – Ikke særlig fornøyd
- Har du hatt veiledning i gruppe om videre utdanning og yrkesvalg i videregående opplæring? Svaralternativ: Ja, mer enn 3 ganger – Ja, 3 ganger - Ja, 2 ganger – Ja, 1 gang – Nei, aldri
- Hvor fornøyd var du med denne veiledningen?
Svaralternativ: Svært fornøyd – Fornøyd – Ganske fornøyd – Litt fornøyd – Ikke særlig fornøyd

T9 – Utdanningsvalg

Kommentar: 9. – 10. trinn

- I hvilken grad gir faget utdanningsvalg deg oversikt over utdanningsmulighetene som finnes i videregående opplæring?
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt
- I hvilken grad hjelper faget utdanningsvalg deg til å velge riktig utdanningsprogram i videregående opplæring?
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt
- Hvor fornøyd er du med veiledningen du får om dine videre utdannings- og yrkesplaner?
Svaralternativ: Svært fornøyd – Fornøyd – Ganske fornøyd – Litt fornøyd – Ikke særlig fornøyd
- I hvilken grad får du i faget utdanningsvalg kjennskap til innholdet i videregående opplæring og arbeidsliv?
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt

T10 - Fysisk læringsmiljø

- På skolen min er det rent og ryddig
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig - Litt uenig – Helt uenig
- Vi elever er flinke til å holde det ryddig på skolen.
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig - Litt uenig – Helt uenig
- Hvis noe går i stykker på skolen, blir det reparert med en gang
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig - Litt uenig – Helt uenig

T11 – Regning

- På skolen bruker vi regning i flere fag enn i matematikk (5.–13)
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt
- Jeg bruker regning for å forstå informasjon i de fleste fag (8.–13)
Svaralternativ: I svært stor grad – I stor grad – I noen grad – I liten grad – Ikke i det hele tatt
- Jeg bruker regning for å undersøke ting jeg lurer på (5.- 13)
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag

T12 – Lesing

- På skolen lærer jeg hvordan jeg skal lese ulike tekster for å lære
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
- På skolen lærer jeg hvordan jeg skal arbeide med teksten før jeg leser den
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
- Jeg lærer hvordan jeg kan arbeide med en tekst for å forstå den
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
- Jeg lærer hvordan vi kan arbeide med nye ord og begreper for å forstå dem
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag

T13 – Skrivning

- Lærere viser meg eksempler på gode tekster før jeg skriver selv
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
- Lærere viser meg hvordan jeg kan skrive gode tekster
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag

T14 – Digitale ferdigheter

- På skolen lærer jeg å være kritisk til informasjon jeg finner på Internett (8. – 13)
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
- På skolen lærer jeg å tenke over hvordan jeg bruker informasjon fra Internett (5.- 13)
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
- På skolen bruker vi digitale verktøy for å lære (digitale verktøy er for eksempel datamaskin, nettbrett og interaktiv tavle.) (5.-13)
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag

T15 – Muntlige ferdigheter

- På skolen lærer jeg å uttrykke meg muntlig på ulike måter (for eksempel ved å gi tilbakemeldinger, delta i rollespill og holde presentasjoner) (5. – 13)
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
- Jeg lærer hvordan jeg skal bruke argumenter i en diskusjon (8. – 13)
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
- På skolen lærer jeg hvordan jeg skal bruke fakta i en diskusjon (5.-7.)
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag
- På skolen øver vi på å bruke fagbegreper i samtaler (8. – 13)
Svaralternativ: I alle eller de fleste fag – I mange fag – I noen fag – I svært få fag – Ikke i noen fag

T28 – Veien videre

(Vg1 og Vg2)

- Hvor fornøyd er du med opplæringen på skolen med tanke på forberedelse til det du skal lære i læretiden?
Svaralternativ: Svært fornøyd – Fornøyd – Ganske fornøyd – Litt fornøyd – Ikke særlig fornøyd

(Vg1 og Vg2)

- Jeg har fått informasjon om hvilke muligheter jeg har med et fag-/svennebrev innenfor mitt fagområde Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig

(Vg1 og Vg2)

- Jeg tror jeg vil få jobb med et fag-/svennebrev innenfor mitt fagområde
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig

(Vg1 og Vg2)

- Jeg tror det er gode framtidssikter i den bransjen jeg utdanner meg for
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig

T29 – Yrkesretting: Lærerne i fellesfag og yrkesfag (Vg1 og Vg2)

- Undervisningen i fellesfagene (norsk, engelsk, matematikk, osv.) er tilpasset utdanningsprogrammet mitt Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
- Jeg har inntrykk av at lærerne i fellesfagene har god innsikt i hva vi kommer til å møte i læretiden Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
- Fellesfagene (norsk, engelsk, matematikk, osv.) bruker ofte eksempler fra yrkesfagene Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
- Når vi gjør oppgaver i fellesfagene, er de ofte rettet mot yrkesfagene
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
- Undervisningen i yrkesfagene gir meg et godt grunnlag for det jeg skal lære i læretiden Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
- Jeg har inntrykk av at lærerne i yrkesfagene har god innsikt i hva vi kommer til å møte i læretiden Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
- Måten vi arbeider på i yrkesfagene, oppleves som relevant for det vi skal lære i læretiden Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
- Det er en tydelig sammenheng mellom det jeg lærer i yrkesfagene og det jeg skal lære i læretiden Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig

T30 – Yrkesfaglig fordypning (Vg1 og Vg2)

- Den praksisen jeg har hatt på skolen, virker relevant for den opplæringen jeg skal gjennom i læretiden. Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig

- Yrkesfaglig fordypning virker relevant for den opplæringen jeg skal gjennom i læretiden.
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
- Hvor fornøyd er du med den praksisen som du har hatt til nå? Svaralternativ: Svært fornøyd – Fornøyd – Ganske fornøyd – Litt fornøyd – Ikke særlig fornøyd
- Jeg tror yrkesfaglig fordypning kan gjøre det lettere å få læreplass senere i opplæringen.
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig

T31 – Utstyr og hjelpemidler (Vg1 og Vg2)

- Maskiner, redskaper og utstyr vi får opplæring i på skolen, er det samme som vi kommer til å benytte i læretiden
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt enig
- Tilgangen på oppdatert utstyr og hjelpemidler er viktig for at jeg skal få godt utbytte av opplæringen Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
- Jeg ville fått større utbytte av opplæringen dersom jeg hadde tilgang på maskiner, redskaper og utstyr som jeg kommer til å møte i læretiden
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig
- Jeg får tilstrekkelig opplæring i hvordan utstyr og hjelpemidler skal brukes
Svaralternativ: Helt enig – Litt enig – Verken enig eller uenig – Litt uenig – Helt uenig

Kommentar: Vi minner om at dere kun bør ta med tilleggsbolker dere har konkrete planer for å følge opp resultatene fra.

T16 - Trivsel med lærerne, mestring, elevdemokrati, motivasjon, faglig veiledning

- Hvor godt arbeid synes du elevrådet gjør på skolen?
- Hører skolen på elevenes forslag?
- Trives du sammen med lærerne dine?
- Har du lærere som gir deg lyst til å jobbe med fagene?
- Er lærerne dine hyggelige mot deg?
- Hvor ofte greier du de oppgavene du har som lekse uten å be om hjelp?
- Gjør du leksene dine?
- Forteller lærerne hva du bør gjøre for at du skal bli bedre i fagene?
- Hvor ofte forteller lærerne deg hva du bør gjøre for at du skal bli bedre i fagene?
- Følger du med og hører etter når læreren snakker?

T17 – Fysisk læringsmiljø

Er du fornøyd med følgende forhold på skolen?

- Luften i klasserommene
- Temperaturen i klasserommene
- Klasserommene ellers
- Lærebøker og utstyr
- Skolebibliotek
- Toaletter
- Garderobe og dusj
- Skolebygget
- Renhold/vasking
- Uteområdet elevene kan bruke i friminuttene

Svaralternativ: Svært fornøyd – Fornøyd – Ganske fornøyd – Litt fornøyd – Ikke særlig fornøyd

T18 – Medbestemmelse

Kommentar: 8.-13. trinn

- Får du være med på å bestemme hva det skal legges vekt på når arbeidet ditt skal vurderes?
- I hvor mange fag får du være med på å lage arbeidsplaner (ukeplan, periodeplan, årsplan) i fagene?
- I hvor mange fag får du være med på å velge mellom ulike oppgavetyper i fagene?
- I hvor mange fag får du være med på å velge arbeidsmåter i fagene?
- Har lærerne forklart hvordan elevene kan være med på å bestemme hvordan dere skal arbeide med fagene?
- Oppmuntrer lærerne til at elevene kan være med på å bestemme hvordan dere skal arbeide med fagene?

T19 – Motivasjon

Kommentar: 5.-13. trinn

- Hvor ofte kjeder du deg på skolen fordi du gjør oppgaver du allerede kan?
- Hvor ofte får du skoleoppgaver som er så lette at de ikke stiller noen krav til deg?
- Hvor ofte får du skoleoppgaver som er vanskelige, men som du tror du klarer?
- Hvor ofte får du skoleoppgaver som er vanskelige, og som du ikke får til?

T20 – Læring

Kommentar: se trinnangivelse per spørsmål

Hvor fornøyd er du med måten dere arbeider på i de følgende fagene?

- Engelsk (T) 5 - 13
- Kroppsøving (T) 5 - 13
- Kunst og håndverk (T) 5-10
- Norsk (T) 5 - 13
- Matematikk (T) 5 - 13
- Samfunnsfag (T) 5 - 13
- Naturfag (T) 5 - 13
- KRLE (T) 5-10

T21 – Vurdering og veiledning

Kommentar: 5.-13. trinn

- Får du støtte og hjelp i fagene når du trenger det fra organisert leksehjelp?
- Får du støtte og hjelp i fagene når du trenger det hjemmefra?
- Får du støtte og hjelp i fagene når du trenger det fra elever i gruppa/klassen?

T22 – Vurdering og veiledning

Kommentar: se trinnangivelse per

spørsmål

- Hvor mange samtaler har du alene eller sammen med foreldrene dine, hatt med læreren din dette skoleåret om hvordan du gjør det på skolen? (5-7)
- Hvor mange planlagte samtaler om din faglige utvikling har du hatt med din kontaktlærer/faglærer dette skoleåret? (8-13)
- Synes du slike samtaler med læreren er nyttig? (5-13)

T23 – Arbeidsmiljø

Kommentar: 5.-13. trinn

- Er du hyggelig mot lærerne dine?
- Kommer lærerne presis til timene/arbeidsøktene?
- Må lærerne bruke mye tid på å få ro i klassen?
- Forstyrrer du andre elever når de arbeider?
- Kommer elevene i din gruppe/klasse for sent til timene?

T24 – Arbeidsmiljø

Kommentar: 5.-13. trinn

- Har du selv vært med på å mobbe en eller flere elever på skolen de siste månedene?
- Pleier elevene å si fra til lærerne hvis noen blir mobbet?

T25 – Arbeidsmiljø

Kommentar: 5.-13. trinn

- Hvor ofte har du opplevd at noen av disse personene har brukt Internett, mobil eller e-post for å sende og spre ondsinnede meldinger om eller bilder av deg? Elever i gruppen/klassen, andre elever på skolen, osv.
- Hvor ofte har du brukt Internett, mobil eller e-post for å sende og spre ondsinnede meldinger om eller bilder av andre elever?
- Hvorfor har du sendt og spredd ondsinnede meldinger om eller bilder av andre elever?

T26 – Arbeidsmiljø

Kommentar: 8.-13. trinn

- Er du blitt utsatt for urettferdig behandling/diskriminering på skolen på grunn av ... kjønn?
- Er du blitt utsatt for urettferdig behandling/diskriminering på skolen på grunn av ... funksjonshemming?
- Er du blitt utsatt for urettferdig behandling/diskriminering på skolen på grunn av ... nasjonalitet?
- Er du blitt utsatt for urettferdig behandling/diskriminering på skolen på grunn av ... religion eller livssyn?
- Er du blitt utsatt for urettferdig behandling/diskriminering på skolen på grunn av ... seksuell orientering?
- Diskriminering av... elever i gruppa/klassen?
- Diskriminering av... andre elever på skolen?
- Diskriminering av... en eller flere lærere?
- Diskriminering av... andre voksne på skolen?

T27 – Arbeidsmiljø

Kommentar: se trinnangivelse per spørsmål

I hvilken grad er du enig i følgende utsagn om bruk av digitale verktøy i opplæringen?

- Jeg lærer mer når vi bruker digitale verktøy i opplæringen.(8.-13)
- Jeg blir mer motivert for skolearbeid ved å bruke digitale verktøy i undervisningen.(8.-13)
- Bruk av digitale verktøy gjør det vanskeligere å konsentrere seg om skolearbeidet.(8.-13)
- Andre elevers bruk av digitale verktøy uroer og hindrer læring.(8.-13)

I hvilken grad er du enig i følgende påstander om nettvett (informasjonskompetanse og digital dømmekraft?)

- Jeg har fått god opplæring i informasjonsinnhenting (hvordan jeg effektivt kan søke opp og finne relevant informasjon). (8.-13)
- Skolen har gitt meg god opplæring i kildekritikk (hvordan jeg kan gjøre meg opp en mening om i hvilken grad jeg kan stole på informasjonen som jeg har hentet). (8.-13)
- Jeg har fått god opplæring i å bruke kildeliste (hvorfor det er et krav om å vise til opphav, og hvordan slike referanser skal skrives). (S.-13)
- Jeg har fått god opplæring i å bruke sitater. (S.-13)
- Jeg har fått god opplæring i nettvett på skolen (faren ved å gi fra seg personlig informasjon, og hvordan vise respekt for hverandre på nett). (5-13)
- Jeg praktiserer godt nettvett. (S-13)

T32 – Skolebiblioteket

Bruker du skolebiblioteket?

Svaralternativ: Ikke i det hele tatt – En sjelden gang – 2 eller 3 ganger i måneden – Omtrent 1 gang i uken – Flere ganger i uken

Hva vil du at skolebiblioteket skal gjøre for deg? (Du kan merke av på flere)

- Lære meg informasjonskompetanse (å finne og bruke relevant informasjon, kildekritikk og nettvett).
- Lære meg å strukturere en innlevering / oppgave - med innholdsfortegnelse, bruk av sitater, referanser, litteraturliste.
- Lære meg å bruke gode verktøy på datamaskinen – skriveprogram, excel, blogg.
- Gi meg tips til tilleggslitteratur, både fag- og skjønnlitteratur, til bruk i skolen og i fritida.
- Være et sted for å gjøre lekser / ha gruppearbeid
- Være et fristed / et sted for avkobling i skolehverdagen.
- Ha aviser, blader, magasiner.
- Være et sted for utstilling (f.eks av elevarbeider), forfattermøter og diskusjoner, andre kulturopplevelser.

ISBN 978-82-7570-508-0 (trykk)
ISBN 978-82-7570-509-7 (web)

Dragvoll allé 38 B
7491 Trondheim
Norge

Tel: 73 59 63 00
Web: www.samforsk.no

 NTNU
Samfunnsforskning